

Petrus brutus art. doct. Epūs Catharen̄: Barnabę celsano. S. P. D. non me fugit te errata corrigē mi barnabasi qua sūt excribētū uitio impitorū: diuini opis aduerl^o gēules athanasii scriptoris doctissimi: quod iā pridē magna lucubratione & industria ex gr̄eco in latinū traduxit omnibus uir quidem ex omni parte bonus: atq; dicēdi peritus. quod laboris mihi crede: religioni nr̄ę & fidei multum conferet: **E**ritq; legentibus & curiosis uti le: ac periocundū. **E**go. n. qui librum qñq; lectitauī mihi non parū emolumētī excepi **Q**uā tibi gratias ago et hēo: quod tuo labōr studio atq; opera legi possitu perge igitur ut cępisti: & te hac suscepta prouintia mortalibus gratum redde: quippe qui mores tuos ingenium atq; doctrinā & in primis litterati omnes & ap probant & amplectuntur. **N**on. n. uereor qui de uirtute benemeriti omnes q̄ pri mum te uirum doctissimum **C**odicem perlegisse acceperint: eum sibi peculiare p̄ omnibus habituri sint. delectabitur profectio studiosissimus fr̄ax q de fide catholī ca bene sentit: modo ex hoc dialogo: modo ex illo. **I**nest. n. tanta uerborū concini tas: tantaq; dicendi copia cū grauitate conuincta: ut diuinum opus quidem: & in arce poni dignū: q̄i Minerua illa phidīę merito dici & affirmari possit. **M**irabat equidem uir doctissime: cum non ignorarem priscorum nr̄orum per multos co dices & poetarum & oratorum tua emendatione castigatos missum faceres hoc tantum opus: quod non tantum fugatis nebulis irradiante sole mundus ubiq; lucet atq; discernitur: quantum huiusmodi scriptis & disceptationibus pro uerl rate tuenda explendescit christianus sensus: & intellectus humanus. nutritur ue ritas: auget̄ fides: ratioq; seruatur: nec non singulari quodam & admirabili do cumento ritus nr̄os & institutiones contra hæreticos cęleste hoc opus & necessa rium firmauit & stabiliiuit. **Q**uæ res non latuit omnibonum doctorem tuum: cu ius beneolentibus floribus atq; doctrina te mirum inmodū perornasti: & adeo perornasti: ut te omnes: qui uirtute p̄diti sunt uirum bonum doctum atq; peri tum iudicent: dicāt: & affirment. **N**ouit ipse hominū mētes q̄ plurimorū sc̄pi^o curi osa quadam cupiditate diuina p̄conctari: & dubitare aliquando quod certum ē: que res quantum mali hoīnibus interdum afferē possit corde uoluntas: & memo ria repetens athanasii lris grecis scriptum in latinum edere animum induxit. nec potuit uir optimus ipse addere quod optabat: minuere quod uolebat morte correptus: non sane ut scriptoris sniam perturbaret: sed ut quod gr̄ce dulce: la tine dulcius personaret. non ne permisit hoc deus? uoluit quidem atq; dec̄ruit: quando te alterum **O**mnibonū iure & merito hęc nr̄a gr̄as habeat & cōtemplet. traduxit ipse: tu uero corrigis: castigas: atq; emendas utriq; debet non parū hu mana hęc mortalitas. & cui plus? aliis relinquamus iudicium. attamen exitus ac ta probat (ut ille ait) & finis non pugna coronat. **N**eq; te rogo. **B.** expectes ut ali quorū adhortatiōe & aucte ad hoc perficiendū munus incitatus uidearis: qñqui dem inceptum hoc a te perfectum iri tua uirtute bonitate constantia & integrita te boni iudicent oēs. **F**efellit unq; neminem probissimorum hoīū optima de te o pinio: quod imp̄n̄tiarū si decepti fortasse uiderentur: eo grauius ferrent: quo fa cilius fidelius ue hoc ate uiro doctissimo fieri posse arbitrabant. **N**on hęc scribo ut prudentię tuę diffidam: uel quid tibi agendum sit te fugere dubitem: sed me p̄ternus incitat amor: cogitq; fides. **L**ego & ipse oratores tuos qñq; lego & poe tas animi causa: cū e comuni studio nr̄o iuris pontificii & sacrarū litterarū lectiōe aliquātulum me subtraho: quorū doctrina (ut orationis suauitatē omittam: & carminum dulci modulatione curentium) tantā p̄ se feret dignitatē: & rationē bene uiuendi: **V**t non nisi: que ingenio atq; cognitione digna sūt in ipsis inueni ri possint. **S**ed tñ nihil cōmodi^o p̄gritudinibus humanis: nihil animis nr̄is condu cibilius: q̄ sc̄riptis s̄ctiorū p̄rūm incubere: Ioannis chryostomi: basilii: athanasii.

gregorii nazanzen: ambrosii: hieronymi augustini atq; gregorii: & huiusmodi
oium: qui de sacris litteris hūmeri extiterūt. Hęc sunt quę nris angoribus sola
medentur & sanant. aduersa non curant. iocunditatē parant: felicitatem atq; bea
titudinem pollicent. Ad hęc igitur incūbe humanissime. **B.** peto ate precario: &
presertim huius nri athanasii operis copia: p̄ficio om̄sis oibus aliis: ut q̄primū
hri possit: ne illustrata fidei ueritas: quam sūmus ille opifex hōibus dedit: icuria
tua longius in oculo iacere uideatur. Da hoc muneris tuo petro **Epo Chatharē**
si: da uicentinis oibus: & ceteris: qui te uirtute tua diligūt: & obseruant. Hoc ex
pēto hoc cupio hoc uolo: qui si me audieris: habebis me profecto in omnib; sēp
iocundum & c̄que charū. uale litteratorum decus: **Quarto nōas decembres. M.**
cccclxxi. in palatio **Epali** uicentino.

Barnabas Celanus: Petro bruto episcopo Catharensi. S. P. D.

Seruditissimus quisque nostri sæculi christiano munere fungere: Pe
tre brute **Episcopo Chatarensis**: nō tam bene dicendi: q̄ etiā benēcuiū
di rationes iniri studeretur. Hinc efficeretur: ut iam florentibus bona
rum artium studiis: non deessent nobis optimi: & eloquentissimi uiri:
qui de rebus diuinis pulcherrime: & ornatissime scriberent. Nā uis ingenii: & co
pia dicendi: ut ait fabius: quemadmodū iuncta natura: sic etiā officio copulata ef
lere deberent. Sed p̄ deum imortalem: quotus quisq; est eloquentiæ studiosus: q̄
non mallit humana ornate dicendo laudare: q̄ uel recte scribendo: uel bñ ageen
do diuina complecti? An desunt fortasse nobis: quę de deo dici possint? de beatif
sima uirgine: de mysteriis diuinis: de uniuersa christiana religione? Quę tā mul
tiplex est: tam diues: tam copiosa: ut optimo cuiq; ingenio uberrimā dicendi ma
teriā prebere queat. Quę ex re pleriq; ad optimā frugem peruenirent: ac sapien
tiam cū uera religione cōiungerent: cui? officiū est: doceat: ut cōculcatis terrestri
bus: & abiectis erroribus ad aterna celestis thesauri premia dirigamur. Quid. n.
ad agnitionē dei cōducibilis? quid ad uerā beatitudinē cōsequendam aptius? qd
homini christiano magis necessarius? q̄ diuinarū rerū cōtemplatio? Nam cū huma
na despiciamus: cognoscentes supā atq; cælestia: hęc nostra: ut exigua: & mortali
tati subiecta cōtemnimus. Atqui ego satis mirari nequeo quid ita cupidi ceteris
bonis artibus incūbamus: atq; cuiusque placitæ disciplinę p̄selemur magistros:
diuinarū uero rerū libros negligētius euoluam? & quod mōstro simile esse uide
tur: nos homines nati ad diuinarū rerū cōtemplationē: a sacris litteris aborream?
atq; in fabellis: & deliramētis magnā tēporis partē conteramus. Hinc fit: ut bona
eruditorū ps poti? iter gēriles: q̄ iter christiāos cēseri mereāt. Sed ex oī doctissimorū
nri tēporis nūero: pace aliorū dixerī: duos ego noui uiros i oī gēer doctriemien
tissimos: eosdē et uita p̄batissios: ac christiāe r̄ligiōis assertores cōstātissimos. Te
dico petrū brute **Epe Cath.** oī uirtute & doctria p̄tātē. alter extitit **Omnibōus leōi**
cēus **Præceptor** meus suauissius. **Omnibōus iq̄** nostri sæculi dē: **Ciuitatis** uero
nri fama & gloria. litterarū tam græcarū: q̄ latinarū columen. bonorum morū speci
men. ueræ p̄bitatis exemplū: ut alter sup̄ gratis **Socrates** merito dici potuerit. Re
ligione uero tanta: atq; modestia fuit: ut nihil ei defuerit: qd̄ in optimo: & sanctis
simo uiro requirendū uideatur. Nemini unq; detraxit **Omnibōus** neq; loquēdo:
neq; scribendo: q̄uis ab emulis sepius fuerit lacessitus. Tanta deniq; uixit integri
tate: ut **ἀμάρτιος** dici potuerit. Quātū uero litteris græcis ualuerit (**Naz** de lati
nis testes sūt perpolitę eius orationes: & libri ornatissime conscripti) uel ex hoc
intelligi pōt: qd̄ tu i ueneriis apud **Bissarionez** **Cardinalē** nicenū græce orationē
habuisset: tanta faciūdia porauit: ut græcos oēs eloquentia: doctissimi uiri iudicio

prestulisse dictus sit. eloquentiq; palmā quā sola gr̄ecia possidebat : eum ita ad
latinos transtulisse: ut nihil: aut parū egregiē laudis apud gr̄ecos relictū esse: di
cere non dubitauerit. quēadmodū de Marco et Tullio tradidit apolloniū dixisse.
Sed: ut praterita & quę sub oculis nō sūt: missa faciamus: pferamus gr̄ecum atha
nasiū cū latino: lectemus utrūq;: tum facile unicuiq; erit uidere: si utranq; linguā
calluerit: q̄tū ille gr̄ecarū litterarū cognitionis habuerit. in quo tanta dignitas: tā
ta ueritas seruaf: tanta uerborum: & sententiarū concinitas : ut qd' est in interp̄
te mirum: ubiq; pspiciat equabilitas orōnis: & grauitas. Nō ita copiosa est: ut lu
xuriet oratio: neq; ita suauis: ut lasciuat: nec adeo compta: ut affectata cōpositio
ne fucuta esse uideat. Quibus uirtutibus atq; cūtextu orationis nihilo ip̄ius atha
nasiū archetypo inferior apparet: ex quo itelligi potest: quantū uel in scriptiōe
latina: uel eruditione gr̄eca ualuerit. Quāobrem nemo uel aptius: uel fidelit̄: uel
etiam elegantius q̄ Omnibonus: poterat traducere diuinū athanasii opus contra
gentiles: quippe q̄ & christianissimus esset : & i utraq; lingua p̄stantissimus: ut cre
diderim deū optimū max. hunc delegisse hominē: q̄ ad ititutiōē nr̄am hūc lib̄
posteris legendum: atq; ediscendū interpretaretur. Qd' aut̄ me humanissime p̄
sul t̄a suauis epistola demulces: tātumq; tribuis: facis qd' amice. sed ueveor ne id
ab te potius ex propensa quadam erga me beniuolentia dici pleriq; uideatur: q̄
quod tāto tāti uiri p̄conio dignus exiltā. Nā qd' tātopere me hortaris : petis: imo
iubes: ut p̄gam hoc ip̄m Athanasii opus emendare: id ego feci ἀκριβεστέως &
celerius q̄ ip̄e putabam: siue suauitate orationis pellectū : q̄ iocundissimi p̄cep
toris mei uiua uox adhuc auribus meis p̄sonare uideretur: siue q̄ n̄ ignorabā q̄
tibi iocunda futura foret n̄ra hęc qualiscunq; esset emendatio. lam nos tuę mo
rem gessimus uolūtati: lā tibi satifecimus: **A**rtu: (nā cum tua uenia dicam) qd'
dormitas: quo uetero languescis? **A**n obliuioni tradidisti id qd' iam pridem mihi
recipisti: te editurū p̄pediē cōtra iudeos op̄ p̄phetica ueritate p̄scriptū: **Q**uid igi
tur in editionē cessas? **A**n expectandū tibi ē: ut iueterata exuti peruicacia: uelro ad
fidē conuertant? **A**uersi sunt penitus: mihi crede: a uera religiōe. id ip̄e satis didi
cisti optime **P**resul: cū eos pximis diebus & ante hac sepius i frequētissio doctissio
rū cętu grauissis disputationib' icellisti: liberius et mōuisti: **V**ellēt uates suos au
dire rectū salutis suę tramitē ostēdētes. Nō esse āplius messiā expediādū. sic. n. i. e.
sū christū hūani generis redēptorē appellāt. uenisse iā qui mittēdus erat. **Q**uod
tū multis rōnibus. tum per suas illas hebdomadas: tū uero p̄ **O**see grauissimū
oraculū facile declarabas. **S**edebūt inquit filii israel (sine rege: sine principe: sine sa
crificio: sine altari: sine sacerdote: **H**ęc & alia p̄ multa: quę memoriter enarrabas
christianissime **P**resul p̄ officio tuo argute simul: & copiose dīserabas. **E**t ne gens
impia tibi nimā i disputādo obiiceret subtilitatem: i redarguēdo uehementiā: in dī
serēdo artificitū (nam iis oib' q̄tū ualeas testes sūt optū & doctissimi uiri: q̄ hīc
disputatiōib' iterfuerūt) hebraica uoluntia cū latinis cōferebas: uerba uerbis :
lēsa sētib' non sine pitissio hebraicę linguę interp̄te cōponebas. **A**t illi modo
calūniabāt: iterdū p̄uaricabāt. n̄ nūq; tergiuersabāt. **Q**d' ā? ip̄e p̄ **H**esaiā futu
rū p̄dixit. **A**udite inquit audiētes: & nolite itelligere. **V**idete uisionē. & nolite co
gnoscere excęca cor populi huius: & aures ei' agraua. **T**u tñ. **O**ptime **P**resul a p̄
sequēdo istos uerpos nō desistes: ut si fieri possit aliqñ itelligāt: nō corpore sed
mēte circūcidi oportere: si uolūt uerę beatitudinis fieri cōsortes. **A**ge igit̄ solue
rostratā nauē: p̄mitte uela uētis: atq; i iudeorū classem ferare: quorū submersas
obruē pupes: aut age diuersos: & dīfice corpora pōto. ut iudeus apella se tādē
omni pelle instar fabulosi illius marfye exurū itelligat. uale p̄sidiū meum : &
iudeorū scōpule. uicentię quinto cal. ianuaras. **M. cccclxxi.** **Finis.**

IN Multis scripturę locis **Beatissime** pater: dolū q̄i inimicum dei legimus. **Sed** p̄cipue ubi dominus dixit disperdere oīa labia do-
losa. et recte quidem. **Nam** si deus ueritas est: **Contrariū** nihil ma-
gis habet q̄ falsitatem: & repetentibus sanctorū uiroꝝ monumen-
ta psuaderi facile potest aliā uim nullā fuisse: quę bellum eccle-
sie romanę grauius: aut periculosius intulerit: **Idolatria** primū
gentes nō tam errore seductas: q̄ illecebris suis captas aliq̄diu te-
nuit. **Mox** ubi ueritas de terra orta ē: et lux d̄ celo p̄spexit: cum
ip̄a per se uanitas facile redargueretur: tum uero ineptiis suis homines magis ma-
gisq̄ erubescere incipientes christū dominū quidā spē alacres apte sequebantur
Pars metu p̄culsi sentiebant melius: q̄ fatebantur. **Nam** ceteri grassabantur i eos.
quia suis cupiditatibus impliciti nouę legis s̄ctimonia uidere nō poterāt: uel cer-
te nolebāt. **Quippe** aduersantē uoluptatibus suis: quas illi magnopere amplexi te-
nentes: cū aliter non possent: ui ac terrore tueri p̄abant. **Donec** iā fide confirmati
complures ferrū. ac tormenta peterent: mortēq̄ ip̄am pro christi noīe contemne-
rent. **Nec** uiri solū & fœmine. sed pueri etiā atq̄ puellę: ut abse terrorem i eos qui
inferrebāt metuendi magis q̄ metuentes conuerterent. & id quod nouū est uictō-
rię genus cęsi de occidentibus triūpharēt. nā quos uincens ratio: nō flexerāt eorū
dem mors deuicta fragebat. **Iamq̄** omnes p̄p̄modū in una ecclesia domio ac dō
christo dicata coalescebāt: cū subito hereseos dolus exoritur: quo nulla pestis p̄-
nitiosior dici: aut fingi p̄t: qui mentes hoīum securas ip̄as: et p̄textu pacis secu-
riores factas circumuenit. **Si** quidē se se ostendat armis nostris & insignibus instruc-
tus ut incautos opprimat: nihil minus q̄ bellū expectantes. **Dolus** enim: ut mihi
uidetur: nihil aliud est: q̄ falsa miscere cū ueris: bona cum malis: ut uinū aqua ui-
tium: ut aurū uel argentum cre confusum adulteratur: sic ueritas quotiens s̄c-
tis uerbis p̄phanā inseruntur. **Eo** euenit ut multis ātea tempestatibus p̄fidus hic
hostis fidē nostrā suis insidiis obsitā p̄e ad iteritū deduxerit: cū aduersus rē chri-
stianā filios p̄pe inumeros edidit. **Hic** Eūonios extulit: **Hic** Nestorios. **Hic** São-
teos. **Hic** Marcioēs & Manicæos. **Hic** Herodiāos. **Hic** Eutythios. **Hic** Saducheos
arabesue p̄tulit: aliosq̄ multos: quos oīs longum eēt enumerare: **Sed** nouissime
dirū nephas ariūm p̄genuit: sicut in fabulis tellus gigantum indignata cęd̄ mon-
strum in deos peperisse fertur imanius. **Nam** alii: tamenū magnas in re christiana
calamitates fecerunt: eos tamē aliquādo nostri nominis theoligi uiri singulos sin-
guli excipientes p̄fligauere. **Nunc** uero in unū conuersi omnes (tantum fallendi
arte pollebat) uix tandē subigere potuerunt. **Et** ut alios omittā christiana fidei
pugiles: ex nostris notissimi hierōymus et Augustinus duo: ut ita dicam: heretico-
rum scopuli. ex grecis duos item p̄ ceteris in arianos scripsisse compto **Cyriū**
& **Athanasium**: quorū **Alter** librum edidit: i quo uir ille omnes eorū ābages euol-
uere ac refellei studet. **Athanasius** autem orator locuplex: disputator acutus. idē
ac uehemens subdolū & ip̄e **Ariūm** multiplicemq̄ p̄tentat: ut ip̄ius ad egypti &
libyę ep̄scopos ep̄istola indicat: et altera ad Serapionem de spiritu s̄cto: quatu-
orq̄ sermones. nec nō diuīus ille cum ario dialogus: ubi ex ip̄o dilabente: ac diu-
mulumq̄ renitente ueritatem extorquet. **Hęc** Athanasii contra **Ariūm** scripta di-
uinitus: **Cumq̄** his homelias duas: contra gentiles unā: **Alterā** d̄ humanitate chri-
sti magno studio traducēda suscepi: quę nōi tuo **Beatissime** pater dei benignitate
traducta deuoueo. **Nam** ēt si tānti uiri characterem exprimere non potui: ut quā-
tum ille dicendo: tantum ego uertendo cōsequeretur: tua tamen lectione **Beatissime**

pater non indigna putauit. **Nec** absona quidem ab ea cogitatione: i qua mens tua tota uersatur: ut hanc agrege tuo beluam pastor auertas: que ceruicibus nostris iam pridem imminere uidetur. **Nam** ut illi: de quibus modo dicebam: sanctissimi uiri ne ueritate inultam desereret: extrema omnia pati non dubitabant: Iniurias: contumelias: relegationes: exilium: mortem denique ipsam: si falsitati aliter obuiam ire non poterant: **Sic** tu nuper **Beatissime** pater nullum laborum: nullum periculum recusasti: ut comuni omnium saluti consuleres: non longitudo uicium: non locorum asperitates horruisti. **Omnia** uicium in comoda: pro nihilo habuisti: ut qui iam tum ecclesie cardo nec grati nec ualutidini parceres. **Sed** quod dominus dixit re ipsa prestatas. **Pastor** bonus animam suam pro ouibus ponit. **O** te felicem christiane populus: qui talem: tantumque patrem sortitus fueris. **O** benignum potius: misericordemque deum: qui tempora nostra miseratus gregem suum pastori uero demandauerit. iam uero spe bona uos esse iubeo christiani. **Profesto** tantum pro titudinis: deus: tantumque studium minime continet. **Nam** si ueteres illi patres in dolo inimico dei expugnando: qui ut ab initio docui: perniciosus est (capit enim improvidos) ut pote sacris paliatus eloquiis: si in ambiguo iam refellendo: quod sub ueri specie latebat: sancti uiri presentia sua tantum ualere: ut a ueritate romanos et imperatores stare cumpulerint. **Quid** in piculo propulsando tam certo: tamque explorato sanctissimus pater. quantum efficitur? **Non** ne conspectu ipso principum. ac regum animos mouebit ut se ad hanc expeditionem accingant tam honesta: tamque necessariam? **Sanctorum** enim uirorum non uerba solum: sed frons etiam: atque oculi uel diuinam quandam pre se ferunt. **Apparebunt** igitur maestati: tuque **Beatissime** pater cum ceteri omnes: cum uero itali duces tam armis quam periculo primi. **Nam** te itale te inquam appello: que ista procella petit: cui minatur exitium. quod dubitas? quod tergi uersaris? **Te** belli necessitas sequitur: si eam fugis. **Quo** expergiscere tandem: populusque prior in bella conuerte. **Quod** profesto facies: si bene te: tuorumque in gratia noui. **Neque** enim fortissime credo iussa aliena pati: & dominos dignabere te uicos: sic enim se appellant: tantumque sibi uanitate nois arrogans: ut romanum Imperium: si deo placet tantumque debitum repetant: **Sed** me iam dudum premiti metas egredi sentio: **Quare** **Athanasio** cedam: ut ubi uolueris **beatissime** pater uirum audias preclare cum **Ario** de christi fide certantem:

In sermonibus inquit ubique locutione clarus est: & breuis: & simplex. **Ac**utus tamen: & altus & argumentationibus omnino uehemens: & in his tanta inquit ubertas: ut ad mirabilis sit: **Logice** autem methodis nihil tenuiter: nihil luueniliter: ut pueri & rudes: sed philosophice: sed magifice utitur. **Scripturarum** testimoniis: ac demonstrationibus ad uicendum communitus est. **Et** in primis sermo ille: que de humanitate uerbi dei habitus est. & quique in **Arii** librorum uolumina. quod est de omni heresetropheum: sed de ariana potissimum. **Et** si quis theologum **Gregorium**: & diuinum basilium diceret: ex hoc libro tanquam forte quodam aurientes orationis sue pulchros illos: ac plucidos contra errorem fundere fluuios: non iret ut arbitror procul a similitudine. **Scripta** sunt autem ab eo inquit: & in ecclesiasticis commentaria: & in cantica canticorum: sic & in psalterium & alibi in multis: **Gratia** tamen & ornatu uere excellunt sermones contra apolinarium & **Epistolae** quotquot sui ipsius exilium excusationem continent:

CATHANASII LIBER PRIMVS CONTRA HAERETICOS INCIPIT.

OMnia quę cūq; dñs nř & Saluator . Iesus xp̄us fecit & docuit : q̄ admodū Lucas scripsit : ad nřam salutē fecit . **V**ēit . n . ut Ioānes ait . nō ut mundū iudicaret : s; ut mūdus per eum saluaretur : Sed illud ē ē t̄ter oīa : i quo bonitatē ei⁹ admireremur : qđ nec d̄ aduersariis nostris tacuit : **Q**uin ē ualde p̄dixit : ut ꝑ illa euenisset : mē tē doctrina eius ꝑfirmatā offēderēt . **D**icit . n . **S**urgēt Pseudo ꝑphēteret Pseudochristi et dabūt signa : et miracula : ut seducāt : si fieri pōst ēt electos . **E**cce p̄dixi uobis . Multe sūt qđē : & supra hoīem discipline : multa beneficia existūt : quę ab illo i nobis reposita sūt . **C**elestis . n . patrie figura ē atq; potestas contra demōes . uerę tamē adoptatio . **B**eneficiū maximū atq; scriptum ē p̄ris & ip̄ius uerbi cognitio & donū spiritus s̄cti . Sed mens hominū i praua studiosius incutit . **P**reterea aduersarius noster diabolus tāta nobis inuidēs bona circuit querēs diripe femina uerbi : quę i nobis sūt . ob hoc igitur dominus propios q̄i thesauros disciplinas i nobis ob signās p̄monēda dicebat . **V**idete ne q̄s uos seducat : **M**ulti enī ueniēt in nomīe meo dicētes . ego sū : et tēpus a ꝑpinquauit : et multos seducēt nolite ergo eos sequi : **D**onū quiddā nobis igēs dedit filius dei : ne his decipiātur : quę si multa sūt : sed potius siquid abditū sit : spūs sancti gr̄a discernamus . **N**am quia totus iudus ē mūctor malitię : magnusq; demō diabolus tātūmō figēs omnibus iultat q̄i serpēs : q̄i draco : q̄i leo : quęrens quē rapiat : ac deuoret . **E**t ꝑpterea id quod ip̄e ē dissimulat quidē : et tetigit . **Q**uod autē desideratur . calidus simulat : ut imagiē : capiēs ꝑpiis demū uinculis seductos obstrigat . **A**c uelut si q̄s alienos liberos absētibus pentibus capare uellet : imitatur uultus illoꝝ : et desiderātes filios decipit : quos deinde ꝑcul abductos de medio tollit . **E**odē mō malus demō et obliquus diabolus . cū ip̄e i cōspectū uenire nō audeat : hoīes autē amore ueritatis : duci uideat : imitatur ei⁹smōi imagiē : et suū i eos uenenū iniicit quēcūq; ip̄m secuti fuerint . **S**ic et **E**uam decepit : cū loqueret nō sua sed uerba d̄i simularet : et mētē illoꝝ peruerterit . **S**ic et iob uxore sub iecit : quę amorē uiri simularet : et i deū blasphemā doceret . sic hies dolosus ludit imaginibus : dū latet : et in suā omnes trahit malitię foueā . **C**ū igitur primū at̄iuit hoīem decepisset **A**dām : et oēs per illum captiuos tenere putasset : audax in siluit dicens . ut uniuersū terrarū orbē q̄i n̄dū manu mea ꝑphēdā : & q̄i oua deserta tollā . nec ē qui me fugiat : uel ꝑtradicat . **C**ū uero domus aduenit et inimicus ꝑiculū fecit hūanę ꝑditionis eius : qui carnem : quā ip̄e gestabat : decipe non potuit : ex eo tā tēporē . q̄ uniuersū terrarū orbē ꝑphēdere ꝑfitebatur : ab illo et ꝑ illū illuditur . **E**t supbus ille sub puulo tāq; pascerculus ē . **P**aruulus . n . isās nunc sup aspidū . ligua manū iaciōs rideret eū : qui decepit quā et oēs : q̄ recte i dñū credūt : ꝑterit eū : qui dixit . **P**onā sedē meā sup nubes : ascēdā : et ero similis altissimo . **S**ic igitur ille cū rubor patitur : uerū tamē ēt si de nouo ipudēs figere audeat : cognoscitur ifelix . nunc ēt magis ab his : qui signū i frōte gerūt : et demissus auertit atq; cōfusus . **N**ā si tāq; serpēs nūc ēt repit : et i āgelū lucis trāssfiguratur : nihil tñ simulatio ꝑdest . **D**icimus . n . si uel āgelus nobis celi tus extra id : qđ accepimus : euāgelizari : hunc anathema ēe . **Q**đ si suū itē mēdantiū texerit : et ueritatē labiis loq̄ simularit : nos tñ icepta eius nō ignorātes dicere possumus : quę ip̄i dicta sunt saluator . **P**eccatori at̄ dixit deus : ut qđ tu narras i iustificatiōes meas : et nō pulchra laus i ore peccatoris : ueritatus . n . nec cū uerę dicit fide dignus cēsetur . **E**t hoc scriptura decreuit ip̄tus i **E**uā i paradiso dolū exponēs . **R**edarguit at̄ ip̄m dominus primo qm i mōre : cū thoracis eius squāmas dispulit : et ostendit ip̄m qualis ēet diabolus : et ꝑuicit nō ēe s̄ctoꝝ unū : sed tentatorū **S**atanā : cū dixit : uade retro satana : **S**criptū ē . n . dñm deū tuū adorabis : et ip̄i soli

seruies: et cū clamantes de sepulchris rep̄sīt demonas: Verū eizerat q̄. ab eis dice
bat: Neq̄ tūc metiebāt: cū dicerēt: q̄ tu es filiū dei. & factus dei: Sed nolebat p̄
os in mūdū ueritatē p̄ferri: et p̄ illos potissimū: ne h̄o pretextu ī miscētes. p̄p̄riā
malitiē uolūtātē hōinibus eam dormētibus insererent. Propterea nec ip̄e passus ē
illos: dū talia dicerent. et cū nec nos pati: uelit eos: q̄ ē mōi sūt. p̄ se ip̄s admonuit
dicēs. **A**tendite a falsis p̄phetis: q̄ ueniūt ad uos ī uestimētis ouīū: intrinsecus. au
tem sunt lupi rapaces. Per factos at̄ apostolos: nolite credere oīi spiritui. hic enim
mos ē operationis aduersē: **T**alia sūt heresū facinora **N**ā cū (uē quisq̄ opinionis
p̄rem hēat diabolu: iam inde ab initio p̄uersū et homicidā et mendacē factum: et
erubescat in uisū ē nomē p̄ferre: saluatoris bonū: et sup̄ omne nomē simulat: et
scripturaz̄ sermoēs. induit: & uerba quidē dicit: sensū aut̄ uerū abscondit: **S**uā
deinde quam finxit opinionem: quodam q̄i dolo inuoluens: erantiū. et ip̄e homi
cida efficitur. **E**t enim unde **M**archioni et **N**anicheo fuit: ut euangeliū: et legē ne
garent: ex antiquis. n. cognoscuntur noua: et noua antiquis testimoniū dāt. **H**ec
igitur qui negat: ea q̄omodo fatebūtur: quē ex illis sunt: **P**aulus: n. euāgelii fuit
apostolus quod in scripturis sanctis p̄ prophetas ē p̄nūtiarum fuerat: **D**ñs autē
ip̄e dicebat. **S**crutamini scripturas: quoniā ēt sunt: quē de me testimoniū phibēt:
Quomodo igitur fatebuntur dominū: qui scripturas nō p̄scrutāt: quē. n. mo
ses scripsit atq̄ p̄phetaz̄: hunc discipuli inuenisse dicunt: **Q**uid autē et saducans
lex quā p̄phetas nō admittunt: **D**eus. n. q̄ legē dedit excitare ip̄e prophetas in le
ge profitetur. ut idē dñs sit legis et prophetaz̄: et qui eorū alterum negat: neget
prorsus et alterum: **Q**uid demōstrum iudeis testamētum uetus: qui dōinum ex
eo nō cognouerunt expectatū. **N**ā si moſeos scripturis. credidisset: dñi uerbis cre
didissent. de me eīz inquit ille scripsit. **Q**uid & samotheo scripturaz̄: qui uerbum
dei negat: & uerbi in carne p̄sentia: quē ex utraq̄ scriptura ueteri & noua signifi
cat: & oñdit. **Q**uid postremo **A**rianis scripture: qd̄ ue ip̄as p̄ferūt hoies: q̄ crea
tū esse dicūt: uerbu dei: & creature seruiūt: sicuti gentiles omissio creator̄ deo: **H**o
rum. n. quelibet heresū p̄ sua ē q̄ opinionis impietate nihil cōmune cū scriptu
ris hēt: & hoc sciūt & p̄fessores eaz̄ q̄ uni cuiq̄ opinionis scripturaz̄ multū: imo
uero cōo dissentuū. ualēt aut̄: quia simplices decipiunt: de quibus im̄p̄erbiis
scriptū est. **S**implices credūt oī uerbo. **F**ingunt meditari: & dicēt uerba: sicuti pater
eorū diabolus: ut ex uerbis rectā uideant̄ hēre sētentiā. & miseros demōstrū p̄tra
scripturas. sētire p̄uideat: **Q**uipe ita figens in una quaq̄ heresū diabolus uer
ba callide subiicit. **D**e hīs. n. dñs ait. surgēt pseudochristi & pseudo p̄phete: ut
multos seducāt. **D**iabolus igitur uenit dicēs p̄ singulas hereses ego sū christus: &
penes me uerū ē. & singulas priuati & publice mentiri fecit calumniator: & quod
mirabile est: heresos cū oēs de qb̄ quēq̄ malis ficta ē sibi ip̄e dissentiat̄ In hoc so
lo p̄sentuūt: q̄ pariter metiunt̄. **V**nū. n. p̄rem hnt̄ q̄ medatiū oībus inserit. fidelis
igit̄: & euāgelii discipul̄: q̄ sp̄ualiū discernendaz̄ rez̄ gr̄am hēt: sup̄ petrā edifica
uit fidei suę domū: & stabilis stetit horū fraudis securus p̄ manēs. **S**implex aut̄: ut dī
xi: q̄ intuo positus nō ē is cū uerba tātū p̄sideret non ēt sensū p̄tēplet̄: īsidiis illoz̄
cōtinuo subtrahit̄. p̄p̄ea bonū ē & necessariū orare: ut discernendi sp̄s donū acci
piam: ut secūdū loānis admonitiōē unusq̄sq̄ cognoscat: quos respuere: quos
itē admittere debeat: q̄i amicos: & qui ei dem̄ fidei sūt. **D**e his igitur si quis elaborat̄
uelit multa p̄scripserit **M**ulta. n. & uaria per hereses impietas & insania & arguta ni
mis: fallatiū caliditas apparbit. **S**ed quoniā diuina scriptura facultatē oīuz̄ uincit
id̄ circo si qui sunt qui de his plura cognoscere uelint: cōsiliū deder̄: ut diuinas
scripturas postulet̄. ego aut̄ id̄ q̄ urgebat ostēdere p̄perauī. **Q**uo fit: ut ita potif
sūm scripserim. **A**udiui cū in istis regionibus: uerlarer: **F**rēs. n. uerz̄: & rectē opi
nionis denōtiarunt quosdā facto grege ex his: q̄ cū **A**rio sētūt̄ scripsisse iā de fid̄

& ad uos mittere uelle ut sub scribatis: p ut ipsi decernunt: imo uero prout eis diabolus inspirauit. An aduersarius exulauit? Et. n. regionum istarum episcopos iam per turbare incipiunt. Hinc igitur scriptorum qualitas deprehenditur. Nam qui ita scribunt: ut litterarum suarum finis exilio: & alia pena inultetur: Quid nam eiusmodi fuerit homines? christianis quidem inimici: diabolo et demonibus eius in primis amici. Nam praeter sententiam piissimi imperatoris constantini: qui humanus est: ea iactant: quae ipsi uolunt. Idque multa calliditate faciunt: duarum praecipue rerum causa: ut mihi quod uidetur: unius: quia sub scribentibus uobis ab Arii uideatur ignominia desistere: Et simul ipsi fallere: quia cum Arius non sentiat: Alteri autem: quia cum haec scribant uideant ite celare factam niceensem synodum: et fidem: quae ibi contra haeresim arianam exposita est. Sed hoc potius malignitate eorum: peruersitatemque redarguit: Nam si recte crederent: fide contenti fuissent: quae niceense ab uniuersa totius orbis synodo exposita est: & si se calumniari & arianos temere dici putabant: non oportebat studeere eos: ut immutaretur quae aduersus Arium scripta sunt. Nunc autem hoc non faciunt: sed ipsi pro se pugnant: non aliter quam si Arius essent. Et. n. uide quod non sit ista ueritas curae: sed propter arianam haeresim omnia dicant: & faciant. Nam qui ea calumniari audet: quae bene definita sunt: & diuersa ab illis scribere aggrediuntur: quid aliud faciunt quam praesens accusant: haeresim uero defendunt: contra quae illi & fuerunt. et fuisse declarati sunt: Quin & ea: quae nunc scribunt: non quod eis curae sit ueritas scribunt: ut modo dicebam: Sed ludunt potius: & arte hoc faciunt: ut homines decipiant: & dum epistolas mittunt: populorum aures eis occupatas teneant. Ipsum uero accusandum tempus eludunt: & fallentes qui non ipse uiuant: haereseos locum habeant explicandae: quae quasi cancer porrigitur. Omnia igitur mouet et faciunt: nec ita quidem suis ipsi contenti sunt: Siquidem annuati ueluti qui testamenta scribunt conuenientes & ipsi de fide simulat scribere: ut hoc etiam magis risu: & confusione digni sint: quod sua non ab aliis: sed ab se ipsis explendant. Nam si prioribus quae scripsere consideret: secunda scribere non quererent. nec item nunc scriberent: omissis illis: quae scripsissent: qui hoc omnino mendicantur: quod denuo permittent: uel cum paruum temporis praeterierit: & ipsi consuetudinis occasione ceperit: ut aliquos circueuniant. tunc. n. de fide potissimum scribere simulat. cum insidias faciunt ut quodammodo pilatus manus abluit ita & isti cum scribunt eos interficiant. quod pie christo uiuunt et tamen de fide diliberet uideant: ut sepe dixi peruersitatis accusatorem effugere. Sed nec fallere nec fugere poterunt: Nam dum se purgant se ipsi semper accusant: & recte quidem neque. n. his respondet. qui eos redarguit. At uero sibi ut uolunt ipsi persuadent: Vbi nam criminis sui reus idem & iudex absoluit? hac igitur de causa sepe scribunt. sepe sua mutantes incertae fidei. et malignitatis sunt: et hoc mihi iuste pati uideatur qui quoniam a ueritate defecerunt et fide niceense pro scripta euertere uolunt: desiderant sicuti scriptum est mouere pedes suos. Propterea et isti uelut olim illum defadigati sunt et deficiunt in mutationibus alias alia scribentes: modo tempus eludant et seducendis hominibus impugnatores christi permanant: quos igitur cui ualde curae sit ueritas istos diutius sustinere uoluerit? Quis non eos scribentes merito auerterit? Quis non eos audaciter perdenari: qui cum pauci numero sit sua pro omnibus ualere uolunt: et cum suis ipso rursus presens: qui in angulis sunt: et suspecti sunt obtineri. uelut orbis terrae synodum: quae simplex et pura fuit soluere nituntur et quoniam haeresi defecerunt impugnatrix christi homines ab eusebio profecti audet insultare de fide: Et cum ipsi tamen rei iudicandi sunt. Quae ad modum caiphas iudicant conantur et festos dies agunt cum sibi credi uelit quod nescunt ipsi quomodo credant. Quis. n. ignorat: quod propter arianam furor. secundus Petropolitano cum antea sepe depositus fuisset susceptus ab his est. sub ornatu uero gregori qui nunc est laodiceus: et leontius eunuchus. et ante hunc stephanus et theodorus. heracleus: Nam et antea a sacerdotio depositi postea propter impietatem uocati sunt episcopi: ut iulius et ualesius. et ab initio ut pote iuniores apud arianum eruditi fuerant: acatius et parophilus et narcissus in omne nephas praecipites: hi quidem et in magna synodo quam apud sardicam facia

est depositi fuerant: **Eustachius** qui nūc ē **sebastes** et **eudoxius** et **basilius** patro
ni impietis huc prouenerunt: **Nā** de iunioribus **cecropo** qui et **auxentius** dicitur
et **epifeto** hypocrita super uacaneum. est dicere: cum apud omnes constet quo
modo qua occasio. quibus ue inimicis subornati sūt et isti ut i circūuēros recte si
de episcopos calūnias p̄miniscerētur: **Nā** et hi cū de octaginta celis esset nec apo
pulis cognoscerent. nihilominus ob impietate sibi ip̄is. episcopi nomē uēdicarūt:
Obeā rem igitur & **gregoriū** quendam ex cappadotia mercede conductum ad uos
mittere uolunt. **Sed** de hoc sermo nullus: dico aut̄ in regionibus istis: cū ip̄e nec
oio qdem christianus sit: sed potius idolatriā sequat̄: & carnificiā exercent. **Pro**
pterea hūc qui ei? modi esset assumpserunt: ut iniuriā facere rape occidere possit.
Hęc. n. magis exercuit nec oio nouit que christianę fidei pp̄ria sunt. **Hęc** igitur
illi p̄tra ueritatē machinantur: **Sed** eorū sētētia patebit oibus tamen si elabi milies
rāq̄ āguillę conēt̄: & falere q̄ christi impugnatores sint. **Propterea** obsecro uos
nemo uestrū decipiatur nemo abripiat̄. **Sed** omnes potius q̄i iudaica impietas in
christi fidem insurgat inherete domino & fidē quisq; tenentes a patribus traditā
quā & nicę scripta p̄cilium memorię mandarunt. nolite hos sustinere q̄ res no
uas in eā molliunt. **Iā** & si de scripturis dictiones excripserint nolite sustinē scri
bentes et si recte fidei uerba enūtiauerint nec sic qdem loquentes audite. non .n.
recta intelligentia loquunt̄. sed rāq̄ paliati ariana intrinsecus sapiunt: nō aliter q̄
hęresum princeps diabolus: **Nā** & ille secūdū scripturas loquebatur sed tñ rep̄s
sus ē a saluatore: **Si**. n. que dicebat. ea et̄ sensisset nō excidisset e celis: **Nūc** aut̄ sen
tentia p̄cipitatus uerbis simulat ueterator. **Sępe** et̄ per gētilē uerborū ostentationē
& eiulmodi argutias maliuolus decipere tētat **Nā**si ab orthodoxis scriberēt qua
lia fuerunt a magno & uere pio maximo gallię. episcopo uel successore eius uel a
philogonio & eustachio episcopis orientis uel a iulio & liberio romę uel acyari
co miliaie uel aposto & aristaeo gręci episcopis uel a syluestro & ptogene darię
uel a leontio & eupsychio capadetię episcopis uel et̄ aliano africę. uel eustorgio
italię. uel capitone scilię. uel machario ierusalē. uel alexandro p̄stātinopolis uel
a pederotę heradię uel a magnis **Basilio** & **meletio** & **lōgiano** & q̄ cū ip̄is fuerūt
ex armenia et ponce uel a leppo et amphione ex cilitia. uel a iacobo et qui cū eo
fuerūt ex inepotania uel a n̄fo felici alexandro. et q̄ cū ip̄is senserūt nihil in his
que scribunt̄ suspicari licuisset: **Mos**. n. apostolicorū uiroꝝ purus est et simplex
Cū uero ab his scribantur q̄ grām inierūt ut hęresi suffragarēt̄ et iuxta diuinū
p̄ uerbiū: Sermones impioꝝ dolosi sūt et os impiorum mala respondeat: et Impū
dolos gubernēt. **Vigilare** fratres oportet: ut ait dominus: ac sobrios esse: nequa
sit ex ostentatione uerborū: et caliditate deceptio: cū nomie aliquis ueniat dicēs.
et ego christum prophiteor: et paulo post antichristus agnoscat̄. **Antichristi**
autē sunt hi: quotquot uos propterea. **Arii** furorē aderunt. **Quid**. n. desideratur
a nobis: ut aliunde nos aliquis adueniat: uel quo nam indigent ecclesię: que in
egyptio: que in libia: q̄q; in alexandria sunt: ut p̄ lignis et oneribus episcopatum
negotiantes occupent ecclesias: q̄ nihil ad eos p̄tinēt: **Quis** nō uidet: q̄s nō clare i
tuetur: q̄ hęc oia faciūt p̄pter impietatis p̄spirationē. **Qua** pp̄ etiā si se stupidos fe
cerit: si āpliorē sibi fibriā q̄ pharisęi circūdederit: & eā sibi ip̄i iflatiōib? dilataue
rint: et sonum uocis elaborauerit: eis credi nō debet. **Nō**. n. dicēs: sed sentire: et cū
pietate uiuēs fidelem cōstituit. p̄pterea saducęi: et herodiā: tamen si legē in labiis
haberent. confusi a saluatore sunt audientes. **Erratis** nescientes scripturas: et uir
tutem dei. et oibus planum est. reprehensos esse illos: q̄uis legem loqui uideren
tur: quia mente hęretici erant. et impugnatores dei. qui cum talia dicerent: alios
fallebant dominum uero: qui homo erat: fallere non poterant. **Verbū** caro fac
tū erat qui cogitationes hoīū nouerat: qd̄ inanes sunt. **Sic**. n. et iudeos insidiāte s

arguebat dicens. **S**i deus p̄r uester esset. amaretis me utiq; ego. n. a p̄re exiui : & ad uos uenio. **S**ic mihi nūc etiā tacere uideat̄ . occultant enim : quę sentiunt . idcirco ad scribendum de scripturis uerba mutuant̄ : ut in ip̄is fallentes ad peruersitatem suā ignorantes deducant : Sed uidete non quid ita res hēat. **S**i. n. cum nihil subiectū sit de fide scribunt . superfluous est conatus : & noxius : quia cū nulla ip̄is quęstio fiat alterrandi occasione amplectūtur : qui simplicia fratrū corda perturbent . & ea seminant q̄ ip̄is nec in mentē quidem unq̄ uenerunt. **Q**uod si arianam hēresin purgantes scriberē cōant̄ : oportebat malay plātay semina prius destruere . & eos : q̄ femina p̄buerunt : sigillare : & ita quę contra illos sunt recte scribere uel apte ariana defendere : ut nō clam : sed palam christi impugnatores p̄hiberent̄ . & eos fugerent omnes tanq̄ a facie serpentis. **N**unc uero & illa occultant : & de aliis se scribere simulant . ac ueluti medit̄ ad sautiū uocatus : **E**t egrū si adueniēs de uulneribus nihil diceret̄ : d̄ integris uero membris disputaret : multę damnaret̄ uerba : cū de his taceret quoy gr̄a uenisset : de his aut̄ disputaret : q̄ nihil ip̄ius usū requirerent . eodē mō et isti : quę ad hēresin eoy p̄tinēt omittūt : quę uero aliena sunt : scribere conantur : **O**portebit autem si quid fidei curā agerent : & christum amarent : prius maledicta aduersus cum uerba destruere . & ita pro illis sana loqui & scribere uerba . hoc uero neq; ip̄i faciunt : neq; alios facite permittunt : uel ignorantes uel arte caliditatis utentes . quod ignorantes hoc patiunt̄ . temeritatis recte acufarentur : cum ea quę nesciūt affirmant . **S**i uero scientes : dissimulant : maior in eos aīaduērsio foret : quicū de suis rebus cōsulunt̄ : nihil alienum inquirūt cum de christi nr̄i fide scribunt ludunt & omnia potius q̄ uera loquunt̄ : et ea celant̄ : in quibus hereseos accusantur : & scripturay uerba pronuntiant . hęc aut̄ ē ueritatis nō obscura subdiēctio & res totius in iustitiā plena . nec dubito quin pietas ur̄a ex his p̄be consp̄icere possit : **N**emo qui de adulterio accusatur : de furto respondet : **N**ec qui cędis actorem persequitur : reos sustinet : qui se purgātes dicant nunq̄ ab iurauimus . sed depositum seruauius . Ludificare hoc est pot̄ q̄ cremon soluere & ueritatem ostenderē . **C**ędes . n. quid habet cum deposito cōmune : uel cū adulterio furtum : **V**icia enim ex eadem mente p̄deuntia tamen si in uitam connexa sint : attamē qđ ad soluedū attinet crimen : nihil inter se societatis habent : **A**char itaq; ut in iesu filio nabe scriptū est : furti accusatus nō beniuolentiam in belicis rebus p̄ferens deprecabat̄ : sed furti conuictus lapidibus undiq; obrutus est . & **S**aul negligentię & iniquitatis reus nihil profecit : dum alia excusaret : **N**eq; . n. purgatio : quę in aliis criminibus fit aliorum solutionē operat̄ . **Q**uare : si legitime omnia & iuste fieri oportet consentaneum est : de quibus quisq; accusat̄ : de his etiam excusationē facere : & uel ostendere non factum : uel fateri si r̄ darguat̄ : & eadem posthac non admitturum : neq; facturū : quę fecerit & admiserit . **Q**đ si non fateat̄ : sed simulans alia p̄ aliis dicat . planum est nō recte fecisse illum : sed ipsum sibi iniquitatis consciū esse : **Q**uanq̄ quid opus est lūgioribus uerbis : **Q**uādo quidē ip̄i isti hēreseos ariane accusatores sūt . **N**ā si dicer̄ n̄ audēt sed potius occultant quę illoy sunt uerba blasphemię : cognoscere uident̄ hanc hēresin a ueritate absōnam & alienā esse . **Q**uare cum occultent ip̄i ac dicere uertantur : necesse est reuellare nos impietatis uellimen : atq; hēresin patefacere : cū ea nouerimus : quę tūc ariani dicebāt : & quomō ab ecclesia eiecti sint : & sacerdotio priuati . ueniā . tñ petimus primū : si qua uerba : pnuntiabimus ab horentea . **N**eq; . n. quod pbamus : loquimur . **S**ed hereticos reprehēdimus : Igitur **A**lexāder felix ep̄iscopus ab ecclesia **A**rium eiecit : qui hec dicebat deus nō se per pater : non semper fuit filius . s; cum omnia sint ex nihilo : & filius dei ex nihilo est : & cū omnes res creaturę sint : et ip̄e c̄atura est atq; factura et cū omnia prius non essent : sed postea facta sint : sint aliquando cum et ipsum dei uerbum non erat : et nō erat

antequam genitum esset **S**ed habet existendi principium. tunc. n. fuit. quando ipsum deus fabricare uoluit: unum enim ex omnibus opus est. & ipse filius: cum etiam natura mutabilis sit. libero autem ipsius arbitrio bonus manere uoluit: uerum tamen ubi uult mutari potest: & ipse: sicut & omnia. **N**am propterea deus qui bonum ipsum fore prouidebat preueniens hanc ei gloriam dedit quam & postea ex uirtute habuit: ut ex operibus suis: que deus prenouerat: nunc ipse talis existat. **E**rgo nec christum quidem deum uerum esse dicunt. **S**ed ipse uelut omnes alii participatione deus dicitur: **A**diunt uero & illud: non in patre ipsum esse: natura nec sempiternum eius uerbum. **S**ed suam in patre sapientiam sempiternam esse: in qua etiam hoc uerbum fecit. **A**t uero hunc ipsum dominum per opinionem dici uerbum. **E**x his que rationabilia sunt. & iuxta opinionem dici sapientiam prope que sapienter fiunt. quia uidelicet inquit cum extrema & aliena sunt a patre omnia per substantiam: ita & ipse a substantia patris externus & alienus est. per omnia uero eorum: que genita sunt: & creata: precipuus est & unus. **C**reatura enim & factura est & opus. **R**ursumque aiunt: non nos propter illum creauit: sed propter nos illum. **E**rat enim inquit unus deus nec erat cum ipso uerbum: **D**einde cum nos fabricare uellet: hunc fecit. & postquam factus est uerbum ipsum nominauit: & filium: & sapientiam. ut nos per ipsum fabricaret. **E**t cum prius non esset sicuti omnia: uoluntate dei factus est. **N**on enim uerbum patris est proprium & naturaliter genitum. sed & ipse gratia factus est: **D**eus enim cum esset: filium: qui non erat: consilio fecit: in quo & omnia fecit: & fabricauit & creauit et fieri uelint: dicunt enim et illud christum naturalem non esse ueramque dei uirtutem: sed ut locusta uirtus dicitur et bruchus: ita et ipse patris uirtus dicitur: **A**d hec patrem dicebat filio inuisibilem esse: et filium nec uidere nec cognoscere perfecte ac plene patrem nam qui existendi principium habet: eum: qui sine principio est: uidere non potest: **S**ed et hoc etiam: quod cognoscit et uidet suis proportionabiliter mensuris nouit ac uidet: sicut et nos secundum propriam dei uirtutem cognoscimus ac uidemus: **A**ddebat autem et illud: quia non modo patrem non plene cognoscit: sed nec suam quidem ipsius essentiam nouit. **H**ec et eiusmodi arius cum diceret pronuntiatus est hereticus: ego autem uel scribens modo conqueror metam dum ea cogito: que iste uolebat: et impietatis sensum intelligo. **N**am et in synodo nicene qui conuenerant omnes undique episcopi: aures super his continebant: et propterea hanc heresim adunum omnes condemnarunt: et anathema fecerunt cum eam dicerent ab ecclesiastica fide alienam: et extremam esse: neque ad id necessitas iudicantes cogebat: sed ueritatem omnes spiritus uindicabant: hoc autem iuste et recte fecerunt. **I**mpietas enim ex his introducitur. **Q**uin immo extra scripturas iudaismus. cui proxime est gentilitas subsequens: quo fit: ut qui hec sentiat iam non christianus uocetur: hec enim omnia scripturis aduersantur. **I**oannes quidem in principio inquit erat uerbum isti autem dicunt non erat: ante quam genitus esset. **E**t rursus ipse scribit et sumus in uero filio eius Iesu christo hic est uerus deus et uita eterna. **I**sti uero que nam repugnantes dicunt: non esse christum uerum deum sed et ipsum secuti cetoros deum participationi uocari: et **A**postolus quid gentiles accusat que creaturam uenerantur dicens: **C**reaturę seruiuerunt extra creatorę deum: isti cum dominum dicant creaturam esse et ipsi: tanquam creaturę seruiant. **Q**uid agentilibus differunt? **Q**uomodo enim si hoc sentiunt non contra eos est lectio: et ita ipsos beatus paulus accusat: et dominus quidem dicit: **E**go et pater unum sumus: & qui me uidet: uidet & patrem: & qui ab eo missus erat: ut predicat

ret apostol^o scribit. qui cū sit splendor glorię & imago substantię eius: isti audent diuidere: & ab essētia & sēpiternitate: prīs alienū dicere: & mutabilē introducere sacrelegi: qui non uident cū ista dicunt: q̄ eū am non unum cum patre faciunt: sed creaturis connumerant: **Q**uis non uidet in separabilē esse a luce splendorem? & suū ipsius cū ea semper naturaliter p̄sistere: nec post illam genitū esse? **D**einde cum pater dicat: hic est filius meus dilectus: & scripturę dicāt hūc esse patris uerbum in quo et cęli firmati sūt: & omnino per ipsum facta sunt oīa. Isti cum inanium opinionum inuētores sint et cōmentores aliud uerbum: et aliam sapientiam patris esse introducunt. hūc uero per opinionē ex his: quę rationabilia sūt uerbū. et sapientiam uocari qui non uident absurditatē rei: **N**am si ex nobis per opinionem uerbum: et sapientia dicitur. quid ipse sit dicere nō possunt. **S**i. n. quę de ip̄o scripturę dicunt ea isti esse non uolunt: plane ip̄m nec esse quidem uolunt sacrilegi: et scripturis aduersi: hoc fideles ab ip̄a paterna uoce et ab angelis qui eum adorauit: et a sanctis: qui de ip̄o scripserunt: discere possunt. Isti quia mentē puram non habēt nec diuinos possunt theologos q̄ uiros audire: uel ad cōmuni bus ip̄is: quorum similes sunt: discere possunt quia nō quasi de multis elamabāt. Sed hunc solum noscentes dicebāt: **T**u es sanctus dei & filius dei: **N**am & is qui heresim summistrat eis cum ipsum tentaret in monte non dicebat: si et tu es fili^o dei: tanq̄ essent et alii: sed si tu es filius dei tanq̄ solus esset ip̄e. **S**ed mirabiles isti quemadmodū gentiles ab unius dei intelligentia lapsi in deorū multitudinem p̄ uenerunt: ita et ip̄i cum uerbum patris unum esse non crederent: in multorū opinionem ceciderunt: et uerbum negant: qui uere uerus est deus: iam uero et creaturam ipsum cogitare ausi sunt: **Q**uę audacia quę sit impietatis plēa nō uidēt. **N**am si creatura est quoniam ip̄e creaturaz est opifex: uel quoniam filius ip̄e et sapientia et uerbum. **V**erbum enim non creature: sed gigitur et creatura non filius: sed quod factum. **E**t si creaturę per ip̄m facte sunt: **C**reatura autē ē et ip̄e. per quem igitur factus est et ip̄e? **N**ecessesse est enim quę fuint per aliquē fieri: sicut et facta sunt per uerbum quia ip̄e factura nō est: sed uerbum patris. **E**t rursus: si alia est. in patre sapientia p̄ter dominum: **S**apientia iā in sapientia facta est: **S**i autē sapientia ē uerbū dei: uerbū esse i uerbo factū. **E**t si uerbum dei est filius esset fili^o in filio factus: **Q**uomō igitur dominus dicebat: ego in patre et pater in me? **S**i alter est in patre in quo et ip̄e dominus factus est? **Q**uomō autē iohannes omisso illo de hoc narrat dicens oīa per ipsum facta sunt: et sine ip̄o factum est nihil: **Q**uod oīa uoluntate facta per ipsum facta sunt: quomō ip̄e unus est ex his quę facta sunt? **E**t cum apostolus dicat: propter quem oīa: et p̄ quem omnia: quo nā modo isti dicūt: nō nos propter ipsum. sed ille propter nos factus est? oportebat enim euz si quidem ita esset dicere propter quos factum est uerbum: nūc uero non hoc dicens sed propter quem omnia: et per quem omnia hos hereticos et calūniatores ostendit: p̄terea si uerbum aliud in deo esse confidunt: quoniam apertas nō habēt ex scripturis demonstrationes: ipsius saltem opus ostendant: si patris opera sine uerbo facta sunt: ut opinionis suę aliquem p̄textum obtineant. **V**erū. n. uerbi opa oīb^o māifesta sūt: ut ex his ip̄m p̄ similitudinē cognosci possit. **V**t enim cum creaturam uidemus: deum cogitamus qui: creauit eam: ita cum cernimus in his: quę facta sunt. nihil temerarium esse: sed ordine. ac p̄uidētia moueri et manere omnia: deum esse aīaduertimus: qui rebus omnibus p̄sēsit et imperet: **H**oc etiam diuine scripture testantur dicentes: ipsum quę esse dei uerbum et per ipsum facta esse oīa et sine ip̄o factū eēe nihil. **I**lli^o uero d̄quo iste loquūt nec dictū nec factū ullū demonstrat ab eis: et. n. p̄ pater ip̄e

dicat: hic est filius meus dilectus alterum non esse preter ipsum significat. **N**ō ne igitur & in hoc manichæis admirabiles isti conueniunt: **N**am & illi bonum deum nomine tenus tantum modo appellant & opus eius neq; uisibile neq; inuisibile ostendere possunt: uerum autem & qui uere est deus factorem celi & terre & omnium inuisibilium negantes omnino sunt uaniloqui: hec mihi sentire uidetur & isti malefani: **Q**uipe qui ueri & unius uere in patre uerbi opera uident: & hunc quidē negant: aliud uero sibi ipsi cominiscentes uerbum nec ex operibus nec ex auditu ostendere possunt. nisi forte deum arbitrantur compositum uelud hominem q loquatur & uariet. uerba priora & rursum ita cogitet sophismata fingens: hęc ipsi cum dicunt. in contradictionem exciderunt: **N**am se habet uerba super incidentia hunc hominem putant. se ex ipso plata deinde euanciscunt: maioris sunt impletatis: **N**am perfecta ex eo qui est resoluunt in nihilum **S**i enim ipsum omnino generare arbitrantur: melius est & pius magis dicere unius esse uerbi genitorem deum qui est plenitudo diuinitatis eius in quo thesauri totius cognitionis recundati sunt: & hunc esse & cum suo ipsius patre simul esse per quem & omnia facta sunt **N**ec deum putare patrem multorum qui nusquam appareant: quo fit ut eum fingant compositum hominem quasi passibilem qui natura simplex est: **P**reterea cum apostolus diceret **C**hristus dei uirtus et dei sapia Isti multas uirtutes & eum his hunc & unum conumerant: & quod peius est. & cum loquente compant aliiq; mutis animalibus quæ ad punicionem per ipsum mittuntur. **D**einde cum dominus dicit nemo cognoscit patrem nisi filius. & rursus nemo patrem uidit nisi qui a patre est quomodo non sunt isti uere impugnatores dei qui dicunt nec uideri perfecte neq; cognosci a filio patrem: **N**am si dominus dicit quemadmodum cognoscit me pater. Ita & ego cognosco patrem: sed non ex patre cognoscit pater filium: quod nugari non desinunt q ex patre & non plene cognoscit filius patrem: ad hęc si principium essendi filius habet a patre principiumq; habent essendi oia. **Q**uid cuius primum fuerit dicant ipsi: sed nec habent quid dicant: nec uerbi tale principium ostendere possunt iniqui **N**am patris uerus est & sempiternus eius genitus & in principio erat uerbum & uerbum erat apud deum. & deus erat uerbum: q autem dicunt ipsi nescire filium suam ipsius substantiam superuacaneum e respōdere. nisi tantum damnare illos insanie: si se ipsum non nouit filius qui oibus patris & sui ipsius cognitionem prebet: & eos reprehendit quise ipsos nō agnoscunt sed scriptum est in quiunt: **D**ominus creauit me ab initio uiarum suarum: stulti & monte capti: **S**eruus etiam in scripturis dictus est. ut acille filius et agnus et ouis: & q fatigatus est & sitiuit & pulsatus est. & passus sed res occasionem hēt & causam facilem: **I**n promdū sūt hęc item ex scripturis significata: quoniā homo & filius hominis factus est serui formam assumens: quę fuit humana caro: **V**erbum enim inquit caro factum est: **Q**uod si homo factus est: nullos oportet super eiusmodi uocibus scandalizari fieri blasfemari fatigari pati morti ex mortuus suscitari: **A**c ueluti cum uerbum sit & sapia patris omnia quę sunt patris hēt sempiternum inmutabile per omnia & in omnibus similem non prius & posterius: sed una esse cum patre **E**t formam diuinitatis: ipsum esse & opificem & haud quicquam creati: quippe qui patris per substantiam similis creabilis esse non potest sed creator ut ipse dixit: pater meus ad perfectionem operatur: & ego operor. pari ratione cum homo factus sit & carnem gestauerit: necessario creati dicitur & fieri & omnia quę carnis sunt propria. quamquam isti quasi caupones iudaici uinum aqua permisceant: submittentes uerbum & diuinitatem eius. quem cogitationibus subiciunt rerum quę factę sunt. **I**ccirco enim conuenienter & iuste patres grauiter tulerunt & impissimam heresim hanc anathema fecerunt: **E**am isti ut quę fabili reprehendi potest: & undiq; in

ualida est trepidi occultant: **Nos** et .n. breuia hæc pro eorū peruersitate cūscripsi-
mus **Siquis** at uoluerit reprehensione aduersus eos uti latiore iueniet hæc heresim
nō pcul esse a gētilib⁹ et heresim oīum extremā ac fēcē exister: **Si** qdē ille uel cir-
ca corp⁹ errāt uel circa dñi icarnatiōez: aliq̄ aliter mētiētes uel secundū iudgōs n̄
uenisse omnio dominū putāres decipiunt: **Hec** at sola in ipsā diuinitatem præ-
sumpsit dicens nec oīo esse uerbū nec deum esse patrem: hinc non irrationabili-
ter quispiam diceret psalmū illum aduersus illos scriptū esse: **Dixit** insapiens in
corde suo non est deus. corrupti sūt. & abominabiles facti sūt in mediatiōibus
suis. **Sed** ualemus inquirunt: et possumus argutiis heresim tueri: **Melior** autē esset
eorū purgatio. quādo hæc n̄ arte ulla neq; gentiliū cauillatiōib⁹ dēfendi potest: s; **simplici**
fide. **Quod** si eā confidūt atq; cognoscūt ecclesiasticam esse dicant apte
sententiam. **Nemo**. n. accendēs lucernam ponit sub medio sed super candelabrū
ut omnib⁹ luceat ingredientib⁹. **Ergo** si et isti defedere possūt scribāt que supra
dicta sūt et heresim primū in lucerna demonstrant: **Et** beatissimū episcopum alex-
adrum palam criminantur: qd̄ i iuste arium eiecerit: qui talia dicebat. & rep̄hen-
dant nicēnē synodum: q̄ pro impietate comentata est: et scripsit impiā fidē. sed n̄
facient. probe noui: quod nō usq; adō ignorāt quam ipsi finxere malitiā. et præ-
terea seminare contēdūt: **Quin** et ualde cognoscūt: **Quod** et si ab initio simpli-
ces noua fraude subdlexerint: **Statin** tamen cogitatio sua tāq; lumen impiorū ex-
tinguitur: & ipsi tāq; inimici ueritatis ubiq; notatur. **Quippe** qui stulte omnia fa-
ciunt: & q̄i stulti omnia loquūt. hoc unū ac qui seculi sūt filii prudenter agētes
sub medio lucernam suā abscondunt: ut apparere existimet: ne si appuerit depre-
hensa extinguatur. **Nam** et ip̄e arius cum princeps esset hereseos. eusebii uero so-
tius præ studio: eusebianorū ad cōstātinum augustū uocatus et requisitus ut fidē
suam ī scriptis diceret: Scripsit quidem uersutus: p̄prie uerba ip̄ietatis occultans
tanq̄ diabolus: et ip̄e scripturaz uerba simplitia. et ut sūt scripta dissimulans: **De**
inde cū beatus constantinus diceret: si nihil præterea aliud hēs ī mente tua. testē
da ueritatem: ulcisciē .n. dñs peierantem: iurauit miser nihil hēre se nec aliquid
pixter q̄ que scripta essent dixisse unq̄ aut sensisse: et continuo egrediens q̄i iam
poenā daret lapsus ē ī p̄cep̄s. et medius crepuit: **Omnibus** quidē hēibus cōmunis
uitę finis mors est: neq; oportet īsolecere quenq̄ tam etiā si inimicus fuerit qui
mortuus est. **Cū** incertum sit an et sibi hoc idem ad uespam usq; cōrigat: **S; finis**
arii quia nō temere fuit p̄pterea nō idignus est memoratu: **Illum**. et .n. in ecclesiā
eusebiani ītroducere minabantur. **Alexander** constantinopolis episcopus contra
dicebat: **Arius** ut confidebat. et minis eusebit: erat aut sabbatū et expectabat po-
stera die conduci: magnū igitur certamē erat: illi minabantur. alexander erabat:
Sed dñs iudex factus contra nocentes disceptauit: nundum .n. sol occiderat et cū
ad locum necesseario tractus esset: illic cecidit. et utraq; re continuo societate ui-
delicet: et uita priuatus est. **Et** beatus quidem constantinus statim audiens admī-
ratus est: cum uideret hunc probatum esse peruirum: hoc autem planum omni-
bus factum est: nam eusebianorum fraq̄e sunt nime: et spes arii facta est inanis:
Illud etiam patuit arianam insaniam a domino factam esse prophanam: et hic et
in ecclesia q̄ in celis est prima parens: quis non merito igitur stupeat? ubi hos p̄-
tendē uiderit quos dominus condēnauit: et heresim tueri quam dominus p̄pha-
nam ostendit: cum principem eius ingredi ecclesiā prohibuit. nec uereri eos qd̄
scriptum est. sed ea conari que fieri non possunt: **Et** enim que deus sanctus con-
suluit quis rescindet? **Et** quem deus condēnauit: quis absoluet? **Illi** ergo sua q̄i
sonnia tuentes scribunt que uolunt. uos autem obsecro fratres qui domini uesa-
gestatis et in his ecclesię dogmata ostenditis probatores estote rei: si et alia cuius
modi iā dicta sūt arii uerba cū scribūt. hinc de ipsis tāq; hypochritis male sc̄riatis

quod uenenū mētis occultant & labioꝝ uerbis blādiunt̄ more serpētis: & enim
cū hęc scribūt secū habent eos. qui cum ario eiecti sunt. secū dū pentapolitanū
& clericos qui olim in alexandria coniuncti sunt. his etiam in alexandria scribūt
& hęc utq; mirū nos quidē & qui nobiscū erāt pelli fecerūt: tā & si nos piissimus
constantinus in priam & ecclesiam cum pace remitteret: et concordie populorum
curā heret. **Nūc** uero his tradi fecerunt ecclesias & oībus oīderunt: q' eoz grā
omnes in nos insidie iam tū. ab initio aliorum tendebant. quō igitur qui talia fe
cerunt: hec cū scribant fidem hēre possunt? **Si. n.** recte scriberent celebritatem de
lerent quā arius scripsit. hēresis propagines abiicerent: **Discipuli. n.** isti & partici
pes impietatis & damnationis ariane fuerūt. **Hos** igitur cū minime abiciāt: nō ne
oībus palam ē haud recte sentire illos ēt si in numerabiliter scripserint. **Propterea**
uigilandū est: ne forte litterarū ambage fraus aliqua fiat & a pia fide nō nullos de
ducant: qd' si ariana confidenter scripserint qui rē pcedere sibi ac succedere uide
ant: nihil nobis reliquū est q̄ ut magna ut ani libertate dicendi. **Apostolica** dicta
reminiscentes quę ppter has hēres p̄nuntiās litteris tradidit: & nos dicere conue
nit: **Scimus** quia ut scriptū est. declinabunt: nō nulli a sana fide attendentes spiri
tibus erroris & doctrinis demonū qui ueritate auertunt & quicūq; uolunt pie ui
uere in christo iesu persecutores patient. **Mali** aut̄ hōies & uenefici p̄ficient ī pe
ius seducentes & errantes: sed nos nihil horū mouebit neq; achristi caritate sepa
rabit: ēt si quis mortē minatus fuerit: christianū & .n. sumus nō ariani: atq; ut ina
ni ne isti quidē ariana sentirent. qui hęc scribūt: Ita fratres huiusmodi nūc opus
est libertate dicēdi. **Nō. n.** spiritū seruitutis accepimus ad metū rursum sed ad liber
tatē uocauit nos deus: & p̄fecte turpe ē si fidē quā a dño per apostolos hēmus eā
per arium & eos qui ariana p̄fident amiserimus. **Iam. n.** plurimi ex his ēt regionib
bus cū scribentium fraudē didicerint parati sunt ad sāguinem usq; illoꝝ insidiis
resistere: maxime. q' de constantia nra audiuerunt: **Quoniam** igit̄ insectatio aduer
sus hēresin auobis insonuit: & tanq̄ serpēs de fouea hēresis apparuit: seruat' est
apud nos infans: quē heredes interficere querebat: uiuit in uobis ueritas & iugēt
in nobis fides: p̄pterea. obsecro uos ut fidē ap̄ribus in nicęa scriptā p̄ manib'
habētes & eā p̄mptitudine magna ī deo stabilita tuentes omnibus qui ubiq; sunt
exēplū esse uelitis ostēdentes p̄ ueritate aduersus hēresin certamē incubere: & uari
as esse hostis insidias: nō. n. solū nō ad uolunt libanū martyras hostēdit: uerū ēt nō
negare fidē testimoniū cōscientie liquidū reddit **Nec** hi solū q' ad idola incuruati
tur tāq̄ alieni dēnati sunt: **Verū** ēt qui ueritatē pdiderūt: ludas quidē nō quia ī
molauerit apostolica dignitate excidit. sed quia pditor factus ē. hymeneus uero
& alexāder. nō quod ad idola p̄uersi sint exiluerūt: sed q' circa fidē naufragium
fecerunt: **Cōtra** uero abraā patriarcha nō q' occisus fuerit coronatus ē sed q' dō
fidelis fuit: **Alii** quoq; sācti de quibus loquitur paulus. gedeon. barac sanfō ieph
thae dauidq; & samuel & qui cum ipsis fuer' non effusione sāguinis perfecti eua
serunt: sed fidē nunc admiramur quia propter pietatē in dominū mortem ēt sub
ire parati erant & si addendum ē factum ēt c̄tate nostra. **Nosti** contra hēresin istā
comodo beatus alexāder ad mortem usq; uertauerit: quod angustias quantos la
bores perpeffus fuerit & senex utiq; & infenecta c̄tate perpeffus. ānumerat' & ip
se patribus suis: quod ēt alii quantos labores sustinuerint cum aduersus hęc im
pietatem p̄dicarēt: & gloriā p̄fessionis habent in christo: **Nō** ne igitur & nos qua
si sit & nunc incumbat de regē summa certamen: negare scilicet uel seruare fidē:
studium hoc & propositum habemus: ea seruare quę accepimus pro monumē
to tenentes fidem in nicęa scriptam & res nouas auertere & populos docere ne
audiant spiritus erroris sed omnino declinent ab impietate furroris ariani.
& a coniuratione melciana qui cum illis conspirauerunt: **Videtis** enim quomodo

prius inter se dissentientes nunc tanquam herodes et potius in blasphemiam consenserit aduersus dominum nostrum iesum christum. in quo eos fete quispiam oderit: quod cum priuatarum rerum gratia dissiderent: odio in ueritatem et impietate in deum: amici facti sunt. et inter se amplectuntur et omnia preter opinionem pati non dubitant: propter sui cuiusque propositi uoluptate. **Meltiani** propter preiudicia: et insaniam auaritie: **ariani** propter impietate suam ut in eiusmodi coniuratione suum mutuo suffragium prestare possint. et illi quod horum impietate dissimulant. in uero in praua illorum malitia percurrunt. et ideo communitate suas ipsorum malignitates tanquam babylonice proculum miscetes ius illi dias fatiunt qui pie uiuunt in domino nostro iesu christo. fuit igitur et ante manifesta omnibus pueritas et clauumia meltianorum nec non et impietas arianorum et impugnatrice dei heresis diu ubique et omnibus nota fuit: non enim breue tempus est. sed hi annos ante quinque et quinquaginta schismatici fuerunt. hi uero sex ante annos. et triginta. pronuntiat. iudicio totius uniuersalis synodi. **Ex** his autem quae nunc fecerunt plane ostenditur. his et quos latere uidebatur nulla alia ob rem nobis et omnibus recte fidei episcopis insidias ab initio fecisse. nisi propter suam ipsorum impietatis heresim. **Ecc**e. enim factum est nunc quod eusebia. ante curabat. et operam dederunt ut a nobis auferretur ecclesie. episcopos et sacerdotes. qui cum ipsis non sentiebant pro libidine sua exterminarunt. et populos. qui eis aduersabantur excluderunt ecclesis: et eas arianis tradiderunt qui multo ante tempore damnati fuerant: ut hypocriti meltianorum spiritu audeant in eis uerba suae impietatis expuere & antichristo qui heresim seculum in eis. praeparare uiam perditionis quemadmodum consueuerunt: illi ergo dormit aures nec quicquam tanta somniat et humanus imperator (scimus enim) ubi haec audierit peruersitates eorum prohibebit: nec diu durabunt sed ut scriptum est corda ipsorum cito deficiet. **N**os uero tanquam in apostatas qui: furor uelint in domo domini impingere diuinarum scripturarum ut scriptum est sermonibus induci: stemus contra. nec morte corporis timeamus. nec istorum uias emulemur: sed ueritatis sermo pro omnibus deligat. **N**am & nos ut scitis omnes cum eusebia. postularunt ut uel impietate. a pud eos dissimularem. uel insidias expectarem? cum ipsis pacisci uoluimus: sed prosecutione. ab eis potius pati delegimus. quae uide moris imitari: & fecerunt profecto: quemadmodum minati sunt: & lezabel imitantes se ipsos insidiatores melitiosos comparauerunt: quae se norunt: quales in beatum Petrum martyrem quales deinde in magnam achillam & postea in beatum Alexandrum fuere: ut tales in nos et sint. et quasi hoc meditates isti quod propositum suum dissimulet: illi uero occasione capiant prosequendi et querendi nos ut interficiant. hoc enim lituunt: nec adhuc desumunt et cupere ut sanguinem nostrum effundant. **S**ed horum nulla mihi cura. **N**oui enim. & confido fore ut patientibus sit. et saluatoris promissum: & uos populis sicuti patres extremum facti passuri fueritis: externam hanc alienamque ipsorum opinionem euerteritis gloriari possiti dicentes: fide seruauimus. **C**apietis autem coronam uitae quam repromissit deus diligentibus nomen tuum: atque amantibus se. **V**itina et ego promissa uobiscum prosequar: quae non solum paulo dicta sunt: sed & omnibus qui diligunt aduentum domini: et saluatoris: & dei: & uniuersalis regis nostri iesu christi: pro qua patri gloria. & pro testas in spiritu sancto per omnia secula seculorum **A**men:

Littere sanctae caritatis: mihi in ermo reddite sunt: & quamquam acerba uobis prosecutio iminebat. & magna eorum indagatio: quae nos occidere quererent: **V**erum tamen miseracione pater: et totius consolacionis deus: nos in iherusalem etiam tuis consolatus est. cum enim caritatis tuae familiariumque omnium remiscerer. eos tunc mecum esse existimabant. diu itaque gaudebam litteras retinens: cum uero eas legerem cepi rursus propter eos dolere: qui omnino contra ueritatem pugnare meditatur. **S**cribebas. enim tu quoque dolens dilecte uereque amabilis non nullos qui propter blasphemiam dei filium ab arianis defecissent: sentire eosdem contra spiritum sanctum: & eum dicere non non modo creaturam. sed et ex his qui mi

nistrat spiritibus unū & ipsū esse: & ab angelis gradu tantū modo differere hoc aut est spē. quidem aduersus arianos pugnare: re uero pię fidei cōtradicare: nam & illi dū filium negāt: negant & patrem: ita isti cum in spiritū sanctum blasphemiant: blasphemant in filium: & ps utraq; bellum contra ueritatem partita est: ut contra uerbum illi. hi cōtra spiritū sanctum. sentientes: eadem utantur in sanctam trinitatem blasphemia: **Cō** igitur hęc conspicietrem: & multa mecum cogitarem i tristitia fui: qd' ab integro diabolus inuenisset: quō in his luderet qui insaniam ipsius imitant: & hoc quidem tempore tacendū esse iudicabam: sed epistolam: tū pp sanctitatis tuę per suasionem tum ēt propter absurdam eorū opinionem: petulantiamq; satanicam: paucis conscripsi **Cum** & hęc uix potuerim id modo ut & tu. capta ex his occasione pro tua prudentia quicquid defuerit adiicias. & ita hęc is impię confutatio impleatur: Igitur hęc quoq; sentētia nō ab arianis aliena: quippe qui cū semel uerbum dei negauerint itidem contra spiritum ipsi' pmore blasphemant: nec ideo quicq; ad illos amplius dicere oportet. **Nā** sufficiunt: quę i eos antea dicta sunt: ad hos autem qui. de spū sancto id quod ipsi faterentur decepti quodāmodo sunt. exquisite uerba facere conuenit: quorū certe admireris amenitiam cum uerbum dei creaturam esse nolit & hoc utiq; recte sentiant quo nā modo spiritū ipsius creaturam uel audire sustineant. **Et**. n. si uerbū ppter unitatem qua cum patre hēt ex his ipsum uolunt: quę facta sunt sed id quod est: uere opificem factō esse sentiant: cur spiritum sanctū: qui eadem cum filio unitatem quā ipse cum patre hēt: creaturam esse dicunt: & nesciunt: qd' sicut non diuidentes a patre filium seruant unū deum esse: ita separantes a uerbo spiritum: nō iam unam intrinitate diuinitatem seruant: qui eam cindunt: & naturam cum ea miscunt alienam atq; diuersam & creaturis eam equipperant: & hoc item ostendūt trinitatem non esse unum. **Sed** ex duabus eam differentib' q; naturis cōsistere: propter diuisum spū. ut sibi ipsi finxere substantiam. **Quenā** hęc igitur theologia fuerit: quę ex opifice: & creatura consistit: aut. n. trinitas non est aut dualitas: aut creatura est in trinitate: quod certe nō est. & quō creaturis q; post trinitatem sunt: spiritum trinitatis anumerant: hoc. n. ē denuo diuidere: atq; dissolue' trinitatem. **Cū** igit detrinitate: ēt de spiritu sancto male sentiant: nec de filio bene sentiant. **Nā** si recte de uerbo sentirent sincere quoq; de spiritu sancto sentirent: qui ex patre filioq; procedit: & a filio. pprie discipulis datur. & omnibus qui credunt in nomen e' sic autem errantes: nec de patre sinceram fidem hnt. **Nam** qui aduersantur spiritui: ut magnus testis ait stephanus: idem & filium negant: qui uero filium negant hii neq; spiritum tenent: **Vnde** igitur uobis: o quicūq; estis: tantę temeritatis occasio: **Vt** non formidetis quod a domino dictum est quicumq; blasphemauerit in spiritum sanctum remissionem non hēt neq; in hoc seculo: neq; in futuro. **Ariani** q; nec uerbi: nec in carne p'senciam: nec ea q; pp ipsam dicta sunt intelligebant: cū ex his occasionem hęc is suę cepissent christum impugnare: & noua dicere ut q; uere de terra essent coniuncti sunt uos autē seducti estis? **A** quibus audistis? uel quis erroris huius ufi modus? **Legimus** inquit in ppheta amos cū deus dicat ecce ego firmans tonitruum: & creans spiritum: & annūcians hominibus scriptū suū faciens auroram: & tenebras & gradiens super alta terre dñs dñs omnipotēs nomen ei: & hinc **Arianis** credimus qui spiritum sanctū. creaturam esse dicunt: ergo quod est apud amos legistis: quod autem improuerbiis dicitur dñs creauit me iuicium uiaę suę in opera eius legistis: nec ne & qd' . improuerbiis dicitur ita ut ueritas hēt interpretamini: ne uerbum creaturam dicatis: quod uero impheta est non interpretamini ne uerbum creaturam dicatis. **Quod** uero iprophe ta est non interpretamini: sed spiritum simpliciter. audientes spiritum sanctū dici putatis. & tamen impuerbiis sapia plane dicit creauit me & dictū hoc nihilomi?

recte faciētes ita interpretāmini: ut sapiā opificē creaturis nō cōnūerētis: atq̄ dictū in p
p̄phēta spūs s̄ctus significatiōe n̄ habet: s̄ d̄ spū s̄p̄liciter dictū ē. **Q**uō igit̄ q̄ lit
i scripturis pluriā differēcia d̄ spū & dictū hoc suā possit rectā habere serētiā: uo
stram q̄ litigiosi: aut certe ariāi serpētis morſu labefactū. spiritū s̄ctū ab aōs dic
tū eēe putatis: id solū uider. ne obliſcāini s̄ctire creaturā. **D**icite igit̄ sicubi i scrip
tura iuēitis: s̄ctū spūz s̄p̄liciter spūz dici sic ab dictiōe: uel dei: uel patris: uel me
uel ip̄ius christi & filii. uel ame. hoc ē a deo uel cū articulo: ubi non s̄p̄liciter d̄
spūs. sed: τὸ πᾶνμα uel ip̄e hic spūs s̄ctus: uel paraclitus: uel ueritatis spūs. id
est filii: q̄ dic ego sū ueritas: ut spiritū s̄p̄liciter audietes: spūz s̄ctū eēe p̄cipiat
s̄ ab hoc excipiat sermōe: q̄ accepti iā spū s̄cto rursus nomiat: q̄q̄ facta prius
mēciōe spūs s̄cti: cū postea i r̄plicatiōe & admōitiōe spūs tātūmō d̄ nō ignorant
de quo audiāt. & p̄serti q̄ sic etiā cū articulo dicūt: et oīo spūs nō sic articulo: uel
adiētiōe p̄dicta significat. cū uisum sūt: quo paulus scribit ad galatas: hoc solū a
uobis discere uolo: ex opib⁹ legis spūz accepistis: an ex auditu fidei: q̄le uero a cce
perāt nisi spūz s̄ctū q̄ credētib⁹ dat: et renacētib⁹ plauacrū r̄generatiōis: & q̄ the
ssalōicētib⁹ scriberēt: spūm ne extinguite dicebat sciētib⁹ & ip̄isquē acceperāt: ne
accēā i legem spirit⁹. p̄negligētia extinguerēt. i euāgelis aut de saluatoe s̄ p̄pter
carnē q̄ assūpserat hūane dixerit euāgeliste. iesus aut plēus spū recessit aiordāe:
et iluc tūc iesus deducēt ē aspū idēsertū ut tēptaret̄ ad diabolo: s̄ sū eūdē. habet nā
p̄dictū erat aluca. factū ē at dū baptizaret̄ oīs populū. baptizato iesu et orate ap̄i
ret̄ celū: et descēderet spūs s̄ct⁹ corporali forma: q̄i colūba sup eū **S**icigit̄ inq̄b⁹
ē spūs: cū sic abiectiōe dicūt: dubiū nō ē spūm s̄ctū significari. p̄serti cū articulū
hēat. sed nos id qd̄ p̄posui dicite: nō qd̄ i ullo scripturē loco spūm s̄ctū iuēeritis
spūm s̄p̄liciter dici. sic adiectiōe p̄dicta: et absq̄ obseruatiōe q̄ mēorauis. sed
nūq̄ diceētis: neq̄. n. scriptū iuēeritis. sed igēst scriptū ē et spūs d̄i ferebat sup a
q̄s. et paulo post nō māebit spūs me⁹ i hōnib⁹ istis q̄ caro sūt. nūeris moyses a
itē nauē. **Q**uid emularis p̄me: et q̄s tribuat ut oīs popul⁹ p̄phete: eis d̄ns sp⁹ s̄ct⁹: et
iudicib⁹ d̄ dāiele: et fact⁹ ē sup eū sp⁹ d̄ni. sup ephae d̄ s̄ctōe at firmat⁹ ē igit̄ isa
ns. et bēdixit ei d̄ns et cepit spūs d̄ni cū ip̄o abular̄. et saluit sup eū spūs d̄ni: et
dauit qd̄ cāit. spūm s̄ctū tuū ne auferas aē: et rursus i ipsalmo cētēssio q̄drages
s̄io secūdo. spiri⁹ tu⁹ bōus d̄ducet me i terrā r̄ctā p̄pter nomē tuū domie. in esaia
uero scriptū ē spūs d̄ni sup me: p̄pter quē unxit me. **N**ā ārea dictū erat. **V**q̄ filii d̄
sertores hęc dicit d̄ns. fecistis cōsiliū: et non per me: et compositiones: et nō non
p̄ patrem meū: addere peccatū. super peccatū: & iterum audite hęc nō ab initio in
oculto locutus sum. extempore anteq̄ fierēt: ibi erā: et d̄ns nūc misit me: et spūs
eius: et paulo post sic ait: et hoc est meū testamētū dixit d̄ns: spūs meus ē ite: et ite
i sequētib⁹ subiūgit dicēs: nō legatus: nō āgelus sed ip̄e d̄ns saluauit eos quia. dili
gebat eos et parcebat eis. et ip̄e redemit eos. et leuauit eos cūctis dieb⁹ s̄culi: ip̄i
uero ad iracūdiā puocarūt. et afflixerūt spūm ei⁹: et auerſus ē ab eis i inimicitias
et iezechiel. ita dicit: et assūpsit me spūs: et duxit me i terrā caldeorū: i uisiōe in spū
d̄i. adaniele at: et clamauit spūs d̄ni i eo uoce magna: inōcēs ego sū a s̄guite ei⁹. s̄
et micheas iquit: dom⁹ iacob irritauit spūz d̄ni: et p̄ iohelē d̄ ait et erit post hęc
effūdā de spū meo sup omnē carnē. p̄ zachariā d̄uo uox d̄i ē dicētis. **V**erū tñ ser
mōes meos et legitima mēa accipite q̄cūq̄ mado seruis meis p̄phetis: ubi et accu
sās paulo post populū p̄pheta dicebat. **C**orsuū p̄tūmax ut nō obedirēt legi mee
et sermōibus quos misit dominus omnipotens in spiritu suo in manibus p̄phe
tarum. aña & hęc quidem ex antiquis pauca colligentes diximus sed euāgelis
uos quoque: & ex his quē apostoli scripserunt: querite & audietis quomodo: &
illic in magna spiritū differēcia exceptus sp̄s s̄ctus: nō simpliciter spiritus: sed
cū adiectiōe: ut diximus nominet. **D**ominus igit̄ cū hūmīter ut aūdixi: p̄p̄ eā quā
gestabat carnē baptizaret̄ spūs s̄ctus sup eū d̄scēdisse. d̄r: quē q̄ discipulis d̄r

Accipite inquit spiritū sanctum. cum doceret eos paraclitus iquit spiritus sanctus quem mittet pater in nomine meo ille uos docebit oia: & paulo post de eodem & spiritum ueritatis qui a parte pcedit ille uos docebit oia: & testimonium perhibebit de me. & rursus nō. n. uos estis qui loquimini. sed spiritus patris uři qui loquitur in uobis: & paulo post: si in spiritu dei eicio demonia porro uenit i uos regnū dei & cum omnem in hoc theologiam perfectionem q; nostram impleret qua nos sibi conexit & per se patri discipulis mādauit. contes docete gentes baptizantes eos in nomine patris: & filii: & spiritus sancti. **C**ū uero promississet misurum se illis: precepit aierosolimis ne discederent. sed expectarent promissionem. et post dies paucos cum implerentur dies pentecostes erant omnes pariter in eodem loco: & factus est repente de celo somnus tamq̄ uenientis spiritus uehementis. & impleuit totam domum ubi erant sedentes. & uise sunt eis dispartite lingue tamq; ignis & stetit super unum quēq; eorū: & impleti sunt omnes spiritu sancto: & ceperunt loqui uariis linguis pro ut spiritus sanctus eloqui illis. hinc igitur per impositionem manuū apostolorū renascentibus dabatur spiritus sanctus. **A**gabus uero quidam super hoc prophetauit. inquit. hęc dicit spiritus sanctus **A**t paulus iquo uos inquit. spiritus sanctus fecit episcopos: ut regatis ecclesiam dei quam uendicauit per proprium sanguinem **E**t baptizato eunucho rapuit spiritus philipum & Petrus scribebat accipientes donum fidei salutem animarū: de qua salute exquisierunt. & in uestigarunt prophete: qui de gratia quę in nobis est prophetarunt: in uestigantes in quod: uel quale tempus ostenderet spiritus qui in eis erat: christū protestat passiones in christo: et postea glorias. et Iohannes scribebat in hoc cognoscimus quod in ipso manemus. et ipse in nobis: qđ de spiritu suo dedit nobis. paulus romanis scribit. **V**os autē non estis in carne sed in spū si qđem sps dei habitat i uobis. **C**orpus qđem mortuū pp peccatū: sps autē uita pp iusticiā. **Q**uod si sps e² q̄ suscitauit iesū habitat in uobis. **C**orinthiis autē sps. n. omnia scriptat. et p fūda dei. q̄s. n. nouit q̄ sūt hominis nisi sps hominis q̄ i eo est: sic etiam q̄ dei sūt nemo nouit nisi sps dei. **N**os autē non spiritū mūdi accepimus. sed spiritū q̄ ex deo est ut sciamus q̄ a deo donata sūt nobis. et paulo post. hęc oia operat unus et idē sps: diuidens unicuiq; sua pro ut uult **E**t rursus dñs autē sps est: ubi uero dñs ibi liberalitas: uidete quō. et galathis scribit dicens: ut bēdictio abraam fiat i christo iesu ut promissionem spiritus accipiamus per fidem: & iterum q̄ estis paruuli misit deus spiritum filii sui in coyda uestra abba clamans pater. ita q̄ iam non seruus sed filius si autē fili² & hēres dei per iesū xpū: & ephesiis ita dicebat: nolite tristare spiritū sanctum de in quo signati estis in diem redemptionis. & ite solliciti seruare unitatem spiritus in uinculo pacis ad philipenses autem palam dicebat scribens. **Q**uid. n. dum omni modo siue per occasionem siue per ueritatē cristus annuncietur: in hoc gaudeo. sed & gaudebo **N**on q̄ hoc mihi continget in salutem per uestram precationem & largitionem spiritus iesu christi. secundum expectationem & spem meam: q̄ in nullo erubescam: & rursus nos enim sumus circuncisio: q̄ spiritu dei ministramus & gloriamur in christo iesu. & thesalonicensibus testificatur ergo qui nos spernit: non hominem spernit: sed deum qui dat spiritum sanctum suum nobis. **A**d hebreos autem hoc significat spiritu sancto nō dum propalatā esse sanctorum uiam in primo tabernaculo habente mansionem & uerum quanto existimatis de teriore erit dignus punitione. q̄ filium dei cōculcauerit. & sanguinem testamenti polutū fecerit uel duxerit in quo sanctificatus ē & spiritum gratię contumelia affecerit. et iterū si. n. sanguis taurorum et iecorū & cinis uitulei aspersus polutos sanctificat ad carnis puritatem: quanto magis sanguis christi qui per spiritum sempiternum: se ipsum obtulit i maculatū deo: purgabit conscientiam nostram ab operibus mortuis. et ad thesalonicenses et tunc

reuellabitur iniquus: quem dñs iesus iterficiet spū oris sui. & destruet illustratio
ne aduentus sui. **E**cce quō spūs s̄ctus ī omni scriptura diuina significatur. **Q**uid
igitur uos talē ne ip̄pheta uidistis? **M**inime quidē: nec articulum quidē habet:
ibi spūs dicit: ut uel occasione habetis. sed modos uobis ip̄i excogitaui ausi estis
& asserere spūm: qui creari dicitur ip̄m esse spiritum sanctū: cum tamē astudio
sis uiris de spiritum differētia discere possitis. dicitur et. n. hominis spūs ut canit
dā. nocte euz corde meo meditabar: & scopebā spiritum meū: Baruch autē orans:
anima iquit in angustiis: & spūs anxius clamauit ad te. & in cāico trium puerorū
benedicite spiritus & anime iustorum domino. sed apostolus scribit spiritus
testimonium perhibet spū nostro: quod sumus filii dei. si filii dei ergo & hereds
& rursus nemo nouit q̄ sūt hominis. nisi spūs hominis: qui in eo est & in episto
lo ad thessalonicenses. ob testans dicit iteger uester spūs. & aīa & corpus: irpre
hensibiliter ī aduentu dñi nostri iesu christi obseruetur: dicuntur uero & uento
rum spūs hoc modo īgenesi. & iduxit dñs spūm sup̄ terram: & quieuit aqua. At ī
iona: & excitauit dñs spiritum super mare. & facta est tempestas magna imari. &
piculus fuit ut naufragium fieret & ī salmo. c. lx. scriptū est. dixit & uenit spūs p̄
celle. & sublatis sunt fluctus eius. in. c. aut. 4. viii. psalmo. laudate iquit dominū
ex terra dracones. & omnes abissi: ignis: grādo nix cristalus: & spiritus procellarū
q̄ faciunt uerbum eius. In ezechiele ī sede tua in corde maris ī aquis multis addu
xerūt te remiges tui: & spūs non contriuit te. **Q**uod si uos quoq; diuinas scriptu
ras legitis ī uenietis spiritum dici sensū. etiā qui est indiuis eloquiis: cum pau
lus scribat: qui nos idoneos fecit ministros noui testamenti: nō littera sed spiritu
littera. n. occidit: spūs autē uiuificat. **N**am dictū littera designatur: sensus autē ī eo
est spiritus dicitur. **S**ic & consuetudo spiritu alis est quemadmodū rursus ait nō
seruimus ī uestigate littere: sed ī nouitate spūs. et idem gr̄as agens. ergo ego ip̄e
mente quidē serui legi dī carne autē legi peccati. **N**ulla igitur nūc p̄denatio his q̄
ī christo iesu sūt. lex. n. spūs qui est in christo iesu liberauit me a lege peccati. phi
lipus autē eunuchū a littera: ad spūm cōuētere uolēs dicebat. putas ne itelligis q̄
legis? **T**alē cū haberet testat & caleb: quia factus est alter spūs ī se: et sub secur⁹ ē
inquit me itroducā ip̄m iterrā īquam uocatus est illic. **C**ū. n. ip̄e diuerso ab illis
sēu locutus eēt. **A**ceptus factus dō est. **T**alē habere sensū populo deus suadebāt
p̄ ezechielē dicēs facite uobis cor nouū: & spūm nouū. hęc igitur cū ita sint: tāta
q; spūm diuersitas ostēdat: meliores essetis: si cū despū qui creat audiatis de ūo
eorū sēti retis: qui añ dicti sūt: qualis erat qui ī helia scriptus ē. **C**ōsensit arā cū
hephraim et seducta est aīa: et aīa populi eius: quēadmodū ī sylua lignū a spū
agitat. **T**alis erat et quē dñs p̄ ionā excitauit sup̄ mare spūm. **S**equunt. n. tonitrū
spūs uētorū sic ī pluuia secūdū achaab qd̄ scriptū est et usq; huc factū: et celum
obscuratū est inebulis et spū. s; quoniā christuz īquit eloquiū memorat p̄leque
ter: et spūm qui ī eo dī aliū nullū: q̄ spūm s̄ctū itelleximus. **A**t uero dirrimere
ip̄m et a filio alienare natura: ubi dedicistis? **N**ā christū creaturā nō eēe dicitis spi
ritū uero s̄ctū creaturā asseritis: et absurdū est cū in dñm noīare: quē de similia
sūt natura. **N**ā quē comunitas: uel quē similitudo creature ē cū creator? **E**cce. n.
creaturas uos filio. etiā cōnumeratis: atq; cōnectitis q̄ per ip̄m facte sūt. sufficie
bat igit: ut dixim⁹ despū uētorū itelligere scriptū. uerū q̄ ī eo christi mētionem
causamini: necessariū est accurate dictū hoc īspicere. nō qui p̄priū magis sēsu
iueniamus de spiritu qui creari dicit. **Q**uid. n. uel igit ē omnibus annūciare chri
stū eorū: nisi ip̄m hominē fieri: et tale quicq; dicer. **E**cce ut ergo concipiet: et pariet
filiū: et uocabūt nomē eius hemanuel. et alia quotquot d̄ eo uel de ip̄s aduētū
scripta sūt. **C**ū uero annūciat uerbi carne p̄sēcia: quē nā oportet spiritū creari: ni
si spiritū hominū: qui creatur: et renoua ī. hoc. n. et p̄ ezechielē de⁹ annūciat

dicēs & dabo uobis cor nouū & spiritū nouū dabo uobis. & auferā cor lapide
um ex carne uestra: & dabo uobis cor carneum: & spiritū meū dabo uobis: **Quā**
do hoc impletum est: nisi cum dominus p̄ns omnia gratia sua renouauit **Ecce. n.**
& inditō hoc differētia spiritū ostenditur: & spiritus noster est qui renouatur
spiritum uero sanctum: non simpliciter spiritus sed suum ipsius deus esse dixit: i
quo & nostri spiritus renouantur. sicut & d̄ psalmo. cap. p̄no canens ait aufert
spiritum eorum & deficiēt emittes spiritum tuum & creabuntur: & renouabis fa
ciem terrę. quod si in spiritu dei renouamur: non est ergo spiritus sanctus: qui
nunc dicitur creari spiritus. sed noster & si recte sentitis filium non esse creaturā
qr per uerbum facta sunt omnia: quomodo blasfemia non est dicere spiritum sā
ctum esse creaturam: in quo pater omnia per uerbum perficit: & renouat: **Cū** ue
ro simpliciter scriptum sit spiritum creari hunc sibi ipsi spiritum sanctum esse fi
xerunt. **Cognoscāt** qr spiritus sanctus non est qui creati. sed noster qui in eo reō
uatur de quo & d̄ orabat canens. **Cor mundum crea in me deus & spiritum sc̄**
tum in noua in uisceribus meis. hic quidem deus creare dicitur. prius autem for
mare: ut zacharias canit: ait .n. explicans celum & fundans terram. & formans
spiritum in eo: quem .n. prius formarat. hunc lapsū recreauit ipse in creatura
factus: **Cum** uerbum caro factum est: ut quemadmodum apostolus ait: duos cr̄
aret homines: in unum nouum qui secundum deum creatus est: in iusticia & san
ctitate ueritatis: nō. n. quali alter creatus esset p̄ter hominem qui ab inicio factus
est ad imaginem. sed eum in christo creatum reparare consulit **Quid** itē ostendit
per ezechielem ipso dicente. facite uobis cornouum: & spiritum nouū: & ut qd
morimini domus israel: qr nolo mortem morientis dicit adonay dicens **Cum** igitur
spiritus qui creatur talem sensum habeat: conuenienter fidele uerbum audit
tur: uel intelligeretur: & tonitrus qui firmatur: & lex spiritus que non mouetur
huius .n. cū dominus ministros esse uellet iacobum: & iohannem boanerges uo
cat eos: **Quod** est filii tonitrus. iohannes uere celestis tonat in principio erat uer
bum: & uerbum erat apud deum: & deus erat uerbum. prius. n. umbram lex ha
buit bonorum: que futura erant: post q̄ autem christus annuntiatus est hominib
us & affuit dicēs ego ipse qui loquor adsum: tūc ut paulus ait uox eius terram
cōmouit. **Cum** prius ad huc promississet. semel ego moueo non solum terram:
sed & celum illud adhec seme ostendit eorum que mouebantur comutationem:
ut in mobilia per maneant. **Quare** cum regnum accipiamus in mobile: gratiam
habemus per quam deo obsequenter ministramus. Regnum autem q̄ ipse immo
bile dixit. hoc dauid firmatum canit dominus regnauit decorē indutus est: idu
tus est. n. dominus uirtutem. & precinxit se. & .n. firmauit orbem terrę uel terra
rum. qui non commouebitur: dictum igitur p̄phetę: aduentum saluatoris signi
ficat in quo & nos renouati sumus. & lex patris immobilis per mansit. **Sed** hi uer
tropici cum arianis ex compacto aduersus diuinitatem partiti blasphemā: ut illi
filiū: et hi spiritū sanctū creaturam dicant: ausi sunt modos ut ipsi dicunt denuo
sibi ipsis in uenire et apostoli dictum deprauare: quod timotheo recte scripsit di
cens. **Testor** coram d̄o et christo iesu: et electis angelis. ut hęc custodias sine p̄
iudicio nihil faciens in aliam partē declinando. illi uero dicunt cum deū et chri
stum nominauerit: deinde angelos. necesse est angelis cōnumerari spiritū et illo
rū ordinis. etiā ipsum esse: et ceteris angelis maiorem. primum igitur uallentini
est hoc impietatis iuentū. **Nec** sefellerunt isti nos quod ea loq̄tur. q̄ illi sūt ile
.n. dixit qr misso paraclēto una cū ipso equęui missi sūt angeli: deinde cum spi
ritum deduxissent ad angelos: non prouiderūt angelos intrinitate constitui. **Si** e
nī ut ipsi uolunt post patrē et filiū angeli sūt trinitatis. uidelicet angeli forēt nec
iā ministrabiles spiritus. qui ad ministeriū mittantur nec ipsi sanctificarentur. sed

ipsi sanctificarent potius alios. **Quæ** tria istorum amencia tanta in quo rursus scriptu-
 rarum loco spiritum creaturam dici inuenerunt eadem cum superioribus dicenda sunt para-
 cle- tus dictus est: & spiritus adoptionis & spiritus sanctificationis: & spiritus dei: & spiritus
 christi dictus est: nusquam autem angelus: neque archangelus: neque spiritus ministerii: quales
 sunt angeli: sed ipsi potius cum filio gabriele ministratur: qui marie dicebat. spiritus
 sanctus superueniet tibi & uirtus altissimi obrumbauit tibi: **Cum** uero spiritum an-
 gelum scripture non dicat: quod nam istis excusatio fuerit tam irrationabilis audaciter? quam
 quidem & ualentinus: qui talem ipsis amenciam inseruit. hunc paraclitum: hos ange-
 los nominauit. & tempore sequenti spiritum angelis sequenti amencissimus ipse constituit. sed
 ecce inquit in propheta zacharia scriptum est. hec dicit angelus qui loquitur in me: & pla-
 num est quod spiritum significat angelum in se loquentem. hec uero non dicerent: si lecti animam ad-
 uerterent. ipse. n. zacharias dixit cum uisum de cadlabro uidit & respondit angelus qui
 loquebatur in me & ait: non cognoscis quid sint hec? **Et** dixi non domine: & respondit. &
 dixit ad me dicens. hic sermo domini ad zorobabel dicens: non in uirtute magna: non in for-
 titudine sed in spiritu meo dicit dominus omnipotens. clarum est igitur: quod loquens angelus pro-
 phete: non erat spiritus sanctus sed ipse angelus spiritus uero sanctus omnipotentis spiritus est:
 cui ministratur ab angelo. & diuinitate utique inseparabilis est uerbo. **Quonia** uero
 apostolicum dictum cauatur: quod post christum angeli dicuntur. dicat quis ex omnibus
 hic cum trinitate constituitur: non omnes sunt numero. **Aut** qui eorum ad iorda-
 nem in speciem colubæ descendit: milies. n. milia sunt. & decies milies milia milium ministrant
 aut cur ecclesiarum apertis non dixit: & descendit ex angelis celestibus sed spiritus sanctus aut cur
 dominus cum discipulis decolimatione differeret distinguens dicebat: mittere filius homi-
 nis angelos suos: & antea dictum erat: angeli ministrabant ei: & iterum ipse dicit exhibere
 angeli: & sepabunt malos de medio iustorum: sed discipulis autem cum daret accipite in-
 quit spiritum sanctum: & cum eos mitteret dicebat: **Euntes** docete omnes gentes baptizantes
 eos in nomine patris & filii. & spiritus sancti. **Neque** n. angelum cum diuinitate possunt: neque in
 creatura nos sibi patri que conexuit. sed in spiritu sancto: quem ipse pollicitus non angelum
 se misisse dixit. sed spiritum ueritatis qui a patre procedit: & moyses quomodo cognosceret an-
 gelos creaturas esse. spiritum uero sanctum filio iuratum ac patri. **Cum** ipsi deus diceret. **Va-**
 de ascende hinc: tu & populus tuus. quem eduxisti de terra egypti in terram quam iuravi
 abraam: & isaac & iacob dicens semini tuo dabo eam. & simul mittam ante faciem tuam
 angelum meum. et eiciet Cananeum: recusauit dicens nihil tuipe ueneris nobiscum: non de-
 duces me hinc: neque n. uolebat creaturam procedere populo: ne preter deum creatorem
 omnium: creature seruire disceret. **Quippe** cum angelum recusaret deum ipsum orabat ut
 eos deduceret. **Cum** uero deus promiserit: dixerit que illi: et hunc sermonem tuum quem dixi
 isti faciam inuenisti. n. gratiam in conspectu meo: et nouite super omnes. **Scriptum** est. n. in hesa-
 ia qui traduxit ex terra pastorem pecudum ubi est qui posuit in eis spiritum sanctum qui edu-
 xit dextera sua moysen. et paulo post ait descendit spiritus domini: et ducebat eos. sic duxit
 isti populum tuum: facies tibi nomen glorie. **Quis** n. ueritate ex his non conspicit? **Na** quod
 dominus ducere promiserit: non angelum mittere proficitur: sed spiritum suum: qui est super an-
 gelos et ipse est qui populum ducit: et ostenditur: quod neque creatura neque angelus: est spi-
 ritus. sed supra creaturam diuinitati patris unitus: ipse. n. deus per uerbum in spiritu po-
 pulum ducit: uerum per omnem scripturam ego deduxi ex egypto: testes uos estis: si fuit de-
 us in uobis preter me. et sancti deo precinunt: duxisti populum tuum tanquam pecudes. et du-
 xisti eos in spe: nec ueriti sunt hunc ymnum. etiam dedicare dicentes. deducetis populum suum
 in deserto quod in seculum est misericordia eius. **Magnus** autem moyses iugiter narrat: et
 deus qui ante faciem uestram spiritus ergo dei angelus non fuerit neque creatura: sed poti-
 us diuinitatis: nam cum spiritus esset in populo deus in spiritu per filium in terra ipse erat. **Sunt** ista sa-
 ne inquit et ipsi. **Quid** igitur apostolus: post christum nominauit non spiritum sanctum sed
 electos angelos. ita de et ipse qui spiritum interrogat: quid non archangelos nec cherubi:

nec seraphim: nec dominaciones: nec tronos: nec aliud aliquid paulus nisi electos
angelos nominauit. Nunquid igitur quia non ita nominauit. angeli sunt archan-
geli? An soli sunt angeli: nec cherubim: nec seraphim: non archangeli: non dominatio-
nes non troni: non uirtutes: non principatus: nec aliud prorsus quicquam est? hoc esset ne-
cessitate inicere apostolo: quid non ita scripserit. sed ita & diuinas ignorare scriptu-
ras: & a ueritate id circho aberrare. **Ecce.** n. apud hesaiam scriptum est: accedite ad me
& audite. hec non ab initio in occulto locutus sum: ante quam fierent ibi era & nunc do-
minus misit me: & spiritus eius: & apud angeon: & nunc confortare zorobabel dicit
dominus & confortare iesu filii ioseph dech sacerdos magne dicit dominus. & confortare omnis
populus terre dicit dominus: & facite quod uobis cum sum dicit dominus exercituum: & spiritus
meus stetit in medio usi. **Apud** utrumque prophetam desolo domino & spiritu eius memo-
ria facta est. **Quid** igitur de hoc quoque dicent? si: n. cum christi memoriam paulus fe-
cisset: quod de spiritu tacuit: & electos angelos memorauit: id circho inter angelos spiritu
constituunt. **Vide** nequecumque prophetica ista legerint audacius ipsi de eo quod tacetur di-
serant. **Si.** n. dominum esse filium dixerint? **Quid** de prece respondebunt? **Si** autem prece: quod
de filio dicetur: absit ut in illum quicquam uel cogitet blasphemiam: quae sequens esset. **Nec**
se. n. est fateri eos: id quod tacetur: uel non esse: uel creaturis connumerari: **Quid** ergo
dicent sectatores eorum iudex. n. erat in urbe quadam: quod nec deum timebat nec hominem
uerbatur. anque post deum hic noiauit hominem: filius dei erat homo iste quem in iustis
ille iudex non uerebatur: uel cercius id circho est filius post hominem. **Quid** si aposto-
lus in eadem epistola rursus audierint precipio tibi coram deo: quod omnia uiuificat & domino ie-
su quod testimonium reddidit sub pontio pilato bonam confessionem ut serues mandatum
in maculatum & irreprehensibile: anque de angelis: nunc & spiritu tacuit: de angelis: & spiritu
dubitatur: utrum sint? dubitatur quidem sic. n. de spiritu maledicere meditati sunt. **Quod** si
scriptura audierint in exodo dicentur. **Timuit** autem populus dominum: & crediderunt deo
& moysi seruo suo: **Non** quid moysen domino connumerabunt: & post deum non filium
sed moysen solum intelliget. **Quid** si et audierint patriarcham iacob benedicentem ioseph
& ita dicentem: deus qui me aluit aliuertute mea usque ad hunc diem. **Angelus** qui me ser-
uauit ex omnibus malis benedicat his paruulis: anque post deum noiauit angelum: an-
gelus erit filio prior: uel angelis filius connumerabitur. **Quid** ni rursus ita inteli-
get: quod mente corrupti sunt. Sed non est huiusmodi apostolica fides: nec eos christi-
anus omnino tolleraret. **Sancta.** n. & beata trinitas in diuidua est: & secum unita: & cum
dicuntur pater: & una est & uerbum eius: & in filio spiritus. **Cum** uero & filius noiat: & filio est
pater: & spiritus non est extra uerbum. **Vna.** n. est ex prece gracia: quod per filium in spiritu sancto
completur: et una diuinatas est: et unus deus est super omnia: et per omnia. et in omnibus
sic. n. et paulus cum dixisset testificor coram deo. et iesu christo: sciebat quod non diuis-
ditur: a filio spiritus: sed in christo est: et ipse sicut filius impatris: electos uero angelos
subiunxit congrue ut quod discipulo testificatio fiebat: cum cognosceret ea que dicebantur
adeo per christum in spiritu dicta esse. **Angelos** uero nostra cuiusque opera obseruantes mi-
nistrare preceptoris monita custodirent: uelud quod obseruatores haberet testes: eorum que
dicebantur: an fortasse propter paruulos: quod in ecclesia sunt testificati et angelos: quod sepe
contemplantur faciem patris qui in celis est: ut cognoscens discipulus curatores popu-
lorum apostoli monita non negligeret: diuinorum igitur eloquiorum sensus. hic mihi uide-
tur: quod hominum rois expertum blasphemiam in spiritum redarguit. ipsi uero cum certamen-
tinax ad uersus ueritatem habeant: ut ipsa scribit non iam: e scripturis: neque. n. inueniunt
sed ex habundancia sui cordis eructantes iterum dicuntur in creatura non est nec an-
gelorum unus: sed ex prece procedit: ergo filius est et ipse: et duo fratres sunt et ipsi: et uer-
bum si frater est: quomodo unigenitum uerbum: uel quomodo non equale? **Sed**
hic post patrem genitus est: ille post filium noiat: quomodo uero si ex prece est: non
dicitur et ipse genitus esse: uel filius esse. **Sed** simpliciter spiritus sanctus: quod si spiritus filius est

igitur spūs auus est pater. hęc dicūt miseri fattagētes: & profunda dei scrupari
 cupiētes q̄ nemo nouit nisi spūs dei: qui blasfematur ab ipsis. **O**portebat igitur iā
 nō istis respondere. sed eos iusta mandatū apostolicū post admonitiōē predic
 torū tanq̄ hereticos repudiare: aut ex his digna interrogationib⁹ eorū q̄rere: & rē
 pōnsū ut ipsi anobis: ita nos ab ipsis reposcere. **D**icāt igitur non quid pater ex pa
 tre: et an alius cū ip̄o genitus ut ex uno frēs sint: & quod nomē eis: & quis eorū
 quoq; pater: & auus: & illoꝝ p̄genitores: sed nō esse dicēt: quō igitur pater ip̄e
 non genitus ex patre? **R**espondeāt uel quo filiū habere potuit: q̄ prior ip̄e genit⁹
 non est: q̄ filius. **N**oui q̄ ipsa sit interrogatio: **S**ed quid tanta illudunt: ip̄os illud
 fas est: ut uel ex hac it̄rogatione absurda: & ip̄ia: suā posint sentire demēciā?
Neq; n. ista sūt) **A**bsit nec dediuinitate ista hoc mō it̄rogare decet: nō est. n. ut
 homo deus: ut humana etiā de ip̄o it̄rogare quisq; audeat. **T**acerē igit ut mō di
 xi: & istos non admittere oportuit. sed ne ip̄is taciturnitas n̄ra ip̄udencię occasio
 nē igeneret. sic accipiant: sicut nō liꝝ. patris dicere patrē: ita nō licet filii dicē fra
 trē: neq; n. deus alius ut scriptū est añ patrē genit⁹ ē: & filius nō est alius. **V**nige
 nitus ē. n. & iō solus: & unus p̄r. unusq; fili pater est: & in una diuinitate paterq;
 & filius semp fuit & est. hominū si quis pater d̄r: filius nat⁹ est alterius. & si filius
 dic̄r pater alteri⁹ nominatur. **A**braam. n. cū filius esset thara: p̄r fuit Isaac: & isa
 ac cū filius esset abraę pater fuit iacob: & hunc modū natura hominū tenet par
 tes. n. sūt alii aliorū: & quicūq; nascit̄ partē patris habet: ut & ipse alteri⁹ fiat pa
 ter. **I**ndiuinitate uero nō ita ē: nō. n. ut hō de⁹: nec diuisibile naturā hēt: iccirco
 nec filiū generat diuisibile: ut & ip̄e alterius pater fiat: q̄n nec ex patre diuisibili
 nec pars patris est. **I**ccirco nec generat sicut ip̄e generat: totus totius est ymago
 & splendor: & indiuinitate p̄r proprie pater est: & filius proprie fili⁹. & ih̄s pater
 sēp exitit pater: & fili⁹ sēp filius: & quēadmodū pater nūq; filius esset: sic filius
 nūq; pater: et sicut pater nūq; solus desinet esse pater. Ita fili⁹ nūq; desinet solus ēe
 filius. Ita et spūs s̄ctus sēp ē: fuit: et erit utriusq; cōiūctio. igit pater de⁹ est. fili
 us et spūs s̄ctus: et nō tres dii. sꝫ unus de⁹ solus omnipotēs. **I**nfantia igitur fuerit
 uel cogitare tā r̄imō ac dicere i filio frat̄rē ip̄atre aui nomē. **N**ā nec spūs s̄ctus in
 scripturis nomiat⁹ est filius ne frater putet: nec filius filii: ne pater auus it̄elligē
 tur. **S**ed filius patris fili⁹ et spūs patris: filii spūs dictus ē: et ita s̄ctę trinitatis ūa
 diuinitas et fides ē: qđ ex hoc igit infantia ē creaturā ip̄m dicere. **N**ā si creatura eēt
 cū trinitate nō statueret. **T**ota. n. unus ē de⁹. **E**t cognoscere sufficit q̄ spūs crea
 tura nō ē: nec his q; facta sūt cōnumerat. **N**eq; n. trinitati alienus i s̄ctis: q̄ idiu
 sibilis ē: et sibi ip̄i similis. hęc i q̄ fidelib⁹ sufficiūt. hucusq; hominū cogniciō p̄gē
 diē hactenus aliis cherubi uellat. **Q**ui supra hęc q̄rit: scriptariq; uult non audit
 dicētē: noli sapere sup flua: ne obstupescas: nāq; fide tradita sūt: i sapia hūana nō
 sūt: **S**ed aurib⁹ fidei p̄cipiēda sūt. **Q**uis. n. sermo digne it̄p̄tari poterit: q̄ naturā
 creatā excedūt: uel q̄ auris it̄elligere poterit: quę hominib⁹ nec audire nec fari li
 cet? **D**e his. n. q̄ paulus audiuit ita dixit de ip̄o aut̄ deo. **I**nscrip̄tabiles sūt inquit
 utē eius. **E**t. n. quis nouit mētē d̄ni: uel quis cōsiliarius eius fuit. **A**braam igitur
 nec curiosus fuit: nec it̄rogauit loquētē. sed credidit: et ip̄tavit ip̄i ad iusticiā
 sic moyses fidelis seruius uocatus ē. **Q**ui uero cū ario s̄ctiūt quō i malignā eorum
 aiām it̄tabit sapia: quādo s̄ctā trinitatē minime idiuisibile credūt nec p̄p̄a ueri
 tatē deprauabūt: cū ea q̄ ip̄i it̄elligere nō possūt: fieri nō posse dixerit. **R**em. n. ad
 mittūt absurdissimā: q̄ cū it̄elligere nō possūt quō trinitas s̄ctā idiuisibilis sit.
Vnū cū creatura esse uolūt ariani filiū: **T**ropici sp̄m quē et ip̄i cū creaturis anu
 merāt. **A**tq; debebāt aut̄ oīo nō it̄elligētes tacere: neq; n. i creaturis constituere
 illi filiū. hi spiritū aut̄ id qđ scriptū est it̄elligere: et cū patre filium connectere: et
 a filio sp̄m non diuidere: ut s̄ctę trinitatis i diuisibilitate naturę: uere unitas p

maneret. hęc cū didicissent: p̄sumere non debebant: nec ambigentes interrogare
quō ista essent: ne si is etiam q̄ interrogatur respondere hesitaret prauas sibi opi
niones excogitarent: **C**reaturis quidem omnibus: sed precipue nobis hominibus
de rebus archanis digne loqui non licet. **T**emerarium est item eos qui loqui non
possunt noua super his uerba ex cogitare q̄ in scripturis nō sunt. **Q**uin et furio
sus ē ille conatus: & interrogantis & respōdere oīo cogitatis. **N**ulla. n. creaturaz:
q̄ sic iterogaret sanā mētē habere putaretur: aut isti respōdeāt q̄ oīa facile dicūt
quō cōstitutū sit cēlum qua ue ex materia: & quē huius cōpositio uel quō sol &
luelle omēs. sed quid mirū eoz amēciā ex superioribus arguere: quādo nec quō
lignoz instic natura. & cōposiciones aquaz: quō et aīalium formas constitucio
cognoscatur assererent. **Q**uando & salamon pre omnibus sapientior uel sapienti
e princeps. **C**ū hoīes de his nō posse rationē inuenire per spirere dicebat: Et utiq;
uniuersum seculū dedit in corde ipsoz nō inueniat homo facturā: q̄ fecit deus ab
initio usq; ad finē: nō qd igitur hęc q̄ dicere non possūt: nec esse quidē affirma
bunt. **C**erte qui corruptā mētē gerūt. **Q**uo circa ad aliquid eos merito diceret
Ostulti & oīuz audaces. quid non potius de sancta trinitate curiosi eius desistitis
& hoc solū q̄ est creditis: cū in ea re magistrū hēatis apostolū dicentē credeī opz
primū deo q̄ est: & exquirentibus eum mercedē retribuet: **N**on. n. dixit quō est:
sed solū q̄ est. **Q**uod si nec ita quiddē pfunduntur dicant quō est pater: ut ita dis
cant quō est filius. Sed absurdū esse dicent de p̄e sic interrogare. **C**ū igitur hui?
modi conatus superfluous sit & uanus plenusq; furoris. nemo post hac talia inte
roget: & ea solū discat: q̄ in scripturis sunt. **N**ā q̄ in ipis de hac re posita sunt ex
tra per se satis supq; sunt: fons igitur & lux dicitur pater. **M**e inquit de reliqrūt
fontem aque uiuentis: & iterum baruch: **Q**uid est israel q̄ in terra inimicorum
es: de reliquisti fontem sapientiē: & secundum iohannem deus noster lux est sed
& filius respectu fontis quali fluuius dicitur: fluuius. n. dei repletus est aquis. res
pectu uero lucis splendor: & paulus dicat: qui cū sit spendor gloriē & figura uel
ymago substātiē eius **C**ū igitur pater sit lux: filius splendor eius. idem. n. sepe d
his p̄sertim dicere nō est uerendum uidere quoq; licet in filio spiritum in quo il
lustramur: urdet inquit nobis spiritum sapientiē & reuelationis in cognitos ipsi
us oculos cordis illuminatos. **C**ū autē spū illuminemur christus est q̄ in ipō nos
illuminat. **E**rat. n. inquit lux uera q̄ illuminat omnē hominē uenientē in hūc mū
dum. & item cū pater fons: filius fluuius dicitur bibere dicimur sp̄m. scriptū est
.n. q̄ nos omnes uno spū in ebriati sumus. **Q**ui uero spū ebriamur christum bi
bimus. **B**ibebant. n. de spiritali sequente petra: petra autē erat christus. & rursus
cū christus uerus sit sit filius nos q̄ sp̄m accipimus adoptamini **N**ō. n. inquit ac
cepistis spiritum seruitutis iterum in timor. sed accepistis sp̄m adoptionis. **C**ū ue
ro adoptemur spū in christo uidelicet. filii dei appellamur: quot quot. n. recepe
runt eum: dedit eis potestātē filios dei fieri. **D**einde cū pater solus: ut paulus ait:
sapiens sit de i sapientia filius est: christus. n. dei uirtus: & dei sapia cū uero fili?
sapia sit: nos q̄ sapia sp̄m accepimus filium habemus: & i eo sapites efficimini sic
.n. & scriptum est **C**entesimo & quadragesimo quinto psalmo. & soluit n̄ctos
dñs. & illuminat cecos: & cū sp̄s nobis datur: deus i nobis est. **N**ā saluator ait. **A**c
cipite sp̄m sc̄ctum. sic. n. iohannes scripsit: Si diligimus inuicē deus i uobis ma
In hoc cognoscimus q̄ i ipō manemus & ipē i nobis. est et filius i nobis: cum di
cat ipē filius ueniemus ego et p̄: et mansionē apud eum faciemus. p̄terea cum
filius uita sit **E**go. n. iquit sum uita: uiuificari dicimur i spū **N**ā q̄ christum i
quit a mortuis suscitauit uiuificabit mortalia corpora uīa p̄ sp̄m suū q̄ habitat
i uobis. **C**ū autē uiuificemur i spū christus i nobis uiuere dicit **C**ū christo. n. i
qt crucifixus sum: uiuo iā nō ego: uiuit i me christus. ad hęc sic filius opa quē

faciebat p̄m opari dicebat: p̄r i me manēs iquit ip̄e facit opa: credite mihi q̄r e
go ip̄atre: & pater i me: aliqui p̄pter opa ei⁹ credite mihi: ita quicq̄ i uirtute sp̄s
paulus opabat: christi opa esse dicebat: **Nō**. n. audebo quicq̄ loq̄ quod nō opar⁹
sit christus p̄me ad obediētiā gētū i uerbo & opere i uirtute signorū & p̄digiorū
i uirtute sp̄s s̄cti. **Cū** uero s̄cte trinitatis constitucio & unitas hui⁹ mōi sit: q̄s er
go fuerit: q̄ filiū ap̄r: uel filiū asp̄ū s̄cto aut ab ip̄o patre separaret. uel quis adeo
temerari⁹ ut trinitatē secū ip̄a dissimilē dicat: & natura diuersā: ut alteri⁹ ap̄tre
substātiē filiū: aut alienū a filio sp̄s. **Quomō** at̄ ista sūt iquit aliquis denuo iter
rogās: ut cū sp̄s i nobis sit: filius i nobis esse dicat. & cū fili⁹ sit i nobis p̄r esse di
cat: aut cū ita sit trinitas i uō esse dicat: uel significet trinitas. **Diuidāt** primū ip̄i
asp̄lōre lucē: uel asp̄lōre sapia: aut dicāt quō ista sūt: **Quod** si nō possūt: mul
to maior i s̄neciū temeritas fuerit talia dedeo quērere. **Diuinitas**. n. ut i distū est
idemōstratiōe racionū. sed isid⁹ & iraciocinaciōe pia uerēda q̄ tradit. **Nā** si de salu
tifera cruce: nō i sapia uerborū sed ide mōstratiōe sp̄s paul⁹ p̄dicabat: & audie
rat secreta ip̄aradixō: hōi uerba: q̄ fari n̄ licet. **Quid** de ip̄a trinitate s̄cta? **Verū**
tñ dubitaciōe hāc sanā poteris: fide primū: deidē his q̄ supra dicta sūt ymagie
i q̄ & splēdor: & s̄cte & fluuio: & hipostasi & figura: Sic. n. i p̄pria ymagine filius
ē ip̄ū sic & p̄r i filio. **Nā** & diuina scriptura cū i becillitatē iterptādī talia uerbis &
p̄phēdēdi p̄olet: hęc nobis extra p̄posuit: ut hoc mō p̄pter temerariorū increduli
tatē. simpliciter & tuto dicam⁹: & cū uenia itelligam⁹ deū etiā credam⁹ uera ēē s̄c
tificatiōe ex p̄r & filio i sp̄ū s̄cto factā: sicut. n. fili⁹ generatio uigenita est ita &
sp̄s q̄ dat: **Ac** mittit a filio un⁹ ē ip̄e n̄ multi: nec ex multis un⁹ sed solus ip̄e sp̄i
rit⁹. **Cū**. n. unus sit filius uiuēs uerbū. **Vnā** ēē op̄z p̄fectā ac plenā s̄ctificā illumi
nabile q̄ uitā ip̄i opationē ac donū: q̄ ex patre p̄cedēt dicit. **Quoniam** a uerbo
qd̄ ex p̄r p̄stat: elucet: mittit dat. **Quippe** fili⁹ ap̄re. sic. n. iqt̄ deus dilexit mūdū
ut filiū unigenitū suū traderet. fili⁹ at̄ sp̄m mittit. **Si**. n. iquit ego abiero mittam
paracletū: & filius patre glorificat: qui dicit pater ego te glorificaui. sp̄s at̄ glo
rificat filiū. ille. n. me glorificabit iqt̄. & filius q̄ audiui iquit ap̄r: hęc & loquor
i mūdo. sp̄s uero accipit a filio. **Ame**. n. iquit accipiet & renōciabit uobis. & fili
us in nomine patris uenit. sp̄s s̄ctus i nomine filii **Ait**. n. sp̄s s̄ctus q̄ mittet p̄r i
nomine meo. **Cū** uero talē ordinē et talē nām sp̄s hēat q̄ filio qualē fili⁹ q̄ p̄r: q̄
q̄s. n. eū creaturā dixerit: n̄ ne idē de filio quoq̄ necessario fēserit? **Nā** si sp̄s fi
lii creatura ē p̄sequēs ē dicere: et ip̄m patris uerbū creaturā ēē. hęc. n. somniātes
ariā iudaismū caiphē ceciderūt. sed q̄ ariana s̄ctire dissimulat̄ de sp̄ū uero talia
dicūt: fugiat et illi⁹ uerba: nec aduersus sp̄m ip̄ie faciāt. ut. n. fili⁹ q̄ ip̄atre sit:
et ieo p̄r: creatura n̄ ē. sed substātiē patris p̄prius. hoc. n. et uos dicit̄ simulatis:
ita et sp̄m: q̄ ip̄e i filio sit: et i eo filius: nephās ē q̄ creaturis statuet̄: et ip̄m a uerbo
diuidere: et trinitatē ip̄fectā reddere hactenus q̄ additū attinet apostolicū: atq̄ p̄
pheticū: quoq̄ illi s̄cteciā puertētē se ip̄os seduxerūt. et tropicorū ex isulitate bla
phemiā redarguisse sufficiat: nūc at̄ ip̄sap se uideamus: quē idiuinis scripturis: d̄
sp̄ū s̄cto dicūt: et tāq̄ p̄bi traperitē di s̄rnāus. ā sp̄s p̄priū aliquid creaturaz
habeat: an dei proprius existat ut uel creaturam ipsum dicamus uel certe a
creaturis alienum: et diuinitatis in trinitate ingenerita propriam. **Fortasse** hoc
modo conuertentur cum didicerūt q̄tum addiuis eloquiis uerba dissēciūt: quē
ab eorū blasphemia iuēta sūt. i principio. n. fecit deus celū et terrā et oīa q̄ i eis sūt
sed sp̄s s̄ctus. ex deo d̄r. **Nō**. n. iquit: nouit q̄ hoīs sūt nisi sp̄s hoīs q̄ i eo ē. sic et
q̄ dei sūt: nemo nouit nisi sp̄s dei. **Nos** uero n̄ sp̄m mūdi accepimus sed sp̄m
q̄ ex deo ē: quē nā igitur exp̄dētis cognatio sp̄ū q̄ creatura fuerit? **Nā** creatu
rē n̄ erāt. **Deus** at̄ ē: q̄ ē ex quo et sp̄s qd̄ at̄ ex deo ē: ex nihilo nō fuerit neq̄ crea
tura nec secūdū illos. is etiā ex quo sp̄s ē. creatura ēē putetur. **Quis** at̄ uel igitur

hos de mētes sustineat: q̄ et ipsi icorde dicūt n̄ ēē deū? **E**t .n. sic nemo nouit q̄ sūt hoīs nisi sp̄s q̄ in eo ē: ita & q̄ dei sūt nisi sp̄s q̄ i deo est. **Q**uomō non igitur demēcia fuerit creaturā dicere sp̄m qui in deo est? **Q**ui & p̄funda dei scrupatur. **T**alis .n. discet asserere id q̄ hoīs ē: extra hominē ēē. **A**c uerbū q̄ in p̄re est: ac sp̄m creaturā esse. **P**ropterea sp̄s sanctificationis: & renouationis sp̄s sanctus ē ac dicit̄ . scribit .n. paulus p̄finiti fili dei in uirtute secundū sp̄m sanctificationis ex resurrectione iesu dñi nr̄i. **E**t iterū sed sanctificamini in quit. sed iustificamini in noīe dñi nr̄i iesu christi: & in sp̄u dei nr̄i. **Q**ui ad titū quoq; scribēs dicebat. **C**ū uero bonitas: & hūanitas apparuit saluatoris nr̄i dei: nō ex opibus iustificē q̄ fecimus nos . sed secundū mīaz suā saluauit nos per lauacrum regenerationis: & renouationis sp̄s s̄cti quē effundit in nos habūdāter p̄ iesū christū saluatorē nostrum: ut iustificati gr̄a illius. heredes efficiamur secundū sp̄e uitę eterne. **C**reaturę uero sunt q̄ sanctificātur & renouant̄ . **E**mittes .n. sp̄m tuū & creabuntur & paulus ait ipossibile .n. q̄ semel illuminati sunt: & gustauerunt donū celestę & participes effecti sūt sp̄s sancti. **Q**ui ergo nō sanctificat̄ ab alio: nec particeps est sanctificationis sed ip̄e p̄ se possidens in quo ē creaturę oīes s̄ctificāt̄ . **Q**uoō hic unus omniū esset: & eorū q̄ sui participes sūt? **N**ā q̄ hoc dicūt: dicant necesse est: & filiū p̄ quē oīa facta sūt unū oīū esse: sp̄s ēt uiuificās dicitur: ait .n. q̄ suscitauit iesum christū amotuis: uiuificabit: & mortalia corpora uīa: p̄ sp̄m suum qui habitat i uobis. **E**t dñs q̄dem est ip̄e per se uita: & ut p̄iceps ut petrus ait . **D**icebat aut̄ ipsis dñs: aqua quā ego dabo ei. fiet in ipso iōns aque salietis in uitā eternā. hec aut̄ de sp̄u dicebat: quē accepturi erāt credētēs in eū. **S**ed creaturę ut dictū est sūt q̄ p̄ ip̄m uiuificant̄ . **Q**ui uero nō participat uitā: sed participat̄ ip̄se: creaturasq; uiuificat: quā cognacionē cū creaturis hēt: uel quō ex creaturis p̄sus esset: q̄ in illo sanctificatur: a uerbo. **U**ncō dicitur sp̄s: & sigillū ē ēt ioāes .n. scribit & uos uncō quā accepistis ab eo manet in uobis: & necesse habetis ut aliq; uos doceat de oīibus. **i**. p̄pheta uero hēsaia scriptū est sp̄s dñi sup me cuius causa uīxit me in quo & credētēs obliq̄nati estis i die redemptionis. **Q**uod si creaturę hoc obliq̄nat̄ & unq̄tur: & de omnibus docent̄? **S**p̄s aut̄ uncō est: & sigillum i quo uerbū obliq̄nat̄ & unq̄tur oīa: quę nā uncōnis ex sigilli p̄prietas est: cū his q̄ unq̄tur et obliq̄nat̄? **Q**uocirca ob hoc quoq; nō esset ex oīibus ip̄se: nā neq; sigillū: ex his quę obliq̄nat̄ . sed hic suus est obliq̄natis: & unq̄tis uerbi: & uncō bonum hēt uq̄tis odorē & habitū q̄q; hūq̄tur eius p̄cipes facti dicūt xp̄i bonus odor sumus. sigillū uero xp̄i formā obliq̄nantis hēt. & hęc q̄ obliq̄nant p̄cipat̄ ipsius accipientes effingē. **C**ū apostolus dicat. filioli mei: quo denuo pepi quo ad formē christus i uobis. sic uero obliq̄nati p̄nienter diuine naturę participes efficiamur ut ait petrus: & hoc mō uerbum creatura oīs in sp̄u participat: & p̄ sp̄m omnes participes dicimur. **N**escitis .n. q̄r tēplū inq̄t estis dei: & sp̄s dei habitat in uobis. **S**i q̄s tēplū dei destruit destruet ip̄m deus. **T**emplū .n. dei sanctū estis uos. q̄d si creatura esset sp̄s s̄ctus nulla dei p̄cipatio nobis i eo fierē. sed creaturę uidet̄ q̄ neceteremur: & alieni adiuina natura efficeremur: ut q̄ nihil oīo ipsius p̄cipes essemus. **N**ūc uero cū xp̄i p̄cipes dicamur participesq; dei uncō et sigillū q̄ in nobis sūt: nō ex creatorū natura. **C**ōsistere p̄bat̄: sed dei p̄ sp̄m q̄ in eo ē: q̄ nos p̄t̄ q̄ glutinat hoc .n. ioāes ut in superiorib; dictū est: scripsit dicēs in hoc cognoscim; q̄r in deo manemus & ip̄se in nobis ex sp̄u ei? quē dedit nobis. **Q**uod si participacione sp̄s diuine nāq; p̄cipes efficiamur: **I**n saniat aliq; dicens creatę & nō diuine nāq; sp̄m esse. **I**ccirco .n. & in hoīib; est: & p̄ ipsū homines deificant̄: q̄ si hoīs deificat: nō dubiū est qui i natura eius diuina sit. **E**t clarius ēt ad hęc hēresim de lēdā psalmo. capitulo. to. canif . auferes spiritū eorū & deficiēt & ipuluerē suū q̄ uertētur. **E**mittes spiritū tuū: & creabūtur: et renouabis faciē terrę. **E**t paulus tito

scribit. plauacrū regenerationis: et renouatiōis spūs s̄cti: quē i nobis effūdit ha
būde p̄ iesu christū. **Quod** si p̄ in spū p̄ uerbū oīa creat: et r̄nouat. quēnā simili
tudo: uel cognacio creaturi: cū creaturis fuerit: uel quō creatura fuerit is in quo
oīa creat: eiusmōi. n. et ifilū blasfēia p̄seq̄: ut q̄ sp̄m creat: a d̄scūt: uerbū ē p̄ qd̄
oīa creat: creaturā dicāt. imago filii d̄r sp̄s et ē: quos. n. cognouit: hos et p̄d̄ti
nauit p̄formes ymagini fieri filii sui. **Ergo** cū filii illi p̄sciāt creaturā nō ēē. nec
ymago qd̄ eius creatura fuerit. **Qualis** cūq; n. ymago fuerit: talis sit necesse ē
et is cuius ymago ē: hinc uerbū cū ymago sit patris cōgrue et decēter creaturā n̄
esse cōuenit. **Qui** ergo spūm creaturis cōnumerat i his etiā filii cōstituit: in hoc
patri quoq; detrahēs dū ymaginē efficit ignominia: nō ē igit̄ ex creaturis sp̄s sed
filii p̄priū potius: nec adō aliēū ēē demōstratū ē. **Nā** et calidū illd̄ interrogatū eorū
si sp̄s ex d̄o quid non et ip̄e filius dicit̄? i s̄ue prioribus oīlū ē: petulās ac temera
riū ēē. oīdit uero et nūc nihilo secius nā et si n̄ filius i scripturis dicit̄ sit: at tñ
sp̄s dei ut in ip̄o deo: et ex ip̄o deo dicit̄ est quemadmodum apostolus scripsit
Filius. n. quoniā ex deo ē p̄prius substātia ei? ē: **Nece** ē sp̄s: q̄ ex deo dicit̄ pro
priū ēē secūdū substātiā filii: quippe cū d̄ns sit fili? ip̄e spūs adoptiōis sp̄s dicit̄
ē: **Et** rursus cū fili? sapia sit: & ueritas spūs script? ē sapie & ueritatis spūs ēē. **Et**
iteꝝ fili? dei uirtus ē & glorie d̄ns: sp̄s quoq; dicit̄ uirtutis & glorie sp̄s. **Cū** sic d̄
sigulis scriptura dicat: Paul? qd̄ chorinthiis scribit. **Si** cognouisset: nūq; dominū
glorie crucifixēt. **Et** alibi. n. accepistis sp̄s seruitutis iterū i timor? **Sed** accepistis
sp̄m adoptiōis. **Et** rursus: emisit de? sp̄m filii sui i corda n̄ra: clamās abba p̄r. **Pe**
trus uero scribebat. si uirtuperamur i noīe christi: beati quniā glorie & uirtutis
spūs i nobis s̄quiescit. **D̄ns** uero sp̄m dixit ueritatis: & paraclētū ēē: ex quo p̄bat̄
p̄fectā i hoc ēē trinitatē. **In** hoc igit̄ uerbū creaturā deificās glorificat: Adp̄rans
patri p̄ciliat. **Qui** uero creaturā cū uerbo glorificat ex creaturis ip̄e nō esset. & q̄
creaturā adoptat a filio nō ēet alien? : **Nā** alterū nec ēē foret sp̄m ex q̄rere: q̄ nos
deo i christo cōnecteret. **S; hoc** absurdū ē: nō ergo un? ē ex creatis spūs: s; pater
n̄e diuinitatis p̄pri? . **Q** d̄ ar̄ supra creaturā sit spūs: & ali? ab eorū nā: quē facta
sūt: diuinitatis at p̄pri? : ex his deūo p̄spicet̄ licet. **Immutabilis** ē & i uariabilis sp̄s
s̄ctus. **S̄ctus**. n. spūs sapiētie iquit fugiet dolū: & recedet a cogitationib? i s̄ctatis
Et petrus ait: **In** icorruptiōe: & q̄ete māueti. & q̄eti spūs: & iteꝝ i sapia: **Nā** icorru
ptibilis spūs tuus ē i oīb? : & nemo nouit: quē d̄i sūt: nisi spūs dei: qui i eo ē. **Nō** ē
apud deū: ut iacob? ait: dilatio uel tēporis mutatio. **Cū** igit̄ i deo spūs s̄ctus con
grue imutabilis: iuariabilis: & icorruptibilis fuerit. **Quod** si factay creatay q; re
rū natura mutabilis ē: ut q̄ seorsū a substātia dei sūt: & ex nihilo substātū. **Om**
nis. n. iqt̄ hō mēdax: & oēs peccariūt: & priuati sūt gloria dei. **Angeli** ēt qui prin
cipiū suū nō obseruariūt. sed p̄priū domiciliū dereliquerūt. **In** iob at̄ si p̄tra sanc
tos ei? nō credit. **Stelle** uero nō pure i conspectu ei?. **Et** paul? scribat: nescitis quā
āgelos iudicam? nedū tēporalia: sed diabol? ēt cū i medio cherubi ēet: & obliq̄na
tio similitudinis existeret: excidit ex c̄lis tāq; fulgur: **Quod** si creature naturā
eiusmodi habēt: & de āgelis talia scripta sūt spūs at̄ unus ē. & iuariabilis: & cū fi
lio: cui? ē p̄stātie s̄p̄ imobilis: quē nā similitudo imutabili p̄ mutabilib? fuerit?
Manifestū ē enī: quia nec creatura ē: neq; oīo de substātia angelorū. illi. n. muta
biles sūt. sed imago uerbi: & p̄pri? patris ē. **Preterea** d̄ni repeleuit orbē terrarum
Sic. n. cāit & dauid. quo abibo a spū tuo: & iteꝝ i sapia scriptū ē. icorruptibilis. n.
spūs tuus ē i oīb?. **Quē** uero facta sūt oīa i d̄sp̄t̄is sūt locis. **Sol** qd̄ & lūa: & stel
lē i firmamēto. **Nubes** i aere: & oīb? statuit s̄ines gētiū. **Angeli** ad ministeriū m̄te
tunt: & uenerūt angeli: ut apparerēt i p̄spectu d̄ni: sicut i iob scriptū ē: **Et** somni
auit patriarcha iacob. et ecce scala firmata: cuius uertex pueniebat in c̄lum. et ā
geli dei ascendebāt et descendebant sup eam. **Quod** si omnia p̄plet: et i uerbo est
i medio oīuz sp̄s: āgeli uero m̄iores i loco sūt: et quo mittāt illic ad sūt: **Nō** ē igit̄

dubium quid nec creatura: nec angelus: ut uos dicitis. spiritus est: **Sed** supra angelorum naturam. rursus enim ex his etiam uideres participabilem esse. spiritum sanctum: et non participem. **Eadem**. n. dicere non est uerendum impossibile est iquit: qui semel illuminati sunt: gestaruntq; donum celeste. et particeps facti sunt spiritus sancti & bonum gustarunt dei uerbum. **Angeli** uero & alię creature ipsius spiritus sancti participes sunt: licet n. & excidere ipse possunt participes: sps autē idē est & participabilis: **Creaturę** uero sunt ipsius participes: **Nō** esset iam sps sanctus uel angelus: uel alia creatura. sed uerbi pprius: a quo datus participatur a creaturis. **Uideas**. n. illos & filium dicere creaturam: cuius omnes in spiritu participes facti sumus: **Ad** hęc unus ē sps sanctus: creaturę uero multe. **Angeli**. n. milies milia & decies milies decem milia. **Luminaria** quoq; multa. & throni: & dominaciones: & cęli: & cherubim: & seraphim: & archangeli multi. **Et** nō sunt creaturę unū: sed multe omnes atq; diuersę: **At** si sps sanctus unus est: creaturę uero multe: & angeli multi: quę nā similitudo spū cū his est: quę factę sunt. **Nec** incertū est: q; nō ex multis est sps: sed neq; angelus. **Vnus** est. n. immo uero unus uerbi pprius: & cū substantialis est. **Hęc** si etiā p se singula de sps sancto dicantur: & spiritum ostendunt: nec natura: nec substātia cōe quicq; siue ppriū cum creaturis habere: **Sed** alium ab eis esse: quę facta sunt pprium uero substantię & diuinitatis filii: & non alienū ab ea: ob q; ipse cū sanctę quoq; trinitatis sit in sensibilitatē illoꝝ confudit: **Verū** tamē unā cū his ipsā quoq; ab initio traditionē doctrinā & fidem ecclesię catholice uideamus: q; doctus dedit: apostoli predicauerūt: patres obseruarunt. **In** ac. n. fundata ē ecclesia: a qua qui exciderit christianus nec sit. neq; dicatur: **Trinitas** igitur sancta est atq; pfecta in pte & filio & spiritu sancto diuinitus celebrata. q; nihil alienum uel ex trinis tractū hēt: nec ex eo cōsistat q; fabricatur & fit: sed ex eo tota ē q; creat & fabricat. **Et** nā sibi ipsa similis est. & in diuisibilis. & una ipse est operatio. p. n. per uerbum in spiritu sancto oīa facit: & sic sanctę trinitatis unitas saluatur. **Sic** unus deus in ecclesia predicatur: q; sup oīa & p oīa & in omnibus est. super omnia ut patet: q; principium: & fons: per oīa: ut per uerbum: in oībus: ut in spiritu sancto. **Est** autē trinitas non nomine tenus solum: & representatione dictionis. sed re & substantia trinitas. **Ve**. n. pater est: q; est. ita uerbum eius est: q; ē super omnia deus. & spiritus sanctus non fictus ē: sed existit uereq; substāt. **Et** his ecclesia catholica nec minus sentit: ne in istos cū catha iudeos neue in sabelium incidat: nec plus concipit: ne in multiplicum. gentiliū deitatem precipitet: **Quod** autē hęc sit ecclesię fides discat quomodo apostolos mittens dominus dicebat: Euntes docete omnes gentes baptizantes eos: in nomine patris & filii & spiritus sancti: **Apostoli** uero pfecti sic docuerunt: & hęc est in omni sub cęlo terra predicatio: cum hoc igitur ecclesię fidei fundamentum habeāt dicāt denuo nobis illi atq; respōdeāt trinitas sic an dualitas: **Si** dualitas spiritus a uobis cum creaturis cōnumeret. **Sed** hoc mō sensus noster nō in uno dō ē: q; sup omnia et p omnia et in omnibus est. **Nā** spiritum nō hētis q; in omnibus est quę ad diuinitate diuiditis: et alienatis. **Et** perfectio uŕa. q; uos dum ita sentis facere putatis. nequa q; indiuitate pficitur: **Miscetis**. n. cum ipsa creaturā: et theologia uŕa ē. qualis arianorū atq; gentiliū: q; creaturam cum deo iungitis: quā ipse per suum uerbum creauit: **Sic** uero dispositi cuius spei estis? aut quis uos deo connectet? qui non dei sed creature spiritum habetis? **Et** quę nam audacia uŕa est atq; temeritas? qui patrem et uerbum eius ad creaturam deuoluitis: et itē creaturam deo cogquatis: hoc autem facitis de spiritu quasi de creatura somnantes et ipsum in trinitate constituentem. **Quę** uero et in sania uestra est? ut iniuriā cogitetis in deum? quādo qd a uobis nō āgeli omnes siue creature: sed ex his unus deo et ipsius uerbo cōnumerat? **Oportebat**. n. postq; semel scundū uos agelus

est: et creatura spiritus: et intrinitate constituitur: non unum: sed omnes creatos
angelos cum diuinitate statuere. **Nec** deinde trinitatem: sed turbam quandam
diuinitatis innumerabile esse: ut in hoc est uerba hec: que uidetur esse perfectio: dis-
tracta passim in stabili uarietate fieret. hac namque uestra sunt et arianorum perfectiones: qui
contra diuinitatem cogitatis & preter deum creatorem omnium creaturę seruitis: **Hęc** igitur
absurda uobis occurrunt si dualitatem dicitis. **At** si trinitas est: ut certe est de-
monstrata. est autem indiuisibilis esse neque dissimilis necesse est unam ipsius sanctitatem.
unam sempiternitatem esse immutabilitatis que naturam. **Sic** enim tradita in eam fides nos
deo conglutinat: & qui subtrahit de trinitate aliquid: qui que solo patris nomine bap-
tizatur uel filii aut sine spiritu in patre & filio nihil accipit: sed inanis & in unum permanet.
& ipse et qui dare uidetur. **Nam** perfectio in trinitate est: ita qui filium a patre diui-
dit: uel spiritum ad creaturas deuoluit: nec filium habet: neque patrem. sed sacrilegus est:
& infideli deterior: & omnia magis quam christianus est. & merito quidem. **Nam** quem
admodum unum est bapuzma in patre & filio & spiritu sancto perfectum: & una in eo fides ut apo-
stolus ait: ita et sancta trinitas: que in ea est: et secum unitur nihil in se creatum habet:
et ipsa trinitatis unitas in diuisibilis: et una in ea fides. **Quod** si pro reuera aduersione
non ita est o tropici: sed spiritum sanctum creaturam dicere somnias: iam non una fi-
des uestra est. nec bapuzma unum sed duo: **Vnum** quidem in patre et filio: alterum in an-
gelo que creatura est: et nihil uestrum propterea certum est neque uerum: **Nam** que crea-
ro cum opifice communitas: uel que inferioribus creaturis cum uerbo: que eas fabrica-
uit: unitas. **Hoc** cum nosceret beatus Paulus: non ut uos trinitatem diuidit: sed uni-
tatem eius docens corinthiis de spiritualibus rebus scribit: et omnia in unum deum pre-
sumatim refert: dicens. **Diuisiones** autem gratiarum sunt. idem autem spiritus: et diuisiones
ministeriorum sunt: idem autem dominus: et diuisiones operationum sunt: idem autem deus: qui
omnia operatur in omnibus: **Quia** enim spiritus unicuique diuidit: hac a patre per uerbum com-
municat. **Omnia** que patris sunt filii sunt: ita et ea que a filio in spiritu datur pa-
tris sunt dona: **Et** cum spiritus sit in nobis. et in hoc ipso pater ita fit illud ueniemus e-
go et pater et mansio apud eum faciemus. sicut dictum est. **Ubi** enim lux ibi et splen-
dor: et ubi splendor ibi et eius operatio et gratia splendor referens: **Et** hoc quoque a
postolus docens corinthiis item scribebat in altera epistola dicens gratia domini iesu
christi et caritas dei et communicatio sancti spiritus cum omnibus uobis: **Nam** et gratia
que gratis datur intrinitate datur a patre per filium in spiritu sancto: **Sicut** enim ex pa-
tre per filium gratia datur sic tributionis communicatio in nobis non esset nisi in spiritu
sancto: **Huius** enim participes caritatem patris habemus et filii gratiam et ipsius spiritus sanc-
ti communicationem: **Vna** ergo ex his quoque operatio trinitatis ostenditur. **Nam** ea que
ab uno quoque dantur non differunt neque diuisa: sed intrinitate dari et omnia ex u-
no deo esse apostolus significat. **Huc** ergo cum creatura non sit sed unicus filio
sicut filius unicus est patri qui cum patre et filio conglorificatur: et cum uerbo
diuinitus celebratur et opera facit que pater per filium operatur: **Hunc** inquam
si quis creaturam dicit quomodo non in filium ipsum palam impius existit? **Ni-**
hil enim est que non per uerbum in spiritu fiat et operetur: **Hoc** et in psalmis canitur
Verbo domini celi firmati sunt et spiritu oris eius omnis uirtus eorum et cente-
simo quadagesimo septimo psalmo mittet uerbum suum et liquefaciet ea flabit
spiritus eius. et fluent aque et iustificati sumus ut ait apostolus in nomine do-
mini nostri. et in spiritu dei nostri indiuisibilis enim est a uerbo spiritus: **Quip-**
pe cum christus dicat ueniens ego et pater simul uenit et spiritus non aliter quam filius
in nobis habiturus: **Dum** paulus scribat ephesiis ut dedit uobis secundum diuitias
glorie sue uirtute corroborari per spiritum suum interiori homini habitare christum: **Et**
cum filius in nobis sit et pater: dicite filio ego in patre et pater in me: **Et** ideo que uerbum sit
in prophetis in ipso spiritu sancto prophetant: **Cum** igitur scriptura dicit **Et** factum

est uerbum ad hunc prophetam. in spiritu sancto prophetans ostenditur in zacharia scriptum est: **V**erum tamen uerba mea & legitima mea accipite quotquot ego mado in spiritu meo seruis meis prophetis: qui paulo post etiam populum accusans dicebat & cor suum statuerunt rebelle ut non exaudiant leges meas & uerba que mihi sit dominus omnipotens in spiritu suo in manibus prophetarum antea. **P**etrus autem in actibus dicebat: uiri frates oportebat impleri scripturam: quam predixit spiritus sanctus. **E**t apostoli uulgo ita clamabant: domine: qui fecisti celum & terram & mare: & omnia que in eis sunt: qui per spiritum sanctum ore dauid pueri tui locutus es. **E**t paulus romae cum esset iudaeis. qui ad se uenerant: palam dicebat: bene spiritus sanctus locutus est per hesaiam prophetam ad patres uestros. & timotheo scribens ait: spiritus sanctus manifeste dicit: quod in nouissimis temporibus deficient a sincera fide attendentes spiritibus erroris. **Q**uare cum dicatur in quibusdam factum esse spiritum sanctum: uerbum in ipso intelligitur: quod spiritum sanctum tribuit. **C**um igitur impleta erit scriptura: effundam inquit de spiritu meo in omnem carnem. **E**t paulus corinthiis dicebat: secundum contributionem spiritus in me. & ad eos etiam scribebat. **S**i experimentum queritis eius: qui in me loquitur christus: quod si christus erat: qui loquebatur in eo christi uidelicet spiritus erat: qui loquebatur in eo. **N**am & in actibus item cum in eo christus loqueretur dicebat: & nunc ecce spiritu iunctus uado in hierusalem: que in ea mihi euertura sunt: nesciens. **V**erum tamen spiritus sanctus per uerbum testificatur mihi dicens: quod uincula & tribulationes me manent. **V**nde & sancti cum dicunt: hec dicit dominus: non aliter quam in spiritu sancto loquuntur: & in spiritu sancto loquentes in christo ea dicunt. **C**um uero & agabus diceret in actibus: hec dicit spiritus sanctus: non aliter quam uerbo ad eum facto spiritum dicebat suggerere sibi & loqui & testificari: que in hierusalem paulum manebant. **P**rofecto cum spiritus sanctus paulo quoque testificetur: Idem christus in eo loquitur: ut quod & spiritu sancto efficitur: uerbi sicut testimonium. **E**odem modo cum uerbum & in sanctam mariam uirginem uenit una & spiritus uenit: & uerbum in spiritu corpus sibi ipsi coposuit: & aptauit cum creaturam conestere & per se patri offerere uellet & in se omnia reconciliare cum suis imma pacificans non absurde igitur ex sacris scripturis spiritus creatura non esse monstratur: sed uerbi patrisque diuinitatis proprius. **S**ic. n. in sancta & indiuisibili trinitate sanctorum doctrina concurret: & hec una ecclesie catholice fides: **T**ropicorum uero figmentum a fide alienum & a scripturis dissentit & cum insanentium arianorum fatuitate consentit. **E** conuenienter pro simplicitate errorem sic eis responderetur: **S**ed gratia domino quod ut scribis cum se simulata cum arianis dissensione uellarent non fecerunt nam & simplicibus illis in uisum sunt. ut qui uere spiritui repugnent. & paulo post morituri qui spiritu priuari sunt & inanes. **N**am ut beatus apostolus sentit aiales homines non potuerit percipere que spiritus dei sunt quod spiritualiter discutebant. **Q**ui uero cum ueritate sentiunt omnia discutiunt a nullo ipsi discutiuntur. **C**um in se dominum habeant quod & se ipsis & per se premissa in spiritu reuellat. **Q**uam igitur in deserto moram ago nihilominus pro eorum impudentiam qui a ueritate declinarunt: haud magnopere curans si qui probationis huius in uerbis tenuitatem et humilitatem ridere uolunt: **H**ec paucis scripta reuerentiae tuae misisti plurimum obtestans ut ea cum leges partim corrigas partim ignoscas si qua exiliter dicta sunt. **N**am secundum catholicam fidem nobis a patribus traditam tradidi nihil extrinsecus cogitans. **S**ed quod didici sacris scripturis consentaneum scripsi: **N**am et hoc non est absconum his que antea de sanctis scripturis ad confirmationem edita sunt nec extrinsecus excogitatum. **A**t qui sancte trinitatis perfectionem iesus christus ipse per se samaritanam et per eam nos docebat indiuisibilem esse atque una diuinitatem. **V**eritas ipse testatur quemadmodum samaritanam dixerit. **C**rede mihi mulier quia ue-

nre hora & nūc est qñ ueri adoratoꝝ adorabūt patrē ī spū & ueritate **Et**. n. pater tales querit qui se adorēt q̄a spūs est de⁹: & equi adorāt eum adorār oportet ī spū ritu & ueritate **Hic** ergo demonstratum est filium ip̄m ueritatē eē: quēadmodū ip̄se dixit ego sum ueritas de quo et p̄pheta dauid dicēs īplorabat **E**mitte lucem tuam & ueritatē tuam: **V**erum adoratoꝝ adorāt p̄m filium ī spū et ueritate ꝑfitentes īseperabilis. n. est a filio spūritus sicut a patre fuluis ip̄e ueritas testat̄ dicēs. **M**ittam uobis pacleton spūm ueritatis qui ex patre procedit quē mundus accipe nō potest. qui sunt negantes eum ex patre ī christo esse oportet igit̄ ad ueridicōꝝ imirationē ꝑsentire & cōcurrere ueritati **Q**uod si posthac etiā nec discere uoluerūt nec ītelligere potuerūt at blasphemare delināt nec trinitatem diuidant. nec auita ip̄i diuidantur nec spūritum factū creaturis cōnumerent nec sicut pharīsaī quondā quæ spūis facti sunt hezebuel attribuebāt: ita & isti non inferiora audētes irremissibilē et nunc & postea p̄nam cum illis sustineant:

Protius archieps cōstātinopolis ad fr̄em suum tarasium de sermonibus magni īter sanctos athanasii archiepi alexādr̄ic̄ in sermonibus inquit ubiq; locutione clarus est: & breuis et simplex. acutus tamen: et altus. et argumentationib⁹ oīo uehēmēs. et in his tanta īquit ubertas ut admirabilis sit: **L**ogicis at̄ methodis nihil tenuiter. nihil iuueniliter: ut pueri: et rudēs: sed philosophice: sed magnifice utitur: **S**cripturaz̄ testimoniis: ac demonstrat̄ionib⁹: ad uicendum cōmunitus est: et in primis sermo ille: qui de humanitate uerbi dei h̄itus est: et quinq; in arrium libroz̄ uolumiā: quod ē de omni h̄eresetrophaz̄um: sed de ariana potissimū. **E**t si quis theologum gregorium: et diuim basiliiū diceret ex hoc libro tāq; fōte quodā hauriētes: ofonis suae pulchros illos ac plucidos. contra errorē fundere fluuios: non irēt: ut arbitror: procul a similitudine: **S**cripta sunt at̄ ab eo īquit: et ī ecclesiasten cōmentaria: ḡra r̄n̄ et ornate uere excellunt sermones: contra apolinariū: et epistolaz̄ quotquot sui ipsius exiliū excusationem continent:

ATANASII ARCHIEPISCOPI ALEXANDRIAE NOSTRI INTER SANTOS PATRIS CONTRA GENTILES.

Diuini cultus: et uniuersoz̄ ueritatis cognitio: non tātum humana doctrina īdiget: quātum ip̄se ꝑse cognosci potest. **Q**uotidie ferme rebus exclamat: et sole clarius se ipsā ꝑ christi doctrinā oñdie: **S**ed tñ cupiētī tibi de ea nō nihil: audir̄: age **O**machari: ꝑ uiribus nostris de fidē christi pauca exponam⁹: tibi quidē: q̄ cū eam ex diuinis eloquiis iuenire possis: ꝑbe tamen ab aliis etiam audire concupiscis: **S**acr̄ enim: spūritualesq; script̄az̄ ip̄e ꝑ se ad ꝑfessionem ueritatis sufficiunt **S**unt autem et multi de his r̄bus sermones a beatis doctoribus nostris compositi: **Q**uibus si quis inciderit: scripturarum interpretatione quodam modo ītelliget. et quam appetit cognitionem consequi poterit: **N**unc uero: quoniam ꝑ r̄ manibus doctorum scripta nō habemus: necesse est: quē ab illis didicimus: ea nunciare tibi et scribere. dico autem saluatoris christi fidem: ne quis uillem existimet sermonis nostri doctrinam: nec absurdum esse arbitretur in christum credere: quemadmodum gentiles insultant et soluto risu nobis illudunt: nihil aliud: q̄ christi crucem obiicientes. in quo ꝑr̄cipue tarditatem eorum quispiam commiseratus fuerit: q̄ crucem calunnia tes: uirtutem eius non uident: quē totum terrarum compleuit orbem: nec diuicognitionis opera: quē ꝑ eam patefacta sunt omnibus: neq; enim si & ipsi diuinitatem eius diligenter. considerarent: sapientiam tantam ludificarent: sed pot̄

hunc agnoscerent: saluatorem uniuersi: & cracem non detrimentum creaturę: sed remedium extitisse: **S**i enim surgente cruce omnis idolatria soluitur omnis demenum phantasia hoc signo propellitur. **S**ollus christus collitur: & per ipsum pater agnoscitur: **A**duersarii erubescunt. & aduersariorum quotidie animos latenter ipse conuertit: quo nam modo (sic enim ad eos non irrationabiliter quispiam dixerit) quo nam modo humanum ad huc licet putare negotium: & non potius uerbum dei: & saluatorem uniuersi: qui ascendit in cruce. **S**ed isti non aliter mihi uidentur affecti. quod si quis solem nubibus obiectum irrideat: Lumen uero eius admiraretur: quod omnem ab eo creaturam illustrari uideat. **U**t enim bonum est lumen & luminis princeps: sol melior. ita cum diuinum preceptum sit: cuius cognitione uniuersus orbis terrarum completus fuerit: **N**ecessesse est huius bene gestę rei ducem: ac principem deum esse: & dei uerbum: **D**icamus igitur quantum assequi possumus: **P**rimum arguentes infidelium stulticiam: ut confutatis mendacis: ueritas deinde ipsa per se luceat: & tu confidas o homo: quod ueritati credideris: & christum agnoscens deceptus non fueris. **T**ibi autem conuenire arbitror: si christum amas de christo disputare: **N**am & te credo cognitionem huius: & fidem rebus omnibus preciosorem ducere: **A**b initio quidem uitium non erat: nam ne nunc quidem in sanctis est: nec omnino per ipsos existit. homines autem hoc postea cogitare ceperunt: & per se ipsos fingere: unde etiam idolorum opinionem sibi ipsi formauerunt: falsa pro ueris existimantes: **O**pfex enim uniuersi: & rex omnium deus qui longe sperat omnem substantiam & cogitationem humanam. ut quod bonus: superque bonus est: per proprium uerbum saluatorem nostrum iesum christum: humanum genus ad imaginem suam fecit: **E**t hominem ipsum constituit: contemplatorem rerum: & cognitorem per similitudinem suam: **C**ui dedit etiam proprię sempiternitatis intelligentiam: & cognitionem: ut identitatem seruans: nunquam nec a dei contemplatione desisteret: nec a sanctorum consuetudine recederet: sed cum eius: qui deberat gratiam haberet: haberet & propriam ex patris uero uertutem: diuinitate exultaret: & cum ea colloqueretur. uitam uiuens letam: uere beatam & imortalem: **N**am si nihil ei obstat: ad dei cognitionem: contemplatur semper puritate sua patris imaginem: & deum uerbum: **C**uius etiam ad imaginem factus est. obstupescit autem illius in omnia prouidentiam. mente concipiens: cum factus sit rebus sensibilibus: & omni corporea per spicacitate superior: **Q**uin etiam que in celis diuina sunt: ac spiritualia mentis. uirtute pertingit. ubi enim mens hominum a corporibus sequestrata est: nihil extrinsecus habet: cum eorum cupiditate permixtum: sed tota secum ipsa est: uelud ab initio fuit. iam tunc sensibilia et huius omnia transcendens: in blimis euentur: & uerbum intuens: uidet in eo: & uerbi patrem: ipsius contemplatione capta: **C**uius est desiderio renouatur: **Q**ualē primū hominē sacre scripture dicunt: quod est secundum eorum scripturam: adam notatus est: ab initio liberior licet in deum habuisse mentem: & uixisse sanctis spiritalium regum contemplatione: quam in loco illo habuit que & sanctus moyses paradisu methaphorice notauit. potius est autem puritas anime deum. et ipsa per se speculari. quemadmodum & dominus inquit. Beati mundo corde quoniam ipsi deum uidebunt: **S**ic igitur opifex: ut dictum est: hominum genus constituit: & ita permanere uoluit: homines uero melioribus neglectis rebus: in quibus est precipue oscitabat: ea persequerunt: que sibi propiora esset: propiora autem ipsis erant: corpus: & corporis sensus. **H**unc mentem suam spiritualibus rebus priuarunt: se ipsos autem considerate ceperunt: & cum se ipsos cognosceret corpori sensibilibus que aliis inherentes: propriis capti rebus in sui cupiditatem ceciderunt: sua ipsorum digniora putantes: que rerum diuinarum contemplationem. et cum uersarentur in illis: nec a prioribus desistere uellent: corporis uoluptatibus animam suam: addiuxerunt: omni cupiditate perturbatam atque confusam: **P**ostremo uirtutis obliui sunt quam ab initio diuinitus acceperunt

ant: **Hoc** et ex primo formato homine quispiam. uerum esse cognosceret: ueluti
sacra de illo scriptura loquunt: donec mentem in deum: ac dei contemplationem
habuit: auersatus est corporis cogitationem. ubi uero serpentis consilio destitit
ab intelligentia dei: se quod ipsum considerare cepit: tunc & incorporis cupiditate
ceciderunt: & se nudos esse cognouerunt: & cognoscentes erubuerunt: nudos
autem cognouere se ipsos non auestibus tantum: sed quod diuinarum rerum contem-
platione spoliati erant: et cogitationem in diuersa: contrulerant: **Cum** enim ab eo: quod
unus est: et uerus (deum dico) & ab eius desiderio cogitationem auertissent: con-
sequenter in uarias & singulas corporis cupiditates inciderunt. **Postea** cuiusque
rei: & multarum (ut fieri solet) cupiditatem admittentes in his habitum etiam
facere ceperunt: ut propterea illas amittere timerent. **Hinc** anime sunt pau-
res: & metus: & uoluptates: & mortalium rerum sensus. **Nam:** cum a cupiditati-
bus abstinere nolit: mortem metuit: et corporis separationem. **Rursum:** cum res e-
iusmodi cupiat: et eas consequi non possit: occidit: ac iniuriam facere didicit:
Quomodo autem et haec faciat: non absurdum est: pro uiribus ostendit. **Abduc-**
ta a rerum spiritualium contemplatione: cum singulis abuteretur corporis acti-
onibus: et corporis cogitatione capta: bonam sibi uoluptatem esse sentiret: aber-
rans boni nomine abusa est: et ipsum uere bonum: uoluptatem esse putauit: ut si
quis mente captus essem aduersus deceptoris exquireret: et hoc faciens respicere
putaret. **Amplexa** uero uoluptatem uarie illam explere coepit: **Siquidem** natura
facile mobilis tametsi res bonas auersatur: attamen moueri non desinit. **Moue-**
tur ergo: non iam ad uirtutem: nec ut deum intelligat: sed uana considerans uir-
tuem suam peruertit: qua in his abutitur cupiditatibus: quas excogitauit: **Cum** liberi
creata sit arbitrii: potest enim sicut ad bona nihilare: ita ad mala conuerti: **Bonum**
uero aduersata prorsus: quae contraria sunt considerat. **Neque** enim omnino quie-
scere potest: quin moueatur. **Quando** quidem est: ut ante dixi: natura facile mo-
bilis: et cum liberum sui ipsius arbitrium cognoscat: uidet se ipsam posse: ad ut-
raque membris corporis uti: aduera scilicet et falsa: uera sunt autem bona: falsa e-
trario friuola. **Et** uera quidem appello bona: quoniam ex deo: qui uere est: simi-
litudinem habet. **Falsa** autem dico mala: quoniam nulla cum esset hominum co-
gitationibus ficta sunt. **Corpus** enim: cum oculos habeat: ut creationem inspicere
at: et per concordem hanc rerum compositionem opificem cognoscat: auditum
ut diuina eloquia: et mandata percipiat: manus ut in res necessarias exerceat.
in dei preceptionem tollat: anima a contemplatione bonorum: et ab ea quae in his
est inclinatione se iuncta: consequenter aberrans in contraria mouetur. **Porro**
dum uim suam inspicere: et ea ut ante dixi abuteretur: cognouit quod etiam in
contraria potest: corporis membra mouere: et ob eam rem pro eo: quod est creatio-
nem inspicere: ad cupiditates oculum auertit: et se hoc etiam posse demonstrat.
et dum modo moueatur: suam putat seruare dignitatem: neque peccare dum facit
quod potest: quae nesciat non ideo se natam esse: ut simpliciter moueatur: sed quod
opprtet ad id moueatur. **iccirco:** et uox apostolica pronunciat: omnia licet: sed
non omnia expediunt. **At** uero hominum audacia non ad id quod expedit: et de-
cet sed ad id quod potest intenta: perperam facere cepit. **Hinc** manus inaduer-
sum mouens: eadem perpetravit: **Aures** traduxit in ob auditionem: alia prolegi-
time generanda sobole: membra in adulterium: linguam pro benedictione in blas-
phemiam: in conuitia. in periuria. **Rursum** uero manus in furta: in pulsationes
hominum: **Nares** in uaria odorum genera uenerorum: **Pedes** in celeritate in
effundendi sanguinem. **Ventrem** in ebrietatem et crapulam in explebilem
quae omnia uitia sunt anime: atque peccata. horum autem causa nulla est alia: quam a rebus
melioribus auersio. **Vt.** n. in stadio equis instans auriga si metam contempserit:

quo intendere debet: a uersusque ab ea: ageret equum temere: quemadmodum potuerit (potest autem quemadmodum uult) in obuios plerumque impellit: plegque per preceptum agit: illatus quecumque se ipsum equorum uelocitate pertulerit: ratum dum ita curit: a meta non decurrere: Fuge enim solum intentus est: nec se uidet extra metam euasisse: Sic & anima diuertens a uia iudei: cum preter honestum: membra corporis impellat: sed ipsa potius cum his pariter a semet ipsa impellatur: aberrat & malum sibi ipsa fingit: nec de uia se declinasse uidet: & extra ueritatis metam euasisse: ad quam beatus paulus: uir christo plenus intendens dicebat: ad metam festino: ad brauium supernae uocationis christi iesu: Intuens igitur bonum uir sanctus: malum nunquam fatiebat: **Gentilium** igitur nonnulli cum aberrassent a uia: neque christum cognouissent: peccatum in substantia & per se ipsum esse dixerunt: bifariam errantes: qui uel opificem priuant: ne sit rerum omnium factor: neque enim earum dominus essent. **Si** quidem peccatum secundum eos substantiam per se ipsum haberet & essentiam: uel rursus si oniuersi eum uolunt: mali & necessario factor esse concedent: quando in his que sunt: placet & malum esse. hoc autem absurdum esse: nec fieri posse manifestum est: non enim ex bono malum: neque in ipso est: neque per ipsum: quippe bonum esse desineret si mixtam naturam haberet: uel mali causa esset: qui uero per heresim ab ecclesiastica doctrina exciderunt: & quod ad fidem pertinet naufragium fecerunt: **Hi** quoque mali substantiam esse delirant: & alterum sibi fingunt preter uerum christi patrem deum: & hunc in genitum: mali factorem & peccati principem: & creationis opificem. hos autem facile quispiam refellerit: & ex diuinis scripturis: & ex ipsa hominum intelligentia: unde hec ipsi communi sententia insaniunt: dominus igitur & saluator noster iesus christus in euangelio suis: moyses uerba. **psalmis** quod dominus deus unus est: confiteor tibi pater inquit celi & terre. **Si** autem unus est deus: & hic celi terre que dominus: quo nam modo alius preter eum deus fuerit? **Ubi** nam & ille qui secundum ipsos deus est? **Cum** unus & uerus deus uniuersa compleat: que celi ac terre ambitu continentur? **Quo** modo rerum factor esset & alius? quare deus ipse & pater christi dominatur secundum saluatoris uocem: nisi forte eorum que boni sunt dei malum quasi equa lance dicerent dominari posse? **Quod** si hoc dicunt uide quantum impietatis incurunt: In his enim que pari potestate sunt: nec superius quicquam inuenitur: nec fortius. **Et** enim si alter est altero nolente par utriusque uirtus: & infirmitas. **Virtus** quidem que ipsi inter se alter alterius uoluntate in eo que sunt uincunt: infirmitas uero: que nolentibus ipsis res preter sententiam eueniunt. est .n. bonus preter sententiam mali. est & malus: preter uoluntatem boni. **Preterea** (hoc & .n. inquit aliquis) **Si** ea que uidentur opera sunt mali: que nam opus est boni? uidetur .n. nihil preter solam opificis creationem: **Vnde** autem bonum esse cognoscetur? si nulla eius opera sint: per que cognoscatur? **Ex** operibus .n. artifex agnoscitur: **Quomodo** autem duo fuerint sibi inuicem contraria: uel quid erit quod ista diuidat: ut separata sint? **Simul** .n. esse non possunt: cum alterum ab altero destruatur: **Sed** nec alterum esse potest in altero: propter eorum disiunctionem: dissimilitudinemque naturam: **Tertium** igitur surget aliquid diuidens: que & ipsum deus erit. hoc uero tertium: cuius naturam fuerit? bone ne? an mali? **Incertum** esse apparebit nam utriusque ipsum naturam esse non potest. **Cum** igitur hec eorum sententia uim nullam habere cum probetur: necesse est ecclesiasticam cognitionis elucere ueritatem que nec a deo malum est: nec in deo: nec ab initio fuit: nec ipsius ulla substantia: **Sed** homines: postquam boni preplatione priuati sunt: Inani a sibi: & que ipsi uolunt cogitare: & fingere cepit ut .n. si quis lucente soleret omnem suam luce terram lustrante claudens oculos tenebras sibi ipse fingat: & ideo tanquam in tenebris errans obambulet: sepius que cadat per preceptum subactus: nec lucem: sed tenebras esse putet. **Quippe**: que per picere existimet cum omnino non uideat: sic & anima hominum oppressio oculo: per que potest intueri deum

sibi ipsa composuit mala: in quibus mouetur: demens quæ nihil cum faciat: ali-
quid se facere existimat: **S**iquidem inania fingit: nec ipsa qualis facta fuerat: talis
et perstitit: sed qualem se contaminauit: talis quoque uidetur: **F**acta enim fuerat: ut
deum intueretur: et ab eo illustraretur: ipsa uero corruptibilia pro deo quæsiuit
et tenebras: sicuti spiritus quodam loco per scripturam inquit: **D**eus hominem
fecit rectum: ipsi uero quæsiuerem cogitationes multas inuentio igitur: et exco-
gitatio peccati hominibus ab initio sic nata est atque formata. **Q**uomodo autem
ad idolorum quoque insaniam deuenerint: dicere iam necessarium est: ut cogno-
scas idolorum inuentionem: non a bono fuisse: uerum a malo. **Q**uod autem prin-
cipium malum: habet nulla in re bonum esse iudicaretur cum omni ex parte malum sit:
Auina uero hominum: nequaquam peccati cogitatione contenta: se ipsam pedeten-
tim cepit in deteriora deducere. cum enim uoluptatum uarietates didicisset: ac re-
rum diuinarum obliuione de tenta corporis delectaretur affectibus: presentia so-
lum intuens et gloriam eorum nihil præterea putauit esse amplius: quam quæ uideretur
sed bona esse temporanea solum atque corporea. **A**uersa igitur et oblita se ad
ymaginem esse boni dei: iam non uidet sua ipsius uirtute uerbum dei: per quod
facta est: **S**ed alienata a semet ipsa falsa considerat: atque componit. nam corpora
lium cupiditatum implicationibus: id quod in ipsa est: speculum inuoluens: quo
solo patris ymaginem intueri poterat: iam non uidet: quæ animam intelligere decet
sed passim uagatur: et ea sola uidet: quæ sensui obiciuntur: hic iam omni carnea
cupiditate repleta: et eiusmodi opinionibus perturbata: hunc deinde: qui mente
exciderat deum corporeis denuo rebus: ac sensibilibus fingit: et his quæ uidentur
dei appellationem imponit: ea solum magnificans quæ ipsa amat: et quasi tocūda
intuetur. **P**ræcipue igitur idolatriæ causa peccatum: **H**omnes enim sibi ut uanum
peccatum concipere: sic et uanos deos fingere didicerunt: ueluti si quid in profun-
dum abditus non iam lucem: nec quæ in luce uidentur aspiceret: quæ oculi ipsi
us ad imma inclinarent superque cum aquæ infusio procumberet. **Q**uæ uero in
profundo sunt tantummodo sentiens nihil præterea aliud esse quam quæ obuertarentur.
et uera eadem ac propria esse putaret. **S**ic et primi hominum uecordes in carnis
cupiditate: et cogitatione demersi: atque etiam diuinæ obliuioni contemplationis: et glo-
riæ: nubila mente: sed amentia potius usi: ea quæ uidentur deos constituerunt: crea-
turam pro creatore glorificantes: et opera potius quam dominum deum eorum auc-
torem et opificem deificantes: **S**ic autem in præposito exemplo: qui in profundum
abditum sunt quanto magis descendunt: tanto etiam obscuriora et profundiora incur-
runt. sic et hominum generi euenit. **N**eque enim simplicem habuere idolatriam: nec
unde ceperunt: sibi et pstituerunt: **S**ed quanto diutius in primis uersati sunt: tanto
in amores sibi inuenere supersticiones: **E**t cum priorum facietatem non capebant:
aliis denuo impelebantur malis: qui turpissimis rebus augeterent: et impietatem
suam in maius extenderent. **H**oc etiam diuina scriptura testatur dicens: **C**um ue-
nerit ipsius in profundum malorum contemnit: **N**uper enim resiliuerat mens ho-
minum a deo: et cogitationibus homines ac opinibus descendentes: **C**ælo primum
et soli ac lunæ et artis diuinum honorem attribueret illos non solum deos esse ue-
rum et alia consequi putantes: quæ secundum ipsos auctores essent: **D**einde cum
obtenebratis considerationibus dilaberentur ætherem et aera et quæ in aere sunt
deos appellarunt. **P**rocedentes uero in malis elementa etiam et primordia consti-
tutionis corporum calidam frigidam aridam humidamque substantiam deos cõ-
celebrarunt: et quemadmodum prostrati omnino per terram uoluantur terresti-
um ritu coclearum sic et impiissimi homines postquam ceciderunt: ac deciderunt a
contemplatione diuina continuo et homines et hominum formas quosdam dum ui-
uerent alios post mortem diis anumerarunt. **A**d hæc autem peiore consilio et ra-

cionatione in lapides etiam et robora. et reptilia: maris ac terrę: et immanes bru-
torum feras: diuinam augustamq; dei appellationem contulerunt: eis q; omnem
dei cultum atribuerunt: & deum iterum: qui uere est deum inquam christi patrē
auerterunt: Sed utinam hastenus amentium stetisset audacia: nec ulterius prog-
redientes se ipsos impietatibus contaminassent. Non nulli enim usq; adeo cogitati-
one precipites fuerunt & mente capiti. ut etiam quę nusq; nullatenus essent: nec
in rerum natura apparerent ea tamen sibi ipsi cōminiscerentur: deosq; confige-
rent: si quidem humana iūsta cum brutis: & quę dissimilia sunt natura in unum
compacta ueluti deos coluerunt: quales sūt apud egyptios cynocephali & ophio-
cephali: & onoccephali & apud libes eriocephalus hammon: Alii uero partes cor-
poris caput & humeros: & manus: & pedes seorsum digesta unum quodq; dedi-
carunt: & prę diis habicerunt: ut quibus satis non esset ex uniuersitate solidi cor-
poris religionem habere. Ceteri fruentes impietatem horum inuentionis & sui
ipsorum flagitii occasionem uoluptatem & cupiditatem deos faciunt: ac uenerā-
tur: Qualis est apud eos cupido: & in papho uenus. Quidam uelut i peioribus
ambitiosi ausi sunt principes suos: uel etiam filios ipsorum in deos trahere q;
eorum uel imperium uerebantur: uel tyrannidem metuebant: ut in creta cele-
bratus apud eos Iuppiter. in archadia mercurius: apud indos bachus: apud egi-
ptios isis & osiris & orus: & nuper antinous indoliciis habitus ab adriano impe-
ratore romano. quem & si hominem norint: nec probum hominē sed flagitii ple-
num: metu tamen principis obseruant: Adrianus enim cum i egyptiorum regio-
ne uersaretur morientem antinoum uoluptatis suę ministrum adorari iussit:
id quid ipse quod etiam post mortem puerum amabat: sed tamen contra se argu-
mentum contra omnem idolatriam testificationem prebuit: q; non aliter apud
homines inuenta fuerit q; propter eorum. qui inuenere cupiditatem. Sicut etiam
sapientia dei testatur dicens principium fornicationis cogitatio idolorum. nec
sane admiratus fueris: nec procul a fide hęc dici putaueris quando quidem non
multo ante uel nunc etiam fortasse romanorum senatus principes olim suos: q;
ab initio fuerunt uel omnes uel quos ipsi uolunt & censent inter deos esse decer-
nunt: & deos uenerari scribunt: quos enim oderem hos tanquam hostes iuxta na-
turam fatentur: & homines nominant: Quos autem caros habent hos iuxta uir-
tutem adorari iubent quasi deos facere in potestate habeant ipsi cum sint homi-
nes: nec se mortales esse inficiuntur: Oportebat aut qui alios faciunt deos: ipsos
potius deos esse: quod enim facit eo quod sit prestantius esse debet: & qui decer-
nit eo qui dicitur dignior sit necesse est: & qui dat omni no gratificatur qd
habet: his uero qui accipiunt potior est: & melior. Si ergo quos ipsi uolunt hos
deos esse decernunt: oportebat primum & ipsos deos esse. Sed hoc mirum est: q;
ipsi cum moriantur ut homines suum ipsorum arguunt falsum esse decretum: d
his quos ipsi deos fecere: Hęc autem consuetudo nec noua est: nec a senatu roma-
no cepit. Sed ab antiquo prius erat & premeditabatur in cogitatione idolorum:
Dii namq; apud gentiles antiquitus celebrati iupiter: neptunus: & apollo ceres
uallas: & diane: uulcanus: mercurius: & iuno: decretum est ut dicerentur dei ius-
sis thesei: cuius apud grecos monumenta extant. Et qui decreuerunt tanq; hoies
mortui lugentur: qui uero decreti sunt tanq; dii immortales uenerantur. Oabfur-
ditatem: & insaniam magnam: Cum eum norint: qui iussi eos. qui iussi sūt digni-
ores putant: & utinam ad mares usq; pergeret idolatrarum furor: nec in feminas
diuinam appellationem conferrent: Nam & foeminas dei honore dignantur &
cultu: quas nec rerum quidem. peccatorum consilio adhibere tutum est: sicut
quę iusse sunt a theseo quemadmodum prediximus Apud egyptios uero isis &
proserpina & neotera: & apud alios uenus: Nam aliarum noia nec dicere quidē

pium esse arbitror: cum omni sunt ludificatione plena. Multi enim nō modo superiori tempore: uerum et̄ etate nostra carissimis priuari fratribus: cognatis: uxoribus: **M**ulte etiam uiris quos omnes natura arguit homines esse mortales: cum eos prę nimio luctu pinxissent: statutis feriis consecrauerunt: quos deinde posteri propter imaginem & artificis ambitionem deos coluerunt: rem pręter naturam admittentes. Quos enim parentes non ut deos fleuerunt: **N**eq; enim eos siquidē deos esse cognouissent tamq̄ perditos deplorassent: **Q**uipe qui eorum imaginē iccirco pingebant: quod ipsos non solum deos non esse: sed nec omnino quidem esse putarent: ut hoc ipsum quod iam esse desierant: per imaginis representatiōē consolarentur. His tamen stulti homines tanq̄ deis supplicant: & ueri dei honorem imponunt. Itaq; in egypto nunc etiam lamentatio de ostridis & ori et typhonis: & aliorum amissione celebratur: **E**t dodonę e bala: & cretę corybantes iouem arguunt non deum esse sed hominem et hunc effero de patre natum: Illud certe admirando quod olato illę apud gręcos sapientissimus: qui se multa de dō scire iactat: in piræum cum socrate uenit dianam ueneraturus hominis arte cęlatam: Hos & eiusmodi insanas idolorum inuentiones superiori tempore: et multo ante scriptura docuit dicens: initium fornicationis cogitatio idolorum: Inuentio autem ipsorum corruptio uitę. **N**eq; enim fuerunt ab initio neq; in sculum erunt inanis enim hominum gloria uenit in mundum: & propterea breuis finis eorum consideratus est: **A**cerbo enim luctu cruciatus pater amissi celeriter filii fecit imaginem: & hominem: qui tunc cadauer erat: nunc tanq̄ uiuentem ueneratus est: & his qui sub sua potestate erant mysteria tradidit: & terias. **P**rocedente deinde tempore impia consuetudo obtinuit & quali lex obseruata fuit: & tyrannorum iussis adorare sculptilia. et quos in oculis quia procul habitabant celere non poterant eorum formam expresserunt: et insignem honorati regis imaginem fecerunt: ut prę studio adularentur absenti tanq̄ pręfenti. **A**d augendum uero cultum ignaros homines artificis etiam ambitio conuertit: qui dum principi fortasse placere studet: arte similitudinem expresit uenustiore: **S**ed uulgi multitudo artificii lenocinio capta: quem pauloante hominem coluerat: eum dē inde numen esse consuit: **E**t hoc uitę debebatur ad fraudem: ut uel calamitate homines: uel tyrannide iucti nomen: quod communicari non potest: lapidibus: ac lignis imponerent. **C**um igitur idolorum inuentio eiusmodi apud homines teste scriptura inceperit: ac fabricata fuerit: nunc reliquum est: ut tibi aduersus eam argumenta declarem coniecturam non tam extrinsecus capientes q̄ ex quibus isti gloriantur. **N**am ut ab his primum inferioribus incipiam: si quis eorum qui apud eos dii nominantur: res gestas inspexerit: ipsos inueniet non solum deos nō esse uerum etiam hominum turpissimos fuisse: quale enim quale est uidere iouis ap̄ poetas amores atq; flagitia: quale est apud eos audire illum modo ganimedē rapere: & furtiua exercere adulteria: modo timere atq; pauere: ne pręter sententiam eius troianorum męnia euertantur. quale est uidere illū sarpedonis filii mortem grauitor ferre: cui cum uellet opitulari non poterat: **I**nsidiis etiam ab aliis diis circumueniri pallade in quā & iunone atq; neptuno. **S**ed a femina thetide iuari ac centimæ aegęone: & uoluptabus unici: qui mulieribus seruiret: propter quas inbrutorum animalium formis quadrupedum ac uolatilium periclitabatur: & rursus latere quidem ipsum propter patris insidias. **S**aturnum uero ab illo uinciri: & patrem a filio euitari. **H**unc cene igitur dignum fuerit arbitrari deum: qui tant areus perpetrarit: quanta nec comunes romanorum leges his etiam: q̄ simpliciter homines sunt facere permitterent. ut enim ex multis pauca prę multitudine commemorem: **Q**uis cum eius uiderit in semelen in ledā

in alcumena: in dianam: in latonam: in maiam in euepem: in danaen: in ariopen
nequitiam & corruptionem. **Q**uis cum eius uiderit in propriam furorem uim &
audaciam: q̄ eandem & sororem habuit & uxorem. quis hęc inquam cum uiderit
non irideat ac morte condemnet: non solum q̄ adulter fuerit uerum etiam : q̄
ex adulterio natos sibi filios deos fecerit: & consecrarit: pretextū nequitie spēm
deificationis astituens: quorum bachus & hercules sunt: gemini. **M**ercurius per
seus: & sopita. **Q**uis cum ad troiam deorum inter se uiderit implacabile certamē
gręcorum troianorumq; causa non deprehendat imbecillitatem eorum qui q̄ ip
si inter se contenderent: homines etiam concitabant: quis cum uulnerari uiderit
a diomede martem & uenerem ab hercule simonem & ordium quem deum plu
tone uocant & a perseo liberum patrem ab arcade inmeruam & dau dicantem p̄
cipitari uulcanum: quis non eorum naturam percipiat: & posthac deos dicere ab
horreat: quos cum corruptibiles ipsos ac uulnerabiles audiat: nihil aliud eos q̄
homines esse & homines imbecillos intelligat & eos magis qui uulnerarent quā
qui uulnerati sunt admiretur. **V**el quis cum uiderit martis cum uenere concuba
tum: & uulcanum utris quę dolos tendere alioq; deos ad concubitus specta
lum a uulcano concitos uenire. & flagitium illorum conspiceret: quis non hęc ri
deat: & eorum fatuitatem reprehendat: uel quis non rideat cum herculis i opha
len ex ebrietate insaniam uiderit: atq; libidinem. nam eorum propter uoluptatē
facinora insanos amores simulacra deorum aurea. argentea. cęnea: ferea: lapidea :
ligna non sunt studiose refellenda: cum res ipse. per se abominationem habeāt
& sponte sua notitiam erroris estendant: quib; i rebus delulos homines quispiā
maxime conuictus fuerit: qui cum insidiantem suę cuiusq; uxori adulterum
oderint: adulterii magistros deos facere: non uerentur: & qui suis ipsi forrorib;
non commiserentur. hoc qui fecerunt eos uenerantur : & qui pueros corrumper
e malum esse fatentur: huiusmodi culpe qui affines sunt: eos diuino cultu dignā
tur: & quę nec humanę quidem leges concedunt: ea his attribuere: quos ipsi deos
uocant: non erubescunt: deinde lapides: & ligna adorantes non uident quę pe
dibus calcant: & igne conburunt eorum se partes deos appellare: & quę pauloan
te i usum rapiebant: eadem sculpta per insaniam adorant: **R**em omnino non ui
dent: neq; considerant: qui non deos: sed sculptoris artem uenerantur. **N**am & la
pidem donec rudis est. & siluam: donec infermis: pedibus permunt: & is etiā ad
suos usus plerunq; sordidos utuntur ubi uero in eisdem artifex peritię suę linin
menta deduxerit : & uel uiri uel mulieris in materia formā effinxerint: tum ue
ro artificis gratia tanquam deos colunt quos pretio d̄ sculptore coemunt. **S**epe
etiam statuarius. eorum quę fecit oblitus suis ipse operibus supplicat. & quę pa
uloante secabat. incendebat: sculpebat eadem posthabitam artem deos appellat
Oportebat autem siquidem hęc admirari. licet periti hominis artificium: admitte
re non sicca fictori preponere: non enim materia artificium sed artificium materi
am ornauit: ac deum fecit. Multo igitur equius fuerat artificom uenerari q̄ quę
ab eo facta sunt: q̄ & prior fuit artificialibus diis. & quemadmodum uoluit. Ita
& facta sunt : **N**unc autem post unta equitate peritiam : & artem aspernantur:
quę uero cum peritia: & arte facta sunt admirantur. **C**umq; is: qui ea fecit: mori
at: quę ab eo facta sunt tanquam immortalia uenerantur : quę nisi quotidiana
diligentia seruentur: omnino propter naturam temporis uetustate dilabuntur .
Quomodo non eos quispiam ob id etiam miseratione dignos duxerit. q̄ ipsi q̄
uident non uidentes adorant: & ipsi qui audiunt non audientibus supplicat. &
animati. & rationabiles natura homines eos: qui nec omnino quidem mouentur
Sed inanimi sunt: quasi deos appellant: et hoc utiq; admirandum : q̄ ipsi quos

seruant : & sub potestate habent : his tanq̄ dominus seruiunt . nec me putaueris
hec dicere necquicq̄ : uel aduersum eos mentiri : **Nam** & oculis ipsorum fides
occurrit : & uolentibus talia uidere : licet . ualidum etiam de his est sacrę scriptu
re testimonium : p̄monentis antiquitus atq; dicentis : **Simulacra gentium** : ar
gentum : & aurum opera manuum hominum . oculos habent & non uidebunt :
os habent et non loquentur : aures habent & non audient . **Nares** habent et non
odorabunt : manus habent et non palpabunt . pedes habent et non ambulabunt .
non clamabunt ingutturę suo . simules illis fiant : qui faciunt ea : **Nec** propheta
ca ab his procul est uituperatio : **Sed** hic etiam aduersus eos reprehensio spiritus
dicentis : **Erubescunt** qui deum fingunt : & sculpunt omnia uana . & omnes un
de facti sunt aruerunt : & muti ab hominib⁹ congregentur omnes : & stent simul :
& quertant et reuereant simul . quonia acuit faber ferrū et ascia elaborauit illd :
et statuit ipsum brachio fortitudinis eius : et famescet : et infirmabitur & non bi
bat aquam . lignum enim eligens faber statuit ipsum in mensura : et inglutine ap
tauit illud . et ipsum fecit tanq̄ formam uiri : & tanq̄ hominis pulchritudinem
statuit ipsum in domo : & quod cecidit lignum e sylua : & quod plantauit domi
nus : et pluuia produxit : ut sit hominibus ad comburendum : & capiens ab eo
calefiat : & comburentes coxerūt panes in eo : **Reliquum** uero fabricarunt in d̄
os . et adorauerunt ipsos **Cuius** dimidium ipsius combuserunt igni : et super di
midio eius testas carnes comedit : et impletus est : et calefactus inquit : iocundū
mihi q̄ calefactus sum : et uidi ignem . **Reliquum** uero adorauit dicens : eripe
me quoniam deus meus es tu : **Non** nouerunt sapere : quoniam offuscati sunt :
ne uideant oculis suis : et intelligāt corde et non considerauit in corde suo : neq;
considerauit in anima sua : nec cognouit intellectu : q̄ dimidium eius combusit
igni : et coxit super primis eius panes : et testas carnes comedit : et reliquum ei⁹
in abominationem fecit . et adorant illud : **Cognoscite** q̄ cinis cor eorum : et er
rant : et nemo potest eripere animam eorum . **Videte** et non dicetis : q̄ munda
rium in dextera mea . quomodo non apud omnes sacrilegi esse iudicentur : qui
adiuia scriptura impietatis arguuntur : uel quomodo nō fuerint cacedemones :
qui manifeste adeo reprenduntur : res inanimas proueritate colentes . **At** uero
quę spes istis ? uel quę uenia ipsis fuerit ? qui brutis et immobilibus confidūt :
quę pro uero deo colunt . **Debuerat** enim : debuerat saltem sine forma deos illis
fingere artifex : ne manifeste argui possent . q̄ sensu careant : **Tefelissent** enim o
pinionem simplicitum tanq̄ sensibilia forent simulacra . **Si** quidem signa non habe
rent sensuum : ut oculos : et narres : et aures : et manus : et os : quę non mouen
tur ad sensus usum : sensibiliūq; rerum susceptionem . **Nunc** autem habentes
non habent : et stantes non stant : et sedentes non sedent : neq; enim eiusmodi of
ficium faciunt . sed quemadmodum fictor uoluit : ita et positi manent . dei qui
dem nullum uestigium habet . sed in animi prorsus solum hominis arte compo
siti uidentur . debuerant etiam fallorum eiusmodi deorum p̄cones et uates :
p̄etas dico : et scriptores simpliciter deos ipsos scribere : nec facinora eorum ex
ponere : quę ipsos procul a diuinitate : ac diuicis moribus fuisse redarguunt .
poterant enim solo diuinitatis nomine ueritatem usurpare : uel potius a ueritate
multitudinem seducere : **Nūc** uero iouis amores : et flagitia prosequentes alioq;
etiam puerorum raptus et foemineas in uoluptate suspitiones : metus pauores :
et alia eorum uitia . nihil aliud q̄ se ipsos arguunt non solum non diferere de di
is : sed nec de probis quidem hominibus : uerum de scēdissimis et ab honesto re
motis uerba facere . **Sed** in his fortasse homines male pii confugient ad id quod
p̄etarum est proprium : et dicent suum esse p̄etarum scribendi genus ea : quę

non sunt fingere: & in fabulis mentiri ut audientes delectent: Cuius rei gratia de diis quæcquæ talia finxisse iactabunt. Sed hæc omnium maxime ratio debilis esse ostenditur ex his quæ ipsi de illis sentiunt atque proponunt. Nam si res apud poetas fide: falseque sunt: ialsa erit & ipsa iouis: & saturni: & lunonis: & martis: & aliorum nuncupatio: Fortasse enim id quod ipsi aiunt ficta sunt. & nomina. nec est omnino iuppiter neque saturnus neque iuno: neque mars. Sed eos quasi sint comminiscuntur poeta: ut audientes capiant: quod si poetæ falsa componunt: cur eos quasi uerof adorēt: uel (id enim rursus fortasse dicent) nomina quidem non fingunt: facinora: tantum aduersus eos mentiuntur. Sed hoc ad illorum. excusationem nihilominus infirmum est. Si enim facinora mentiuntur. profus eorum mentiuntur & nomina: quorum facinora esse dixerunt. uel si de nominibus ueridici sunt: de facinoribus quoque necessario ueridici: Præterea qui deos istos esse dicunt: nouerunt prope: quid deum agere deceat: nec diis unquam hominum cogitationes annexerit sicuti neque ignis officium quisque aquæ attribueret: alter enim urit: altera e contrario substantiam frigidam haberet. Si ergo facta de his conueniunt: dii sunt: quæ fecerunt: Sin hominibus: & hominibus non bonis ut adulteria: & quæ predicata sunt facinora: homines: & non dii sunt: qui ea fecerunt. Res enim substantiis congruere oportet: ut qui fecit ex eo: quod factum est probari: & quod factum est ex substantia cognosci possit. Ut igitur si quis de aqua disputaret: & igne: cum eorum effectus enuntiaret: aquam urere: ignem refrigerare: non diceret: nec si quis de sole: ac terra diceret terram diceret illustrare: Solem uero herbis: ad fructibus ferri: quod qui diceret: omnem insaniam excederet: ita nec scriptores apud illos: & maxime omnium excellentissimus poeta: siquidem nouissent iouem cum reliquis deos esse: talia istis facinora ascripissent: quæ ipsos non deos esse coarguunt. Sed homines potius: & homines haud quanquam honestos: aut si contra eos mentiti sunt tanquam poetæ: tuque etiam mentiris: Cur non in uirtute metiuntur heroum: pro fortitudine ignauiam: pro ignauia fortitudinem fingunt. oportebat enim sicut in ioue: atque iunone: & ita in achille imbecillitatem mentiri. in thesitate uires admirari: & ulyxis quidem cauillari stulticiam: nestoris confingere insaniam: Diomedis: & hec toris mollietatem. Hecube uero facta fortia comminisci. In omnibus enim poetas: ut ipsi dicunt fingere oportet: atque mentiri. Nunc uero in hominibus ueritatem seruarunt: In his quos deos uocant: mentiri non timuerunt: Et illud fortasse dixerit aliquis. in his quæ ad illorum flagitia pertinent facinoribus mentiuntur: in laudibus uero cum patrem deorum: & supremum & olympium & in cælo regnantem dixerint iouem: non comminiscuntur. sed ueridici sunt. Hanc rationem qui uis: non ego solum contra eos esse argueret: Rursus enim ex his quæ modo demonstrata sunt: ueritas aduersus eos stare apparebit: Si quidem facta homines ipsos esse confirmant: Præconia uero hominum naturam excedunt. Horum autem sibi inuicem utrumque repugnat: Nam nec eorum: qui cælum habent: proprium est talia facere: nec eos qui talia faciunt deos arbitrari quisquam potest: Quid igitur intelligendum relinquitur: nisi falsa quidem: & assentatoria esse præconia: Vere autem contra eos loqui facinora: Et hoc aliquis ex consuetudine uerum esse cognosset. nemo enim quos laudat: eorum mores uituperat. Sed potius quorum facinora turpia sunt: eos prope quæ hinc uituperabiles sunt laudibus extollit: ut earum magnitudine captis auditoribus illorum iniquitatem occultet. Quemadmodum igitur si quis non nullos sibi laudare proposuerit: nec propter eorum turpitudinem ex moribus: & uirtute animi laudandi occasionem inueniret: aliter tamen extollit eos ipsis supra quam sint attribuens. Sic & pre clari apud illos poeta: turpibus eorum: quos deos uocant: facinoribus offensum nomen ipsius

plurq̄ humanum applicueret : nescientes q̄ eiusmodi supra hominem opinioni
bus res eorum humanas haud q̄q̄ obtenebrant : Sed potius humanis ipsorum de
delictis dei opiniones ab eis alienas esse demonstrant . Et ego utiq; arbitror ab
his etiam præter uoluntatem libidines eorum : & fatinora prodita esse : Cum enī
honorem dei : & appellationem : quæ : ut ait scriptura : communicari nō potest
ipsi illis imponere studeant : qui non dii sed homines erant mortales : cumq; id
qd̄ audebant magnum esset : & ipsum : iccirco a ueritate coacti sunt : inuiri etiam
eorum egitudines exponere : ut in eiusmodi scriptis perturbationes istorum po
sset : quæ ipsos deos non esse coarguunt : posteris omnibus appareant . Horum
igitur supersticiosi hominibus quænam defensio fuerit ? quæ demonstratio ? ut
hi dei sint ? Ex his enim quæ paulo ante dicta sunt homines eos & homines nequa
q̄ probos fuisse monstrauit horatio . Sed ad illud fortasse uertentur : atq; adeo i
his gloriabuntur : quæ ab ipsis inuenta sunt : humanæ uite conducibilia : & eos
propterea dicent haberi deos : q̄ hominibus utiles fuerunt : iuppiter enim si si
artem tenuisse dicitur . Neptunus gubernatoriam . Vulcanus fabrilem : Miner
ua textoriã : Apollo musicam . Diana uenatoriam . Iuno cultum corporis . Ores
agriculturam : et alii alia : quemadmodum scriptores de ipsis tradidere . Sed has
& eiusmodi artes non ipsis tantummodo oportebat ascribere sed communi homi
num naturæ : ad quam homines intenti artes inueniunt . Multi enim artem ipsa
dicunt naturæ esse imitationē . Si ergo quibus quisq; studuit artibus : eorum periti
facti sunt non propterea & ipsos putare deos necesse est . Sed potius homines nō
enim ex ipsis artes : sed in his ipsi naturam imitati sunt . Nam cum homines secū
dum eorum diffinitionem naturaliter sint susceptibiles scientiæ : nil mirum si
humana cogitatione suam ipsorum naturam intuentes : eius cognitionem assecu
ti artes excogitarunt : uel si eos propter artium inuentiones deos renuntiari di
gnum dicunt : Tempus est aliarum quoque artium inuentiones eadem ratione
deos & ipsos renuntiari : qua & illi hoc nomine dignati sunt . litteras enim inue
nere poenices . poesim heroicā homerus : dialecticam zeno eleates . rethoricā artē
Corax siracusanus : & fructum quidem apud Aristæus . frumenti sationem Tri
ptolemus . leges uero ligurgus spartiates : & solon atheniensis . atq; litterarū
ordinem : & numeros : & mensuras : & pondera palamedes inuenit : & res alias
alii uarias humanæ uite : pro ut homines testificantur conducibiles : professi su
nt . Quod si deos scientiæ fatiunt : & propterea dii sculptiles sunt : eos etiam
qui post illos fuere aliarum inuentiones deos secundum ipsos esse necesse est :
uel si non os dei honore dignantur : sed homines fuisse cognoscunt : Sequitur
ut iuppiter & iuno & reliqui non dii nominentur : sed homines : et ipsi fuisse cre
dantur : et præcipue q̄ homines fuere : non probi quandoquidem et ab ipsa sta
tuarum sculptura nihil aliud : q̄ homines fuisse confirmant : quam enim aliam
ipsis formam sculptores mitunt . q̄ uirorum : uel mulierum : et quæ his etiam
fordidiora sunt animalium ratione carentium : uolucrum uariarum : quadrupe
dum : domesticorum : et agrestium : et reptilium : quæcunq; terra : pontus : et
omnis aquarum natura producit ? Homines enim cum in perturbationum : et
libidinum insaniam incidissent : nihil uidentes præterea q̄ uoluptates : et carnis
cupiditates : ut qui in rebus rationem carentibus cogitationem haberent : in bru
tis etiam rem diuinam statuerunt : deos pro suæ cuiusq; libidinis uarietate fin
gentes . Quadrupedum enim imagines : et reptilium : et uolucrum apud eos
sunt quemadmodum diuine ac ueræ pietatis interpretis ait . euanuerunt in cogita
tionibus suis : et obscuratum est stultum cor eorum : dicentes esse sapientes stul

facti sunt: & commutarunt gloriam in corruptibilis dei in similitudine imaginis corruptibilis hominis: & uolatilium: & quadrupedum. & reptilium: propter quod tradidit eos deus in passiones ignominie. Nam cum animum antea libidinum ut dixi temeritate occupassent. in eiusmodi fictionem deorum precipitarunt: precipitati deinde: ueluti cecutientes dum: deum auertunt: in ipsis uoluntantur: & mutis animalibus uerbi patrem deum assimilant. De his conuicti qui apud gentiles docti: & sapientes dicuntur: eos qui ipsis uidentur dii: hominum brutorumque formas: & figuras esse non negant: respondentes autem: eos propterea: habere dicunt: ut per hos numen ipsis respondeat: & appareat: Neque enim aliter ipsum: quod est inuisibile cognosci posse: quam per simulacra eiusmodi: atque ministeria: Qui uero his sapientiores esse: & profundiora dicere putantur. hec inquitur iccirco parati: & fingi: ut inuocetur: & appareant angeli: ac potestates diuine: & per hec ipsis oblatis cognitionem dei significant. & hos hominibus quasdam quasi litteras esse: quibus occurrentes de comprehensione dei ex ipsa: que per ea fit diuinorum angelorum uisione cognoscere possint. Hec quidem illi ita fabulantur non de deo loquuntur. absit enim: Si quis uero diligentius rationem inquiserit horum opinionem: non minus falsam inueniet: quam que superius dicta sunt. Diceret enim aliquis ad eos: qui cum ueritate iudice adesset: Quomodo per hec deus respondet. uel agnoscitur? Verum per in herentem ipsis materiam: in per formam: que in eis est. Si enim per materiam: quid opus est forma? & quid non prius quam ea formentur per omnem passim materiam deus apparet? Ne quicquam isti templa condiderunt: lapidem unum: aut lignum includentes: uel auri partem cum omnis terra eiusmodi substantia plena sit. Quod si forma in herans causa est apparitionis dei: quid opus est materia auri: & aliarum eiusmodi rerum? & non potius per natia ipsa animalia: quorum simulacra formae sunt: deus apparet? Melior enim de deo pro eorum ratione fuisset opinio: si per animalia uiuentia rationalia: & irrationalia appareat: quam si in mutis: & immobilibus rebus expectaretur: in quibus maxime contra se ipsos impietatem operantur. Natia si quidem animalia: quadrupedes: & uolucres: & reptilia abominantur: & auertunt uel propter feritatem: uel propter immunditiam: & tamen horum formas in lapidibus: lignis auro que celatas deficiant: oportebat autem eos ipsa potius colere uiuentia: quam horum figurans in statu adorare. an fortasse horum nihil: neque forma: neque materia causa est diuinae presentiae sed ars sola scientiae coniuncta deum excitat: ut uidelicet: que ipsa est imitatio naturae. Si uero propter artem sculpsitibus admouetur numen: quid rursus opus est: materia? cum in hominibus scia sit? Nam si omnino propter artem deus apparet: & propterea tantquam dii simulacra coluntur: oportebat homines tanquam deos caeli: & adorari quando & rationales sunt: & sciam in se ipsis habent. iam uero de secunda eorum ac profundiori responsione consequenter aliquis ita diceret. Si hec uobis o gentiles contingunt: non propter ipsius dei apparitionem: sed propter angelorum: qui illic sunt presentiam: quid simulacra? per que inuocatis uirtutes meliores: & supra ipsas inuocatas uirtutes esse ducitis? Formas enim sculpsitibus: ut deum comprehendatis: et ipsius dei propemodum honorem: et appellationem sculpsitibus attribuitis: rem admittentes minime piam: Qui cum fateamini dei potestatem simulacrorum exilitati excellere: et iccirco deum per ipsa inuocare non ausi inferiores potestates inuocatis. his deum pretermisissis: cuius ipsi presentiam timetis

eius appellationem lapidibus ac lignis imponitis: et deos p lapidibus: et hūana arte nominatis & colitis. **Nam** q̄ hęc uobis tanq̄ littere sūt: nimium adei con- templatione aberratis. **Par** non est ut ea quę significant his digniora sint: quę significantur. **Non** enim si quis nomen regis scriberet: & rege scripturam di- gniozem duceret sine periculo esset. **Sed** hic mortis peena damnaretur. litterę uero scriptoris scientia formate sūt. **Itaq;** nec uos siquidem sanam considera- tionem haberetis: tauram dei significationem in materiam conferretis sed nec sculpturam sculptore digniozem putaretis. **Nam** si etiam omnino dī appario- ne tanq̄ litterę significant. & propterea ueluti quę deum significant deificatio- ne digna sūt: attamen eam aquo celata sūt: ac insignita artificem dico: mul- to magis deificare oportebat: ut qui longe illis potentior: longeq; diuinioref- feret: quando et illa pro uoluntate ipsius leuigata sūt: atq; formata. **Si** ergo ad- mirationem littere merentur eas: qui scripsit propter artem & animi scientia; multo magis admiratione p̄cellit. **Quod** si ipsos non ob eam rem deos nomi- nare dignum est: an non illos rursus quispiam interroget de idolorum infania: huiusmodi forme causam discere cupiens. **Siquia** humanę formę numen est: itcirco ita effingitur: **Cur** ei brutorum quoq; imagines circundant? **Sin** aute; figura eius mutorum est animalium: **Cur** ipsum humana etiam effigie uestiunt? **At** si utrunq; simulest: et ex utrisq; deum percipiunt: q̄ & hominum formas: & brutorum habeat: cur ea separant: quę coniuncta sūt? & hominum ac mu- torum animalium effigiem diuidunt? **Et** non ubiq; ipsum ex utrisq; confin- gunt: **Qualia** in fabulis portenta sūt: **Scylla**: & charybdis: & centaurus: & apud egyptos **Cynocephalus** anubis. **Oportebat** enim eos aut ita geminos tantummodo depingere: aut si una solum natura habet: non et aliam aduersus ipsos annectere. **Rursus**: si uiriles horum sūt forme: cur et femineas eis cir- cundant effigies. **Sin** autem femineę: cur et uiriles: **In** eos mentiuntur **Imagi- nes**. **Quod** si denuo simul utrunq; sūt: non diuidere sed ambo connectere o- portebat: et efficere quales hermaphroditi dicuntur: ut non modo impietatem et calumniam sed et risum intuentibus eorum supersticio p̄beret. **Et** omnino: si corporeum arbitrantur numen: ut et uentrem: et man⁹: et pedes: et item co- lum: et pectora: et alia: quę sūt generis humani membra: in eo cogitent: et effingant. **Vide** quantum impietatis et sacrilegii mens eorum incurrat: qui talia de deo coniciant: **Sequitur** enim ipsum et alia pati omnia: quę corporis sūt: ut et cedi et diuidi: et enim ex parte resolui possit. hęc autem et his similia non det: sed corporum potius terrestrium propria sūt. **Deus**. n. incorporeus est: et incorruptibilis et immortalis: nullius in rem quampiam indignens. **Hęc** aut cor- ruptibilia sūt: et corporū signa: et quę ipsorū electorū usu indignet. sicut et ante dictum. **Sæpe** igitur inueteratos renouari: et quos tempus: uel pluuia: uel a- nimalia terrę demolita sūt: hos refici uidemus: in quibus stulticiam eorum q̄ uis deprehenderit: ut quorum ipsi factores sūt hos deos pronuntient: et quos artibus procurant ne corrumpantur: ab his ipsi salutem petunt: et quos nō igno- rant: sua ipsorum cura indigere: ab his suam ipsorum indigentiam supuleri dignum ducunt: et quos angustis domunculis includunt: hos celi totusq; ter- rę dominos appellare non uerentur: **Neq;** ex his solum impietatem eorum quif- piam didicerit: uerum etiam q̄ in ipsis idolis eorum est opinio di scors: **Si** enim ipsid ei sūt: ut dicunt: ac de ipsis philosophantur: quis cui presteret eorum

& quos ex his potentiores esse censuerint: ut uel deum adorando confidant: uel numen: ut aiunt: in ipsis cognoscendo non ambigant: Non enim iidem apud omnes nominantur dii: Sed ut plurimum: quot gentes sunt: tot etiam dei finguntur: Est etiam ubi una regio: uuaque ciuitas inter se de idolorum superstitione dissentiunt phenices igitur deos nesciunt: qui apud egyptios dicuntur: neque egyptii eadem cum phenicibus simulacra uenerantur: & sythę quidem psarum: per se syrorum deos non admittunt. Sed & pelasgi threicos deos calumniantur thraces thebanos ignorat. Indi uero ab arabibus: arabes ab ethiopicis ethyopes ab illis de idolatria dissentiunt: Bithimi alios. alios armenii sibi ipsi sinxerunt: & quid mihi de multis? Alienos ab insulis continens a continente insule deos uenerantur & celebrant. Et omnino urbis omnis & uicus finitimorum ignara deorum suos queque colit: & hos solum deos esse putat. Nam de egyptiorum a hominacionibus nec dicere quid attinet: cum in oculis sint omnibus ciuitates: quam uarias: queque repugnantes inter se ceremonias habeant: Cum finitimi propinquis aduersa colere studeat. Apud alios crocodilus ueneratur: ut deus. idem apud finitimos abonatio putatur: Apud hos leo quasi deus colitur. hunc uicini non modo non colunt sed eum: ubi inuenerint: tanquam seram occidunt. ab his piscis consecratur. idem ab aliis cibus exquiritur: hinc bella sunt atque discordie: & est apud ipsos omnis occasio eorum: omnis uoluptas libidinum. Et hoc utique mirum: quod ut scriptores narrant: cum ab egyptiis pelasgi deorum nomina didicerint: hi deos egyptiorum nesciunt: Sed ab illis diuersos colunt. & omnium omnino: qui in simulacris deorum insanunt: opinio uaria est: atque religio: nec eadem apud eosdem inueniuntur & iure quidem hoc patiuntur. Nam cum ab unius dei cogitatione excidissent in res multas. & uarias precipitarunt: Cumque uerum patris uerbum saluatorem omnium christum auertissent: mentem consequenter habuerunt in multa delerantem: & ueluti qui solem auertunt si in obscuris locis fuerint. multos uiarum ambitus circumflectunt: & patentes quidem non cernunt: qui uero nusquam sunt: eos quasi patentes contemplantur & uidentes non uident eodem modo qui deum a uertente animum obtrebrati: mentem habent delerantem: & ea que non sunt tamen ebrii: & nihil cernentes animis fingunt: hec autem sunt impietatis eorum haud mediocriter argumentum. Cum enim uarii sint: & multi per urbes & loca dii: & alter alterius deum tollat. omnes ab omnibus tolluntur. Et enim qui apud hos nominantur dii uictime sunt: & hostie eorum: qui apud alios celebrantur: & aliorum uictime e conuerso horum dei sunt. Egypti bouem colunt: & apini qui uitululus est: & hos alii sacrificat ioui: Et si enim ipsos illos non immolent: quos consecraverunt: uerum tamen quia eius generis animalia sacrificant eadem sistere uidentur. Arietem libes: quem hammonem uocant: deum habent: & hic diis multis pro sacrificio immolatur ab aliis. Indi liberum colunt. ipsum mystice uinum appellantes: Sed hunc libant alii alii. Fluuios & fontes plerique & omnium maxime egyptii uenerantur aquam: & deos appellant Sed tamen alii & ipsi: qui hos colunt egyptii aliorum: & suas ipsorum sordes aquis abluunt: & quod reliquum fuerit contempitum effundunt: & omnes ferme dii egyptiorum uictime sunt apud alios deorum. quo fit ut ab ipsis illis etiam ludificentur: quod non deos: sed queque aliorum apud ipsos queque piacula & hostie sunt: ea diuinis honoribus digentur. Iam uero non nulli eo impietatis: & insanie deuenerunt: ut & ipsos homines: quorum effigies sunt: & forme falsis eorum deis immolent: & pro uictimis sistant: Nec uident impii: quod immolatę hostie exemplaria sunt deorum: qui ab eis finguntur: & adorantur: & his homines immolant similia ferme similibus

uel potius meliora deterioribus. **N**am et uiua inanimis sacrificant: et ratio
nalia mutis imolant. **Scythæ**: hi qui taurii uocantur: uirgini (sic apud eos ap
pellat) naufragos homines: et ex grecis quotquot ceperit: sacrificiū exhibet:
Adeo contra sui generis homines impie faciunt. **Sic** etiam deorum ipsorum cru
delitatem ostendunt. **Q**uos enim prouidentia periculo maris eripuit: hos ipsi
prouidentie propemodum infesti uigilant: & illius beneficium sua ipsorum e
ferata mente supprimunt. **A**lii uero postq̄ a bello uictores rediderint: captiuos
per centurias diuidunt et: ex singulis unum sumentes tot marti iugulant: quot ex
una quaq; contraria delegerint. **A**tqui non scythæ solum propter ingenitam bar
baris ipsis feritatem hæc admittunt abommana: sed id proprium est idolorum
ac demonum **Malignitatis** facinus: **N**am & egyptii antiquitus tales iunoni ho
stias immolabant: **Phœnices** uero & cretas filiorum sacrificiis saturnum placa
bant: & ueteres romani iouem quem latialem uocāt: humanis hostiis colebant:
& alii aliter: & omnes passim polucebant et polluebantur: **P**olluebantur qui
dem ipsi homicidia per petrant. **P**olluebant uero templa sua eiusmodi sacrifici
is adolentes: hinc iam hominum mala in uulgus penetrarunt: qui cum demones
suos his rebus delectari uiderent: statim et ipsi in eiusmodi peccatis deos suos u
nitati sunt: proprium uirtutis opus arbitrari: **M**eliores ut ipsi opinantur emula
ri: eo uenit: ut homicidiis parocidiis et flagitiis omnibus homines: dediti sint
& enim omnis ferme ciuitas flagitiis plena est: deorum suorum moribus similis
facta nec est in idolatria probus nisi qui apud eos flagitii documentum dederit.
Mulieres igitur in idolis phœnicie antiquitus prostabant diis illis primitiis
exibentes: sui ipsarum corporis mercedem: deamq; suam ratę meretricio pla
tari: et ab ea ueniam hoc pacto exorari. **A**t uiri naturam inficiantes cum mascu
li deinceps esse nolint uirtutur in feminas tanq̄ exinde matri deum (sic enim
apud eos dicitur) obsequia: & honorem exhibeant. **O**mnes autem ima cum
turpissimis uiuunt: & secum ipsi peioribus certant: et quemadmodum inquit
sanctus christi minister paulus: **M**ulieres eorum permutarunt naturalem usum
in eum qui est præter naturam. **S**imiliter autem et mares omittentes naturalem
usum mulieris incensi sunt in cupiditate ipsorum adinuicem. **M**ares in marib?
turpitudinem operantes. hæc et eiusmodi perpetrantes confitentur: et arguunt
deos suos uitam similem egisse. **N**am ex ioue sodomitium et adulterium. ex
uenere lenocinium. ex rhea flagitium. ex marte homicidium. ex aliis alia didi
cere similia: quæ cum leges puniuit: tum uero probus hominis auertit. **N**um
quid igitur dignum fuerit hos etiam putare deos: et non potius mutis animali
bus: ac rebus in animis miserabiliores ducere? **N**am si animi sui uim consideras
sent nunq̄ in his rebus omnino præcipites reuoluti uerum deum christi patrem
repudiassent. **S**ed fortasse q̄ his altius euaserunt. et creaturâ admirati sunt abo
minationum reprehensionibus offensi: hæc facilia cognitu: et reprehensibilia
pud omnes non negabunt et ipsi. illam uero opinionem firmâ ipsis: et irrefraga
bilem esse putabunt de cælo cæliq; partibus: quas religiose colueret. **N**eq; eni;
se lapides: et ligna: & formas hominum: atq; brutorum: uolatiliumq; et rep
tilium: et quadrupedum passim: sed solum: et lunam: et omnem cæli ornatum:
et terram rursus: et uniuersam aquę naturam colere: et obseruare predicabūt:
et neminem esse dicent quis hos quoq; ostendere possit: nō deos esse natura: **C**ū
palam sit omnibus: hæc non in anima: neq; irrationabilia consistere: sed homi
num naturâ excellere: quæ partim cælos: partim terras inhabitent: **S**ed de his
et uider dignū ē et iquire. **p**rus. n. et i his fo iuēiet certā aduersus eos rphēsiōē
Sed ante quam uideamus: et demonstrandi principium faciamus: **P**otest contra
eos sufficienter creatura ipsa sermo suffragari & ostendere factorem suum & opi

ficem deum ipsius: & uniuersi regem: patrem domini nostri iesu christi: quem uani sapientes auertunt: & creaturam: quæ ab eo facta est: adorant: atque denicant quæ tamen adorat & ipsa dominum quæ fatetur eum quem illi propter ipsam negant: sic enim homines partibus creature stupentes probe ostenderit ipsarum partium mutua necessitas. ostendit autem: & significat uerbi patrem: qui etiam ipso rum dominus & factor est obedientiæ præcepto irrefragabili: quo diuina legis factio dicit: **C**eli enarrant gloriam dei: **O**pera autem manuum eius annuntiat firmamentum: Fides autem horum non obscura est. **S**ed ualde clara his certis: qui mentis oculum non omnino occæcatum gerunt. **S**i quis enim creaturæ partes ipsas per se sumpserit: & unum quodque sepe ratim considerauerit: ut solem per se ipsum solum: & lunam seorsum: & terram: & aerem: & calidam & frigidam: & aridam: & humidam substantiam ab ea quam inter se habent connexionem dirimere unum quodque per se ipsum exceperit: & sepe ratim contemplatus fuerit inueniet omnino nullam sibi ipsi sufficere: **S**ed cuncta mutuo usu indigere: & alterius inter se adminiculis consistere. **S**ol enim uniuerso celo circumiungitur: & in eo continetur: nec unquam extra illius ambitum existeret: Luna uero & alia sidera testantur quod id habeant a sole adminiculi: Terra item apparet non sicut pluuiis fructus reddere: At pluuiæ non sine usu nubium in terram descenderent. **S**ed nec nubes unquam sine aere per se ipse apparet atque consisteret: & aer non a se ipso sed ab æthere incenditur. a sole uero illustratus clarificatur: & fontes: fluminesque: nuncquam sine terra consisteret: **T**erra quoque non in se ipsa firmata est sed super aquarum substantia consistit continetur autem undique: & ipsa in medio colligata uniuersi: **M**are & qui uniuersam terram ambit oceanus ingens mouetur uentis & agitur quecumque ipsum uis uentorum impulerit. ipsi uero uenti quemadmodum de his tradidere non in se quidem. sed ex eo qui est ætheris ad aerem ardore atque calore in ipso aere consistunt. & per ipsum ubique spirant. **N**am de ipsis elementis ex quibus corporum natura consistit calidam duo. & frigidam: & aridam: humidamque substantiam: quis a deo mente confusus est: ut nesciat hæc simul connexa consistere? diuisa uero: & per se posita continuo alia inuicem ab aliis internui: prout uis eius fuerit quod superabit. **C**alidum enim a frigido superante destruitur **F**rigidum e contrario in calida ex hauritur: **A**rridum rursus ab humido liquefit & hæc item ab alio torretur: **Q**uomodo igitur hæc diuisa fuerint: quæ alia aliorum adminiculo indigent? uel quomodo ab aliis aliquid petere conuenit: **C**um ipsa mutuo inter se usum requirant? **N**am si de deo dicitur: **N**ullius ipsum rei indigentem esse: sed per se ipsum sufficientem & sui ipsius plenum: & in ipso omnia consistere: & potius ipsum omnibus inolescere: quomodo solem & lunam & alias creationis partes: quæ tales non sunt: sed mutuo indigent usu: deos predicare dignum fuerit? **S**ed fortasse fatebuntur et ipsi: quando ipsa in oculis demonstratio est: hæc si diuisa fuerint et per se sumpta imperfecta esse: simul autem connexa omnia: et magnum unum proficientia corpus: totum hoc deum esse dicent: **N**am si totum unitum fuerit iam non ipsis extrinsecus necessitatem fore totum uero sibi ipsi satis et per se ad omnia suffecturum esse: uani sapientes ut hinc quoque reprehendantur disputabunt. **H**æc autem ratio non minus quam quæ supradicta sunt: Immo uero magis eorum: summa cum ignorantia impietatem ostendent. **S**i enim singula connexa totum perficiunt: totumque ex singulis quibusque consistit totum igitur ex partibus constat: et unum quodque totius partes sunt hoc autem peculiaris est ualde ab his quæ de deo cogitantur. **D**eus enim totum est: et non partes: neque ex differentibus consistit: sed rerum omnium constitutionis factor est ipse. **V**ide sane qui hæc deserunt quæ aduersus diuinitatem impietatis autores sunt. **S**i enim ex partibus consistit: prius ipse sui ipsius

disimilis esse: et ex dissimilibus perfectionem habere deprehendit. **N**am si sol est: luna non est. si luna est terra non est. et si terra foret: mare non esset. Itaque singula quicquam sumens huiusmodi rationis eorum absurditatem inueniet: hęc et ex humano corpore nostro: si quis perspiceret contra eos esse cognosceret. **S**icut & enim oculus non est auris: nec auris manus. nec uenter pectus: nec item ceruix est pes: **S**ed horum unum quodque suum habet officium: & ex his differentibus unum conficitur corpus: quod partes habet modo connexas secundum usum: modo diuisa secundum tempus: quod tunc ciderit cum ea: quę uinxit nature disoluerit: pro dei uoluntate: qui preceptum imposuit (ueniant det ipse: qui preualet orationi) **E**odem certe modo si creationis partes in unum corpus connexas deum predicant: **N**ecesse est ipsum secundum se ipsum sibi ipsi: ut ostendimus: dissimilem esse: **R**ursum uero dissolui secundum partium naturam: quę disolubilis est. **A**lio quoque modo impietatem eorum quicquam proueritatis contemplatione reprehenderit. **N**am si deus natura incorporeus est: & inuisibilis: & impalpabilis: quomodo corpus deum esse cogitant: & quę uidentur oculis: palpantur manu diuino honore dignantur? & item: si id ualet quod de deo dicitur: ipsum ire per omnia posse: nihil ipsius capax: ipsum omnium capacem: ac dominum esse: quomodo non uidentur qui creaturam deificant: ipsam ab hac dei diffinitione seclusam esse? **S**olis enim ubi sub terra fuerit lumen: terra ne uideatur in umbrat: lunam interdui sol fulgor lucis offuscat: **E**t terre fructibus grandio sepius nocet ignis uero si qua fuerit aquarum mundatio restinguitur. etiam hiems quidem truditur uere: uerestate terminos preterire non sinitur. & hęc item suas horas autumnino prohibetur excedere. **Q**uod si dii essent: oportebat eos non a se ipsos: inuicem subigi: ac premi: Sed una semper esse: & communia pariter officia complere Solem oportebit simul et lunam: reliquumque stellarum certum interdui ac noctu equum lumen habere: idque omnibus lucere: & ab ipsis oriri. **O**portebat estatem simul: & hyemen: uer: et autumnum impermutabiliter uidemque consistere: **M**are oportebat permisceri fontibus & comunem potum hominibus prebere. **O**portebat tranquillitatem atque pro celas promiscue fieri: ignem simul et aquam communem: et unum hominibus uisum prebere. **N**ihil enim: nihil quisquam ex his detrimenti cepisset quippe qui dii sunt ut ipsi uolunt: nec ut noceant quicquam: sed ut prosint potius: omnia faciunt. **Q**uod si hęc fieri oportebat: fieri autem non possunt propter eam: quam inter se retinent discordiam: qui fieri potest: ut ea nomine uel honore diuino celebrentur: quę inter se contraria: et repugnantia sunt: et eadem simul stare non possunt: **Q**uę uero inter se natura sunt sediciose quomodo aliis pacem supplicantibus prebuerint: uel ipsis concordie interpretes extiterint? **Q**uę cum ita sint: nec sol recte: nec luna: nec alia quę ius pars creationis: multo autem minus: quę in lapidibus et auro: et alia materia sunt simulacra: nec in fabulis apud poetas celebrari iuppiter: et apollo: et reliqui uere dii fuerint: quemadmodum ratio demonstrat. **S**ed ex his quędam creationis partes sunt: **N**on nulla uero in anima. **P**lerique tantummodo homines fuere mortales: propterea et religioni his hac deificatio non diuinitate sed sacrilegii: est impietatis et introductio: et magni erroris argumentum erroris inquit ab eius cogitatione: qui unus est: et solus uere deus christi dico patrem. **C**um igitur hęc ita confutata sint: et idolatriam apud gentiles totius impietatis plenam esse ostendit: introducanturque eam non quę sit hominum uite conducibilis: sed perniciose: **A**ge quod reliquum est errore confutato: sicut ab initio promisit oratio: ueritatis uiam ingrediamur et patris uerbum: quod princeps est: et opifex contemlemur: ut per ipsum eius etiam patrem consideremus: ut gentiles norint: quę procul a ueritate se ipsos exterminauerunt. **N**am quę supradicta sunt nihil aliud quam errorem uite redarguunt

ueritatis autem uia ad eum: qui uere est deus animum perducet. ad huius cogni-
tionem accuratam quę perceptionem: nulla re alia uel opus est quam nobis ip-
sis nec ut ipse deus est super omnia: ita & uia: quę ad eum ducit. p̄cul̄ anobis uel
extra nos est: sed in nobis est: & a nobis statim inueniri potest. sicut & moyses
dicebat dicens: uerbum fidei intra cor tuum est: quod saluator significans atq;
confirmans dicebat regnū dei intra uos est. Nam si fidem: & regnumq; dei habem⁹
in nobis: **A**ctum contemplari: & intelligere possumus uniuersi regem: salutari
patris uerbum: **N**ec se gentiles excusent idolis dediti: nec alius quisq; omnino se
ipsum decipiat: quasi uiam eiusmodi non habeat: & preterea suę ipsius impia-
tis occasionem querat: **O**mnes enim ad eam accessimus. **O**mnes eam habemus:
tamen non omnes eam ire: sed declinantes preterire uolunt propter uoluptates
uitę: quę ipsos extrinsecus trahunt: **E**t si quis interroget quę nam ea sit: dico suā
cuiusq; animam & in anima mente esse: per quam totam deus cogitari & intelligi
potest: nisi forte impij sicuti deum insistantur: ita & animam ipsos habere nega-
bunt: **C**onuenienter sane hoc preterea dicerent: **N**eq; enim eorum est: qui men-
tem habent: deum ipsius factorē: artificemq; negare: **Q**uod igitur anima unus
quisq; hominum habeat: & eam rationalem: hoc quoq; propter rudes necessari-
um est paucis ostendere: quando quidem & hoc in primis non nulli hereticorū
negant hominem nihil plus esse arbitantes: q̄ quę uidetur corporis forme ut q̄
hoc ostensum fuerit: manifestius ipsi per se confutationem idolorum: habere po-
sint. **P**rimum igitur argumentum est nequaquam p̄uum: rationalem. esse homi-
nis animam: q̄ differt a brutis: hęc enim iccirco irrationalia uocare natura consu-
euit: quia rationale est hominum genus: deinde hoc etiam ad probandū aut me-
diocriter ualere. q̄ solus homo ea: quę extra se sunt considerat & absentia cogi-
tat: ac denuo coligit. & ex his quę cogitauit: quod melius est iudicio deligit. **B**ru-
ta uero presentia solum intuentur: & quę in oculis sunt ad eam tantum modo fe-
runtur: tamen deinceps nocuerint. homo autem non ad ea. quę uidet impellat
sed quę oculis cernit ratione diiudicat. **S**epe igitur cupiditate impulsus ratione
abstinuit. & quę cogitauerat denuo collegit: & quisq; sentit: si ueritatis amicus
fuerit: alia esse a corporeis sensibus hominum mentem: ob hoc igitur: q̄ alia est:
ipsorum sensuum iudex efficitur: **E**t quę illi admittunt: hęc ipsa discernit: & remi-
niscitur: & ostendit eis: quod melius est: oculorum enim est solum uidere: auri-
um audire. oris gusta: naris odores admittere: manuum palpare: **A**t quę uiden-
da sunt: & audienda: quęq; palpanda: gustanda & odoranda: non etiam sensuum
est: sed anime: atq; insitę in ea mentis discernere: **S**iquidem potest & manus ense
capere: & os uenenum gustare. **S**ed hęc nisi mens discreuerit noxia esse nō nouit
Et hoc ut in similitudine contemplemur: haud dissimile uidetur lire: quę instru-
ta sit probe: & musico: qui eam teneat. non imperito. **U**t enim in lira nerui suū
quisq; sonum habent hic grauen: ille acutum: quidam medium: aliquis argutū
alius aliū: **E**orum autem sine artifice: nec discerni concordia. nec dignosī con-
positio potest (**T**unc enim conciuitas: & ordo rectus ostenditur: cum his qui li-
ram tenet neruos pulsauerit: & singulos concine tetigerit) **E**odem modo cum se-
sus in corpore sint tanquam lyra compositi: **S**i docta mens ipsis imperauerit: tūc
uero discernit anima: & nouit quid faciat: & agat: hęc suum est hominum solum
hęc humane a nime ratio: qua dum utitur distat a brutis: & se aliā. uere demon-
strat: q̄ quod in corpore uidetur. **S**epe igitur homini corpore strato: q̄ in cęlis sūt
homo contemplatur: & cogitat. **S**epe quiescente corpore: & silente ac dormien-
te mouetur interior homo: & quę exta se sunt intuetur: & peregrinat: & regiōes
obambulat: & amicis occurrit: & ex his plerunq; diurna sui ipsius negotia

negotia atcinatur : & prouidet : hoc uero quid aliud fuerit : quā rationalis anima ? in qua homo quę supra se sunt rationatur & cogitat. Et si quis ad huc inclinatur : ut impudenter neget : rationē id pro ei accurata demonstratione fuerit : Si corpus naturaliter mortale est : quomodo ea considerat homo quę de immortalitate sunt ? Et pro uirtute non nunquā sibi ipse mortem accersit ? Vel eum tēpora neum sit corpus . quomodo sempiterna cogitat homo : ut quę ante oculos sunt contemnat : illa uero ardentem concupiscat : Corpus igitur talia sibi de se ipso con cogitaret : nec ea scilicet quę extra se sunt consideraret : et enim mortale est ac temporaneum : Necessē est autem aliud esse quod ea fonetur : quę contraria sūt et preter corporis naturam. Quid igitur hoc demū fuerit ? nisi rationalis et in mortalis anima ? hęc enim corpore : sicut musicus lyra : non extrinsecus quę meliora sunt : sed intrinsecus canit. Rursus autem cum natus sit oculus ad uidentium : auditus ad audientium . quomodo alia respuunt : alia deligunt ? quis audiendo uisum auertit ? quis ab audiendo auditum excludit audire naturaliter aptum ? Quis ab impulsu naturali gustum prohibet gustare natura appetentem ? Quis ab alicuius tactu manū coercet reprimere quę nata est operari . Quis ab odorando olphatum auertit ? qui et ipse natus est odorare quis hęc aduersus corporis naturam operatur uel corpus cum sit natura peruersum : quonam modo pro alterius consilio conuertitur ? et pro illius nutu gubernatur ? hęc et enim aliud nihil ostendunt : quā rationalem animā corpori dominantem . neque enim corpus sibi ipsi natum est moderari . Sed agitur : ac fertur ab alio : quemadmodum nec equus se ipsum regit : sed a domino regitur : hęc igitur hominibus leges bona facere : mala respuere . Brutis uero mala cęca manent : et indiscrēta : ut quę rationis : et iuxta rationem cogitationis expertia sunt . Esse igitur in omnibus rationalem animam ex his : quę dicta sunt demonstratum ar bitror . Quod autem et immortalis facta sit anima : id etiam in ecclesiastica doctrina scire necessarium est ad confirmationem destructionis idolorum . Hęc autem noticia cum ex corporis cognitione : tum ex ipsius : et animę differentia magis perspicua fuerit . Nam si animam aliud quā corpus esse ratio demonstraui . Est autem corpus natura mortale : animā igitur imortalem esse necesse est : quoniā corpori dissimilis est . Et rursus : si anima corpus mouet : ut dictum est . neque ab aliis ipsa mouetur : consequens est animā ab se ipsa moueri et ubi corpus humi repositum fuerit moueri denuo ipsam a se ipsa non enim anima est quę moritur sed propter ipsius discentum corpus interit . Quod si ipsa moueret a corpore : consequens esset : recedente eo : quod mouebat : interire ipsam . Si uero anima corpus mouet : ipsa magis se ipsam mouere necesse est : Et cum ipsa per se moueatur : Post mortem etiam corporis necessario iuuat . Motus enim anime nihil aliud est : quā uita ipsius : quemadmodum sane et corpus tunc uiuere dicitur : quādo mouetur : et tunc mortuum esse cum moueri desinit . hoc uero etiam dum est in corpore ab ipsius demum operatione manifestius uiderit aliquis . Nam si corpori quoque insidens : & cum ipso coniuncta non pro corporis breuitate dimensa contrahitur : Sed plerumque dum illud in lecto iacet : immo uero quasi in morte dormit : hęc iuxta uim suam uigilat : & corporis naturam excedit : & quā si ab eo peregrinetur manens in corpore : quę super tereā sunt : contemplatur : & cogitat . Sepe etiam terrenis egressa corporibus : sanctis occurrit : & angelis : & ad eos mentis puritate freta peruenit : quomodo nō magis & multo magis soluta : corpore ubi ille uolet : qui eam conexus deus . claritorem habebit immortalitatis cognitionem ? Nam si connexa cum corpore uitam sine corpore iuuebat : multo magis post corporis interitum uiuet : nec nunquam uiuere desinet : propter deum qui talem fecit eam per uerbum suum iesu christum dominum nostrum . iccirco enim immortalia &

eterna raciocinatur: ac sentit: quoniam & ipsa immortalis est: & quemadmodum corpus: & corporis sensus. quia mortales sunt mortalia considerant: sic & anima: quoniam immortalia contemplantur et cogitat: Immortalem eam esse: semperque uere necesse est. Contemplationes enim: & cogitationes immortalitatis nunquam ea deserunt: Cum in ea insitque maneant: & quedam quasi iniustio ad immortalitatis confirmationem impressae sint. Hanc igitur ob rem diuine contemplationis cogitationem habet: & sui ipsius uia efficitur: nec ex trinfecus: sed ex se ipsa dei uerbi cognitionem: ac perceptionem assumit. Dicimus igitur: ut dictum est antea: sicuti deum negant. & res in animas colunt. ita & se animam rationalem non habere putantes inani mercedem habent i brutis connumerati: & propterea tanquam muti i rebus mutis superstitionem habentes cominiferandi: docendi que sunt: Si uero animam se habere dignima ducunt: & in eo quod rationales sunt: ualde gloriantur: & id quidem recte: quid ita quasi animam non habeant rem absurdam audent? & ea que audenda non sunt: sed se ipsos diuinitate prestantiores faciunt. qui cum anima immortalem. & sibi ipsis inuisibilem habeant: deum uisibilibus rebus: ac mortalibus assimulant: uel quid non sic omnes ad deum confugiunt. quemadmodum ab eo defecerunt: possunt etenim sicuti deum cogitatione auerterunt: & que non sunt: ea deos esse finxerunt. ita mente animi ascendere: Et ad deum se denuo reuertere. conuertere autem possunt: si quam induerunt cupiditatis labem deposuerint. & eo usque purgauerint: quo ad anime concretam deformitatem exuerint: & eam sicuti facta est simplicem reddiderunt ut hoc modo possint in ea uerbum patris contemplari: per quod ab initio facti sunt. facti sunt enim ad imaginem: & similitudinem dei: quemadmodum & diuina scriptura significat ex persona dei dicens: faciamus hominem ad imaginem: & similitudinem nostram. inde ubi omnem peccati labem a se ipsa reiecerit: & purritatem solam iuxta imaginem seruauerit: hac illustrata consequenter uelut in speculo uerbum contempletur patris imaginem: & in eo ipso patrem speculetur: Cuius est saluator imago: uel si pre his: que ipsius mentem extrinfecus per turbant: anime doctrina id quod est augustius: ipsa per se intueri non potest: at contra ex his que uidentur cognitionem dei percipere licet cum creatura pre ordine: & concordia rerum quibusdam quasi literis suum ipsius dominum factoremque significet: ac predicet: Nam cum bonus sit. & humanus deus: & animarum: quas ipse fecit curam agat: quoniam inuisibilis est ipse natura: & imperceptibilis: ut qui super omnem substantiam generatam existat: ob quam rem futuram erat: ut genus humanum cognitionem eius non assequeretur. Alia enim ex nichilo facta sunt. ipse uero in creatus huius rei gratia suo ipsius uerbo creationem deus ita composuit: ut ex operibus suis ab hominibus cognosci possit. ac ueluti de fictore phidra perhibent: que eius opera ex aptitudine & membrorum inter se proportionem phidiam quamuis absentem spectantibus representaret pari ratione intelligere oportet ex ornatu mundi factorem eius & opificem deum tamen si corporeis oculis non uideatur: non enim abusus est. deus inuisibili natura sui nemo hec pretendit nec se hominibus ignotum omnino dimisit sed ut ante dixi creationem ita composuit: ut ipse tamen si natura sit inuisibilis: tamen ex operibus cognoscatur Et hoc non ex me ipso loquor sed ex quibus didici theologis uiris: quorum unus est paulus romanis ita scribens inuisibilia enim ipsius a creatione mundi per ea: que facta sunt intellecta conspiciuntur Lycaonibus autem aperte loquens dicebat: & nos corruptibiles sumus ut uos homines euangelizantes ut a rebus uanis conuertamini ad deum uiuentem: qui fecit celum et terram: et mare: et omnia: que in eis sunt: qui in preteritis generationibus permisit omnes gentes ire in uis suis. et tamen non intestatum se ipsum reliquit beneficiens celitus uobis das imbres. et tempora frugifera: i plens esca: et leticia corda ura

Quis enim cum celi uideat orbem: & solis: ac lune cursum: & aliorum siderum
fictis: ac reuolutiones contrarias quidem: & uarias: sed in uarietate ordinem unū
ab omnibus pariter seruari: quis non cogitet haud ipsa se regere: sed alium: qui
ea regat auctorem esse: quis eum uideat in cordiu solem oriri noctu lunam appa
rere: & eum iuxta dierum equalem omnino numerum impermutabiliter hauri
ri: & impleri: & sidera partim errabunda uarię permutare cursum: partim certa
nihil uariare motū: non in eā cogitationem ueniat: esse omnino qui ea gubernet
opificem? **Quis** cum ea uideat: quę natura contraria sunt connecti: & concinam
habere concordia: ut calidum frigidum: aridum humidum: temperatum & hęc sibi
in uicem non repugnare: sed unam quasi ex uno corpus pficere: nō apud animū
suum preponat esse: aliquem ex trinfecus: qui ista connectat: **Quis** cum uideat
hyemē cedere ueri: uer estati: estatem autumno: & hęc natura esse contraria. q
dam enim refrigerat. aliud incendit. illud nutrit: hoc maturat: omnia tamen usu
hominibus parem: & innoxium prebent: quis nō in q̄ mente percipiat pstantiorē
his esse quempiam tametsi non eum uideat qui omnia cogquet: omnia gubernet?
Quis cum uideat uere subuehi nebulas: & in nebulis aquarū detineri pondus: nō
in mentem eius ueniat: qui ista detinet: ac fieri iubet? uel quis cum uideat. terra
ipsam super aqua: firmatam: & in ea quę natura mobilis est: immobilem ipsā ma
nere: non agnoscat aliquem esse: qui ista disponat faciatq; deus? quis cum terrā
uideat in tempore frugiferam: & celitus imbres: fluuiorumq; cursus: & fontium
scatebras: & animalium ex dissimilibus fetus: & hęc non semper: sed statutis tē
poribus fieri. **Et** in uniuersum. quis cum intelligat in dissimilibus: & contrariis
rebus ordinem ab ipsis equum: similemq; seuerari? non cogitet uim quandā esse
quę ista comparet: atq; disponat: quemadmodum ea sibi optime manere uiden
tur: ipsa enim sponte sua non consisterent: nec unq̄ apparere possent: cum inter
se naturaliter cōtraria sint. **Aqua** enī est natura grauis: fluens q; deorsum: **Nebu**
le uero leues: et ex his: quę agilia sunt: et sub lune tolluntur: et tamen grauiorem
aquam uidemus in nebulis ferri: **Et** item grauissima est terra: hac rursus leuior ē
aqua: et tamen a leuioribus grauiora uehuntur: nec ad inferiora descendunt: **Sz**
terra stetit immobilis non idem mas est: et foemina: et tamen in unum conueni
unt: et una ab utrisq; eiusdem animalis generatio perficitur: **Et** ut summatim di
cam: frigus contrarium est calori: et humidum arido repugnat. **Coeuntia** tamen
non inter se contendunt: sed ex concordia corpus unum: ac rerum omnium ge
nerationem pficiunt: **Non** igitur hęc se ipsa coniungerent: quę repugnant: et cō
traria sunt natura: nisi prestantior aliquis esset: et dominus: q ipsa coniungit:
Cui et elementa ipsa tanq̄ serui domino dicto audientes cedunt: ac parent. **Nec**
suam ipsius naturā unum quod q; spectās cum alio certat: **Sed** cum eum: qui ipsa
cōnexuit: dominum agnoscat: concordiam inter se agunt. natura quidem contra
ria: sed uoluntate gubernantis amica. **Nisi** enim pstantioris imperio unum eorum
esset tempamētum: quomodo graue agili: aridum humidum: teres oblongo: ignis
frigori: uel oīo aqua terrę: sol lune: sidera celo: aer nebulis pmiscerētur atq; coli
rent? **Cū** alterius alteri natura dissimilis esset? **Magna**. n. iter eos seditio fuisset: cū
illud icēderet. hoc refrigeraret. graue dorsū. leue e p̄trario sursum traheret: et sol q
dē illustraret: aer uero obscuraret: **Nā** et astra iter se p̄dissēt: cū alia supi? ps ife
ri? sita sit: iā uero nox diei nusq̄ cessisset. sed p̄ māssisset ipsi oīo repugnās. atq; dif
fētēs. **Quod** si hęc fierēt: reliquū eēt nō iā ornatū cernerē: sed deformitatē: nō or
dinē: sed cōfusionē: n̄ p̄stitutiōē: sed iteritū uiuersi: nō modū sed nastitatē. **Si** qdē
rerū oīum seditiōē & pugna uel oīa destruerēt: uel qd̄ uinceret: solum supeffet &
hoc itē uiuersi deformitatē oīderet. **Solū**. n. cū esset: & aliorū usu careret: uniuers
sū informę redderet: ueluti si pes ūus relinqueretur: & ūa māus: perfectū corp? n̄

seruaretur: qualis enim mundus esset: si sol tantum modo appareret: uel luna so-
lum circuiret: uel nox sola esset: uel dies semper existeret: quæ denuo conuenien-
tia foret: si solum cælum esset absq; sideribus: uel sidera absq; cælo: **Quid** uero ꝑ
ducibile: si mare solum esset: uel sola terra sine aquis: & alis creatiōis partibus ia-
ceret. qui tandem appareret homo: uel profus animal in terris: si elementis in-
ter se pugnantibus unum uinceret: nec ipsum posset ad corporum constitutio-
nem sufficere: **Neq;** enim ex solo calore: uel frigore: ex solo humido uel arido: a-
liorum quippiam consisteret: sed essent permixta omnia: & incomposita prorsus
Quin etiam ipsum illud: quod uincere uideretur: consistere non posset absq; aliis
adimiculo. **Nam** nec nunc quidem constitit: **Quando** quidem igitur non cōtu-
sio est: sed ordo uniuersi: non astitus: sed modus: non de formitas: sed ornatus:
& compositio mundi omni & parte conueniens: necesse est cogitare: & opinionē
eius concipere domini qui ista coniunxit: & copulauit: & concordiam inter ea ꝑ-
ciliauit. horum enim principem conditorem: & regem tametsi non uideatur ocu-
lis attamen ex ordine & conuenientia rerum contrariarū percipere licet: **Sicut**. n.
ciuitatem: quæ ex multis & uariis hominibus constituta sit: magnis & paruis: di-
uitibus: & egenis: & item senibus: ac Iunioribus: maribus: ac feminis: si recte co-
li uideamus & homines in ea uarios quidem: sed tamen inter se cōcordes esse nec
diuites egenis: nec paruos magnis: nec iuuenes senioribus infestos: sed omnes ꝑ
quo iure pacem agentes: **Hæc** si uidemꝑ principē omnino adesse cogitamus: qui
concordiam suggerit: tametsi enim minime conspicimus: **Confusio** nāq; licenti-
am significat: ordo autem principem declarat: **Et** enim in corpore ꝑ membris
concordiam uidemus: nec auribus oculum repugnare: nec pedi manum dissentire
sed: suo quemq; officio concorditer fungi. ex hoc percipimus esse omnino eo-
rum principem in corpore animatum: tametsi eam nequaquam uideamus eodem
modo in ordine & conuenientia uniuersi necesse est principem uniuersi intelli-
gere deum: & hunc unum: & non multos: **Atqui** ordo ipse dispositionis: & cum ꝑ
sensu rerum omnium concordia: non multos: sed unum principem eius: ac du-
cē uerbum esse declarat. **Neq;** enim si multi principes essent: hic rerum omnium
ordo seruaretur. **Sed** essent rursus confusa omnia propter multos: cum ad suam
quisq; uoluntatem omnia traheret: & aliis alii repugnaret: **Quemadmodum** di-
cebamus multitudine deorū deitatem tolli: ita multitudine principum imperium
destrui necesse est. **Nam** si imperium alter alterius irritum faceret: nullus deinde
princeps relinqueretur: sed essent priuati omnes: ubi uero princeps non est: ibi
confusio prorsus efficitur: **Et** e contra multarum rerum: ac uariarū unus ordo:
atq; concordia unum ē principem indicat: **Non** aliter q̄ si quis procul audiat ly-
ram multis uariisq; neruis instruatam: & concentus eorum concordiam admir-
tur: ꝑ non grauis solum neruus: nec acutus tantum: uel medius sonum perfiti-
at: **Sed** omnes parati inter se repercussione: concinant: & ex his omnino lyram
intelligat non se ipsam mouere neq; a multis pulsari: **Sed** unum esse musicum tā-
etsi eum non uideat: qui ut apte consonent uniuscuiusq; nerui sonum docte tem-
peret pari ratione cum ordo sit in toto mundo omni est parte conueniens: nec su-
periora cum inferioribus certent: uel e contra: **Sed** una omnium series perfitiat:
consequens est: non multos. sed unum totius creationis principem: ac regem in-
telligere: qui suo ipsius lumine omnia illustret: ac moueat: **Neq;** enim multos ar-
bitrari oportet creationis principes: atq; factores: sed ad pietatem accuratam: &
uerā prinet: unum eius opificē credere: cum id etiā creatio ipsa manifeste demon-
stret: signū. n. hoc certū est unū esse factorem uniuersi: ꝑ non multi sed unus est
mōdus **Oportebat**. n. siquidē multi fuissent dii: multos etiā & uarios ꝑ mundos
esse **Nā** neq; multos nundū unū condere: neq; unū a multis fieri decebat. id enim

multipliciter absurdum perhibetur. **P**rimo quia si mundus unus a multis condi-
tus esset eorum qui cum didissent imbecilitas foret. **O**pus enim a multis unum
perfectum fuisset. hunc signum esset minime contemnendum imperfectam singu-
lis esse faciendi scientiam. **N**am si unus sufficeret: multi quod minus esset aliud in
alio necquicquam impleverent. in deo autem dicere aliquid minus esse: non modo impi-
um est: uerum etiam plusquam nefas: **N**am & artificem inter homines perfectum ne-
mo diceret sed imbecillum: si non solus: **S**ed cum multis opus unum perficeret:
quod si totum singuli perficere poterant: ideo autem omnes operati sunt: quia
res eorum fiebat. hoc quidem ridiculum esset: si propter gloriam unus quisque
operatus est: ne non potens esse existimaretur: at manem gloriam rursus dicere
in diis rerum omnium absurdissimum est: **D**einde si ad uniuersi opificium singuli sa-
tis erant: quid multis opus fuit: cum per se unus ad omnia sufficeret: alioquin ne-
fas et absurdum uideretur cum id quod factum est unum sit factores eius multos
ac uarios existere. **N**aturalis enim ratio est: unum & perfectum pluribus di-
ferentibus excellere. illud quoque sciendum si mundus factus esset: a multis diuer-
sos: & sibi ipsi dissimiles motus habuisset: **D**iuersos. n. factores obseruans diuerse
moueretur: in diuersitate uero. sicut ante dictum est: confusio rursus et uniuersi di-
formitas esset. **N**am et naus que a multis gubernatur recto cursu non uolat: nisi
gubernator unus clauum tenuerit: nec lyra: que a multis pulsatur. **C**um igitur
creatio una sit: & mundus unus: & unus eius ordo: unum etiam ipsius regem: &
opificem intellegere opificem iccirco enim & ipse opifex uniuersum mundum unum
condidit: ne multorum constitutione: multi et artifices putarentur. **S**ed cur id quod
factum est unum sit: unum etiam factor eius esse credat: nec quia unus est opifex. iccirco et
unus est mundus. **P**oterat. n. & alios facere deus) sed quia unus factus est in mo-
dus unum et eius opificem credere necesse est quis igitur hic fuerit: **N**am & hoc ostende-
re imprimis ac dicere necessarium est nequis hanc regem ignoratia seductus alienum ali-
quid arbitretur. & eadem cum superioribus impietatem incurrat. **D**e hoc autem puto neminem ambigam
habere sententiam. id est. n. quod apud poetas dii dicuntur: si deos non esse oratio patefecit. et qui
creationem deificat: eos errare conuicit: et ut summatim dicam: gentilium idolatriam sacrile-
gium: et impietatem esse monstrauit: his confutatis necessarium omnino reliquit piam apud nos re-
ligionem existere: et hunc solum deum uerum qui a nobis colitur: et predicatur: et creationis do-
minum: et omnis substantie opificem esse: **Q**uis igitur hic quis nisi sanctissimus ille et super om-
nem generatam substantiam christi pater: qui tam gubernator optime propria sapientia: pro-
pioreque uerbo domino nostro iesu christo quicquid ubique est salubriter omnia gu-
bernat: disponit facitque: ut ipsi bene habere uidentur: bene autem habent: quem
admodum facta sunt et fieri uidemus. **S**ic enim uult: et hoc nemo non crediderit:
Si enim irrationabilis esset creationis motus: & uniuersum temere uagaretur: hanc
aliquis quod dicta sunt recte non crederet. **Q**uod si uerbo & sapientia & scientia con-
stitutum est & omni ornato distinctum: necesse est presidem: & moderatorem eius
non alium quemquam esse: preter dei uerbum: uerbum autem dico: non quod est nascentium
unicuique conuinctum: & conaturalis: quod etiam seminabile quidam appellare
consueuerunt: sicut anima quod nihil rocinatur: nihil cogitat: sed externa tantum arte
operatur iuxta scientiam rei: que ad illud pertinet nec quale habet rationale genus
uerbum: quod ex syllabis componitur: & in aere significat: **S**ed summi boni: ac dei
uniuersorum uerbum: ac potentem deum ipsum uerbum dico: qui alius est quam facta
sunt. & omnino creata: **P**roprium & solum boni patris uerbum: qui sua ipsius prouidentia
uniuersum hoc distinxit: & illustrat: **N**am boni patris: bonum est uerbum regem omnium
ordinem ipse disposuit: contraria contrariis anectens: concordia ex his unam com-
parauit: hic cum dei uirtus: & dei sapientia sit: celum quidem uertit: terram autem suspen-
dens re nulla pitentem proprio nutu stabiliiuit: hoc sol illustrates terrarum orbem

irradiat. per hunc in nebulis aqua libratur: Pluuie terram inuidant: Mare circū
cluditur: terra: uariis frondescit arboribus: & gramine spargitur. Tamen quę
rat de his: quę dicimus infidelis quidam: an sit omnino uerbum dei: Sed tamen ha
bet ex his: quę uidentur inditum: **O**mnia uerbo dei: ac sapientia constituisse: & eo
rū: quę creata sunt: nihil stabilitum iri nisi id uerbo fieret: & uerbo: ut dictum
est: diuino: uerbum autem est: quod: ut dixi: non p̄hemium similitudine compo
nitur ex symillis. sed sui ipsi patris imago est impermutabilis. **H**omines. enim
ex partibus componiti & idem ex nihillo facti sui habent compositum: & resolu
bile uerbum: **D**eus autem substantia ē in composita. ideo & uerbum ei⁹ substan
tia est in cōposita. unus & unigenitus deus. qui ex patre q̄i ex fonte bono bonus
p̄cedit: & omnia disponit. & p̄tin&: causa uero continet & omnino dei uerbū reb⁹
creatis p̄sident: uere admirabilis est: & cognoscere facit non aliter decuisse fieri.
quam sicut & factū est. **R**erum enim creatarū natura si per se comperetur: fluxa
quedam: & in firma. & mortalis est ut u3. quę ex nihilo subsistat: **D**eus autē natu
ra uniuersorū bonus superq; bonus est iccirco & humanus. Bono quippe rei nu
lius inuidia fuerit: quare nec esse qdē cuiquā inuidet sed omnes esse uult: ut hu
manitatē meditari possit: **V**idens igitur naturam omnem creatā quātū quit pro
priis eius in ē rationibus labilē esse atq; resolui: ne hoc pateret & rursus ad nihil
um resolueretur uniuersū: ab eā rē cū oīa suo ipsius: & eterno uerbo fecisset: &
substantiā creationi dedisset: nō permittit eā sua ipsius natura ferri: & agitari: ne
retro ad nihilū p̄cliteret: sed eā omnē utiq; bonus uero suo: q & ipse deus est: gu
bernat & regit: ut uerbi ductu: & prouidētia & dispositione illustrata creatio ita
biliter possit permanere: ut uidelicet quę ueri ex patre uerbi particeps facta sit:
& p̄ eū inesse sustentata: nec patiatur: qd̄ certe passa fuisset: diēo autē nihil esse: ni
si eā uerbū d̄i seruasset: q est imago d̄i inuisibilis: prim⁹ p̄nes toti⁹ creaturę q̄
per ipsum & in ipso p̄stituta sūt oīa uisibilia: & inuisibilia: & ipse est caput ecclesię
ē: ut in sacris litteris ministri ueritatis docent. Ipse est igitur omnipotens: oīo per
fectus & sanctus p̄ris uerbū q̄ p̄sident omnibus: & in omnē partē iures suas pan
dit: & oīa illuminans uisibilia & inuisibilia in se ipso continet: atq; coartat: nihilq;
pōtate sua destitutū relinquēs sed oīa & p̄ oīa & unū qd̄ q; seorsū: et oīa coiunā
pariter uiuificans: atq; conseruans totiusq; substantie sensibilis primordia: quę
calida sunt: & frigida humida: & arida in unū contēperans: ea non dissentire: sed
unam & concordē p̄uenientiā perficere iubet & per ipsū et pōtatem eius: neq; ignis
frigido repugnat: nec humidū arido: sed tāquā aīca & cognata ipsa qd̄ per se con
cordia: cum in unū coierī. animalia uisibilia generant: & corporibus essentię p̄
mordia fiunt. huic obediētia uerbo deo animalia: & in terris nascūtur: & in celis
consistunt: per hūc mare uniuersū: & oceanus ingens motū suum propriis fini
bus retinet: & omnis arida grāie uestitur: ac diuersis ut dixi: frondescit arborib⁹.
Et ne in manifestis rebus singula dinumerans tēpus terram: eog; quę sunt q; na
scūtur nihil est quod non in eo & per eum factū fuerit & maneat sicut & uir the
ologię dicit. In principio erat uerbum & uerbū erat apud deum: & deus erat uer
bum hoc erat in principio ap̄ deū: oīa per ipsum facta sunt: & sine ipso factū est
nihil: ac ueluti si quis lyram musicus tendat. & acutis obtusa & media reliquis ar
te concordet: p̄positā unam cantilenam absoluet: sic & sapientia d̄i uniuersū tan
quā lyram tenens cū acrea terrestribus aereis celestia. & singulis uniuersa cōne
tat: & ea suo ipsius nutu: ac uoluntate circunducat: mūdum unum & unum eius
ordinem bene: & eleganter absoluit: Ipse qd̄ stabilis cū patre manens omnia p̄ ut
quicq; patri iusū fuerit. sua ipsius constitutiōe mouet: **I**llud enim diuinitatis ei⁹
opstupescedum est: q̄ uno et eodem nutu omnia simul non ex interuallis: sed p̄
tinenter oblūga retūda: sup̄a: media: infima: humida: frigida: calida uisibilia in

uisibilia p̄ uni^o cuiusq; natura circūducit: & moderat̄: obli^gū. n. reſte: rotūdū
 ūo circum agit: mediū quoq; ſicuti eſt mouetur: callidū calleſcit: aridū areſcit:
 & uniuerſa quēadmodum eorū natura fuerit ab eo uniuerſificat̄: & conſtituūtur
 et per ipſum admirabilis quedā: & uere diuina cōcordia p̄ficitur: **Et** ut hoc intelli
 gat̄ exortēo ſit: quod dico ſimilitudinē chori magni: **Quēadmodū** igitur cho
 rus: q̄ ex uariis hominib⁹ p̄ſtiterit pueris ac mulierib⁹: et ſeniorib⁹ itē ac et iūiori
 b⁹ duce ūo ip̄ate p̄ ſua quiſq; natura et uertute apparebit: uir ut uir: puer ut pu
 er: ſenex ut ſenex: & iuuenis: ut iuuenis: oēs autē concordia; unā perficient: uel ut
 anima noſtra eodem tēpore ī nobis ſelus p̄ cuiuſq; opatione mouet: ut una re p̄
 poſita oēs pariter moueāt. oculus ad uidēdū. auditus ad audiēdū. manus ad pal
 pādum. olphatus ad odorañ. guſtus ad guſtandum. ſepe etiam alię corporis par
 tes: ut pedes ad ambulandum: uel uel ut tertio id: quod dico oſtenditur exem
 plo: Simile eſt prorsus magnę urbi conditę: quę colitur in p̄ntia conditoris eius
 principis et regis illo. n. p̄ntē & imp̄ate: et oculū ad omnia itendente: p̄cedūt om
 nes alii ad agriculturam: alii aquatū feſtināt. pars frumētatū p̄git. hic ad ſenatū
 uidit. ille templū ingreditur. iudex ut ius dicat: princeps ut leges ferat: ferat autē
 iuſte. artifex ad operā. nauata ad mare deſcēdit. Faber ad fabricandū. Medicus ad
 curandū: architectus ad edificandū. hic in agrū p̄ficiſciit̄. ille ab agro reuertitur.
 alii circa urbē agitant non nulli ab urbe recedūt: quidā ad urbē r̄deūt. hęc autē
 omnia principis unius p̄ntia: & imperio ſiūt: & conſtituūtur. **Similiter** et in om
 ni creatione: tamenſi paruū ſit exemplū: maiori tamē cogitatione intelligendū eſt
 Sub uno et. n. actu nutus dī uerbi omnia ſimul reguūt: & quę ſua cuiuſq; ſunt: &
 ſingulis gerunt: et ab omnibus pariter unus ordo p̄ficiit̄. **Nutu. n.** p̄glidis et p̄i
 cipis uniuerſorum diuini ac patrem uerbi cęlū uoluit̄. **Sidera** mouentur. **Sol** ap
 paret: luna uagatur. aer ab eo illuſtrat̄: ether incendiit̄. uenti ſpirant. montes in
 altū expliciti conſtat̄. **Mare** fluctuat: & quę in eo ſunt animalia nuerit: **Terra** ma
 nens immobilis fructificat. homo naſcitur: et uiuit: deinde ac moritur: et in uni
 uerſum omnia animantur: atq; mouētur ignis comburit. **Aqua** refrigerat: fontes
 ſcaturiūt. amnes inundāt. **Tempora** & anni partes redunt. imbres deſcendūt:
 nubes implentur. **Grando** generat̄: nix et glacies concreſcūt: uolucres uolant: ſp
 tilia reptant. aquatilia natant. **Mare** nauigatur. **Terra** ferit̄: & pro ſuis temporib⁹
 herbā p̄ducit arbores uegetat et alia quę idem adoleſcūt: illa matureſcūt quędam
 creſcentia ſeneſcūt atq; deſiciūt. ps euanefcūt: non nulla gignūtur: & apparent.
Hęc autē oīa & his et̄ plura: quę p̄multitudinē diceſ n̄ poſſum⁹: deſtupescēdū: et
 admirabile d̄ uerbū illuſtrās. atq; uiuificās ſuo ip̄i⁹ nuru mouet ac r̄git: & mūdū
 unū p̄ficiit̄: nec uiſibiles poteſtates ſuas a ſe ipſo dimittit: **Nā** et aſ rurſus ut q̄ earū
 factor ē ī uniuerſis cōphēdēs ſuo ip̄i⁹ nutu: & p̄uidētia cōriet: atq; uiuificat: **Neq;**
 hoc fuerit ad incredulitatē uaticum: Sicut. n. ip̄ius p̄uidētia corpora creſcūt:
 & anima rōnalis mouet̄: & uim cogitandi hēt: ac uiuendi: quod haud multa indi
 get approbatione (uidemus enim ea quę ſunt) ita & ipſum dei uerbū uno ac ſi
 plici nutu ſua ip̄ius in mūdū uiſibile iuiſibiles q; poteſtates mouet et continet
 ſuā cuiq; opationē distribuēs: ut & diuina iuiſibiliter moueāt. **Viſibilia** uero eodē
 quo uidētur mō: ipſe uero ſup omnib⁹ oīum dux. et rex et cōſtitutio factus oīa
 ad gloriā: et cognitionē patris operatur: et ſerme per ea quę ſiunt opera eius do
 cet ac loquitur: **Ex** magnitudine ac pulchritudine reꝝ autor propemodū ſpecta
 tur. **Vt. n.** cū in cęlū ſuſpicimus ornatū eius lumēq; ſiderū cernentes cogitare li
 cet uerbū conditorē eorū: ita cū uerbū dei intelligimus: et p̄ſem eius deū itellige
 re neceſſe eſt: ex quo p̄cedens cōgrue p̄ſis ſui iterpres: et nuntius dicitur. **Et** hoc
 ex rebus: quę ad nos pertinēt aliquis itelligeret. **Si. n.** p̄cedente ex omnibus uer
 bo mētem cogitam⁹: ſōntē eius eſſe et uerbe intenti mētē: quę ſignificatur conſi

deratione inuenitur: multo maiori contēplatione: et in comperabili excellentia
potentiam uerbi spectantes icogitationem uenimus boni patris eius: sicut ipse
saluator inquit: qui me uidet: uidet & patrem. **Hęc** autem manifestius: & maiorē
in modum scriptura predicat: tota deo inspirata: quibus & nos freti hęc tibi scri
bimus: & tu in eadem incidens eorum quę dicimus fidem habere poteris. oratio
enim a prestantioribus confirmata probationem habet irrefragabilem. superio
ri igitur tempore ab idolorum hęcresi iudeorum populo diuinum uerbum caue
bat: dicens: ne feceris tibi idolum: nec omnino simulacrum: quęcunq; i celo sur
sum: & in terra deorsum. **Causā** uero abolitionis eorum alibi significat dicens.
Simulacra gentium: argentum: & aurum opera manuum hominum: **Os** habent
& non loquentur. oculos habent: & non uidebunt: aures habent: & non audient
Nares habent: & non odorabunt. manus habent: & non palpabunt. pedes habēt:
& non ambulabunt. **Nec** uero tacuit de doctrina crationis. **Sed** cum probe scir &
rerum ipsarum pulcritudinem: ne aliqui spēm earum intuentes non tanq̄ opera
dei: sed tanq̄ deos colerent. cauet omnibus dicens: & ne suspiciens oculis: & ui
dens solem: & lunam: & omnem ornatum cęli captus adoraueris eos. **Hęc** tribu
it dominus deus tuus omnibus gentibus: quę sub cęlo sunt: tribuit autem: non
ut dii sint ipsis ea: sed ut horum operatione cognoscant gentes rerum omnium
opificem deum: quemadmodum ante dictum est. **Antiquus** enim iudeorum po
pulus doctrinam maiorem in modum habuit: q̄ non modo ex operibus creatio
nis: uerum et ex diuinis scripturis dei cognitionem habuerunt: & in uniuersū
homines ab idolorum errore: & irrationabili cogitatione reprimōs inquit: non e
runt tibi dii alieni p̄ter me: **Nec** uero q̄i dii sūt alii: hos uetat ipsos habere: **Sed** ne
quis uerum deum auersatus falsos sibi deos facere incipiat: quales apud poetas:
& scriptores: qui cum dii non sint: nominantur tamen: & perhibentur: & dictio
ipsa eos non esse deos ostendit: per quam dicit: non erunt tibi dii alieni: quod de
futuro significat: nam qd' in posteris fit tunc non erat: cum ista dicebantur: **Nū**
quid igitur cum gentium uel idolorum impietatem tolleret: plena deo doctrina
reticuit: & humanum genus diuinę cognitionis expers: passim ferri permittit: nō
utiq; . sed occurrit cogitationi dicens. audi israel: dominus deus tuus: christus u
nus est: & rursus diliges dominum deum tuum in toto corde tuo & ex totis uiri
bus tuis: & iterum dominum deum tuum adorabis & ipsi soli serutes: & ipsi ad
hęcbebis. q̄ autem per omnia & in omnibus uerbi prouidentia: & regimen ab om
ni diuinitus inspirata scriptura corroboratur. hęc sat erit dicere: ut uerbi fidem
ostendant **Sicuti** uiri theologi dicunt: Fundauit terram. & permanet constitui
one sua: Permanet dies. & rursus: psalite deo nostro in cythara: qui circuit
cęlum in nubibus: qui preparat terrę pluuiam: qui educit e montibus foenum: &
herbam seruituti hominum: & qui dat iumentis pabulum: per quem autem dat
nisi per quem & omnia facta sunt? nā per quem facta sunt: per eum consequenter
est: & omnium prouidentia: **Quis** igitur hic fuerit nisi dei uerbum? de quo & ali
bi dicit: uerbo dei cęli firmati sunt: & spiritu oris eius omnis potestas eorum. & e
nim omnia per ipsum: & in ipso facta persistunt: **Vnde** & nobis persuadet: dicēs
ipse dixit & facta sunt: ipse precepit & creata sunt. quemadmodum & magnus p
omnia moyses in principio creationis mundi hoc dictum affirmat exponens & in
quiens. & dixit deus faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram
Et. n. cum & cęli & terre & rerum omnium generationem ipsi subieceret: pater
dixit. **Fiat** cęlum & congregentur aque: & appareat arida: & pducatur terra her
bam: & omne animal **Vnde** & iudeos aliquis reprehenderit: qui parum ingenue
scripturis intendunt. **Cum** quo enim loquebatur queret aliquis? quando quidē
loquitur qui iubet **Si** his quę fierent iubeat & loquebatur: superuacaneus fuit

sermo: **N**undum enim fuerant: **S**ed futura erant: **N**emo autem cum eo: qui non ē loquitur. **N**emo q̄ factum nondum est ei ut fiat iubet & loquitur. **N**ā si his iubebat: quę futura erant dicere oportuit. **F**ias o cęlum. fias terra: & egredere herba: & fias homo nunc autem hoc non dixit: **S**ed iubet dicens faciamus: hominem & egrediatur herba. **Q**uappr ostenditur deus his de rebus cum aliquo quasi disserere: qui pones eum erat: **N**eceſe est igitur aliquem fuiſſe cum eo qui cum loquēs uniuersa faciebat: quis igitur fuerit? niſi uerbum eius: **C**um quo enim dixerit aliquis deum loqui: niſi cum uerbo ipſius: uel quis cum eo erat cum ſubſtantiā omnem creatam faceret niſi? huius ſapientia: quę dicit quando faciebat cęlum et terram cum eo aderat: **S**ub cęli autem ac terrę appellatione omnia in cęlo et terra creata cōphendit: qui uero ſimul cū eo ut ſapientia ut uerbū erat p̄m ituens uniuersum fabricabat: conſtituebat: ornabat: & qui uirtus p̄is ē uniuersa corroborebat: ut exiſtere poſſent. **S**icut etiam ſaluator inquit. omnia quę cunq; uideō p̄m facere: & ego ſimiliter facio. per ipſum uero: & ad ipſum omnia facta ēe ſancti eius diſcipuli docent: et cum bonus ex bono ſcetus ſit: uerus q; filius: uirtus eſt patris: et ſapientia: et uerbum: et hęc non per participationem: neq; ex trīſecus ipſi adueniunt: ſicut hiſ qui participes ſunt eius: et per eum ſapientes: et in eo competes: ac logici facti ſunt: ſed per ſe ſapientia: per ſe uerbum per ſe ueritas: per ſe iuſticia: per ſe uirtus: nec non et character: et illumiatio: & imago: & ut breui complectat fruētus patris perfectus eſt et unicuſ filius impermutabilis imago patris quis igitur patrem recenſuerit? ut & uerbi eius poteſtates inueniat ſit enim patris uerbum eſt ac ſapientia: ſic et rebus creatis influens efficitur ad genitoris noticiam: & cogitationem per ſe ſanctificatio. per ſe uita & ianua: et paſtor et uia: et rex: et dux: et in omnibus ſaluator: et uiuificans: et lumen: et prouidentia rerū oīum. **C**um igitur tale de ſe bonum pater hēat: et opificem filium non abdidit ut clam eſſet hominibus: ſed ipſum quotidie reuellat omnibus ea: quę per ipſum ē rerū oīum conſtitutione ac uita. in ipſo autem: et per ipſum ſe quoq; ſignificat: **Q**uēadmodū ſaluator inq̄. ego in p̄re: et pater in me: ut neceſſe ſit et uerbum in generante: et genitum in p̄re per ſecula uiuere. **C**um hęc igitur ita ſe habeant et nihil extra ipſm ſit: ſed cęlum: et terra: et omnia quę in eis ſunt ab ipſo depēdeāt: ſtulti tamen hōines cognitionem eius: et cultū reraſtantes falſa ueris digniora duxerūt: et pro eo qui uere eſt deus: inania deificauerunt: qui creaturę: et non creatori feruirent: rem admittentes ſtultam: et impiam: ueluti ſiquis opera ſupra artificem admiraretur: uel mēibus urbis obſtupefactus: eorū conditorem peſſūdet. uel ſi quis inſtrumentum muſicū laudet cū uero: qui compoſuit: et conglutinauit eū ciat: dementes et uisu omnino priuari. quomodo enim ēdificatū aliter nouiſſent: uel nauem: ſiue lyram: niſi faber ēdificafſet: architectus condidiſſet: muſic⁹ compoſuiſſet. quemadmodū igitur qui talia cogitat furit: atq; omnem inſaniam ſuperat: ſic mihi maleſani eſſe uidentur: qui deum non agnoſcunt: et uerbum ei⁹ non adorant: ſaluatorem oīum dominum noſtrum ieſū chriſtum: per quem p̄ omnia gubernat: et continet: et prouidet uniuerſis: in quem tu fidem: ac diuinuſ cultum intendens o amator chriſti gaude et bene ſpera: quoniam fidei: et pietatis in eum fruētus eſt: immortalitas: regnumq; cęlog ſi mō aīa ſecundum leges ipſius ornata fuerit: ut enim premium hiſ eſt: qui ſecundum eum uiuent ęterna uita: ſic hiſ: qui aduerſum: et non uirtutis iter gr̄ adiuntur: conſuſio magna et inexorable diſcrimen in die iudicii: quoniam cum uirtutis uiam cognouiſſent hiſ: quę cognouerant contraria fecerunt.

Finis

Hereses quotquot ipse sibi ueritatis insaniam consistuunt: manifeste sunt: & eorum impietas plana omnibus iam pridem facta est: eos et qui talia inuenerunt discessisse a nobis constat: quemadmodum beatus Ioannes scripsit: quoniam eiusmodi nec nunc quidem nobiscum est uoluntas: Propterea sicut & saluator dixit non colligentes nobiscum: spargentes cum diabolo: cum dormientes obseruent: ut proprium perditionis uenenum spargentes habeant: qui cum ipsis moriantur: Quoniam uero una heresem ultima & nunc erumpens antechristi prænuntia: que ariana uocatur cum dolosa sit & fallax: hereses alias sorores suas uetustiores, palam notatas auid uertens ipsa scripturarum uerbis circumdata: simulat quemadmodum pater eius a diabolus: & rursus incitur in ecclesie paradysum irrumperet: ut se quasi christianam effingens aliquos argutiarum (ualone decipiat) (Nihil enim est apud eam rationale) & non nullos iam decepit insipientes: qui non solum auditu corrupti sunt: sed etiam secundum euan sumendo gustarunt: Et ignari deiceps existimant amarum dulce: & abominabilem heresim bonam dicunt: necessarium putauit persuasus anobis plicam euoluere thoracis scelerate huius hereseos: & ipsius amertit cetorem ostendere: ut qui procul ab ea sunt: fugiant tamen: qui uero decepti sunt penitentiam agant: & aptis luminibus cordis agnoscant: quia sicuti tenebra non est lux: nec mendacium ueritas: ita nec ariana heresis bona: quin etiam ualde & nimium falluntur: qui eos christianos uocant quasi nec scripturas legerint: nec christianismum: & que in eo fides sit omnino cognouerint: quid enim hereseos pie fidei simile conspiciat nugantur: tanquam illi nihil mali dicant: hoc profectio est: & caipham christianum dicere: & proditorem iudam apostolis connumerare & eos dicere nihil mali fecisse qui barabam pro christo petierunt: & hymenem alexandrum que quod bene sentiant confirmare: & apostolum contra eos mentium fuisse: Sed hec christianus nec audire pateretur: nec qui diceret hunc mente sanum arbitraretur: pro christo enim apud istos arius: sicut apud manicheos manicheus pro moysen uero & aliis sanctis: Sorades quidam apud ipsos inuentus est qui etiam apud gentiles fuit & filia herodiadis: alterius enim enerues & effocom natus more sarianus scribendo imitatus est: illius etiam conuiuui saltationem emulatus est ipse insultans. & illudens dum blasphematur in saluatorem: Eo fit ut qui in heresim inciderint mente peruertantur: & in saniant: & domini glorie nomen in similitudine permutent imaginis corruptibilis hominis: & in reliquum per christianis: ariani nominentur: & impietatis eius signaculum habeant: Ne pretextuerint: ne ue conuicias mentiti fuerint ea esse: que non sunt. Cum ita uocent a magistris etiam christianos: ut ostendant que & ipsi ita uocantur ariani: ne illuserint: qui suum erubescunt uituperabile nomen: Quod si erubescunt tegantur: uel resiliant ab impietate sua: nunquam enim populus ab episcopis denominationem habuit: sed a domino: in quem credimus: Nam cum beati apostoli preceptores nostri fuerint: & domini euangelium ministrauerint: non ab illis uocati sumus: sed a christo christiani: & sumus & nominemur: qui uero ab aliis fidei: quam colunt principium habent: eorum etiam de nominationem conuenienter habent: ut que eorum possessio facti sunt. quippe cum omnes nos a christo christiani sumus. & uocemur. Eiectus est ite marcion: que heresim inuenerat: que cum eiiciente steterunt: christiani maserunt. Qui uero maerionem secuti sunt non christiani posthac: sed marcioniani uocati sunt Sic & ualentinus. & basilides. & manicheus. & simon magus sectatores suos nominis etiam principes fecerunt. & hi quidem basilidiani hi uero manichei

& illi simoniani: alii ut phryges a phrygia: & a nabata nabatiani appellantur: Ita et melitius a petro eiectus episcopo: et martyre: suos non iam christianos uocauit: sed melitianus: Sic ergo cum beatus alexander arium eiecit: qui ab alexandro steterunt: christiani manere: **Qui** cum ario senserunt nomen saluatoris nostri his relinquere: qui per alexandro erant: ipsi deinde ariani uocati sunt: **En** igitur et post alexandri mortem: qui successori eius athanasio communicant: quibusque athanasius ipse communicat: hi forma eandem seruant: nec illi huius nomen: neque hic ab illis denominantur: Sed omnes itidem: ut consueuerunt: christiani uocantur: **Nam** si etiam magistrorum successores hemus: auditores eorum efficitur: **Sed** tamen quae christi sunt ab eis dicentes nihilominus christiani: sumus: et uocamur: qui uero sequuntur hereticos etiam si successores in numeros habuerit: eius tamen qui heresim inuenit nomen omnino ferunt: **Quippe** mortuo ario per ex suis multi successerunt: tamen qui cum illo sentiunt: ab ario cogniti ariani uocantur: **Et** huiusmodi utique rei mirabile signum quod gentiles & qui nunc ingrediuntur ecclesiam gentiliu superstitionem omittentes: non eorum a quibus instruuntur sed saluatoris denominationem accipiunt: & christiani a gentilibus incipiunt appellari: **Qui** uero ad illos abeunt uel quot quot ab ecclesia ad heresim transfugiunt christi nomen relinquunt: & ariani deinde uocantur: quasi qui iam christi fide non habeant: sed ariani furoris successores facti sint: **Quomodo** ergo christiani si non christiani sed ariani: uel quomodo catholice sunt ecclesiae: qui apostolicam excusare fidem: & nouam iniquitatem inuictores facti sunt: qui diuinarum scripturarum eloquia deserunt: & arii comeffationes sapientiam nouam appellant: hoc cum dicunt nouam heresim non absurde profitentur: **Quapp** miratus fuerit aliquis: quod cum multa precepta multi: multas hominibus in ueteris nouique testamentum scripserit: nec apud ullum coessario inueniatur: **Sed** neque apud gentiles doctrinae studiosos: nisi apud eos solum qui talia in conuiuuiis canunt cum plausu & theatralibus ludis: ut alii risu persequantur ad mirabilis arius nihil honestum mutatus: sed & ea ignorans: quae ad doctos uiros pertinent: cum aliarum quoque heresum plurima surripuerit: unius solati ridicula emulatus est: quid enim ipsum facere oportebat: nisi cum saluatori insultare uellet: in resolutis ac lasciuis modulationibus misera impietatis suae uerbula significare: ut quemadmodum sapientia dicit: ab exitu orationis uir cognoscitur: ita et ab illis effeminatio animi: et corrupta scribentis sententia cognosceretur: nec profecto latuit miser: sed quis ipse se quasi serpens sursum: ac deorsum diu sinuaret: cecidit tamen in errorem pharisaeorum. **Nam** ut illi cum inique agere uellent: uerba legis meditari simulabant: arguebantur autem blasphemare dicentes: quare tu cum homo sis te ipsum facis deum: & dicis ego et pater unum sumus: ita & adulterum ac solatium arius simulat quasi de deo dicere: cum uerba scripturarum apponat sed undique arguitur arius sacrilegus: qui dei filium negat: et eum his quae facta sunt: connumerat: **Hoc** igitur principium est arianae comeffationis: et nugationis quae ritum habet: & modulationem effeminatam. **Secundum** fidem inquit electorum dei sapientum dei filiorum sanctorum: qui recte diffiniunt qui sanctum dei spiritum acceperunt: haec ego quidem de his didici: qui participes sunt sapientiae gratiosi diuinarum rerum doctores: per omnia sapientes: horum per uestigia gradiens: et ego sectator notus: qui multa passus sum propter gloriam dei: et cum a deo didicerim: noui sapientiam: & intellectum: **Haec** ipsius ludibria: quae in ea continentur euitari poterant. **Sed** fuit inquit cum deus solus erat: & ita pater fuit: sed postea quod factus est pater: non semper filius fuit: **Nam** cum omnia facta sint: & ex nihilo & omnia creaturae sint: et facturae: factus est et ipse dei filius ex ex nihilo: et aliquando non fuit: nec fuit priusquam gigneretur sed principium creationis habuit & ipse: **Erat** enim inquit solus deus: & nondum uerbum erat: & sapientia:

Deinde cum nos condere uellet: tunc unum quendam fecit: & eū nominauit uerbum: & filium: & sapientiam: ut nos per ipsum faceret: **D**uas igitur dicit sapientias esse unam propriam. & cum substantialem deo: filium autē in ipsa sapientia factum esse: & huius participem nominasse solum sapientiam. & uerbum: Sapientia. n. inquit in sapientia fuit dei sapientis uoluntate: sic & uerbum alterum fuisse dicit præter filium in deo: & huius item participem filium ipsum per gratiam: nominatum. esse uerbum: & filium: **E**st autem & hæc sua ipsorum hæreseos sententia: quæ in aliis eorum scripturis ostenditur: **M**ultas potestates esse et unam quidē dei naturaliter propriam: & sempiternam: christum uero non esse ueram dei potestatem: sed ex his: quæ potestates dicuntur: unam esse & ipsum: quarum unā & locustam & bruchum: non potestatem solum: sed & magnā appellari: alias uero multas esse: & similes filio: de quibus & dauid cantat: dicens: **D**ominus potestatum & natura quidem: ut omnes ita & uerbum mutabile esse. sed suo ipsius libero arbitrio: donec uult: bonum manere quando tamen uult mutari: & ipsum posse: sicut & nos cum natura sit mutabilis. iccirco enim inquit: & deus prenoscens ipsum fore bonum: hanc ei gloriam preueniens dedit: quam postea per naturam quoque habuit: **E**o fieri ut ex operibus quæ deus prenouerat: nunc ipse talis existat: **A**usus est item dicere: quod uerbum non est uerus deus quod si etiam dicitur deus non tamen uerus est: sed participatione gratiæ: ut omnes alii: sic & ipse dicitur nomine deus & cum omnia per substantiam diuersa sint: & dissimilia deo: ita & uerbum a substantia: & sempiternitate dei patris per omnia diuersus est: atque dissimilis. eorum autem: quæ facta sunt & creata proprius & unus est: **P**ost hæc autem quasi & successor petulantis diaboli factus in comestatione posuit: esse igitur & filio inuisibilem patrem: & uerbum nec perfecte: nec omnino suum ipsius patrem intueri: & cognoscere posse: **S**ed quod & cognoscit: & uidet proportionem mensuræ suæ cognoscere: atque uidere sicut & nos pro ui natura cognoscimus. & enim filius inquit: non modo patrem non plene cognoscit (neque enim ad comprehendendum satis est) quin etiam filius ipse suam ipsius substantiam non nouit: & dispersite: natura ac diuersæ: & disiuncte: & alienæ: & singulares inter se sunt substantie patris: & filii: & ipsius spiritus sancti pronuntiauit: & ipse omnino dissimiliter eos esse inter se substantiis & gloria inuenitum: **V**erbum igitur quantum ad similitudinem substantiæ pertinet & gloriæ alienum omnino esse dixit: ab utrisque patre uidelicet & spiritu sancto: his enim uerbis pronuntiauit impius: & diuisum esse: per se ipsum: & in omnibus singularem a patre filium esse dixit: **H**æc fabellarum sunt partes quæ in ridiculo posite sunt arii commentarios: **Q**uis igitur qui hæc: qui uel comestationis cantum audiat: non merito arium oderit: de his rebus tanquam in scena ludentem? quis non uideat hunc mulieri dum nominare deum ac de deo dicere uidetur: quasi serpentem insidiari? **Q**uis deinde cum in hæc incidit: non inspiciat impietatem eius? sicut & serpentis subsequentem errorem: quo mulierem captam deduxerat? **Q**uis non super eiusmodi blasphemis obstupescat? **C**elum quidem: ut propheta inquit: obstupuit: & terra tremuit intransgressione legis: **S**ol uero cum magis indignaretur: nec sustineret corporis contumelias quæ tunc in dominum nostrum omnium comunem fiebant: **Q**uasque non inuitus ipse pro nobis patiebatur: contractis radiis auersus est: ac diem illum sine luce reddidit. **A**t uero super arii blasphemias: quomodo non attenuata obmutescit natura omnis humana quomodo non aures obturat: oculos quæ premit: ut nec talia audire: nec eum qui eiusmodi scripsit uidere possit? ipse uero dominus quomodo non iuste magis aduersus hos impios pariter: & sine christo ea clamat: quæ per prophetam quoque predixit osum? **V**æ ipsis. quoniam resiliuerunt a me. miseri sunt quoniam impie fecerunt contra me:

ego autem redemi ipsos: ipsi uero contra me locuti sunt mendacia. et paulo post: et contra me cogitauerunt: mala auersi sunt ad nihilum: **Q**uipe qui cum uerum dei uerbum auerterint: falsumque sibi ipsi fixerint: in nihilum ceciderunt: ideo enim et uniuersalis synodus arium: qui hoc dicebat: ab ecclesia deiecit. & anathema fecit impietatem eius non sustinens: & heresis deinde: reputatus est arianus error: quae plus aliquid heret aliis heresibus quia uidelicet impugnatrice christi appellata est: & quam si praenuntia antichristi reputata est: quam igitur hoc: ut ante dixi: iudicium aduersus ipsam heresim: ipsi per se ad suadendum maxime sufficeret: ut omnes ab ea fugerent quoniam tamen eorum nonnulli: qui christiani uocantur: in differente: quod ad ueritatem attingit: heresim arbitratur: siue illi ignorent: siue ut antedictum est simulent: eos etiam: qui talia sentiunt: christianos nominant. age pro uiribus interrogemus eos et heresis reuellemus: astutiam: fortasse hoc etiam modo erubescens reprimetur: et fugient ab ea: tanquam a facie serpentis igitur si quia scripturae uerba quaedam in comestatione posita sunt: maledictiones propterea benedictiones esse existimant: necessario cum uideos nunc etiam legem: & prophetas: legere uideant: una cum illis christum negabunt: et ipsi. **F**ortasse etiam si manichaeos audiunt: qui aliquas euangeliorum partes legunt: cum ipsis quoque leges: prophetasque negabunt. **S**i uero ignorantes ita uexantur: & haec inepte loquuntur: discant a scripturis: quae hereses diabolus excogitans: propter suum malignum fetorem uerba de scripturis mutuo sumit: ut sub eorum praetextu: cum uenenum suum sparserit: simplices capiat: Sic euam decipit: **S**ic et alias hereses subornauit: **S**ic & ario nunc dicere persuasit: & personam utique aduersus hereses induere: ut propriam heresim clandestinim iniceret: **E**t tamen nec sic quidem uersutus latuit: **N**am cum in dei uerbum impie faceret: statim ex omnibus cecidit: & palam omnibus fuit: ipsum etiam dereliquit ignorare: et nihilo omnino uerum sentientem simulare: **Q**uomodo enim uerum de patre dicit: qui filium negat: a quo ille reuellatur? **V**el quomodo recta de sancto spiritu sentit: qui maledicit in uerbum: a quo ille donatur? **Q**uis autem isti crediderit de resurrectione dicenti qui christum primo genitum propter nos factum a mortuis surrexisse negat? **E**t quo nam modo qui plane: filii ex patre propriam: ac ueram generationem ignorat nunc etiam de ipsius in carne praesentia fallitur? **S**ic enim & iudei: qui tunc erat: cum uerbum negarent: & dicerent: non habemus regem: nisi caesarem: omnibus simul priuati sunt: & exortes facti luminis: lucerne odoris: unguenti prophetiae: cognitionis: & ueritatis ipsius: & nunc nihil intelligentes: tanquam in tenebris ambulant: **Q**uis enim talia unquam audiuit? unde: uel a quo heresis assentatores: & largitione corrupti homines talia preceperunt? **Q**uis eis dum instruerentur: talia locutus est? **Q**uis dixit eis accedite omnes. ut omisso creatoris cultu: creaturam facturamque colatis? **Q**uid si haec & ipsi nunc primum audisse fatentur? negari nolint heresim hanc esse alienam: neque a patribus traditam: id uero: quod non a patribus: sed nunc inuentum est: quid aliud fuerit quam de quo beatus paulus praedixit? in posteris temporibus deficient quidem a sana fide attendentes spiritibus erroris & doctrinis demonum auerentes ueritatem: **E**cce enim nos quidem ex diuinis scripturis palam loquimur: de pia fide: & tanquam lucernam super candelabrum ponimus dicentes: **F**ilius uerus natura: proprius est patris: proprius substantiae ipsius: Sapiencia unigenita: et uerbum uerum: & solum dei hoc est. **N**on creatura: neque factura: sed propria patris substantiae generatio: propter quam deus est uerus: ueri patris cum substantialis existens. **A**lii uero: quibus ait: **E**go dixi: diu estis solum participatione uerbi per spiritum sanctum hanc habent gratiam a patre. **C**haracter enim est substantiae patris: & lumen de lumine: & potestas et imago: uera substantiae patris. hoc enim rursus dominus dicit: qui me uidet: uidet et patrem: **S**emper autem est: et nunquam non fuit: **N**am cum sempiternus sit pater: sempiternum

& huius fuerit uerbum: & sapientia: ipsi uero quid nobis ex criminosa comestione pronuntiant: legant primū ipsam. imitantes. morē scribentis: ut et cū ab aliis irridentur: discant in qua ruina iacent. et ita deinde dicant: quid nam ex ea fateantur: nisi quod deus non semper fuit pater. sed postea factus est: non semper fuit filius. non enim erat ante quam genitus est. non ex patre. sed ex nihilo factus est et ipse. **N**on est proprius substantiæ patris. **C**reatura enim est et factura. **N**ec est uerus deus christus: **S**ed participatione & ipse deificatus est: **N**on nouit patrem absolute filius: **N**eq; uidet perfecte filius patrem neq; intelligit: nec cogō scit plene patrem uerbum: **N**on est ipse uerus: & solus patris uerbum: sed nomine tantum dicitur uerbum & sapientia: & per gratiam dicitur filius: & potestas non est immutabilis ut pater: sed mutabilis est: natura sicuti creature: & non fuit sufficit ad comprehensionem cognoscendi perfecte patrem: **A**dmirabilis utiq; heresis: quæ nec persuasibile quicq; habear: sed falsum semper contra uerum soniet & recte dictus omnino aduersetur. **S**i quis ergo his: quæ ab utroq; dicuntur excusis interrogaretur: utrius fidem eligeret: is quæ nam uerba deo conuenire diceret & **S**ed dicant ipsi potius assentatores impietatis qd de deo dicere conueniat. **E**ratne deus uerbum: interroganti respondete: ex hoc enim cognoscetur: & reliquum utriusq; prepositionum: **Q**uid dicere conuenitur. fuisse aliquando tempus: cum non erat: an semper fuisse illum: prius genitum esse: an sempiternum: an aeternum: **E**t ex tempore. **N**aturalem: an aduocatum: & participatione: & unum eum diceret ex his: quæ facta esse animaduertimus: an patri connectere ipsum: dissimilem ne patris eum secundum substantiam: **A**n similem patris & sempiternum esse: creaturam esse: an creaturas: per ipsum factas esse: ipsum eē patris uerbum: an alterum præter hunc: & per illum hunc: per q; aliam sapientiam factum esse: & hūc nomine tantum modo uerbum: & sapientiam uocari: & illi? sapientiæ: hunc participem & secundum factum esse. **V**trā igitur uerba deum loquuntur: deumq; esse demonstrant: & filium patris dominum nostrum iesum christum: **A**n hæc q; uos euomistis: an hæc quæ nos ex scripturis diximus ac dicimus. **Q**uod si neq; deus est: neq; uerbum: neq; filius saluator: licitum est ut gentilibus: & iudeis: ita & uobis dicere: quæ uultis **S**ed si uerbum patris: & filius uerus est: & ex deo deus est & super omnia benedictus in secula: quomodo non dignum est tolli: & aboleri cum cetera uerba: tum etiam arianā insaniam quasi malorum exemplar: & omni impietate plena: inquam qui inciderit: non uidet: q; apud eam terrigenæ peunt: & profundo barathri occurrunt: & hoc sciunt & ipsi: sed calidi occultant: cum ea loqui non audeant: & ab his diuersa pronuntiant: **N**am si dixerint: damnabuntur: si inspecti fuerint: scripturarum argumentis: ab omnibus ciuentur. **Q**uamobrem tanquam seculi huius filii callide lucernam ipsorum consuetam ex caprisico accedentes: & ea ne statim extinguatur uerentes (lumen enim impiorum extinguatur) **H**anc sub modio simulationis occultant: & alia sub inde pronuntiant: & amicorum perfidia: & constantiæ inetum proponunt: ut qui ad eos accedunt præ simulatione: & nimis turpitudinem heresis non uideant. **Q**uomodo igitur non ex hoc etiam heresis odio digna: quandoquidem a suis etiam ut quæ fiduciam non habeat occultatur: & quasi serpens fouetur: **V**nde omni hæc ipsis collecta sunt uerbula: aut certe aquo sumentes: talia dicere ausi sunt: hominum quidem neminem dixerint: qui ista tradiderit: **Q**uis. n. hominum fuerit: gētilisne: an barbarus. q; quem deum esse fatetur: hunc ex creaturis unum dicere audeat: & non fuisse illum prius: quā fieret: **A**n est qui deo creat: & ei fidem non habeat dicenti hic est filius meus dilectus: **S**ed dicat non esse filium: sed facturam: **O**mnes potius idignabuntur in eos: qui talia insanūt **S**ed nec ex scripturis occasione hnt **D**emonstratum est enim sapius: demonstrabit uero nunc etiam: hæc ab eloquiis

diuinis aliena esse. **C**um igitur reliquum sit dicere: q̄ hæc a diabolo sumentes in
fantiūt (hoy. n. illi sol^o ē fator) age cōtra ipsū stem^o. **A**d illū. n. p̄ istos nobis ē pu
gna: ut dño iuuāte cū ille argumētis d̄ mor̄ cesserit. erubescant et isti confusum
uidentes cum: qui heresin ip̄is seminauerat: & discant aliquando sero licet se cū
ariani sint: christianos non esse. **D**ixistis & sentitis id: quod ille uobis subiciebat:
fuisse aliquando cum filius non erat: **H**oc enim primū opinionis uestre p̄tium
exuere oportet. **Q**uid igitur fuit. quando filius non erat? **D**icite ifames: & impii:
si patrem fuisse dicitis: blasphemia uestra maior: **N**efas est enim dicere q̄ aliquan
do fuerit uel ipsum in tempore aliquo significare. **E**st enim semper: & nunc ē et:
& cum sit est filii pater: & ipse est: qui est: & filii pater: **S**in autem dicitis: quia fili
us aliquando fuerit: cum ip̄e non erat: fatua est ac stulta responsio: **Q**uo
modo enim fuit ipse: et ipse non erat? **N**on ne igitur uos in his trepidantes dice
re necesse est: fuisse tempus aliquod: cum uerbum non erat. hoc enim proprie si
gnificat: & ipsum uestroq; hoc aduerbium aliquando: **E**t illud item: quod scribē
tes dixistis: **N**on erat filius anteq̄ genitus esset: Idem est: ac si diceretis: fuit aliqua
do cum non erat. **E**t illud enim et hoc significat tempus ante uerbum fuisse. **V**n
de igitur uobis inuenta sunt hæc. **V**t quid et uos tanq̄ gentes fremuistis? & uana
meditami contra dominum: & christum eius disputando: **S**acrarum enim scrip
turarū nulla tale: quicq̄ de saluatore dixit: sed sempiternum potius: & cū patre se
per fuisse. in principio enim erat uerbum: & uerbum erat apud deū. et deus erat
uerbum: et in apocalypsi hæc dicit: qui est: qui fuit: et qui uenturus est: ex eo autē
qui est: et qui fuit quis sempiternum tollat? hoc enim: & paulus ad romanos scri
bens iudæos in epistola arguebat: **E**x quibus christus est secundum carnem: qui
est super omnia deus in sæcula benedictus: **G**entiles uero admonens dicebat: **V**i
sibilia enim ipsius a creatura mundi per ea: quæ facta sunt: cōspiciuntur: & sempi
terna pōtas ipsius: atq; diuinitas: **Q**uæ uero potestas dei sit: paulus docet dicēs:
christus dei potestas: & dei sapientia: **N**on enim cum hoc dicit patrem significat:
quæadmodum inter uos susuratis: sepe numero dicentes: **P**ater est sua ipsius sem
piterna potestas: **N**on est autem sic: **N**eq; enim dixit ip̄e deus est potestas. **S**ed
ipsius est potestas. **P**lanum autē omnibus est. quia ipse aliud est: q̄ ipsius: q̄q̄ alie
num nihil est sed potius suum ipsius. **S**ed uerba legite: quæ sequuntur: & cōuer
timini ad dominum: **D**ominus autem spiritus est inquit: **V**idete ergo de filio si
gnificari: **N**am cum de creatione cōmement: consequenter etiam de opificis in
creando potestate scribit: quæ est uerbum dei: per quem & omnia facta sūt. **Q**uæ
si creatura sola sine filio ipsa per se ad id satis est: ut dominum cognoscere faciat:
Prouidete: ne cecideritis: arbitrātes creaturam quoq; absq; filio factam esse: &
quia in ipso omnia consistunt: necessario qui creaturam recte contemplantur: con
templatur et filiuū ipsius opificem et nemo cognoscit patrem nisi filius: & cui fi
lius reuelauerit: & philippo dicenti ostende nobis patrem: non respondit aspice
creaturam: sed qui uidet me: uidet et patrem. **C**onuenienter paulus cum gentiles
accusaret: q̄ concinitatem: et ordinem crationis contēplantes de opifice in ea uer
bo non cogitarent: **O**pera enim suum ipsorum opificem loquuntur: ut per ea
uerum deum agnoscerent: et a cultu creaturarum desisterēt: dixit: et sempiterna
ipsius potestas atq; diuinitas: ut filium significaret. **S**ancti cum dicant. qui est ante
sæcula: et per quem fecit sæcula: **N**ihilo item serius filii æternitatem annunciant:
Inqua et ipsum deum significant. **H**esaias enim ait deus æternus: **B**aruch autem
scripsit. clamabo ad deum æternum in diebus meis: et paulopost: **E**go autem spe
raui in æterno saluatore nostro: et uenit mihi gaudium a sancto: **Q**uoniam uero:
et ad hebræos apostolus scribens ait: qui cum sit splendor gloriæ: et imago sub
stantiæ ipsius: **C**anit autē et dauid in octogesimo nono psalmo: et splendor dñi

fit in nobis. & in lumine tuo uidebimus lumen. **Quis** est a deo demens. & filium dubitet semper fuisse? **Quando** enim lumen quis uidit sine splendore. uel claritate ut & de filio dicere possit: fuit aliquando: cum non erat: quoniam ante quam genitus esset: non erat: illud etiam quod ad filium in psalmo dicitur centesimo q̄ dragesimo quarto: regnum tuum: regnum omnium seculorum neminem sinit: uel quantulumcunq; interuallum considerare: in quo non fuerit uerbum: **Nam** si omne in seculis continetur internallum: omnium autem seculorum rex est: & p̄ ditor uerbum: necessario cum ante ipsum nec breuiusculum quidem fuerit internallum insania est dicere: fuit aliquando cum non erat: uerbum eternum: & ex nihilo filius est: **Cum** uero & ipse dominus dicat: **Ego** sum ueritas & nō dicat: ego factus sum ueritas: sed sum semper dicat. **Ego** sū pastor: ego sū lux: & itē uos me dominum dicitis: & magistrum & benedicitis: sum & enim: quis qui hoc uerbum audiat a deo & sapientiam: & uerbum patris de se ipso loquentis: adhuc de ueritate dubitauerit: & non statim crediderit: q̄ in hoc uerbo sum sempiternitas filii: q̄ q̄ est ante omnia secula sine principio significatur: scripturas igitur sempiternitatem de filio dicere ex his constat: quę dicta sunt: scripturas eadem e conuerso de creaturis dicere: quę ariani pronuntiant: cum non erat: & priusq̄: & quando ea demonstrant: quę dicenda sunt. **Moses** enim cū de ea: quę ad nos atinēt generatione nararet. **Omnis** inquit uiriditas agri: ante q̄ gigneretur in terra: **Et** omne foenum agri: anteq̄ surgeret: nō enim pluerat deus super terram: & homo non erat: qui exerceret terram: & inde ueronomio: quando diuisit altissimus gētes: **Dominus** autem per se ipsum dicebat si me diligereis gauderetis utiq;: quia dixi: uado ad patrem: quoniam pater meus maior me est: **Et** nunc predixi uobis priusq̄ fieret: ut cum factum fuerit. credatis: **De** creatione uero per solomne dicit anteq̄ terra fieret: & antequam abissi fierent: antequam erumperent fontes aquarum antequam firmarentur montes: ante omnes colles: ego parturiebar: & anteq̄ abraam fieret: ego sum: **De** hieremia uero dicit antequam tu me in uentre plasmares cognoui te: & dauid canit: domine refugium factus est nobis in generatione: & generatione: anteq̄ firmarentur montes & formaretur terra: & orbis terrarum. & a seculo: & usq; i seculum tu es: **In** daniel uero clamauit: uoce magna: **Susana** & dixit: **Deus** celestis cognitor occultorum: qui nouit oīa ante generationē eorum: hoc igitur nō erat aliquando: & priusquam fieret & quando & quotquot eiu/modi dictiuncule sunt: de his: qua generata: quę ue creata: & ex nihilo facta sunt: diei consentaneum est: & a uerbo aliena sunt. **Quod** si de creaturis: hęc dicūt scripturae: de filio autem hoc ad uerbum semper: **Non** igitur o impugnatores dei factus est: ex nihilo filius: neq; omnino filius est eorum unus: quę facta sunt: sed patris imago: & uerbum sempiternum est: nec unquam non est: sed semper fuit: ut sempiterni uere luminis sempiternus splendor: **Quid** igitur tempora ante filium soniatis? uel quid post tempora filium per uerse dicitis? per quem & secula facta sunt: **Quomodo** enim omnino tempus: uel per quos fuit? si nondū: ut uos uultis: filius apparuerat per quem omnia facta sunt: & sine ipso factum est nihil uel quid tempora significantes: non dicitis aper te: fuit tempus quando non erat uerbum? **Sed** temporis nomen tegitis: ut simplices decipiatis: sensum autem uestrę non omnino occultatis: immo uero occultantes: latere non potestis **Nam** tempora significatis itidem: cum dicitis fuit aliquando: cum non erat: priusquam genitus esse: **Cum** hęc ita demonstrantur: magis etiam insolescitis dicentes: si non aliquando fuit: cum non erat: sed sempiternus est filius: & cum patre simul. ipsum iam non filium: sed fratrem patris esse dicitis. **Domentes** illi quidem. & contentiosi. **Nam** si eum sempiternę tantum simul esse diceremus. & non filium. probabilis quidem esset eorum in hoc simulatus

puer: **S**i uero sempiternum dicentes ipsum fatemur ex patre filium: quomodo
genitus generatis frater existimari potest: & si nostra in patrem filium quod fides est:
quod nam his fraternitas inest? uel quomodo uerbum potest huius frater dici: cu-
ius & uerbum est? non ne contradictio ista quod uelut ab amentibus fiat? **C**onspi-
ciunt enim & ipsi ueritatem: **S**ed occasio est iudaica & eorum qui ut ait salomon
a ueritate discedere uelint: **N**on enim ex aliquo principio quod ante sit: pater &
filius geniti sunt: ut etiam fratres existimentur: sed pater filii principium est & geni-
tor: **E**t pater pater est & non filius cuiuspiam genitus **A**t uero filius filius est & non
frater: **Q**uod si sempiterna patris generatio dicitur recte dicitur: **N**unquam enim sub-
stantia patris imperfecta fuit: ut sempiternitas ipsius huic superueniat: **N**ec tanquam
homo genitus est ex celo filius: ut sit paternae substantiae posterior: **S**ed dei genera-
tio est: & cum dei qui semper est filius sit proprius sempiternae manet: suum enim
est hominum in tempore gigni propter naturae imperfectionem: **D**eius uero sempi-
terna est generatio propter sempiternam naturae perfectionem: **S**i filius non est
sed factura ex nihilo facta demonstrant prius: & quasi defactura somniantes cla-
ment fuisse aliquando cum non erat: **C**reaturae enim cum non essent factae sunt:
Quod si filius est: hoc enim et pater dicit: & scripturae clamant: filius autem nihil
aliud est quam quod ex patre gignitur: quod autem ex deo gignitur: uerbum est ipsius
& sapientia et splendor: quid dicere oportet nisi quod cum dicunt: fuit aliquan-
do cum filius non erat: uerbum a deo quidam quasi latrones arripiunt: & plane
aduersus enim loquuntur quod aliquando sine proprio uerbo & sapientia fuit: & lu-
men aliquando sine splendore et fons sterilis & fuit aridus: **Q**uamuis enim tem-
poris nomen uereri simulant propter eos a quibus uituperantur? ipsum ante
tempora fuisse dicant: tamen quia dant interualla quaedam in quibus ipsum non
fuisse somniant nihilo secius tempora significantes & sine uerbo deum introdu-
centes nimis impie faciunt: **S**ed si filii nomen etiam confitentur quia nolunt ab
omnibus manifeste deprehendi esse autem hunc substantiae patris propriam gene-
rationem inficiantur: quasi hoc esse possit absque suspitione: quod ex partibus ac di-
uisionibus est nihilominus negant rursus uerum filium esse quem nomine tantum
modo filium dicunt: **Q**uomodo autem non ualde errant de eo qui in corpore
est ea cogitantes quam corporum sunt? & propter suae ipsorum naturae imbecillitatem
id negantes quod est naturale & sempiternum patris: **E**os enim uideas qui nec
quomodo sit deus: nec qualis sit pater cogitent: ipsum etiam negare quando quod
patris quoque generationem ex se ipsis stulti mentiuntur: **S**ed eos ita dispositos &
arbitrantes filium dei esse non posse miserari dignum est: interrogare autem &
refellere non alienum forrasse uel sic ad se redibunt: **F**ilius: si ut uobis placet ex ni-
hilo est & prius non erat quam genitus esse prorsus & ipse participatione filius & de-
us & sapientia uocatus est: **S**ic enim & alia omnia consistunt & sanctificata glori-
ficantur: **C**uius igitur particeps sit dicatis necesse est: **A**lia namque omnia spiritus
participia sunt ipse uero secundum uos: **C**uius nam particeps fuerit? spiritus ne-
atque spiritus ipse potius de filio sumit: sicut ipse dixit **E**t ratione caret ut hic ab
illo sanctificari dicatur ergo particeps est patris: hoc enim relinquatur necessario
dicendum: **Q**uid est igitur: aut unde est quod participatur? **N**am si extrinsecus
est intellectum a patre: non iam patris particeps fuerit: sed eius quod extrinse-
cus est: nec iam erit ipse secundus a patre qui habeat quod est se ipso prius: **N**ec
uero patris filius diceretur: sed illius cuius & particeps filius uocatus est & deus:
Quod si absurdum hoc et impium **C**um pater dicat hic est filius meus dilectus:
& filius quoque patrem suum dicat esse deum manifestum est non extrinsecus: sed sub-
stantiae patris esse quod participatur: **H**oc item si aliud esset quam substantia filii non mi-
nor obscuritas occurreret: quod id ex patre et filii substantia: quae cumque sit ea medium rursus?

intueniretur: **C**onsiderationes igitur eiusmodi cū absurda & p̄ter ueritatem ap-
pareant: dicere necesse est: ex substātia patris suū ipsius uniuersum esse filiū: **D**e-
um. n. oīo participari perinde est ac si dixeris gignere: **G**ignere uero quid nisi fili-
um significat: ipsius igitur filii participia sunt omnia secundum spūs gratiā: quę
ab eo est: Idq; ex hoc planum esse ostenditur: q; filius quidē nullius ipse particeps
est: **Q**uod autē participatur ex patre id filius est: nā ip̄ius filii participes dei partē
habere dicimur & hoc est quod petrus dicebat: ut sitis diuinę naturę participes
quemadmodū apostolus dixit. **N**escitis quia tēplū dei estis: & nos tēpla sumus dī
uinentis: & ip̄m filiū uidētes uidm̄ patre: **S**i quidē cogitatio & cōprehēnsio q; filii
cognitio p̄ris est: cū propria sit ex ipsius substātia generatio: hoc. n. quod partici-
pari est: quemadmodū nemo uestrū substātię dei passionem participationēq; ēē dice-
ret: **C**oncedis. n. & fatemini participari deū & idem ēē participari & gignere: eo-
dem modo generatio & beatę illius substātię nec passio est neq; participio: **N**on
igitur passionē participationē ue substātię dei significamus cū filium & generationē
dicimus: sed propriū potius et uerum & unigenitū dei ut cognoscimus ita credi-
mus: hoc igitur cū ita ostensum demonstratūq; sit: q; generatio ex substātia p̄ris
filius ē: nulli deinde ambigū sed omnibus manifestū fuerit. hunc ēē patris sapiē-
tiam & uerbū: in quo & per quē omnia creat & facit: et hoc est ip̄ius splendor in
quo omnia illuminat ac reuolat quibuscūq; uoluerit: hoc ip̄ius exemplar & ima-
go in quo contemplatur & cognoscitur propterea & ipse & pater unum sunt: **E**t
enim qui hunc uidet: uidet et patrem: hoc christus ē in quo redemit omnia et no-
uam denuo creaturā operatus ē. **C**ū uero sit hoc modo filius non iam conuenit:
quin etiā ualde piculosum est: hunc dicere ex nihilo factū: uel non fuisse priusq;
genitus ēēt: **N**am qui hoc de eo dicit quod ē patris substātię propriū blasphe-
miā in patrem ipsum occupat: de quo eadem sentit: quę d̄ ip̄ius generatione tōni-
ans mentitur: **S**ufficiēt quidem hoc quoq; solū hēresim arianā euerter: **S**ed tamē
ip̄ius errorem sic etiam uideres: **S**i factor & creator deus ē per filium autē opera
facit: nec aliter uidere licet: quę fiūr nisi per filium fieri: quomodo non blasphe-
mia fuerit: cum deus factor sit dicere ip̄ius operabile uerbum & sapiam aliquan-
do non fuisse: idem ē ac si diceres quia deus factor non est qui suum ex se non ha-
beat operabile uerbum: **S**ed id extrinsecus introducat & alienum sic ab ip̄o et dif-
simile substātia in quo ipse operatur: **D**icāt p̄terea nobis: sed ex hoc potius dī-
cendo uideāt impietatem suā: fuit aliquando cū non erat & non erat priusq; geni-
tus ēēt: **N**am si sempiternę non est cum p̄re uerbum **N**on ē sempiterna trinitas. s; 3
unitas prius fuit postea ex additione facta est trinitas & procedente tēpore iuxta
ip̄os creuit & theologia cognitio constitit: **A**d hęc si filius non est sua p̄ris sub-
stātię generatio: sed ex nihilo factus est. ex nihilo trinitas consistit: aliquando at
plena **D**eerat enim filius anteq; genitus esset plena tunc fuit cum genitus est: **E**t
ergo quod creatum est. cum creatore numeratur: & qđ. aliqñ non erat cum eo qui
semper fuit deus dicitur & conglorificatur: **E**t qđ maius est trinitas sui ipsius dif-
similis inuenitur: quę naturis & substātiis externis alienisq; consistat **H**oc au-
tem nihil aliud est qđ si factam esse dixeris trinitatis constitutionem **Q**uę nam
est ista religio quę nec sui quidem similis sit. **S**ed ex additione impleatur cum
tempore: & modo non ita: modo ita sit. **P**ar enim est ipsā rursum additionem acci-
pere: et hoc in infinitum: quando semel et ab initio constitutionē hūit ex additio-
ne: nec ambiguum est: quin minui possit: **N**am quę adduntur eadem et demi pos-
se constat. **S**ed non ita est absit uero: **N**on est facta trinitas sed intrinitate sempiter-
na est. et una diuinitas. et una sanctę trinitatis gloria: **E**t eam uos in diuersas na-
turas scindere audetis: **C**um pater sempiternus sit uerbū quod simul cum eo se-
det dicitis fuit aliquando cum non erat. **E**t cum filius simul cum patre sedeat:

hunc ab eo seungere cogitatis **C**reatrix est & opifex trinitas: & uos eam deducere non ueremini **S**d ad ea que ex nihilo facta sunt: & igenuitati trinitatis seruilia cogere & regem dominum **S**abaoth in subditorum ordinem cogere non erubescitis: **D**efinite que pura sunt confundere uel potius falsa quasi uera cum ueritate coniungere: **H**ec enim dicere non est gloriam et honorem domino reddere: sed dedecus & ignominiam: **N**am qui filium spernit: spernit et patrem: **A**tqui theologia que nunc est in trinitate perfecta: est et ipsa uera & sola religio: **Q**ue si bona est ueritas que subsequitur: ex additione uero theologiæ perfectio non consistit: oportuit hanc semper esse: que si non semper nec nunc eam ita esse oportuit: sed quemadmodum uos ipsam fuisse supponitis: ut nec nunc quidem sit trinitas: **A**t enim christianorum nemo est qui eiusmodi hereticos toleret: **G**entilium enim propria hæc: ut factam introducant: trinitatem eterhis eam que sunt facta coæquent: **F**actorum enim est defectus & additiones accipere: christianorum uero fides in mutabilem nouit beatam trinitatem & perfectam: & semper eodem modo manente nec plus aliquid trinitati addit: nec imperfectam hanc genitam esse considerat: horum enim utrunque impium est: **P**ropterea & ab his eam: que facta sunt seiunctam esse cognoscit: **U**nitatem uero eius in diuisibilem obseruans adorat & arianorum blasphemias fugit: **C**onfiteretur autem et nouit filium semper fuisse: **E**st. n. sempiternus pater cuius & uerbum sempiternum est: **E**t in hoc certe rursum inspiciamus: **S**i fons est sapientie ac uite deus et ita uocatur ut per hieremiam me dereliquerunt fontem aque uiuentis. **E**t item thronus glorie sublimis. **S**anctificatio nostra. **E**xpectatio israel domine: omnes dereliquerunt te: confundantur deficientes super terra scribantur: quoniam dereliquerunt fontem uite dominum in baruch autem scriptum est. **D**e reliquistis fontem sapientie: consequens fuerit: uitam et sapientiam non alienas esse a substantia fontis sed proprias non aliquid fuisse sed semper: **E**st autem filius qui hæc dicat: **E**go sum uita: et ego sum sapientia locaui in tabernaculo consilium **Q**uomodo igitur non impie facit qui dicit fuit aliquando cum non erat filius: **P**erinde enim est ac si dixeris fuit aliquando fons haridus: fuit absque uita et sapientia hic autem fons non esset: **Q**uicquid enim ex se ipso non gignit fons non est **H**oc uero quantum plenum est absurditatis: **D**eus enim eos qui uoluntatem suam faciunt quasi fontem futuros esse pollicetur: cuius aqua non deficiet qui per hesaiam prophetam dicit: et impleberis quemadmodum desiderat anima tua: et ossa tua pinguescent: et erit tanquam ortus irriguus et tanquam fons cuius aqua non deficit: isti uero deum qui dicitur et est fons sapientie sterilem ipsum et aliquando propria sapientia caruisse calumniari audent: **S**ed quæ ab his dicuntur falsa sunt: **V**eritas deum testatur sapientie suæ fontem sempiternum esse: que si fons sempiternus est necessario sapientiam quoque sempiternam esse oportet. in hac enim et omnia facta sunt: quemadmodum canit dauid: **O**mnia in sapientia fecisti: et solomon ait: **D**eus sapientia fundauit teream: parauit autem celos in prudentia et ipsa sapientia est uerbum et per ipsum ut iohannes inquit facta sunt omnia: et sine ipso factum est nihil: et ipse christus est: unus enim deus pater ex quo omnia et unus dominus iesus christus per quem omnia: et nos per ipsum: que si omnia per ipsum cum omnibus ipse non numerabitur **N**am qui deum per quem omnia dicere non audeat: unum ex omnibus esse: consequens est. ut et unigenitum filium que suus est patris substantie alium ab omnibus esse dicat. et cum ex omnibus ipse non sit: **N**efas est de ipso dicere fuit aliquid cum non erat: et non erat priusquam genitum esset: **H**uiusmodi. n. uoces de his que facta sunt: dici conuenit ipse uero filius talis est qualis pater: cuius est substantie propria est generatio: uerbum et sapientia: hoc. n. proprium est filii ad patrem et hæc patris filii proprium ostendit: ut nec deum quandoque sine uerbo nec filium aliquando non fuisse dicendum sit: **Q**uid enim ex

ipso nisi filius? uel quid uerbum & sapientia nisi sempiternitas ipsius? quando igitur deus absq; eo fuit quod est suum? uel quomodo potest aliquis de propria quasi de externa & aliena substantia considerare? alia enim ueluti que facta sunt nihil per substantiam simile habent cum eo qui fecit: **Sed** extra ipsum gratia & uoluntate ipsius uerbo facta sunt: ut possint aliquando deficere si is uelit qui ea fecit: Talis enim nature sunt res facte Proprietatem uero substantie patris hanc esse iam conuenit solum sicut **Quomodo** igitur non fuerit audacia & impietas huc ex nihilo dicere & prius non fuisse q̄ genitus esset: sed superuenisse & item posse aliquando non esse: hoc etiam qui tantummodo cogitat consideret quomodo substantie patris perfectionem & plenitudinem tollit: **Et** enim manifestius denuo quis uiderit heresis absurditatem: si cogitauerit solum patris imaginem esse atq; splendorem & characterem & ueritatem: Si enim luminis imago & splendor est: & substantie character perfectus & ueri patris ueritas est filius consideret qui diuinitatis imaginem & formam tempore meriuntur in quantum impietatis barathre precipitentur? **Nam** si filius non erat prius q̄ genitus esset: non semper fuit in deo ueritas que filius est cum dicat ego sum ueritas & cum substantia sit oio characterem eius & imaginem statim esse oportet: non enim imago dei est que pingatur extrinsecus: Sed deus ipse genitor est eius in qua se ipsum uidens congaudet huic sicut ipse filius dicit ego sum cui congaudebat: **Quando** igitur se ipsum pater in sua ipsius imagine non uidet: uel quando non congaudebat? nequis dicere audeat imaginem ex nihilo esse: **Quomodo** autem se ipsum factor creatorq; uideret in facta creatq; substantia? **Tale** enim esse oportet imaginem qualis pater eius est: **Age** igitur uideamus que patris sunt. ut & imaginem cognoscamus an ipsi sit. **Pater** sempiternus est immortalis potens. lumen rex omnipotens deus dominus creator & factor: **Hic** esse oportet in imagine ut uere qui filium uidet uideat & patrem: **Quod** si non ita est sed ut ariani sentiunt factus & non eternus filius est non est hęc uera patris imago: nisi forte erubescerent deinde dicere quia filium imaginem dicit: non est similis substantie significatio: ipsius autem nomen est solum Sed hoc item o impugnatores christi nec imago est neq; character: que nam similitudo est eorum que ex nihilo sunt ad creatorem qui ea facit esse que non sunt? uel qui fieri potest ut id quod non est simile sit ei quod est imperfectum est igitur aliquando non fuisse: & ad ea que facta sunt similitudinem habere: **Talem** enim esse cum uelint ariani rationes sibi ipsi cogitarunt: dicentes si generatio filius patris est & imago & patris per omnia similis: debet omnino filius ut genitus est ita & se gignere & ipsum filium patrem fieri: & item qui ex eo genitus est gignet & ipsum & sic deinceps usq; ad infinitum: **Hoc** enim ostendunt genitum gignētis simile esse blasphemiarum inuentores: christi uere impugnatores qui ne filium patris imaginem confiteantur corporalia de patre ipso terrenaq; sentiunt: ceteras defluxiones & affluentias de ipso predicantes: igitur filius si est. ut homo sit etiam genitus ut homo ut filius pater alterius fiat: & ita deinceps gignantur ex aliis alii ut in deorum multitudinem successio secundum eos crescat: **Quod** si dicitur non ut homo est sicuti certe non est: que hec minima sunt de ipso ratiocinari non debent: **Alia** quidem animantia & homines ipsi ex operabili principio per successionem inter se gignantur: & qui gignitur ex genito patre genitus conuenienter & ipse pater alterius sit cum in ipso hoc ex patre habeat ex quo & ipse genitus est iccirco non est in his proprie pater: nec proprie filius nec manent in eis id quod pater est & filius: ipse enim filius sit & pater: **Filius** quidem generantis pater autem ex ipso generati **At** uero in diuinitate non ita est: non enim ut homo deus neq; enim pater ex patre est. **Propterea** non eum gignit q̄ futurus sit pater: nec filius ex defluxione patris est: nec ex patre genito genitus **Propterea** non ut etiam gignat

genitus est: Quo fit ut indiuitate sola pater proprie pater sit: & filius proprie filius & in his & in solis maneat id quod pater est semper pater. & ed qđ est filius semp filius: Quod ui ergo querit cur filius non sit filii generatiuus querat cur patrem pater non habeat: Sed hec utraq; magna cum impietate sunt: Vt enim pater semper pater: nec unq; filius ita filius semper filius nec unq; pater fiet. Nam et in hoc precipue character et imago patris esse demonstratur: Cum id maneat qđ est: non uarians sed ex patre hñs id entitatem: Si ergo permutatur pater: permutetur imago: Nam ut his qui genuit ita et imago eius & splendor manet: Quod si pater imutabilis est: & ita permanet quod est: necessario & imago sicuti est permanebit neq; uertetur: Est at ex patre filius n̄ ergo aliud aliqd gignetur q̄ quod est patris substantię proprium: Temere igitur & hoc ex cogitarunt amentes qui a patre imaginem eximere uoluerunt: ut rebus creatis filium exequarent in his igitur cum ariani dum pro Eusebii doctrina constituunt & hunc esse existimant ueluti que pereum facta sunt: resiliuerunt illi quidē a uarietate: et argutiag; uerbu la sibi ipsi fingentes circuibant ab initio cum primum heresim ista comenti sunt: & ad huc etiam ex his quidam in foro pueris obuiam facti eos percontantur non de sacris quidam scripturis: Sed cordis sui quasi repletiones eruclant dicentes q̄s est eum qui non erat fecit ex eo quod est? an eum qui erat? ipsum igitur cum esset fecit an cum non esset? Et rursus unum est non genitum an duo: Atq; liberi arbitrii est & propria uoluntate non mutatur cum sit natura mutabilis: Non enim ut lapis est qui ase ipso maneat immobilis Deinde: mulierculas etiam adeuntes ipis item muliebria proferunt uerbu la: Habebas ne filium priusq; peperisses? sicuti n̄ habebas ita & dei filius non erat priusq; genitus esset: Talibus uerbis exultantes ludunt inepti & deum hominibus assimilant: cum se christianos esse dicant imaginem dei comutant in similitudinem corruptibilium hominū: Ad hec igitur nihil responderi oportebat: que adeo stolidas sunt & fatuas: Sed ne firmum aliquod Heresis eorum habere uideatur. Conuenit Sic etiam ex superfluo in his ipsis disere: propter mulierculas potissimum: que ab ipsis facile decipiuntur: Oportebat eos cum hec dicerent architectum interrogare potes ne sine materia adificare? Quemadmodum non potes ita & deus non potuit uniuersa sine materia facere: Oportebat & unum quemq; hominum ipos interrogare potes ne sine loco esse? Quemadmodum non potes ita & deus in loco est ut sic etiam ab audientibus confundi possent. uel si audierint q̄ filium deus habet cur eum negant se ipos considerantes: At si audierint q̄ creat q̄ facit iam non proponunt res humanas: sed tamen ipos in creando etiā oportuit humana respicere & materiam deo subicere ut creatorem etiā deum esse negarent. & cum manicheis postea uoluerentur: Quod si cogitatio que de deo est: ista transgreditur & qui tantum audierit eum esse credat ac nouit q̄ est non ut nos sumus: sed ut deus est & creat n̄ ut homines creant: sed creat ut deus planum est quia generat non ut homines generat: sed ut deus. Neq; enim deus hominem imitatur: quin & homines quia deus proprie & solus uere sui ipsius filius pater est: patres & ipsi filioꝝ suoꝝ nominati sunt ab ipso enim patria omnis in celo & interra denominatur: Sed que dicunt si manserunt in ex quilita quasi sapiens aliquid dixisse putantur. Si rationabiliter ex quilita fuerint magno risu & illusione digni reperientur. Primo quidem prima eorum eius modi est interrogatio fatua & obscura non enim significant de quo interrogent ut qui interrogatur respondere possit: sed uniuersaliter dicunt qui est enim qui non erat: quis igitur quis est? que ue ea que non sunt o ariani? Aut quis est ille qui est? & que dicitis esse uel non esse? Potest enim qui est facere que non sunt. & que sunt. & que ante fuerunt. Faber igitur & aurifex. & figulus materiaꝝ que ante ipos erat pro sua quilibet operatur arte uasa que uoluerit fabre faciens. ipse

uniuersorum deus puluerem qui erat & ab eo iam factus erat suspiciens e terra hominem format: cum tamen ipsam que prius non erat postea per propriū uerbum terram esse fecisset: Si ergo sic interrogant certum est q̄ & creatura prius nō erat q̄ facta esset & homines materiam que est operantur. Atq; eorum haud consistere apparebit oratio cum & fiant que sunt: & fiant que non sunt quemadmodum diximus. **Quā** si de deo ac uerbo eius loquuntur addant interrogationi ea que defunt: & ita interrogent: deus quis est fuit ne aliquando sine uerbo: & qui lumen est sine splendore an semper fuit uerbi pater: uel sic denuo qui est pater uerbum quod non erat fecit: an uerbum quod est sua ipsius substantie generatio secum semper habuit: ut cognoscantur quia de deo & qui ex eo est omnino cauillantur & argumentari audent: **Quis** enim eos sustinebit si dixerint deum aliquando sine uerbo fuisse: Inciderunt enim rursus in idem cum prioribus: **Tamē** si id fugere & argutiis suis uellare student: sed non possunt: quos ne audire quidem omnino quispiam uellit disputantes. quia deus non semper fuit pater: sed postea factus est: ut & somnient. uerbum aliquando non fuisse: cum multa aduersus eos predicta sint argumenta: & Ioannes dicat. In principio erat uerbum paul^o item qui cum sit splendor & qui est super omnia deus benedictus in secula amen. **Et** melius quidem ipsis fuisset quiescere: **Q**uoniam uero non desinunt iccirco ad hanc impudentem eorum interrogationem hoc aliquis audax ut ipsi ex aduerso interrogaret: fortasse cum se uiderint similibus circumueniri absurditatibus contra ueritatem pugnare desistent: **Multum** igitur aliquis deum precatus in primis ut propitius sit hoc modo ipsis occurrerit qui est deus: factus ne est cum nō esset: an & prius est: q̄ fieret: fecit ne igitur se ipsum cum esset: an ex nihilo est & cum prius nihil esset ipse repente apparuit: **Absurda** hęc interrogatio absurda sane & blasphemie plena sed similis est interrogationis illorum. **Verum** omni dixerint: id omni impietate plenum est: **De** ipso quoq; uerbo talia interrogare nepharium esse: sic tamen ab eorum destruendam interrogationem huiusmodi irrationabilem & fatuam respondere necessarium est: **Nam** qui est sempiternę deus est: **Cum** igitur semper sit pater: **Est** & huius sempiternę splendor: quod est uerbum eius: & rursus qui est deus ex ipso & uerbum habet quod est: & nec uerbum postea factum est. q̄ antea non esset nec pater unq̄ sine uerbo fuit: **Nam** audacia contra filium: blasphemiam inducit in patrem: si quidem extrinsecus sibi excogitauit sapientiam & uerbum & filium **Quod** cunq; enim horum dixeris hoc ut dictum est generationem ex patre significat: Itaq; talis eorum interrogatio minime & recte quidem qui uerbum negant irrationabilem: etiam interrogationem habent: **Vt** enim si quis solem intuens de splendore interrogaret ac diceret quis est eum. qui non erat fecit: an cura esset se ipsum fecit: is non sanam mentem habere existimaretur: sed uelanus esset quia qd̄ ex lumine est: hoc extrinsecus cogitat. & de hoc interrogat: **Vnde** & ubi & quando & an factum sit: ita & qui de patre filioq; talia cōsiderat: & hoc modo interrogat: reprehensionem multo maior em abuerit: quia uerbum qd̄ ex patre est extrinsecus ipsi superinducit: & generationem q̄ naturalis est. oblique tanq̄ facturam appellat: non erat inquit priusquam genitus esset: **Audiant** tamen pro eorum & interrogatione: q̄ pater qui est filium fecit qui erat. **Nam** uerbum caro factum est. & ipsum qui est dei filius ad mundi utilitatem fecit: & hominis filium: nisi forte ipsum iuxta samosate umne fuisse q̄dem dicerent priusquam homo fieret. **Et** hęc quidem ad primam eorum interrogationem dixisse sat est. **Vos** autem ariani dictorum uestroum memores dicite. **Qui** est eius qui non erat ad uniuerſi opifitium indigebat an eius qui erat? **Dixi** stis enim instrumentum sibi ipsi filium ex nihilo preparauit: ut per ipsum omnia faceret: quid quo melius est? **Id** ne quod indiget: an id qd̄ indigentiam supplet?

nunquid utriq; necessaria in uitam suppleant? **H**ęc enim cum dicitis eius qui præparauit imbecillitatem prorsus ostenditis si solus etiam cuncta creare non potuit. **S**ed extrinsecus instrumentum sibi ipse ex cogitauit: quasi faber quidam & structor nauis qui nihil sine ascia & sera operari possit: **Q**uid igitur hoc magis impiū fuerit? uel quid in his omnino uersari oportet quasi fabrilibus? **C**um ea quę prædiximus satis ostendant nihil ab eis nisi somnium esse: **A**d alteram uero interrogationem eorum stultam fatuamq; nimis q̄ ad mulierculas faciunt: nihil item de hac nihil respondere oportuit nisi hoc solum qđ in superioribus etiam diximus non decore generationem: quę ex deo est irrationabilium natura meriti: **S**ed tamen ut in hoc etiam se ipsos agnoscant: bonum est ex eisdem rursus eis in hunc modum occurrere: **S**i oio de filio pentum interrogant cogitent unde natus est filius: **E**t si enim filium pens non habebat priusq̄ generaret: **A**t tamen imaginem q̄ non extrinsecus nec alienam sed ex se ipso habuerat propriam substantię & immutabilem habuit ut & hunc in illo inspicere et illum in hoc intueri possent. **S**i ergo ex humanis exemplis tempus genitorum capiunt cur non ex eisdem cogitant id qđ filii cum parentibus naturale habent & proprium? **S**ed ritu serpentum id solum quod aptum est ueneno ex terra deligunt. **O**portebat autem eos cum d̄ parentibus interrogarent ac dicerent filium non habebas priusq̄ generares. addere ac dicere an uero si filium habeas extrinsecus emis ut domum ut aliud aliquid ex his quę possidentur? ut ille respondeat non extrinsecus habeo sed ex me est: **N**ā quę extrinsecus sunt: mancipia sunt: & ab altero in alterum conferuntur: **F**ilius autē ex me est: & substantię meę proprius ac similis non qui ab altero ad me deuenit: sed ex me factus sit: **E**t propterea totus in illo sum manens ipse quod sum: **S**ic enim res habet: & si enim pens tempore differat ut homo qui & ipse in tempore natus est filium tamen habet: qui cum eo semper est: nisi potentiam natura impediatur ac prohibeat: **E**t enim leni in humbo erat proauis atēq̄ ipse genitus esset: & auus generaret: **C**um igitur ad id gratis homo prouenerit. si & natura potentia prebeat statim libere naturaliter homo filii qui per ipsū est pater efficitur: **Q**uare si cum de filiis ex parentibus interrogarent naturales filios non extrinsecus esse sed ex parente cognoscerent: fateantur etiam de uerbo dei qđ ex patre totus est. **E**t cum de tempore quarunt dicant quid deum impediatur: **C**onuenit enim inquitibus. quasi ipsi iudantes interrogant: ex his eos qđ impie faciant arguere: **D**icant igitur quid deum impediatur quo minus semper ipse sit filii pater: **I**d enim quod generatur consentiunt ex patre esse: **V**t autem se ipsos omnino condemnent qui deum aliquid eiusmodi esse cogitarunt nunc quod mulieres interrogarunt de temporibus hoc ipsi interrogentur de sole ac splendore eius de fonte ac flumine qđ ex eo est ut hęc discant tamen si generationes sunt semper tamen cum illis esse ex quibus sint. **Q**uod si eiusmodi parentes hoc hñt ut cū filiis naturaliter sint & semper quid non impietatem suam plane declarant qui deum creatis rebus minorē arbitrantur. **S**i uero hoc plane dicere non audent filiiū tamen non extrinsecus sed naturalem patris generationē esse consentiunt nihil autē est quod deū impediatur. **N**ō enim deus est ut homo sed & sole maior. **I**mmo uero deus est solis manifestū est qđ ex ipso & cum ipso semper est pater uerbum: **P**er quod pater oia fecit: **Q**uod igitur non ex nihilo filius sed proprius est & ex parte res ipsa demonstrat: **N**ec n̄ hereticorum interrogatio quam ad parentes faciunt malitiam redarguit eorum: **N**ouerunt enim qđ per naturam est: & de temporib; qđ reliquum erat cōfusi sūt: **Q**uod autem dei generationem hominum naturę comparare ac dei partem filiiū eius existimare. aut generationem oio passionem aliquam significare non deceat cum in superioribus dicere preuenimus. tum uero hęc quoq; nunc dicimus: **N**ō est ut homo deus: homines enim passiuę generant qui fluxam naturam habent

& propter naturę imbecilitatem tempora expectant: In deo autem hoc dicere nõ licet: neq; enim ex partibus compositus est: Sed cum impassibilis sit & simplex nec passibiliter. nec diuisim pater est filii: Et huius ite rei pietura ex sacris scripturis est ac demonstratio nequaquam parua uerbum enim dei filius est ipsius & filius uerbum est patris & sapientia nec pars huius est: cuius & uerbum est nec per passionem generatio **V**trunq; igitur scriptura connectens filium dixit: ut naturalem ueramq; substantię generationem euangelizaret: ne uero humanam aliquis generationem arbitraretur: ipse denuo substantiam significans uerbum ipsum esse dixit & sapientiam atq; splendorem: ex hoc enim generationis & Impassibilitatem & sempiternitatem quę deo conuenit consideramus: **Q**uę nam igitur passio uel quę pars patris uerbum est & sapientia & splendor: **E**t hoc ipsi quoq; inipientes discere possunt: **V**t enim ex mulieribus interrogabant de filio: sic & uiros interrogent de uerbo ut discant uerbum quod proferunt mentis eorum neq; passionem esse neq; partem. **Q**uod si hominum qui & passibiles sũt & diuisibiles uerbum eiusmodi est: cur de incorporeo. & indiuisibili deo passiones ac partes raciocinantur? ut hoc uereri quodam modo simulant filii generationem ueram naturalem quę de negent: & per ea quod quę ante dicta sunt satis demonstratum est generationem ex deo passionem non esse demonstratum est: autem & nunc precipue uerbum non per passionem genitum esse: **A**udiant & hęc de sapientia: non est ut homo deus: neq; in hoc humana de illo somniauerint: **N**am cum homines sapientię susceptibiles sint: deus nullius rei particeps suę ipsius sapientię pater est: cuius qui participes sunt sapientes uocari solent: **E**t hęc quoq; sapientia nec passio nec pars est: sed sua patris generatio: propterea semper pater nec accessit deo ut pater esset: ne mutabilis etiam esse existimeretur: **N**am se patrem ipse esse bonum: non semper autem pater fuit: non igitur semper in eo bonum: **A**ge uero & factor inquit. semper fuit deus & est nec ipsi accessit operandi facultas **E**rgo ne quia opifex est opera sempiterna fuerunt: neq; de his dicere fas est: non fuerunt priusquam genita esset? **D**ementes ariani quid enim simile. deus & factura? ut quę de patre hęc & de creatis rebus dicant: **Q**uomodo autem cum in superioribus differentia tauta generationis & facture demonstrata sit in ignorantia pstant **R**ursus igitur idem dicendum est: **F**actum extrinsecus est a faciente ut diximus filius autem propria substantię generatio est: **P**ropterea necesse non est facturam semper fuisse: **O**pfex enim cum uult operatur **G**eneratio autem uoluntati non subiacet: **S**ed substantię proprietates est **E**t factor quidem esset ac diceretur: etiam si nunquam opera forent: pater autem nec diceretur nec esset: nisi filius esset: **Q**uod si cauillantur deus cum semper facere possit cur non semper facit? insipientis quoque hęc temeritas est: quis enim mentem domini nouit? aut quis consiliarius factus est eius? uel quomodo sicile figulo dicitur cur me ita fecisti? **S**ed ut aliqui dicant? **L**icet obtusam quandam inuenerimus disputationem. audiant tamen quia si etiã deus semper facere potest. **A**t tamen ea quę facta sunt propria esse non poterant ex nihilo enim sunt: & non erant priusquam fierent quę uero non erant priusquam fierent: ea quomodo simul cum deo esse poterant qui semper est? **P**ropterea id aspiciens deus quod ipsis conducibile erat: ubi uidit permanere posse quę facta sunt tunc omnia fecit: **E**t quemadmodum cum ab initio & adę & noę & moysę temporibus suum ipsius uerbum mittere posse tunc non misit nisi in plenitudine seculorum (tunc enim uniuerse creationi conducere uidit) Ita & quę facta sunt fecit eum uoluit. & ubi eis utile fuit: **F**ilius autem non factura sed proprius substantię patris semper est: **N**am cum semper sit pater semper id esse oportet: quod est substantię ipsius proprium: hoc est uerbum ipsius ac sapientia: **E**t creaturę etiã si nunquam essent factorem nihil minuerent: **H**abet enim creandi eum uoluerit po

testatē sed generatio nisi cū patre seper esset diminutio pfectionis substantiē p̄ris
ip̄ius existeret. **H**inc est q̄ ea que facta sūt ubi uoluit p̄ uerbū fecit filius at̄ semp
est sua p̄ris substantiē generatio. **H**il̄ lerāt̄ fideles tristāntur h̄retici: q̄ h̄resin suā
destrui uidēt: **N**ā & illa quoq̄ iterrogatio eorū cū dicūt unum ē̄ igenitū an duo?
Non rectā esse demonstrat sententiā ip̄orū sed suspectā & dolo plenā: non. n. ad ho
norē p̄ris hoc mō iterrogāt: sed ad ignominiā uerbi: **S**i qs ergo q̄ eorū argutias
ignoret: unū respondeat ingenitū esse. **S**tarī euomunt uenenū suū dicentes filius
ergo ex rebus factis est. & recte dicimus nō erat prius q̄ genitus esset. **O**mnia enī
miscēt atq̄ confundunt modo uerbū a patre seiūgāt: & opificem operibus con
numerent. **P**rimū igitur & i hoc sūt damnatione digni: q̄ ep̄iscopis ip̄robati qui
nicēam conuenerāt. quoniā hi uerbis uli iuerant nō scī iptis. recte tñ dictis: & ad
ip̄ietatis eorū destructionē positis: ad eandē ip̄i causā transfugerūt. ex his que scri
pta non sunt uerba p̄ferentes & i dominū conuitia cōminiscentes: qui nec sciunt
quidē quid dicāt: nec de quibus asserant. **I**nterrogent̄ itaq̄ gentiles a quibus ac
ceperunt: nō scripturarū. n. sed illorū est inuentū ut cū audierint quot habet dic
tio significatiōes: discāt quia nec de his quidē que dñe bene iterrogare sciunt:
Nā & ego p̄p̄ ip̄os id accepi ingenitum dici quod nunq̄ fuit potest tamen esse. &
itē dici ingenitū: quod neq̄ fuit unq̄ nec esse pōt ut triangulus nunq̄ fuit quadrā
gulus nec unq̄ erit & par numerus dispar nec fuit nec erit unq̄. **D**icit̄ at̄ rursus i
genitū id quod est quidē sed ex nullo genitū: nec ullū oīo patrem habet: **A**ddidit
autem asterius sophista uersutus: qui & patronus est h̄resis i suo cōmentario di
cens ingenitū esse quod factū non ē: sed semp ē in qua igitur significatiōe intelli
gant ingenitum? **O**portebat. n. addere ip̄os & iterrogare ut qua iterrogabatur
recte responderet: **Q**uod si bene iterrogare putant cum dicūt: unum est ingenitū
an duo? audiāt primū uelut indocti & multa esse & nihil: **M**ulta. n. que esse pos
sunt nihil uero quod nō pōt ut dictū est. **S**ed si ut asterio placet sic iterrogant ige
nitū esse quod factū non ē sed semp ē: audiāt non semel sed sapius q̄ et filius hoc
mō iuxta hanc expositionē ingenitus diceret: nā nec factura ē: nec ex eorū nume
ro que facta sūt: sed cum p̄se sempiternus ē: quēadmodū et demonstratū ē tamen
si uarie permutet hoc solū ut contra dominū dicāt. q̄ ex nihilo ē & nō erat prius
q̄ genitus esset. **C**um igitur i omnib⁹ uicātur si & illud quod reliquū ē iterrogare
uoluerint id. u3. quod ē sed ex nihilo genitū qd̄ p̄m non habet. audient etiā a no
bis unū et solū qui ita significetur p̄m esse ingenitum: **S**ed hoc audiēdo nihilo
plus cōsequentur: **N**on. n. q̄ ita ingenitus dicatur deus filiū oñdit factū ēe cum ex
his que supra demonstrata sūt: manifestū sic tale ēe uerbū qualis est qui genuit il
lud **E**rgo si non factus est deus. nō facta imago eius sed generatio est que ip̄ius
uerbū ē. et sapiētia: **N**am que similitudo ē eorū que facta sūt ad id quod factū nō
est: neq̄. n. uerendū ē eadē rursus dicere: quoniā si factū simile esse uoluerint nō
facto. ut q̄ hoc uidēt uideāt illud: **P**arū abest quin dicāt id qd̄ factū nō est imagi
nem esse creaturātū et iō perturbata sūt apud eos omnia si quidem facta nō iac
to adequātur: non factū uero destruitur quod ex factorū mensura cōpuratur:
dum mō filiū ad ea deducāt: que facta sūt. **S**ed nec ip̄i quidem ut arbitrator h̄c
iā dicere uellēt: **S**i asterio uidelicet sophista crederet: **I**lle. n. tamen si ariane patro
cinari studeat h̄resi & unū dicat esse ingenitū: **A**t tamen istis contraria dic̄ sapiē
tiam dei nō factum et sine principio esse et h̄c ps est eorū que scripsit et nō dixit
beatus paulus p̄dicare se christū dei uirtutē uel dei sapiētia sed sine additione
uirtutē dei. et dei sapiētia: p̄dicans aliā esse propriā ip̄ius dei uirtutē: que insita ē
ip̄i et cū ip̄o non facta: et paulopost et tñ sempiterna est ip̄ius uirtus ac sapiētia:
quam sine principio et non factā esse ueritatis cōsideratio declarat: una igitur iaz
esset et h̄c: **E**t si. n. apostoli dictū non bñ p̄cipiēs duas putauit sapientias esse:

attamen cum sapientiā dixisset cum ipso esse non facta non iam unum sed cum
eo alterum etiam dixit esse non factum: Nam qd' simul est non secum sed cum al
tero est: Siue igitur asterio credunt nolint post hac interrogare unum est ingeni
tum uel duo: nec contra illum quasi dubitantes pugnent siue aduersantur & illi
cateant inibi comentario ne inuicem mordentes inuicem destruant. Et hęc qui
dem pro eorum inscitia paucis dicta sint ac pro callido eorum pposito quis me
rito dixerit: quis eos adeo insanientes digne oderit: Quippe qui cum iam dicere
non audeant ex nihilo factus & non erat aliquid uando in his enim facta & creata si
gnificantur Oportebat igitur si dictis suis confidunt in eis etiam permanere: nec
uarie se ipsos transmutare. sed negabunt qui se omnino facile posse existimant:
si hęc in hęc nomine uellantes ingenitum proponant Nam & hęc ipsa ingeniti
dicitur uincula significatum non habet ad filium tam & si inuicem illi sed ad ea
quę facta sunt: & huic simile uideas & illud omnipotens & domine uirtutum. Si
enim omnium pater per uerbum potens est: & dominus & rex & fgum patris fi
lius regit: & potentiam omnium habet ut pote uerbum & imago patris: manife
stum est qd' nec ita quidem filius in omnium numero ponitur nec propter ipsum
pater dicitur omnipotens & dominus sed propter illa quę per filium facta sunt
quorum potens est & dominus per uerbum: Et ingenitum ergo non ad filium s3
ea quę per iesum christum facta sunt recte significationem retet: sic & pater signi
ficatiuus est filii & qui factorem & opificem deum nominant ea quę creata sunt
& facta spectat concipit qui uero deum patrem uocat statim filium contemplat
& cogitat quo fit ut eorum admireris in impietate contentionem qd' cum bonum
habent huius nominis ingeniti sensum qui predictus est: & dicit cum pietate pos
sit. Ipsi iuxta hęc suam in filii contemptione pronuntiant qui non legerint qd'
filium honorat & patrem & qui filium contemnit & patrem: Decuit magis idq;
melius fuit: & maius patrem eos deum nosse ac dicere. Nam illi cum dicunt non
factum esse deum ex operibus quę facta sunt factorem tantummodo sicut dixi
& opificem dicunt putantes uerbum iccirco pro libidine sua facturam ostendit
posse: qui uero deum patrem nominat: hunc ex filio significat non ignorans qd'
cum filius sit necesse est omnia quę facta sunt per filium creata esse: & hii quidē
cum eum dicunt non factum esse ex operibus ipsum tantummodo significat nec
filium norunt & ipsi ueluti gentiles: Qui uero patrem deum dicit hunc signifi
cat ex uerbo: qui uero uerbum nouit ipsum opificem esse & omnia per ipsum fa
cta esse comprehendit: Non ne igitur pui magis & uerum esset deum ex filio signi
ficant: & patrem eum dicere: qd' ex solis operibus nominare & non factum ipsum
dicere: Opera eum & singula ut dixi & comuniter omnia quę sunt ex dei uolun
tate facta significat. Pater uero ad filium tantummodo signatur & tēdit: Quā
tum autem uerbum ab his distat quę facta sunt: tantum & eo amplius refert ue
rum deus pater dicatur an ingenitus: Hoc enim significationem habet nō habet
scriptam suspectam & uariam ut eius qui de illo interrogetur mens in multa di
strabatur: Pater uero simplicem & scripta & uerbiorem & quę filium tantummo
do significet. Et profecto ingenitu agentilibus inuentum est per filium ignorant
Pater uero a domino nostro cognitus ac uobis donatus est: Et enim ipse qui no
uerat cuius est filius dicebat ego in patre & pater in me est: & qui me uidet
uidet & patrem: & ego & pater unum sumus: & nusquam ipse patrem
ingenitum appellare deprehenditur: Sed et nos orare docens non dixit: Cum
oratis dicite ingenite qui es in cęlis: Sed pater noster qui es in cęlis: Et
quod fidei nostre caput est huc tendere uoluit: qui nos batizari iussit: non
in nomine ingeniti nequę in nomine in creati et creature sed in nomine pa
tris et filii et spiritus sancti: Sic enim initiati et nos qui ex creaturis sumus filii

posthac efficimur: **Et** cum patris nomen dicimus ex nomine eius uerbum etiam quod in ipso est patris cognoscimus: **De** ac igitur dictione ingenito stultus eorum conatus ostenditur: quæ nihilo plus habet quæ tantum modo somnium: **Quod** autem dicunt mutabile uerbum esse super uacaneum est & de hoc querere: Sufficit enim ea me tantummodo scribere quæ ab ipsis dicuntur: & eorum impietatis audaciam ostendere sunt enim hæc quæ uelud interrogantes ungantur. liberi ne arbitrii est an non? **Voluntate** igitur per liberum arbitrium bonus est. & potest si uoluerit mutari: cum sit naturæ mutabilis: an ut flos & lignum uoluntatem liberam non habet ut moueri ad utrumque & mutari non possit? **Hæc** quidem dicere ipsos atque sentire non est ab eorum heresi alienum: **Nam** cum sibi ex nihilo deum creatum quæ finxerint filium consequenter: & hæc ut pote creatio congrua uerba collegerunt: **Quoniam** uero cum aduersus ecclesiam pugent: & ab ea de uero soloque uerbo patris audiant talia ipsi de illo dicere audent. quid hæc quispiam uiderit opinione scelestus: **Quis** non his perturbetur: & aures obturet? & si contra iscere non possit obstupescens quæ & illi loquuntur & ipse audit uerba noua: quæ habent sponte sua et ex ipso fore blasphemiam: **Nam** si mutabile est & uariabile uerbum quale igitur stabit: & qualis erit accessionis eius finis uel quomodo mutabilis poterit immutabili similis esse? **Quomodo** autem qui mutabilem uiderit immutabilem uidisse putabit? et quam in constitutione fuerit ut in eo patrem aliquis inspicere possit? **Manifestum** enim quæ non semper in eo patrem quis uiderit. si semper miratur filius & uariabilis est ipse naturæ pater enim immutabilis est & inuariabilis & semper eodem modo se habet et idem ipse est: **Atque** filius si iuxta illos mutabilis est & non semper idem sed naturæ semper uariabilis quomodo talis ipse potest imago patris esse qui similitudinem immutabilitatis non habeat: quomodo autem omnino in patre est qui ambiguum uoluntatem habeat: **Et** forsitan si mutabilis est et quotidie proficit nondum perfectus est: **Sed** hæc missa fiat arianorum insania ueritas autem luceat & eos mente captos ostendat: **Quomodo** enim non perfectus qui equalis est deo? uel quomodo non immutabilis sit substantia patris immutabilis erit & propria quæ ex ea est generatio: **Quod** si ueri uerbi mutabilitatem mentiuntur. **Discant** ubi nam uerbum eorum consequenter esse probetur: **Ex** fructu enim cognoscitur & arbor: **Et** propterea qui uidet filium uidet patrem **Et** cognitio filii cognitio patris est. Ergo immutabilis est imago immutabilis dei. **Nam** iesus christus heri & hodie idem & in secula: **Et** dauid de ipso canens ait: **Et** tu ab initio domine terram fundasti **Et** opera manuum tuarum sunt celi ipsi peribunt tu autem permanens. et omnes sicut uestimentum inueterascent: & sic optorium mutabis eos & mutabuntur: **Tu** autem idem ipse es: & anni tui non deficient: **Dñs** autem per prophetam de se ipse dicit. **Videte** me quia ego sum et non uarior: **Nam** si hoc etiam dici potest de patre dictum. **At** tamen et filio congruit imprimis quia factus homo his qui eum per carnem uariatum & aliud aliquid factum putarent. identitatem suam immutabilitatemque demonstrat. **Sancti** & precipue dominus fide digniores sunt. quam malitia impiorum: **Et** enim secundum hymnodicam lectionem: quæ dicta est: cum per celi ac terre significationem scriptura omnium quæ facta sunt & totius creaturæ naturam mutabilem uariabilemque dicat: **Ab** his autem filium excipiat ipsum omnino non factum esse demonstrat: sed eum potius esse docet qui alia nautet ipse non mutetur. **Cum** dicit tu autem idem ipse es & anni tui non deficient. et conuenienter sane que facta sunt ex nihilo et quæ non erant priusquam fierent quia fiunt tanquam omnino non sint: natura habent. quæ uariatur: **Filius** autem qui ex patre est et ipsius substantiæ proprius in uariabilis est et immutabilis sicut ipse pater: neque enim fas est dicere ex immutabili substantia gigni mutabile uerbum et uariabilem sapientiam. **Quomodo** enim iam uerbum?

si mutabile: uel quomodo sapientia: si uariabilis nisi forte q̄i in substantia gr̄am
quādā conuenisse dicant habitumq; uirtutis: & ita uerbum uocatā esse hanc &
filium & sapientiā ut auferri possit & addi. **H**ęc enim sentientes se penumero dixe
runt. **S**ed non est fides ista christianorum: neq; enim uerbum ei se demonstrat &
filium & uere deum: nec sapientiā uere sapientiā: **Q**uod enim mutatur & uaria
tur nec ī uno & eodem per manet quomodo uerum esse potest? **E**t dominus uti
q; dicit ego sum ueritas. **S**i hoc igitur dominus de se ipse dicit: & hoc ipsius imu
tabilitatē ostendit & hoc q̄ didicerunt sancti testantur: **Q**uin ē cogitationes d̄ dō
piū hoc esse nouerunt: **V**nde hoc excogitarunt ip̄i: **E**x corde igit ea tanq̄ excor
ruptione euouerunt: **Q**uoniam uero diuina quoq; p̄textunt eloquia: & hac ex
sententia sua p̄peram exponere nittunt: necesse est eis respōdere tautispor dū uer
ba defenderemus & ip̄is planum fecerimus ea quidē rectū sensū hēre illos uero
male sentire: **D**icunt igit apud apostolū scriptū esse p̄p̄ quod. & deus exaltauit il
lum. & dedit ei nomen: quod est sup̄ omne nomē ut in noīe iesu omne genu flect
ratur: celestiū & terrestriū & in fernorū. **A**pod dauid aut̄ p̄pterea unxit te deus de
us tuus oleo letiē p̄particibus tuis: **D**eide inferunt q̄i sapiens aliquid dicāt: **S**i p̄p̄
hoc exaltatus est. & gr̄am accepit: & p̄pter hoc unctus est: p̄miū uoluntatis acce
pit. **Q**ui uero uoluntate facit mutabilis certē nature est: **H**ęc non solū dicere sed
ēt scribere ausi sunt eusebius & arius & qui ab eis descenderunt. medio foro loq̄
non uerētur: nec uident uera sua quātū habeant insaniē. **S**i. n. uoluntatis p̄m̄um
ea q̄ hēt accepit: **N**eq; n. ea habuisset nisi desiderantis opus edidisset ex uirtute
igitur hęc & bonitate p̄secutus propterea uenienter filius dicit: & deus: nec uē
rus est filius. **Q**uod. n. ex aliquo naturaliter est: uera generatio est qualis isaac fu
it abraę & ioseph iacob & splendor soli. **Q**ui uero ex uirtute & gr̄a filii dicunt
solū mō hēt quā acceperunt p̄ natura gratiā: & alii sunt q̄ id quod eis datū est. q̄
les sunt homines q; per participationē sp̄m acceperunt de quibus dicebat: filios ge
nu & exaltaui ip̄i uero me spreuerunt: quippe q̄ nō erāt naturaliter filii p̄ptere
a & illis mutatis sp̄s ablatus est: & ip̄i abdicat sunt: **E**t eos si penituerit denuo susci
piet: & lumē eis prebens deus q̄ ab initio pariter gr̄am dederat filios iterum uoca
bit. **Q**uare si talē ē saluatorē dicūt nec uer⁹ ipse d̄ nec filius nec p̄ri similis esse
demonstrabitur: nec oīo deū hēre substantialiter patrē sed gr̄am solā quē ei da
ta est: hēre aut̄ deū ad similitudinē reḡ oīum substantialiter creatorē: **Q**uid si ta
lis est qualē isti dicunt apparebit potius non ab initio iam filii nomen huisse. si q̄
dem hoc habuit operū & meriti p̄miū: nō alius modi q̄ cū factus est hō & serui fo
rma accepit. **T**unc. n. fuit cū factus est obediens. usq; ad mortē. **E**xaltatus aut̄ fu
isse dicitur: & donū accepisse nomē ut in nomine iesu oē genu flectatur: **Q**uid i
gitur antea fuit si nūc exaltatus est: & nunc adorari cepit: & si filius dicitur est cū
factus est hō? **V**idetur .n. nihilo meliorē reddidisse carnē sed ip̄m potius per car
nē redditū esse meliorē si quidē p̄ malignitate eorū tunc exaltatus est: filiusq; di
ctus cū hō factus est: **Q**uid igit erat antea? necesse est. n. eos denuo interrogare
ut impietatis eorū finis perspiciatur. **D**ñs. n. si est deus filius & uerbū: nō erat at̄
hęc aīe q̄ hō fieret aut aliud aliqt̄ fuit p̄ter hęc & horū postea ex uirtute fact⁹ est
particeps ut diximus aut illud eos duceſ necesse ē. q̄ in caput eorū redimet nec
fuisse qdē ip̄m antea s; totū natura hiem esse nihilq; p̄pterea. **H**ęc uero nō eclesię
s; famotei est & iudgorū opinio: **Q**uid igit quādo cū illis sentiūt nō circūcidūt
& ip̄i tāquā iudei: sed xp̄ianissimū simulāt. & aduer⁹ eū pugnā p̄mittūt: **N**ā si non
erat siue erat quidem sed melior factus est postea: quomō per ipsum facta sūt om
nia: uel si perfectus non erat quomō pater congaudebat in eo: & ip̄e qdē si melior
nunc factus est: quomodo aīe l̄stabatur in persona patris? **Q**uomō autē si post
mortē adorari meruit abraam ip̄m adorare dephndi & moyses in rubo? & licet

daniel uidit centies centū milia & milies milia ip̄m adorabāt. **Quomodo** autē si nūc ut ipsi uolunt melior euasit gloria suam quę ante mūdū et supra mūdū est filius ip̄e comemorans dicebat glorifica me pater gloria quā apud te habui ante q̄ hic mundus esset. **Quod** si nunc ut ipsi sentiūt exaltatus est: quomō atē hac caelos inclinauit atq; descendit & rursus dedit altissimus uocē suā: Ergo si atēq; mūdus fieret gloria filius habuit: & dominus gloriae altissimus fuit & ex cęlo descendit & semper adoratus est nō igitur cū descendisset melior factus est: sed ipse nō potius meliora fecit quę deteriora fuerāt. **Et** si descendit ut meliora faceret: an igitur premiū habebat ut filius diceretur & deus? **Quin** & nos patri adoptauit & homines deificauit ip̄e cū hō factus est: **Non** ergo homo cū esset postea factus ē deus sed deus cū esset postea factus est homo ut nos potius deificat: **Si. n.** cum factus est homo tūc filius & deus dictus ē ante uero q̄ hō fieret populos atiquos deus filios dicebat & deū pharaonis moysē ponebat. **Et** de multis scriptura dicit de⁹ stetit in reductione deoz planū est hūc post eos dictū esse deū: **Quomō** igitur omnia p̄ ip̄m et ip̄e ante oīa: uel quomō primogenitus uniuersę creaturę: cū eos iueniat q̄ ante se filii uocati sunt. & dei? **Quomō** autē primi participes partē ip̄ius uerbi cepunt? **Hęc** opinio uera non est. Iudaizantiū puerſa est inuētio. **Quonā** mō ulli omnino deū patrē cognoscere possent: neq; n. adoptatio fieret si ne uero filio cū ip̄e dicat nemo cognoscit patrē nisi fili⁹ & cui filius reuellauerit. **Quomō** at sine uerbo & ante uerbū deificatio fieret: si deos dixit illos ad quos uerbū dei factū esset p̄ſertim cū ipse ad uerboz horū fratres loqueret: **Quod** si omnes quicūq; filii ac dei uocati sūt siue in terra siue in cęlis p̄ uerbū adoptati deificati q; sūt ip̄m uerbū filius est. & constat quia p̄ ip̄m omnes. & ipse ante omnes immo uero filius ipse uerus & solus est. ex uero deo deus uerus. qui hęc non premiū uirtutis accepit: nec ab his alienus sed hęc p̄ substantiā naturaliter habet: **Est** enī substantię p̄ris generatio: ut dubitū nō sit quī p̄ similitudinē imutabilis p̄ris imutabili sit & uerbū: haften⁹ igit de filio cogitantes irrationabilib⁹ eoz opinio nib⁹ quē admodū de⁹ ipse dedit occurrim⁹. **Bonū** ē at deiceps diuina quoq; eloqa subiūgere ut hoc ē magis simul filii imutabilitas & paterna ip̄i natura nō uariabilis simul ēt illoz malitia demōstret. **Apostolus** igit scribēs philippēsis ait hoc scēte i uobis qđ & in christo iesu qui cū in forma dei eēt nō rapinā arbitrat⁹ ē eē æqualē deo: sed se ip̄m exinamuit formā serui accipiēs i similitudinē hominū fact⁹ & habitu iuētus ut hō hūiliauit se ip̄m factus obediēs usq; ad mortē: mortē autē crucis pp quod & de⁹ ip̄m exaltauit: & dōauit ei nomē qđ ē sup omne nomē: ut i noīe iesu omne genu flectat cęlestiū terrestriū & infernoz & omnis ligua cōfiteatur qđ dñs iesus christ⁹ i gloria dei p̄ris ē: **Quid** hoc lucidius fuerit & clari⁹: **Non** enī ex dereriere factus ē melior: sed potius cū de⁹ esset: serui formā accepit. & in accipiēdo melior factus nō ē sed se ip̄m hūiliauit. **Vbi** ergo i his premiū uirtutis? aut quę accessio ē in hūiliatiōe: quę ue p̄ſtātia. **Si. n.** de⁹ cū eēt factus ē hō & ex alto descendēs ex altari dicit ubi exaltat cū deus sit: cu hoc itē manifestum sit. **Quonā** deus altissius ē oportere & uerbū eius necessario altissimū eē. **Vbi** ergo āplius exaltari potuit q̄ i patre ē: & p̄ri p̄ omnia similis: **Nulla** igit accessioe idiget nec ē ut ariani arbitrat⁹: **Nā** si ut exalteret uerbū descendit et hoc ita scriptū ē: quā oīo necessitas fuit ut se ip̄m hūiliaret: ut hoc ip̄m qđ hēbat acciperet: **Quam** uero gratiā is accepit qui grāz dator est: uel quomō nomē accepit ut adoraret qui se per i ip̄i noīe adorāt & iō antequā hō fieret iuocāt facti: deus i noīe tui saluū me fac. & iterum alii in curribus alii in equis nos in nomine dei nostri magnificabimur. **Et** apatriarchis adorabatur. **De** angelis uero scriptum est adorent cum omnes angeli dei. **Quod** si ut canit dauid in septuagesimo primo psalmo ante solem permanet nomen eius & ante lunę generationem generationum quomodo igit

tur accepit quod semper habuit etiam priusquam nunc acceperet: uel quomodo exaltatur qui priusquam exaltaretur altissimus erat: uel quomodo accepit ut adoraretur qui antequam hoc acciperet semper adorabatur: **N**on est enigma sed mysterium diuinum. **I**n principio erat uerbum & uerbum erat apud deum & deus erat uerbum propter nos postea uerbum hoc caro factum est. **E**t quod nec dicitur exaltauit ipsum: non substantiam uerbi significat exaltatam: **E**rat enim semper & est equalis deo: sed humanitatis est exaltatio: **N**on prius igitur dicta sunt haec quam uerbum caro factum est ut manifestum sit quod de humanitate dicitur humiliat & exaltauit: **C**uius enim est humiliari huius etiam exaltari fuerit. **E**t propter carnis assumptionem scriptum est humiliat propter eandem uidelicet scriptum est etiam exaltauit: hoc enim homini deerat propter carnis mortisque humilitatem: **Q**uoniam igitur cum imago sit patris & immortale uerbum serui formam accepit & propter nos mortem in sua carne sustinuit ut ita per mortem se ipsum patri pro nobis offerret. ideo etiam sicut homo propter nos & pro nobis exaltari quoque dicitur ut quemadmodum in ipso morte omnes nos in christo mortui sumus ita nos denuo exaltemur in christo a mortuis resurgentes & in celum ascendentes quod precursor christus pro nobis ingressus. non quod instat ueri est. sed celum ipsum ut nunc personae dei pro nobis appareat. **Q**uod si nunc pro nobis celum ipsum ingressus est christus eum & antehac & semper dominus esset: & opifex caelorum: pro nobis ergo & nunc exaltatus esse scribitur: & quemadmodum omnes ipsi sanctificans si ipsum denuo patri pro nobis sanctificare dicit non ut factum fiat uerbum: sed ut omnes nos ipse in se ipso sanctificet: sic ergo quod & nunc dicitur: exaltauit ipsum non ut ipse exaltaretur (est enim altissimus) sed ut ipse pro nobis iusticia fieret nos aut in ipso exaltaremur. & portas caelorum ingrederemur quas ipse pro nobis reseruauit. **C**um precursoros dicant attollite portas principes uestras & eleuamini portae aeternales: & introibit rex gloriae. **E**t hic. n. non ipsi clausae sunt portae qui dominus est & factor omnium: sed propter nos hoc quoque scriptum est: quibus paradisi porta clausa erat: quo circa & quasi de homine propter carnem quam gestabat de ipso dicitur. **A**ttollite portas & introibit tanquam homo ingressurus sit: & quasi de deo rursus de ipso dicitur cum deus sit uerbum iste dominus est. & rex gloriae. **T**alem uero exaltat iohannem quem in nos dicitur prenuntiabat (spiritus psalmo octogesimo octauo & in iusticia tua exaltabuntur: quia gloria uirtutis eorum tu es iusticia uero filius est non ergo ipse est qui exaltari desideret: sed nos qui iusticia exaltamur: quem est ipse). **E**t enim quod donauit ei non propter ipsum uerbum scribitur: quippe qui adorabitur item & antea quam homo fieret quemadmodum diximus & ab angelis & ab omni creatura in proprietate paterna: **S**ed propter nos & pro nobis hoc quoque de ipso dicitur. **Q**uemadmodum. n. christus tanquam homo mortuus & exaltatus est ita ipse tanquam homo dicitur accipere quod habebat tanquam deus ut & haec in nos gratia data praerueniat. **N**on. n. corpus assumpsit diminutum est uerbum ut gratiam requireret sed potius quod induerat deificauit. **E**t hoc plus generi hominum gratificatus est: **V**t. n. semper adorabatur. quod uerbum ex & in forma dei est ita cum idem sit & homo factus iesus quem uocat nihilominus creaturam omnem sub pedibus habet quem in hoc quoque nomine genua ipsi flectit: & confitetur quia uerbum carnem factum esse et mortem in carne passum non pro merito deitatis eius factum est: sed ad gloriam dei patris. **G**loria autem patris est eum qui factus erat et perierat inuentum esse et qui mortuus erat uiuificatum fuisse: & templum dei factum esse. **N**am quod in caelis uirtutes angelorum & archangelorum semper illum adorent: adorent autem et nunc in nomine iesu dominum: quod item homo factus adoretur dei filius nostra haec gratia est & exaltatio: & caelestes uirtutes non indignabuntur intuentes nos omnes qui simul saluandi sumus in regiones suas introduci uti uero aliter hoc factum esset nisi qui

in dei forma erat: serui formam accepisset seque ipsum humiliasset corpus ad mortem usque proire concedens: **En** igitur quid apud homines factus dei putabatur • propter crucem factus est omnibus augustior. **Nam** resurrectio nostra in ipso reposita est iam uero non solum israel sed etiam omnes gentes posthac ut propheta dicit idola sua derelinquunt et uerum deum christi patrem agnoscunt. et somnia demonomum arcentur et solus qui uere deus est in nomine domini nostri iesu christi adoratur. **Manifestum** est autem dominum in corpore factum esse & iesum uocatum adorari ipsumque dei filium credi & per ipsum ut dictum est patrem agnosci: **Neque** enim uerbum pro ut uerbum est tale donum accepit sed nos nam propter cognationem que nobis est cum corpore eius templum dei facti sumus. et nos et filii dei posthac euasimus: ut iam in nobis etiam adoretur dominus et qui uident uelut apostolus dixit propheteantur quia uere deus in his est quemadmodum et iohannes ait in euangelio: **Quot** quot autem receperunt eum dedit eis potestatem filios dei fieri: et in epistola scribit. in hoc cognoscimus quod manet in nobis ex spiritu eius quem nobis dedit. **Est** autem et hoc signum ipsius in nos bonitatis quod nos exaltati sumus cum altissimus in nobis dominus sit: & propter nos gratia data est cum pro nobis homo factus sit dominus qui gratiam donat ipse uero saluator se ipsum humiliavit dum humile nostrum corpus assumeret: & serui formam accepit dum carnem induit peccato subiectam & nihil ipse ut melior fieret habuit a nobis perfectum enim est & plenum dei uerbum: sed nos potius ab eo meliores facti sumus ipse enim lux est que illuminat omnem hominem uenientem in mundum & frustra mituntur ariani huic locutioni propter quod quia paulus dicit propter quod & deus exaltauit illum non enim premiū uirtutis aut pietatis accessionis eius significans dicebat: sed exaltationis nostre causam: **Hęc** autem que nunc est: nisi filium qui in forma dei erat: & in similitudine patris se ipsum pro nobis humiliasse & seruum pro nobis factum esse: **Dñs** enim si homo non fieret nos a peccatis redempti a mortuis non resurgemus. **sed** sub terra maneremus non in celos exaltaremur. **Sed** in inferno iaceremus: **Propter** nos ergo et pro nobis est quod dicitur exaltauit & donauit: **Hunc** igitur dicti sensum esse arbitror quod est ualde ecclesiasticum est. **Et** tamen iterum in hoc dictum arguens eadem ex collatione dicens: quia non uerbum ipsum pro uerbum est exaltari significat (est enim ut paulo ante dicebatur altissimus cum patri similis) **Sed** quia homo factus est propterea dictum hoc resurrectione ostendit. **Cum** igitur dicit humiliavit se ipsum usque ad mortem statim subiunxit pro hoc exaltauit ostendere uolens quod tamen si mortuum dicitur ut homo tamen ut uiuens resurrectione exaltatus est idem enim est qui descendit qui que ascendit. **Descendit** enim quo ad corpus: **Surrexit** autem quia deus erat in corpore: **Et** hec inter causa est cur huic sententie subiunxit hanc locutionem propter quod non premiū uirtutis nec accessionem: sed causam significat ob quam resurrectio facta est: alii quod homines ab adam usque nunc moriebantur & mortui manebant: hic autem solus integer resurrexit a mortuis: hec autem causa est quam ipse per dicit: quod cum deus esset factus est homo. homines enim alii omnes qui ex adam solum erant moriebantur: & mortem habebant in eos dominatē hic autem de celo secundus est homo: **Verbū** enim caro factum est **Et** dicitur hic de celo & celestis homo quia uerbum de celo descendit: **Propterea** nec a morte quidem uictus est: **Et** si enim se ipsum humiliavit corpus suum ad mortem usque proire concedens erat. non susceptibile mortis attamen a terra exaltatus est quia dei filius erat in corpore: **Ergo** quod hic dicitur propter quod et deus exaltauit illum par est ei quod a petro factum dicitur: quem deus suscitauit soluens doloris mortis: quod uero a beata uirgine non poterat. **Quemadmodum** enim apud paulum scriptum est: quod cum in forma dei esset factus est homo et humiliavit se ipsum usque ad mortem propter quod et deus exaltauit illum. **Sic** a petro dicitur quia cum deus esset factus est homo signa uero et miracula deum ipsum in uentibus ostendit propterea a morte uictus ipse non poterat. hoc autem non erat humane uirtutis. **Mors** enim propria est hominum iocundum eo quod esset uerbum caro factum est ut carne mortificatus omnes sua ipsius uirtute uiuificaret

Quoniam uero ipse exaltari dicitur: & quod deus donauit: ei & hoc heretici detrimē-
tum esse putant ac defectum substantię uerbi necessarium est diserere quomodo
hec quoque dicantur: Exaltari enim ipse dicitur ab inferioribus terrę partibus:
quia & mors ipsius esse dicitur: ipsius autem utrunque dicitur: Nam & corpus quod
amortuis exaltatum est: & in celos receptum ipsius fuit. & non alterius. Sed cum
ipsius corpus sit nec seorsum ab eo uerbum: conuenienter dum corpus exalta-
tur ut homo propter corpus exaltari dicitur. quod si homo factus non esset hec de
ipso nequaquam dicerentur: Sed si uerbum caro factum est necesse est ipsius re-
surrectionem & exaltationem tanquam de homine dici: ut mors quoque ipsius esse dicitur
hominum peccata redimat: mortemque dissoluat Resurrectio uero & exaltatio in
nobis firma permaneat: & de utroque dictum est deus ipsum exaltauit & deus ipsi
donauit. ut ex hoc item appareat quod pater non est. quod caro factus est: sed huius uer-
bum quod factum est homo quod a patre accepit ut homo: & ab eo ut prediximus
exaltatus est: Manifestum est autem nec dubitauerit quisquam quia ea que pater dat
per filium de. Idque est preter opinionem & quod uere opus peccare possit: quia
enim filius a patre dat gratiam hanc ipse filius accipere dicitur: & quam filius a
patre facit exaltationem hac eodem modo filius est qui exaltatur. ipse enim cum
dei sit filius. Idem & hominis factus est filius. Et a patre dat quod ut uerbum: sed ip-
se a se ipso more hominum accipere dicitur ut hominis filius quia ipsius & non
alterius est corpus quod ut dictum est accipiendę gratię naturam habet: accepit
enim pro ut exaltatus est homo: Exaltatio autem fuit ipsi deificari: sed hoc uer-
bum ipsum semper habuit pro paterna sui ipsius diuinitate Quod igitur apud a-
postolum scriptum est cum talem sensum habeat: impios redarguit: Quod autem
apud psalmistam dicitur sensum eundem rectum habet quem istum peruersę inter-
pretantur. Sed psalmista pius demonstrat. Nam & ipse ait sedes tua deus in seculum
seculi. Baculus rectitudinis baculus tui regni: dilexisti iusticiam & odisti ini-
quitate[m] propterea unxit te deus deus tuus oleo exultationis preter participibus
tuis Videte ariani & agnoscite hinc & ueritate[m] participes domini nos omnes psal-
mista dixit: quod si ex nihilo erat & eorum quoque facta sunt unus unus etiam partici-
pum fuisset & ipse: Cum uero deum ipsum cecinerit eternum sedes tua in seculum
seculi & alia omnia ipsius participia esse ostenderit: quod intelligi oportet: nisi quod
ab his quoque facta diuersus est: Solus autem patris ipsius uerus est filius splendor
& sapientia. Cuius participia sunt omnia quoque facta sunt & spiritu sanctificantur ab
eo: Itaque etiam iungitur: non ut deus fiat: erat enim & antehac nec ut rex fiat: erat
enim rex sempiternus cum imago dei sit sicut eloquiū demonstrat: Sed hoc quo-
que pronobis scriptum est. Reges enim israel quando ungebantur reges fiebant cum
antea reges non essent sicuti dauid ezecias iostas & alii saluator autem contra cum
deus esset & patris imperium semper regeret: & spiritus sancti solus ipse donator
esset: nunc tamen ungi dicitur. ut cum ungi quoque spiritu dicatur ut homo nobis
hominibus que admodum exaltationem & resurrectionem ita & spiritus in habi-
tationem & familiaritatem preparet: hec autem significans & ipse per se dominus
dicebat in euangelio secundum iohannem: Ego misi ipsos in mundum: & pro ipsis
sanctifico me ipsum ut sint & ipsi in ueritate sanctificati: hoc autem cum dicat
ostendit non esse se qui sanctificetur: sed qui sanctificet: non enim ab alio sanctifica-
tur: sed se ipsum ipse sanctificat ut nos simus in ueritate sanctificati: quod uero ipsum se sanctifi-
catur: sanctificandi dominus est. Quomodo igitur hec fit? quomodo hoc dicit. quod ego cum uerbum
si patris ipse mihi ipsi quod factus sum homo ipsum do: Et me homo in factum in hoc sanctifico
ut postea in me quod ueritas sum (scriptum est. n. uerbum tuum ueritas) omnes sanctificentur:
quod si causa nostri se ipsum in sanctificat & hoc facit cum homo factus est planum fue-
rit quod et descensio spiritus quoque in iordane facta est ad nos facta est quod corpus ipse gesta

bar: nequid ad utilitatem uerbi factum erat sed ad nostram denuo sanctificationem
ut unctio eius participes essemus. et de nobis diceretur: nescitis quia templum
dei estis: & spiritus dei habitat in uobis nos sumus qui eius susceptibiles euasim?
propterea non sic aaron uel dauid uel omnes alii: ut et ipse unctus est oleo: sed a
lio modo pre omnibus participibus eius unctus est oleo exultationis uidelicet quod
ipse spiritum esse interpretans per prophetam dicit spiritus domini in me cuius
causa unxit me. quemadmodum apostolus dixit quia unxit eum deus spiritus fac
to: **Quando** igitur hec quoque de ipso dicta sunt: nisi cum in carne natus baptiza
tur in iordane. & ad eum spiritus descendisset: **Et** tamen dominus ipse discipulis
dicit spiritum ex me accipietis & ego ipsum mittam: & accipite spiritum sanctum:
et qui aliis prebet ut uerbum et splendor patris: nunc tamen sanctificari dicitur.
Postquam homo factus est et corpus eius est quod sanctificatur: **Ex** illo igitur et nos
unctioem hanc & signum capere cepimus. cum iohannes dicat et uos unctioem
habetis a sancto: **A**postolus autem. et uos signati estis spiritu sancto repromissio
nis. hec igitur propter nos et pro nobis dicitur: **Quæ** igitur ex hoc quoque digni
tatis accessio premiumque uirtutis: uel omnino dominice actionis ostenditur.
Nam si deus fieret qui deus non esset si ad regnum promoueretur qui non impe
raret: oratio uestra umbræ cuiusdam persuasionem haberet: Si uero deus est et r
gni eius sedes æterna est: ubi crescere potuit deus? uel quid in folio patris sedenti
deficiebat. **Q**uod si ut ipse dominus dixit ipsius est spiritus: et ab eo ipse accipit e
umque ipse mittit. non ne uerbum est & sapientia que spiritu ungitur. cuius ipse da
tor est: **C**aro autem que in ipso & ab ipso ungitur assumpta est ab eo: ut sanctifica
tio que in domino sicut in homine fiebat in omnibus hominibus ab ipso fieret:
Non enim a se ipso inquit spiritus loquitur: sed uerbum est. quod eum merenti
bus tribuit: nam et hoc priori dicto simile. **U**t enim scripsit apostolus qui cum in
forma dei esset non rapinam arbitratus est esse equalem deo. sed se ipsum exina
mutuit forma serui accipiens sic dauid dominum canit æternum deum et regem mis
sum autem ut nostrum mortale corpus assumeret. hoc enim ab eo significat dū
cait myra et gutta et cassia a uestimentis tuis & i nicodemo & inariis ostenditur: Il
le uenit unguentum ferens myræ & aloes libras centum: hæ aromata prepauerat
in sepulturam corporis domini: **Q**ue igitur accessio rursus immortalis fuit mor
tale assumpti: uel que dignitas æterno temporaneo induenti: **Q**uod uero pre
mium deo maius qui æternus est & rex & in sinu patris? **A**n non uidetis hoc quo
que propter uos et pro nobis factum et scriptum esse: ut factus homo dominus nos
qui mortales ac temporaneos fuimus immortales redderet & i æternum celi regnum
introduceret: **N**unquid non erubescitis aduersus diuina eloquia mentiri? **E**t eni
quia huc dominus noster iesus christus uenit nos a peccato liberati meliores fac
ti sumus. ipse uero idem est & non quia homo fit: **I**terum enim idem dicendum
est: ideo mutatur sed ut scriptum est uerbi dei manet in æternum: **Q**uipe qui si
cut antequam homo fieret cum uerbum sit spiritum tanquam proprium sanctis doabat:
Ita & homo factus homines spiritu sanctificat: & discipulis dicit accipite spiritum
sanctum: & moysi quidem dedit: et aliis septuaginta et per ipsum patris dauid suppli
cabat dicens spiritum sanctum tuum ne auferas a me: **A**t uero factus homo dice
bat. mittam uobis pacitum spiritum ueritatis et misit: neque enim mentitur uer
bum dei: **I**gitur dominus iesus christus heri & hodie idem et in secula immutabi
lis permanens: & idem est qui dat et accipit dat quod ut uerbum dei: accipit autem ut homo: non ergo
uerbum pro ut uerbum est melius fit. hæc. n. oia et sepe habet. sed homines sunt qui principium habent
in ipso et per ipsum accipiendi **N**am cum ipse nunc ut homo dicat ungi: nos sumus qui in ipso ungi
mur: **S**i quidem cum et baptizetur ipse suus nos qui in ipso baptizamur: **S**ed de his omnibus
saluator planum magis efficit patri dicens. et ego gloriam quam dediti mihi dediti eis: ut unum

sint sicut: & uos unum: propter nos igitur & gloriam petit: & de ipso dictum est accepit donauit exaltauit: ut nos accipiamus nobis donetur uos exaltemur in eo. **Sed** quoniam in psalmo positum est propterea unxit te deus: si ex hac dictione propterea occasionem sibi ad ea que uolunt iterum uendicant: agnoscant scripturarum rudes & impietatis inuentores quia dicitio hec propterea hic etiam non premium uirtutis uel actionis uerbi sed causam denuo ipsius in nos descensionis significat: & unctiois spiritus que pro nobis in eo facta est: Non enim dixit propterea unxit te ut deus fias uel rex uel filius uel uerbum. Erat enim & ante hac & e semper. sicuti demonstratum est sed potius quia deus es & rex & propterea unctus es: quando nec alterius quidem: sed tuum erat hominem spiritu sancto coniungere cum sis imago patris iuxta quam ab initio quoque facti sumus tuus est enim spiritus est: **E**orum quidem natura que facta sunt ab hoc non erat idonea. **T**ransgressores angeli rebelles homines fuerant. propterea opus erat deo (Deus autem uerbum est) ut eos qui sub maledictione erant ipse redimeret: **Q**uod. si ex nihilo esset nec christus quidem fuisset: cum unus omnium & particeps esset & ipse: **S**ed quia deus est & dei filius rexque sempiternus splendor & imago patris conuenienter ipse est qui expectatur dominus: quem pater misit hominibus reuellans sanctis prophetis suis ut quemadmodum per ipsum facti sumus ita & in ipso omnium a peccatis redemptio fieret & omnia sub ipsius imperio: **E**t hec unctiois que in eo fit: & uerbi in carne presentis causa est. quam & psalmista contemplans diuinitatem & paternum ipsius regnum canens resonat: **S**edes tua deus in seculum seculi uirga rectitudinis uirga regni tui: Ipsius autem ad nos descensionem annuncians dicit **P**ropterea unxit te deus deus tuus oleo exultationis participibus tuis. **Q**uid autem mirum uel in credibile si dominus qui spiritum dat spiritu nunc ipse ungi dicitur: quando quidem necessitate rursus postulante non recusauit propter humanitatem suam se ipsum spiritu minorem dicere: iudeis enim dicentibus ipsum in belzebu eicere demonia (uatur spiritus dator in spiritu) postquam eos redarguit blasphemantes respondat. **S**i ego inquit in spiritu dei eicio demonia. **E**cce ipse dator in spiritu nunc sed dicit eicere demonia hoc autem non est aliter dictum quam propter carnem quasi enim hominis ipsa per se natura. sine spiritus uirtute demonas eicere non sufficiat licet dicebat ut homo si ego in spiritu dei eicio demonia. **Q**uipe quod & blasphemiam in spiritum sanctum humanitate maiorem significans dicebat: quicumque uerbum dixerit in filium hominis habebit remissionem: quales fuerunt qui dicebant. **N**on ne hic est fabri filius: qui uero in spiritum sanctum blasphemant & uerbi opera diabolo ascribunt in exorabilem penam habebunt hec igitur iudeis dominus dicebat ut homo discipulis autem diuinitatem & magnitudinem suam ostendens non iam se spiritu minorem sed maiorem & equalem esse significans: dabat quidem spiritum & dicebat ego ipsum mittam & ille me glorificabit & quecumque audiet loquetur: **Q**uemadmodum igitur hic dator spiritus qui filius est dicere non recusat se ut hominem demonia in spiritu eicere: eodem modo idem spiritus dator dicere non recusauit spiritus domini in me cuius causa unxit me quia ipse caro factus erat: quemadmodum iohannes ait: ut in utroque ostenderet quia sumus nos qui in sanctificando spiritus gratia indigemus: nec demonas sine uirtute spiritus eicere possumus. **P**er quem autem & a quo dari spiritum oportuit nisi per filium: cuius & spiritus est: quando autem accipere potuimus non nisi cum uerbum factum est homo: & quemadmodum id ostendit quod apud apostolum dicitur quod redempti non essemus nisi qui in forma dei erat serui formam sumpsisset: ita & dauid ostendit quod aliter nec spiritus participes nec sanctificati essemus: nisi dator spiritus uerbum ipsum diceret ungi se spiritu pro nobis idem & consequenter accepimus cum ipse unctus esse dicatur in carne. **N**am cum prima

in eo sit sanctificata caro: & ipse propter eam accepisse dicatur: Ita homines nos consequentem spūs gratiam habemus. qui ex ipsius plenitudine accipimus: hoc uero dilexisti iusticiam et odisti iniquitatem apponitur in psalmo non ut uos accipitis mutabilem uerbi naturam ostendens sed ex hoc potius immutabilitatem eius significans. Nam quia eorum qui facti sunt: natura mutabilis est qui ut dixim⁹ p̄m transgressores fuerunt p̄m rebelles: nec eorū actio constans: sed saepe contingit eum qui nunc bonus erat postea mutari & alium quedam fieri ut qui nup̄ iust⁹ erat: paulo post iniustus inueniatur. propterea eo quoq; opus fuit immutabilis esset ut immutabilitatem iusticie uerbi homines imaginem formāq; uirtutis haberent: hic autem sensus cām apud eos qui bñ sentiūt probabilem hēt: **Nā** quia primus homo adam mutatus erat: & per peccatum mors mundum introierat: sic circo secundum adam decuit immutabilem ut si rursus conaretur serpens. serpentis dolus euanesceret: & cum dominus immutabilis inuariabilisq; sit sei pens conatibus in omnes uanus euaderet: **Vt** enim cum preuaricauit adam dolus ī omnes homines penetravit: ita cum dominus p̄ualuerit talis deinde uirtus ad omnes p̄ueniet: **Quo** fit ut nostrum quisq; dicat (non enim cogitationes eius ignoram⁹) **Conuenienter** dominus ungitur qui semper & ex natura constanter dilexit iusticiam & odit iniquitatem. & ip̄e mittitur: ut qui idem p̄manet cum mutabilem carnem assumpsisset. peccatum in ea damnaet ipsum uero liberam efficeret: quo deinde posset ī ea legis iustificationem implere ut et nos dicere possemus non in carne sumus sed in spiritu: **Siquidem** spiritus dei habitat in nobis. **Frustra** igitur & hęc nunc uobis ariani facta est opinio: & frustra scripturarum uerba preteritis. **Verbum** enim dei semper immutabile est: eodemq; mō se se habet: nō remere sed ita ut pater: **Et** enim quomodo similis si ita non est: uel quomodo p̄f̄ omnia filii sunt nisi immutabilitatem & inuariabilitatem patris haberent: non ille sicuti q; legib⁹ subiacet & inclinationē habet ī alterutrum. hoc quidem amat illud aut odit ut alterum metu excidendi non admittat in cassum denuo mutabilis intro ducatur: Sed uelud deus & patris uerbum iustus est iudex et uirtutis amator. immo uero uirtutis elargitor: **Cum** igitur natura sit iustus p̄p̄ea iusticiam diligere & iniquitatem odisse dicitur: ac si diceretur quia bonos amat & admittit iniquos auertitur & odit: **Nam** & de patre hoc idem diuine scripture dicunt: iustus iudex iusticias dilexit. & omnes odit facientes iniquitatem: & portas sien diligit. tabernacula autem iacob non magnificat: & iacob dilexit t̄ esau uero odio habuit: **Et** rursus uox dei est per hefaiam dicentis: ego sum dominus qui diligo iusticiam: & odi rapinas uel ī iusticias: aut ergo et illa uerba sicut hęc accipiant. nam et illa de imagine dei scripta sunt aut hęc quoq; sicut illa male intelligentes patrem etiam mutabilem ex cogitent: Hoc uero si dicentibus. aliis ne audiri quidem sine piculo potest bene ergo intelligimus deum dici diligere iusticias et odisse rapinas ex iniuria: non ip̄e sicuti qui inclinationem habet in alterutrum. & cōtrariū admittere potest: ut hoc quidem deligat illud autem respuat. hoc enim suum est eorū qui facti sunt: sed quia deus ueluti iudex iustos diligit: & admittit ab iniquis aut auersus est: consequens fuerit hęc quoq; de imagine dei cogitare: q̄ eodem mō diligit et odit: **Talem** enim natura esse oportet imaginem qualis est pater eius: tamen si ariani ueluti cęci neq; hoc neq; aliud quicq; diuinorū eloquiorū uideant qui cum a cordis sui cogitationibus immo uero exagitationibus ceciderit ad diuinorum denuo scripturarum uerba confugiunt: In quibus ipsis pro consuetudine insensati non uident sensum earū sed iniquitatem suam quasi regulam statuentes ad hanc eloquia diuina omnia distorquent qui ea tantum modo loquentes: nihil preterea aliud audire digni sunt q̄ errate scripturas uirtutem q; dei nescientes: **Quod** si prexerint merentur confundi etiam et audire redditę que sunt hominis

homini: et quæ sunt dei deo: **S**cripture igitur inquit in prouerbis habet? domus
creauit me ab initio uiarum suarum & in epistola apostoli dicentis tanto melior
angelis factus quanto differentius præ ipsis sortitus est nomē & paulo post: **V**ndē
fratres sancti uocationis celestis particeps considerate apostolum & pontificem
confessionis nostræ iesum fidelem ei qui fecit ipsum: **E**t in actibus: **N**otum igitur
sit nobis omnis domus israel qui & dominum & christum deus fecit hunc iesum
quem uos crucifixistis: **H**ęc passim iactantes nec sensum recte capientes exinde
arbitrati sunt uerbum dei creaturam esse & facturam & eorum unum quæ facta
sunt itaq; rudens prætextu decipiunt cum uerba proponant & pro uero sensu p
prium hæresis uenenum aspergant: **N**am si cognoscerent impie non facerent in
dominum glorie nec quæ bene scripta sunt male ipsi interpretarentur: **Q**uare si
caiphae modum probantes iudeos sequi decreuerunt: ut ignorent quod scriptū
est quia uere deus in terra habitabit: apostolicas dictiones exquirere noluit nō e
nim iudeorum hæc: **Q**uod si manichæis sacrilegis in mixti negant uerbum carnē
factum esse: & ipsius in carne presentiam nollint narrare proueria. **N**am & hoc
a manichæis alienum est: **A**t si propositi sui gratia & lucri quod inde auare faci
unt & opinionis cui ambitiose student uerbum carnem factum esse quia scriptū
est negarēt non audent: aut de hoc uerba recte intelligāt quæ in presentiam salua
toris corpoream scripta sunt: aut si sensum negant: negent & dominum hominē
factum esse: non enim decorum est fateri uerbum carnem factum & his quæ de eo
scripta sunt erubescere: & ob hoc sensum scriptorum corrumpere: **S**criptum est
enim tanto melior angelis factus: hoc primum exquirere necesse est: **S**ed quemad
modum in omni scriptura diuina: ita & hic facere oportet ac necessarium est tem
pus quando apostolus dixerit & personam & exemplum cur scripserit fideliter
obseruare ne si hæc aut horum aliquid in incautum lectorem preterierint. id sen
tiant quod procul sit aueritate: hoc & eunuchus ille discēdi cupidus nouerat qui
philippum rogabat dicens obsecro te de quo propheta dicit de se ipso an de alio
quopiam: **V**erebatur enim ne si lectionem prætor personam intelligeret a recta sē
tentia declinaret. **E**t discipuli cum eorum quæ dicebantur tempus dicere uellēt
dominum rogabant dicentes dic nobis quando hæc erunt: & quod signum præ
sentis tui: & plenitudinis seculi. **N**am & ipsi a saluatore audientes quæ ad finem per
tinent: tempus etiā scire uolebant ut nec errarent ipsi & docere alios possēt: **C**um
igitur didicissent. thesalonicenses qui erraturi fuerant rectā ire uiam docuerunt
Si quis igitur eiusmodi cognitionem recte tenuerit: rectum sanumq; sensum fidei
tenebit. **Q**uod si aliquid horum fefellerit continuo labitur in heresin tempus er
go hymeneum alexandrumq; fefellit qui resurrectionem iam fuisse dicebant galate
uero nunc post tempus circumcisionem sequuntur. **P**ersonæ passi sunt errorem
iudei: & nunc quoq; paciuntur: qui putant de aliquo ipsorum dici ecce uirgo cō
cipiet & pariet filium & uocabunt nomen eius emanuel quod est interpretatum no
bis cum deus & hoc quidem prophetam uobis suscitabit deus eum de aliquo p
phetarum dici putant: & illud tanq̄ eius ad occasionem ductus est: non philip
po didic erunt: sed arbitrantur ipsi de hesaia dici aut aliquo superiorum prophe
tarum. **T**alia igitur & christi impugnatores passi in abominabilem heresim ceci
derunt. **N**am si apostolici dicti personam & rem & tempus cognouissent: **N**unq̄ e
a quæ hominum sunt in diuinitate capientes adeo impie fecissent malefani: hoc
autem uidere potest: **S**i quis principium lectionis acceperit apostolus enim dixit
multifariam multis q; modis olim deus latus patribus nouissime diebus his lo
cutus est nobis in filio cum peccatorum purgatio facta est apostolicum dictū me
morat: quando autem locutus est. nobis in filio uel quando facta est peccatorū
purgatio? non ne eum homo factus est: post prophetas in nouissimo dierum?

Deinde quia narratio erat de preparatione ista dicitur nouissimus temporibus dicens consequenter memorauit nec superioribus quidem diebus tacuisse hominibus deum: quibus per prophetas locutus est: **Et quoniam propheta ministrarunt et per angelos dicta lex est: & filius accessit et ministrare uenit: necessario subiunxit: Tanto melior angelis factus ostendens quia quantum filius distat a seruo tanto ministracione seruorum melior filii ministratio facta est: Ministracionem igitur apostolus ueterem nouamque diiudicans cum ad iudeos scriberet palam dicebat.**

Tanto melior angelis factus propterea nec omnino quidem comperatiue dixit: maior uel preciosior: ne quis hunc et illos eiusdem quasi generis esse cogitaret: sed melior dixit ut ostenderet ab his quae facta sunt filii differere naturam. Et hoc a sanctis scripturis demonstracionem habemus hic dauid carentis melior una dies in aruis tuis super milla. inde salomonis resonantis accipite disciplinam: et non argentum et cognitionem super aurum probatum: Melior enim sapientia lapidibus preciosis: omne autem preciosum non est ea dignum: Quomodo non alterius substantiae fuerint diuersaeque naturae sapientia & lapides qui de terra sunt.

Quae cognatio aulis caelestibus est cum terrenis habitationibus uel temporanea & mortalia quid simile cum aeternis & spiritualibus habent: haec enim & hesaias ait. haec dicit dominus eunuchis: quicumque serauerit sabbata mea: & elegerit quae ego uolo & amplexi fuerint testamentum meum dabo eis in domo mea & in pariete meo locum nobilem: Melius filii & filiarum: nomen aeternum dabo eis & non deficiet: Sic ergo nulla est filio cum angelis cognatio Quod si nulla est non igitur melior comperatiue dixit: sed discretiue: quia natura huius distat ab illis Quo circa & ipse apostolus quasi interpretatur quod melior dixit nulla in re alia possuit quam indifferentia filii ab his quae facta sunt dicens quia hic filius est illa uero seruitia & hic ut filius cum patre sedet in dextra: sed illa ut serui presto ad sunt mittuntur & seruiunt. Haec cum ita scripta sunt: neque in his filius ariani factus ostenditur sed ab his potius quae facta sunt alienis & patris in cuius est gremio proprius.

Nam quod & hic scriptum est factus: non ut uos arbitramini significat factum esse filium. Si enim simpliciter dixisset factus: Et praeterea nihil arianis occasio fuisset: Nunc uero filium predixit. per omnem littere progressum filium ostendens alium ab his esse quae facta sunt nec absolute posuit factus: sed melior factus indifferenter namque dictionem putauit: eum sciret quia de filio constanter proprio si quis enim meliorem factum uel genitum dicit: et esse meliorem dicit. Nam quod est nihil differt siue quia natum esse dicat siue quis factum: quum uero facti sunt. Cum opificia sint geniti dici non possunt: nisi postea sane geniti filii participes geniti dicantur et ipsi non ex propria natura: sed propter filii in spiritu participationem: & hoc item diuina scriptura nouit: Nam de his quae facta sunt dicit omnia per ipsum facta sunt: et omnia in sapientia fecit De filiis uero irati sunt iob filii septem & filiae tres et abraam centum annorum erat cum natus est ei isaac filius eius:

Moses autem dicebat sicui nati sunt filii Ergo si alius est filius ab his quae facta sunt: et propria solum substantiae patris generatio: neque arianis iactatur occasio dictionis factus. Nam si in his etiam confusi uerba instent comperatiue dici & id quae comparantur eiusdem generis esse: ut filius naturae sit angelorum: arguentur in primis ut qui ualentini et carpocratii: et aliorum hereticorum opinionem sequuntur. Quorum alter angelos eiusdem cum christo generis esse dixit: Carpocras uero angelos mundi opifices esse ait: a quibus cum & isti fortasse didicerint uerbum dei comparant angelis: Sed confundentur talia somniantes psalmista dicente: Quis similis tibi inter deos domine et quis assimilabitur domino inter filios dei: Verum tamen audient quia si didicerunt et ipsi quod comparatio in his procul dubio uult fieri quae eiusdem et non quae diuersi generis sunt: nemo deum

homini comparauerit nec rursus hominem brutis nec ligna lapidibus: propter
dissimilitudinem nature: Sed res in comperabilis est deus homo autem homini
comperatur & lignum ligno & lapis lapidi: & nemo de his diceret melior sed ma-
gis & plus. sic & ioseph pulcher magis erat p̄ fratribus eius & rachel pulchrior lia
Stella enim stella non melior est sed potius distat in gloria: De his uero que di-
uersi generis sunt ubi hęc aliquis inuicem comperat: tunc melior ad dicituram
dicitur quemadmodum de sapientia & lapidibus dictum est: **Si** ergo dixisset apo-
stolus tanto magis angelos filius precedit uel tanto maior est fuisset uobis occa-
sio quasi filius compararetur angelis: nunc autem cum dicat meliorem esse eum
tantumque ab illis distare quantum filius a seruis ipsum ab angelorum natura di-
uersum esse demonstrat & item cum eum esse dicit qui omnia fundauit ipsum
ab his que facta sunt: **Nam** si & illud animaduertent paulus eos simili modo re-
darguet cum ait: **Cui** enim unquam angelorum dixit filius meus es tu & ad angelos
quidem dicit qui facit angelos suos spiritus & ministros suos flammam ignis. **Ec-
ce** de his que facta sunt fieri ea facturas que esse dicit ad filium uero non facturam:
neque fieri sed sempiternum & regem & opificem esse confirmat dicens sedes tua di-
us in seculum seculi & tu ab initio domine terram fundasti & opera manuum
tuarum sunt cęli: ipsi peribunt: tu autem per manes ex quibus & ipsi conspiciere
possent si modo uellent que alius quidem est opifex & alia sunt opificia: & ille qui-
dem deus est hęc autem creata & ex nihilo facta: **Nam** que nunc dicitur ipsi peribunt
non quasi peritura sit creatura dicitur: sed ut ex fine: eorum que facta sunt natu-
ra ostendat: **Que** enim perire possunt etiam si factoris gratia non perierint ea ta-
men ex nihilo facta sunt & non fuisse aliquando ipsa testantur. **Et** propterea quo-
niam hęc talem naturam hęc: de filio dicitur tu autem per manens ut semper
nitatis eius ostendatur **Neque** enim habet ut perire possit sicuti que facta sunt **Sed**
cum habeat permanere semper alienum est ab eo dicere non erat priusquam genitus
esset proprium uero ipsius est semper esse & permanere cum patre. **Quod** si nec
ista quidem in epistola ad ebreos scripsisset apostolus ex aliis tamen epistolis e-
& ex omni scriptura prohiberentur certe tale aliquid de uerbo somnare cum
uero & ipse scripserit & in superioribus demonstratum sit generationem substā-
tie patris filium esse & ipsum opificem: hec ab eo fabricata ipsum splendorem &
uerbum & imaginem & sapientiam patris que uero facta sunt trinitate inferiora
presto adesse atque seruire: diuersi generis igitur diuersę que substantię filius ab is
que facta sunt & patris potius substantię proprius proprius inquam eius denique na-
ture consistit liccirco enim & ipse filius non dixit pater meus melior me est ne que
cum ab illius natura alienum putaret sed maior inquit non magnitudine quadam
nec tempore sed propter eam que ex ipso patre est generationem: **Verum** tamen
dicendo maior est: substantię denuo proprietatem ostendit & apostolus ipse non
qui uerbi substantiam ab his que facta sunt principaliter discernere uellet dice-
bat tanto melior angeli factus incomperabile enim est immo uero diuersum:
sed qui uerbi in carne aduentum & que tunc ab eo fiebat preparationem intueret
tur hunc non esse prioribus similem ostendere uoluit: ut quantum natura prestat
eis qui ab ipso premissi sunt: tanto etiam eo amplius gratia que ab eo & per eum
fit melior esset ministratio que per angelos exhibetur: **Seruorum** enim erat fru-
ctus tantummodo reposcere Filii autem & domini debita remittere: & uineam tra-
sponere Itaque eam & que ab apostolo subiunguntur filii differentiam ostendunt
ab his que facta sunt. cum dic propterea abundantius oportet obseruare nos ea
que audiuimus ne forte effluamus: **Si** enim qui per angelos dictus est sermo fac-
tus est firmus: & omnis preuaticatio: & inobidientia accepit iustam mercedis re-
tributionem: quomodo nos effugiemus: si tantam neglexerimus salutem quecum

inītiū accepisse enarrari per dominum ab eis qui audiueret in nos confirmata est. Quod si ex his unū quę facta sunt filius esset: melior eis non esset: nec in preuaricatione plus propter ipsum ultionis reponeretur: Neq; enim in ministerio angelorum preuaricantibus pro uno quoq; eorum plus & minus erat: Sed una lex erat una uindicta in eos qui preuaricarent: Sed quia uerbum de his non est quę facta sunt: sed patris filius est ideo quanto melior ipse & quę per ipsum fiunt meliora & prestantiora sunt: tanto etiam poena maior: Videant igitur gratiam quę per christum est. & ipsum agnoscant ex operibus quoq; testificantem q; ab his quę facta sunt diuersus est: Solus autem uerus ipse in patre filius & pater in ipso: lex igitur per angelos dicta est: & perfectum fecit neminem: cum uerbi indigeret aduentu quemadmodum paulus dixit. Aduentus autem uerbi patris opus perfectit: & tunc quidem ab adam usq; ad moysen mors dnata est: Verbi autem presentia mortem exinamuit. Nec iam morimur omnes in adam sed uiuificamur omnes in christo & tunc quidem ad uirginem usq; ad berfabee lex gloriabatur & in sola iudaea notus erat deus nunc autem in omnem terram exiit tonus eorum et omnis terra plena est cognitione dei: Discipuli enim gentes omnes docuerunt et nunc impletum est quod scriptum erat: Omnes erunt scientes dei & imo quę ostendebatur figura erat. Nuper ueritas patefacta est: & hoc item apostolus ipse manifestius deinde declarat dicens: in tantum melioris testamenti sponsor factus est iesus & rursus nunc melius sortitus est ministerium: quanto et melioris testamenti mediator est. quod in melioribus repromissionibus sancitum est lex & enim nihil perfecit. Inductio autem est melior spei: & iterum dicit necesse est ergo exemplaria quidem celestium his mundari: ipsa autem celestia melioribus hostiis q̄ istis. Melior igitur & hic & ubiq; domino ascribitur. qui melior est & diuersus ab his quę facta sunt: Melior enim hostia quę per ipsum fit: Melior spes quę in ipso est & repromissiones quę per ipsum fiunt non ut quę magna perius: sed ut naturaliter diuersa diuersio comperantur. Nam & qui hęc disponit melior est q̄ quę facta sunt. et illud etiam quod dicitur factus est sponsor: sponsonē pro nobis ab eo factam significat. Ut enim cum uerbum esset caro factum est & factum esse carni computamus: facta est enim ipsa atq; creata ita & hic factus est ut hoc iuxta secundam significationem accipiamus. quia ipse factus est homo & cognoscant litigiosi q; ab hac quoq; peruersa eorum opinione recesserunt audiunt quia non ipsius substantiam paulus factam esse significat qui nouerat ipsum esse filium et sapientiam et splendorem et imaginem patris. Sed factum esse hic quoq; testamenti ministerio cūputatur per quod mors quę aliquando dominabatur examanita est. Nam ministerium quod per ipsum fit hoc quoq; melius factum est q; uim legis in qua per carnem infirmabatur condemnauit deus filium suum mittens in similitudine carnis peccati: et de peccato condemnauit peccatum in carne depellens ab ea peccatum in quo perpetuo captiua tenebatur. ut intelligentiam dei suscipere non posset: et carnem uerbi susceptibilem praperasset. nos fecit non iam secundum carnem ambulare. sed secundum spiritum et sepius dicere: nos non in carne sumus sed in spiritu et filius dei uenit in mundum non ut iudicet mundum sed ut redimat omnes et mundus pro ipso saluetur. Tunc enim quasi reus iudicabatur a lege mundus: Nuper autem uerbum in se iudicium recepit: et pro omnibus corpore passus salutem omnibus elargitus hoc intuēs clamabat iohannes lex per moysen data est. gratia et ueritas per iesum christū facta est melior autem gratia q̄ lex et ueritas q̄ umbra. Melior autem ut dictum est per alium quempiā fieri non poterat nisi per filiū qui sedet in dextera patris: hoc uero quid aliud significat q̄ filii proprietatē: et quę patris est hęc filii diuinitatem: Patris enī impium filius regens in eadē sede cū patre sedet. Et uerbū qd̄ patris

diuinitate contemplamur deus est & qui filium uidet uidet & patrem: & ita deus unus est: & adextra sedens parrem a sinistra esse non facit: sed quod in patre dextrum est ac uenerabile: hoc & filius habet & dicit ipse omnia quęcunq; pater habet mea sunt iccirco enim a dextra sedens filius patrem & ipsum a dextra uidet. **T**ametsi ut homo factus dicat prospiciebam dominum quia a dextris meis est iugiter: **N**am & in hoc item ostenditur qđ filius est in patre: & pater in filio quia cū in dextra sit parer in dextra est filius: & cum a dextris sedeat filius pater est in filio & angeli ministrant ascendentes & descendentes de filio autem dicit & adorēt eum omnes angeli dei: & quando angeli ministrant dicunt ad te missus sum & dominus iussit: **F**ilius uero quis ut homo dicat missus sum & oret opus perficere & ministrare: **T**amen ut uerbum & imago dicit ego in patre & pater in me & qđ me uidet uidet & patrē et pater in me manens facit opera: **Q**uę enim aliquis in imagine contemplatur. ea patris opera sunt. **H**ęc igitur istis ipsam certe impugnantibus ueritatem satis esse possunt: **V**erum tamen quia scriptum est: melior factus si factum de filio dicitur proinde ac genitum & esse audire nolunt uel qđ melius factum est ministerium: factum ut diximus accipere & intelligere recusant sed ex hac dictione putant dici factum esse uerbum: hęc quoq; breuiter accipiant quandoquidē superiorib⁹ obliui sunt: si filius est ex numero angelorum dicatur sane de illo sicut de angelis hęc dictione factus: & nihil ab eis per naturam differat: **S**ed sint aut & ipsi filii: aut & ille angelus & omnes communiter a dextra patris se deant: uel cum omnibus p̄sto adsit & filius tanq̄ spiritus qui ministret quiq; ad eiusmodi illorum ministeria mittatur & ipse: **Q**uod si paulus ab his filium se cernit quę facta sunt dicens cui enim dixit angelorum filius meus es tu: & hic cęlum terramq; angeli uero ab ipso fiunt: & ipse cum patre sedet illi p̄sto adsunt ministrantes cui non fuerit denuo planum. qđ non de substantia uerbi dixi hanc dictionem factus. **S**ed de ministerio qđ per ipsum factū ē: **V**t. n. cum uerbum esset caro factum est: **S**ic homo factus tanto melior in ministrando factus est ministerio qđ per angelos fit: quantum distat a seruis filius ab opifitis opifex. **D**efinunt igitur de substantia filii dictione accipere dictionem hanc factus. **N**on enim de his est quę facta sunt: & cognoscant quia factus dictione significatiua est ministerii ac dispositionis factę. **Q**uomodo autem rebus creatis in ministrando melior facti sit qui natura melior erat: superiora declarant. **E**quidem arbitror fore de his erubescant. **S**ed si forte contenderint. haud absurdum fuerit in uesanam eorum audaciam discedere: simulq; opponere istis uerba huiusmodi de ipso patre dicta ut uel confusi linguam suam maledictis contineant uel certe intelligant quam insanie profunditatem inuenerint. **S**criptum ē igitur fias mihi in deum protectorem. & in domum refugii ut salues me & rursus factus est dominus refugium pauperi: ut quotquot eiusmodi dicta in sacris scripturis inueniuntur: **S**i ergo hęc in filium dicta esse fatentur qđ fortasse uerius est: agōscent quia sancti dignum dicunt ipsum qui factus non est sibi adiutorem esse deumq; refugii. **E**t deiceps cum legunt & factus est & fecit & creauit in presētiam eius quę in carne fuit scriptum accipiant: tunc enim factus est adiutor domus quę refugit cū peccata nostra corpore suo sustulit in ligno: dixitq; uenite ad me omnes qui laboratis & onerati estis. & ego reficiam uos. **S**i uero in patrem hęc uerba dici asserunt ergo qđ & hic scriptum est fias & factus est: huc eorum conatus progredietur ut deum et factum esse dicant. & de ipso haud aliter qđ de uerbo eius diserere audebunt: **C**onsequenter enim eos talia de patre suspicari conuincitur: qualia etiam de uerbo sonant: **S**ed absit ut hoc unquam fidelium cuiuspiam mentem pertransseat. **N**am neq; filius ex his est qđ facta sunt. **N**eq; id qđ ita scriptum est & dicitur fias & factus est principium essentię significat: sed auxilium indigentibus factum. **D**eus

enim semper est & idem **H**omines autem postea per uerbum facti sunt sicut pater ipse uoluit: & his qui facti sunt inuisibilis est & inaccessibilis deus: & hominibus precipue qui in terra sunt: **Q**uando igitur firmi homines in plorat **Q**uando persecutionem patientes auxilio indigent. **Q**uando iurta affectu precant tunc inuisibilis ille cum humanus sit beneficio sentitur quod per proprium ipsius uerbum et in ipso facit: & continuo per cuiusque indigentia deus presentis est hominibus & inficitur infirmis robur persecutionem patientibus refugiumque domus salutis iniuria affectis dicit ipsis ad huc loquentibus amo ecce adsum **Q**uod igitur in subsidium cuique fit per filium hunc sibi quisque deum factum esse dicit: Nam et ad iutorum ab ipso deo per uerbum fit: & hoc hominum consuetudo nouit. **E**t hoc quilibet dici recte consentiret: Sape et homines hominibus opitulantur & alius iniuria affectum defendit ut abraham loth alius profugo demum aperuit ut abdias filiis prophetarum: alius hospitem suscepit ut loth angelos alius indigenti largitus est. ut iob rogantibus ipsum: **H**i ergo si pro cuiusque meritis dicerent. hi mihi adiutor ille refugium alius largitor factus est **H**ec cum dicerent. non generationis principium nec essentiam eorum significarent qui benefecissent: sed beneficium quod ab illis accepissent pari ratione sancti cum de deo dicunt factus est & fias non principium quodam generationis significant. **D**eus enim nec principium habet nec factus est: sed salutem ab eo factam hominibus ostendunt. **Q**uod cum ita intelligatur consequens erit de filio quoque quantum libet quoties quis dicat factus est & fias: eadem seruare sententiam ut cum dici audierint factus melior angelis & factus est non factum di uerbi principium intelligant. nec ex his omnino factum ipsum somnient sed id a paulo intelligent de ministerio ac dispositione dici cum factus est homo: **Q**uando enim uerbi caro factum est et habitauit in nobis: uenitque ut salutem ministraret omnibus atque donaret: tunc salus nobis factus est uita factus est propiciatio factus est: **T**unc pro nobis ipsius preparatio angelis melior facta est: & uia factus est ac resurrectio: **E**t quemadmodum illud fias mihi in deum protectorem non essentia ipsius dei generationem significat sed ut diximus humanitatem: ita & nunc factus melior angelis & factus est et in tantum melior factus est sponsor iesus non substantiam uerbi factum significat: absit sed ipsius: erga nos beneficium ex humanitate factum licet heretici ingrati sint & litigiosi.

Cum in superioribus de errore ac superstitione gentium pauca ex multis libantes id quod ad idola pertinet satis dixerimus quoniam modo ea ab initio inuenta fuerint que ex peccato homines sibi ipsi idolorum cultum excogitarunt: **Q**uoniam etiam dei gratia non nihil de uerbi paterni diuinitate significamus de ipsius in res omnes prouidentia atque uirtute que per eum bonus pater omnia disponit et ab eo concta mouentur: & in ipso uiuificantur: **A**ge o macari & pietatis fide uere christi amator consequenter etiam de uerbi humanitate narremus & ipsius ad nos apparitione diuina ostendamus quam iudei calumniantur gentiles irrident: nos autem ueneramur ut in quo uerbi exinanitio uideretur: hic etiam multo maiorem multoque ampliore erga eum pietatem habeas: **Q**antum enim ab ipsis irrideretur tanto maiore diuinitatis sue testificationem prebet: **Q**uare enim homines quasi fieri non possint minus comprehendunt ea ipse fieri posse demonstrat: & que homines tanquam absurda ludificant ea ipse bonitate sua consentanea reddit. & que arguti homines tanquam humana rident ea ipse uirtute sua diuina esse demonstrat qui ex cogitatione idolorum per cruce solita ipsius humilitate peruertit illudentes uero & in credu

los. ut sua ipsius diuinitatem uimq; cognoscerent occulte conuertit Sed ad horū
narrationem opus est eorum que predicta sunt reminisci ut causam cognoscere
possis cur tale tantumq; patris uerbum in corpore apparuerit nec saluatorem
pures qui corpus naturali quadam ratione gestauerit: sed cum incorporeus sit et
& uerbum pro sua tantum humanitate simul & bonitate ut nos saluaret humāo
in corpore nobis apparuit: Sed nos qui de hoc uerba facimus prius de creatione
uniuersi ac de opifice eius deo dicere conuenit ut hoc pacto quispiam uideat hęc
etiam a uerbo per ipsa fabricante primordia merito factam fuisse renouationem
Nihil enim contrarium uidebitur si per quem pater eam creauit in ipso etiam
salutem eius operatus est Conditionem mundi & rerum omnium creationem di
ferenter acceperunt multi & pro sua quisq; uoluntate diffinierunt. Alii enim dñt
sponte omnia & ut casus tulit genita esse: ut epicuri qui pro sc̄ntia sua nec uni
uersi quidem prouidentiam esse fabulantur. plane contra ea dicentes que clara
sunt atq; uidentur: Nam si sp̄te omnia sine prouidentia ut ipsi uolunt genita ef
sent oportebat omnia simpliciter nasci & similia esse minimeq; uaria. Opus enim
erat tanq̄ in uno corpore solem omnia esse uel lunam Et in hominibus totum o
portuit manum esse uel oculum uel pedem: nunc autem non ita est. Videmus. n.
aliud solem aliud lunam aliud terram: Et in corporibus item humanis aliud pe
dem aliud manum aliud caput: Hęc autem distinctio res ipsas non sponte natas
esse declarat: Sed earum causam precedere demonstrat ex qua deum etiam qui
distiguit & omnia facit Cognoscere uos alii inter quos & magnus ille apud genti
les plato ex āte subiecta & non generata materia deum uniuersa fecisse disputant
neq; enim potuisse quicq̄ facere deum nisi ante subiecta fuisset materia sicut & fa
bro lignum ante subiectum esse oportet: ut operari possit: Hoc uero cum dicunt
non intelligunt se deo circum ponere imbecilitatem: Nam si nō est ipse causa ma
terię sed omnia omnino facit ex ante subiecta materia imbecilis ipse inuenitur q̄
sine materia nihil eorum que sunt operari possit sicut & fabri certe imbecilitas ē
sine lignis nihil quorum usus indigeat operari posse Et enim pari ratioe nisi ma
teria fuisse & nihil deus operatus esset. & quonam modo factor iam & opifex dic
tus esset si aliunde operari habuisset & dico autem ex materia. Quod si res ita habet
ut ipsi uolunt deus ad hęc ut res sint: artifex solum non etiam creator erit: Si q̄
dem in subiecta materia operatur & materię autor non est ipse: nec uniuersi crea
tor dictus esset & si materiam utiq; non creat: ex qua omnia consistunt que creata
sunt qui uero alias sequuntur hereses rerum omnium sibi fingunt opificem pre
ter domini nostri iesu christi patrem in his etiam que dicunt nimium cęcuerunt
res: Et enim dicente ad iudeos domino non ne legistis q̄ qui ab initio creauit: ma
sculum & feminam creauit eos & dixit huius causa reliquet homo patrem & ma
trem & ad hęc uxorē suę & erunt duo in carne una Deinde significans eū q̄ cre
auit Quod igitur inquit deus coniunxit homo non separet quomodo isti alienā
a patre creationem introducunt? Si uero est ut uult Ioannes qui omnia complec
titur: & dicit omnia per ipsum facta sunt & sine ipso factum est nihil quonammo
do alius opifex esse & preter christi patrem hęc quidem isti fabulantur: diuina ā
scriptura & christiana fides eorum certe stulti loquium tanq̄ sacrilegiū damnat
Neq; enim sponte quia in prouissa non sunt neq; ex ante subiecta materia quia i
beciliis non est deus sed ex nihilo & ex eo quod nusq̄ nullatenus erat deum om
nia per uerbum fecisse cognoscit sic per moysen ait. In principio deus fecit celū
& terram Sed per utilissimum pastoris librum ante omnia crede: q̄ unus est de
us qui omnia creauit & continet & ea ut essent ex nihilo fecit: Quod & paulus
significans fide inquit credimus perfecta esse secula uerbo dei ut ex inui

sibilibus utilisibilia fierent: deus enim bonus est immo uero fons bonitatis bono autem nullius rei foret inuidia: quo circa nulli esse inuidens ex nihilo concta creauit per proprium uerbum dominum nostrum iesum christum. **Et** ex omnibus quae super terram genus humanum miseratus est. quod cum uidisset non esse idoneum per proprie generationis rationem durare semper. plus aliquid ei gratificans homines creauit non ut cetera animalia simpliciter sed eos ad imaginem suam fecit quibus uero tribuit uerbi sui ut cum uerbi quidam quasi umbra tenerent rationales facti permanere in beatitudine possent. & ueram uereque sanctorum in paradiso uitam exigent. **Sed** rursus qui hominum nosset arbitrium: quod in utrumque poterat inclinari gratiam quam eis dederat praeueniens lege firmavit & loco **Nam** in suum eos paradysum introducens legem dedit eis ut si gratiam seruarerent & boni esse persisterent uitam in paradiso iocundam sine dolore sine solitudine uiuerent praeterquam quod caelestis etiam beatitudinis promissionem habebant. **Quod** si transgredirentur et peruertentes ignaui fierent se ipsos in morte pro natura sua corruptionem passuros esse cognoscerent nec deinde in paradiso uicturos: sed extra eum morientes quod reliquum erat in morte et corruptione mansuros: Hoc et scriptura significat dicens ex persona dei: Ab omni ligno quod est in paradiso comestione comedas autem a ligno cognoscendi bonum & malum ne comedetis ab eo:

Quacumque autem hora comederitis morte moriemini. hoc autem morte moriemini quid aliud fuerit quam non mori solum sed in mortis & corruptione permanere?

Miraris fortasse. quid ita cum de humanitate uerbi dicere proposuerimus: nunc de omnium primordio narremus. **Sed** ne hoc quidem est a narrationis consideratione alienum: **Necesse** est enim qui desaluatoris ad nos apparitione dicimus. de hominum quoque primordio dicere cognoscas quia causa nostra illi occasio descendendi fuit et transgressio nostra uerbi humanitate ex ciuit: ut praeniret & ad nos dominus & appareret inter homines. **Nos** enim incarnationis illius causa extitimus et pro nostra salute humano etiam in corpore nasci & apparere concupiuit: **Sic** igitur deus hominem fecit & incorruptum persisteri uoluit: homines uero ubi contempserunt & auerterunt a deo cogitationem & ut inferioribus dictum est considerarunt & cogitarunt sibi ipsi peccatum: cuius antea minas audiuerant condemnati sunt nec deinde sicuti facti erant permanserunt: sed pro eorum considerationem corruptibiles erant: & mors illi dominans uictoriam obtinebit: **Transgressio** namque praeccepti in id eos conuerterat quod naturaliter erant ut quae admodum facti erant. cum antea non essent ita nunc cum essent corruptionem temporis conuenienter paterent: **Nam** si naturam habentes ut aliquando non esset uerbi praesentia et humanitate ad hoc uocati erant ut esset: consequens erat dei cogitatione priuatos & ad ea conuersos quae non sunt (**Non** esse. n. prohibet mala esse at prohibet bona) quoniam quidem eum quae est reliquerant deum hoc etiam priuati homines ne sepe esset ut. uidelicet resoluti in morte & corruptione manerent: **Est**. n. homo naturaliter mortalis ut quae ex nihilo factus sit: sed naturale obtulisset & corruptionem pro similitudine quam ad eum habet quae est: siquidem eam pro ipsi cogitationem serualet: ac deiceps incorruptibilis mansisset: quemadmodum sapientia dicit: **Observatio** legis confirmatio incorruptionis incorruptibilis at factus: reliquum uixisset tamquam deus sic quodam in loco scriptura significat hoc dicens. **Ego** dixi dii estis et filii altissimi omnes uos at tamquam homines morimini: et tamquam unum principium caditis: **Deus**. n. non solum ex nihilo nos fecit. sed et uitam nobis tamquam diuinam dedit gratia uerbi: homines at ab his auersi quae eterna sunt et castilio diaboli ad ea conuersi participationes uerbi cum id quod naturaliter erant e fugerent. siquidem boni persistissent ipsis naturalis corruptio non appropinquasset sic et sapientia dicit deus hominem creauit ad incorruptionem & imaginem eternitatis suae: **Inuidea** autem diaboli mors introiuit in mundum: hoc autem factio moriebantur homines & co

ruptio aduersus inualeſcebat & hoc ipſo contra uniuerſum genus pluſq̄ p̄ na-
 tura ualebat: q̄ in eos diuinitatis nimas p̄cepti tranſgreſſione p̄ſumerat nā
 & homines peccando non ad certos ſecuti ſunt fines ſed paulatim progredientes
 in iminensum uſq; propceſſerunt. cum ab initio mittentes malitię fuiſſent. &
 contra ſe greſſi qui non in uno uitio ſtarent. ſed noua omnia ſuper aliis alia exco-
 gitarent peccando inſatiabiles facti ſunt: Siquidem adulteria ubiq; erant & furta
 uniuerſa terra cędibus atq; rapinis imbuta. lex de corruptione & iniuria ſanctā
 non erat: mala omnia priuatim et publice apud omnes fiebant. Ciuitas contra ci-
 uitatem pugnabant & gens contra gentem inſurgebat: Totus terrarum orbis
 diſſenſionibus & bellis diuiſus. Cum omnes pro ſe quiſq; de iniquitate cer-
 tarent nec ab his uitia contra naturam habiant: ſed ut apoſtolus ait chriſti teſtis
 & ſcēmine eorum permutauerant naturalem uſum in eum qui eſt contra naturā
 ſimiliter & mares omittentes naturalem uſum ſcēmine accenſi erant in cupiditate
 ipſorum ad inuicem: mares in maribus turpitudinem operantes & mercedē q̄ op-
 portebat erroris ſui in ipſis capientes propterea iam magis inualeſcente morte &
 aduerſum homines corruptione perſtante genus humanum corumpebatur Rati-
 onalis uero & ad imaginem factus homo periebat. & q̄ adeo factum erat opus p̄-
 debatur. Et enim mors ut ante dixi lege contra nos poterat. nec facultas erat effu-
 gere legem: nam adeo propter tranſgreſſionem lata fuerat & proſecto abſurdum
 ſimul: & indecorum facinus erat: abſurdum quidem deum qui dixerat. mentiri
 ut cum legē ipſe tuliffet morte moriturum hominem ſi p̄ceptum p̄teriret
 poſt tranſgreſſionem homo non moreretur. ſed uerbum illius ſolueretur: Neq;
 enim ueridicus deus eſſet ſi cum ipſe dixiſſet morituros nos: homo non more-
 tur: indecorum autem ruruſus eos q̄ rationales facti eſſent uerbiq; participes peri-
 re ac per corruptionem ad nihilum de integro redigi: Neq; enim dei bonitate dī-
 gnum quę ab eo facta ſunt aboleri propter diaboli fraudem quam hominibus
 ſtruxerat. Aloquin etiam omnium maxime indecorum erat dei artem in homini-
 bus euaneſcere uel propter eorum negligentiam uel propter dęmonum fraudē
Cum igitur rationalia eiufmodi opera corrumperentur atq; perirent: quid deū
 qui bonus facere oportuit? an permittere. ut aduerſus ea corruptio ualeret. &
 mors ipſa occuparet & quid ea profuiſſet ab initio fieri p̄ſtabat enim non facta
 eſſe quam facta negligi atq; perire imbecilitas enim & non bonitas ex negligē-
 tia dei cognoscitur ſi cum fecerit ſuum permittit opus corrumpi: & id quidē ma-
 gis q̄ ſi non ab initio feciſſet hominem. Nam ſi non faceret non eſſet qui imbecili-
 tatem argueret cum autem fecerit & cum in eſſe produxerit abſurdiſſimum fuit
 opera perdi & maxime inconſpectu eius qui fecerat. Non igitur permittendum
 fuit. ut homines corruptione ferrentur: cum indecorum id eſſet & indignum bo-
 nitate dei: Sed quemadmodum hoc neceſſe erat ita e contrario ruruſus obicitur
 deo par fuit: ut in lege quam de morte tulerat uerus eſſe appareret: Abſurdum
 enim erat propter umilitatem perpetuitatemq; noſtram patrem ueritatis appa-
 re mendacem: Quid igitur de hoc etiam fieri oportuit uel quid deo faciendum
 fuit: an exigere ab hoīibus ſuper tranſgreſſione p̄nitentiam? hoc enim quiſpiā
 dixerit deo digū fuiſſe ut quęadmodū ex tranſgreſſione uenerāt in corruptionē
 ita ex penitētia redirent ad integritatē: Sed nec penitētia quę ſeruabat q̄ deo cō-
 uenebat: Mendax. n. denuo māſiſſet niſi detinerent in morte hoīes: Ad hęc peni-
 tētia nō reuocat ab his q̄ naturalia ſūt ſ; peccatis rātūmō liberat: Si ergo peccatū
 ſolū eſſet: nec dñ corruptio ſequeretur bñ tūc penitētia fuiſſet. Quē ſi trāgreſ-
 ſione ſemel occupante hoīes in naturali corruptiōe detinebāt: & ea quę ſecun-
 dum imaginem eſt gratia priuati erant. quid aliud fieri oportuit? uel cuius ad
 hanc gratiam & reuocationem uſus fuit niſi dei uerbi qui ab initio cuncta

ex nihilo fecit? ipsius enim erat quod corruptum fuit ad integritatem reducere.
Et qui prae omnibus esse possidet consequenter omnia solus regent pare poterat.
& pro omnibus pati & de omnibus ad patrem legatus erat idoneus: hac igitur de
causa incorporeus & incorruptibilis & immaterialis dei filius in regionem nostram
uenit: qui nec antea quidem procul cum patre suo manens: **V**enit autem cum
suas in nos humanitate & apparitione descendens: & conspicatus rationale genus
periens & mortem ipsius de corruptione dominantem: conspicatus deinde transgressio
nis minas corruptionem aduersus corroborantem: & quod absurdum erat. solui le
gem priusquam impleteretur. **C**onspicatus propterea quod contingerat dedecus ut quo
rum ipse artifex fuerat ea tollerentur: **C**onspicatus interea superabundantem. ho
minum malitiam quae eam ipsi contra se paulatim protendissent haud quamquam tolerabi
lem: **C**onspicatus etiam omnes homines morti obnoxios esse genus nostrum mi
seratus et infirmitatem dementia profecutus & cum nostra etiam corruptioe sub
missus. & mortis uictoria minime per pessis ne quod factum erat perderetur: & o
pus patris sui uanum efficeretur sibi ipse corpus assumit & a nostro minime alie
num: neque enim temere uoluit incorpore nasci: nec solum apparere uoluit: & per
aliud prestantius diuinam ipsius apparitionem facere: **S**ed nostrum corpus as
sumit & hoc non inconlute sed ex pura & intemerata uiri nescia uirgine parum
uere quae ab ore a comixtione uirorum: Ipse enim cum potens sit et rerum omniu
opifex in uirgine sibi ipse templum preparat corpus et hoc suum sibi quasi orga
num facit in quo cognoscatur et habitat & cum nostris hoc modo corpus simile
sumpsisset quod omnes eramus corruptioni mortis obnoxii pro omnibus illud mor
ti exponens patri obtulit idque humaniter fecit: ut omnibus morientibus lex de cor
ruptione hominum in eo solueretur tanquam mortis potans in dominico corpore im
pleta est nec deinde contra eiusmodi homines locum haberet: homines autem ut
pote ad corruptionem reuolutos proprietate corporis & gratia resurrectionis ad
incorruptionem ipse redigeret. & eos a morte suscitaret mortem ab eis quasi stipu
lam igne resoluens: **S**ciens enim uerbum quod hominum corruptio non aliter solue
retur quam omnino per mortem cum uerbum mori non possit quod immortale est.
& patris filius ob eam rem corpus sibi ipse quod mori posset assumit ut hoc quia
uerbi in omnibus particeps esset pro omnibus morte sufficiens fieret et propter
uerbum quod in ipso habitaret incorruptibile permaneret & in reliquum ab om
nibus gratia resurrectionis corruptio desisteret: **Q**uamobrem tanquam sacrificium
& uictimam & uictimam omnis expertem maculae corpus quod sibi ipse assumpse
rat morti destinans mortem continuo ab omnibus sibi similibus mutui oblatio
ne deleuit: **N**am uerbum dei quod prae omnibus esse possidet conuenienter tem
plum corpus quae suum exponens instrumentum creatum precium anime pro om
nibus id quod debebatur in morte persoluit: & quae ad fieri potuit propter simili
tudinem quam cum omnibus habet incorruptibilis dei filius omnes incorrupti
onem induit promissione resurrectionis: **N**am et ipsa in morte corruptio locum
aduersus homines non habet propter uerbum quod in his propter unum corpus
in habitat. **E**t quemadmodum si rex magnus magnam urbem quandam ingres
sus in aliqua eius domo habitaret talis omnia urbs honore multo dignaretur: nec
deinde quisquam inimicus eam autem predator insultans euerteret: sed omni potius
cultu digna diceret propter regem uidelicet qui in una eius domo habitaret: ita & de fe
ge omnium fuit: ipse enim cum in regionem nostram uenisset: & in uno similitudine cor
pore habitasset: omnes deinde hostium in homines cessarunt infaniae: & mortis sub
lata est corruptio: quae dui aduersus eos inualuerat: pierat enim genus humanum ni
si omnium dominus & saluator dei filius ad finiendam mortem uenisset: hoc au
tem opus uere magnum bonitatem dei maxime decuit: **S**i enim rex domum

uel uerbū quā ipse condidit prenegligentia eorū qui inhabitant a preclatoribus oppugnari omnino non negligit: sed eam uelut opus proprium ulciscitur & liberat non eorum qui inhabitant negligentiam sed suam ipsius dignitatem respiciens: multo magis deus omnis boni patris filius non neglexit hominum genus quod per ipsum factum est. incorruptionem precipitari: sed mortem quę contingerat proprii corporis oblatione deleuit: negligentiam autem eorum. sua ipsius doctrina correxit qui res omnes hominum sua ipsius potestate regit. hęc etiam theologis ipsius saluatoris hominibus quispiam credere potest si forte in eorum scripturas incidit ubi dicunt dilectio enim christi continet non cerentes hoc quod unus pro omnibus mortuus est: ergo omnes moriebantur: & pro omnibus mortuus est: ut nos non etiam nobis uiuamus sed ei qui pro nobis mortuus est: & resurrexit a mortuis domino nostro iesu christo: & rursus paulominus ab angelis inmutum uidemus iesum propter passionem mortis gloria & honore coronatū ut gratia dei pro omnibus mortem gustaret: deinde & causam cur non alium quā ipsum uerbum deum in carnari decuerit significat dicens: **Decebat** enim ipsum propter quem omnia & per quem omnia multos filios in gloriam ducentem principem salutis eorum per passiones perficere: hoc autem significat dicens quod alterius non fuit ab ea quę erat corruptione homines reducere quā dei uerbi qui iam inde ab initio fecerat eos: **Quod** autem corpus & ipse dei filius sibi sumpserit quod sacrificium de similibus erat corporibus hoc quoque significant dicentes: quoniam igitur filii participes fuerunt sanguinis & carnis similiter: & ipse participes fuit eorum ut per mortem euacuaret eum qui potestatem mortis habebat: hoc est diabolum & hos liberaret quicumque metu mortis per omnem uitam obnoxii erant seruituti. **Nam** proprii corporis sacrificio legi quę contra nos erat finem imposuit & uitę principium nobis renouauit spem resurrectionis prebens nam quia ex hominibus in homines mors uictoriam obtinebat iccirco per incarnationē uerbi dei rursus destructio mortis facta est: & resurrectio uitę dicente uiro qui christum gestabat: **Nam** quia per hominem mors & per hominem resurrectio mortuorum: sicut enim omnes in adam moriuntur. ita in christo omnes uiuificabuntur: & quę deinde sequuntur: **Nec** enim nunc etiam quasi damnati morimur. sed tanquam excitati communem omnium resurrectionem expectamus quam tempore suis deus qui eam operatus est: atque donauit ostendet. & hęc quidem prima fuit incarnandi saluatoris causa: **Sed** ex his etiam aliquis bonā ipsius ad nos presentiam rationabiliter factam esse cognosceret. **Deus** enim qui rerum omnium potestatem habet cum genus humanum per proprium uerbum faceret: eorum imbecillitatem nature perspicens. quod non sufficeret cognoscere opificem nec omnino dei cogitationē capere cum hic esset increatus illud uero ex nihilo factum hic in corporeus homines ex inferiori corpore creati & omnino facta multum a factoris comprehensione & cognitione distare: miseratus denuo genus humanum ut qui bonus est: non reliquit eos ipsius cognitione destitutos ut esse haberent non inutile: quid enim factis esse profuisset non cognoscentibus deum factorem suum uel quomodo rationales essent non cognoscente patris uerbum in quo etiam facti sunt: nihil enim ne abrutis quidem animalibus different si nihilo plus quā terra cognoscerentur. **Et** quid uero deus fecisset eos a quibus cognosci nollet. **Quare** hoc ne fieret cum bonus sit propriam eis communicauit imaginē domini nostri iesu christi. & eos fecit ad imaginem & similitudinē tuam ut per hanc gratiā considerantes imaginē uerbi dico patris per id possint ipsius patris cogitationē cape & factore cognoscentes uitā iuuant felicē & uere beatā: **Sed** rursus stulti homines sic et data sibi gratiā negligentes deū usque adeo uerterunt & animam suam eo usque per turbauerunt ut non solum cogitationis dei abluerentur sed et

sibi alia ex aliis confingerent. & idola sibi pro ueritate formarunt et ea quę non sunt. deo qui est p̄p̄osuerunt creaturę pro creatore seruientes & hoc utiq; peius q; ad ligna etiam et lapides et materiam omnem & ad homnes dei honorem transtulerunt & his ampliora facientes ut in superioribus dictum est. in eorum munus retribuerunt cum ipsi se magis illorum furioribus astringerent: ob hoc igitur & ueneficia apud eos dicebantur: & uaticinia homines in loco fallebant: **E**t omnes quę ad natiuitatem & esse suum pertinerent stellis ac cęlestibus signis attribuebant. nihil p̄terea quamquę uiderentur considerantes et omnino impietatis omnia plena erant et iniquitatis. & unus deus cum uerbo eius non cognoscebatur: tamen si non inuisibile hominibus seipsum absconderet. nec eis simplicem cognitionem suam p̄beret sed eam uarie et per multos explicaret: Siquidē gratia quam ex similitudie habemus ipsa per se sufficit deum uerbum & per ip̄m uerbum patrem ostendere: **S**ciens autem deus hominum infirmitatem prouidit eorū negligentię: ut si deum p̄seip̄os negligerent cognoscere: opificem possent p̄ creationis opera non ignorare: quoniam uero negligentia hominum in deteriora paulatim labebatur: prouidit item deus huic eorum infirmitati legem prophetas q; mittens ut ipsis monitores essent ut si etiam oscitarent cęlum suspicere factorē q; cognoscere doct̄inam ex domesticis haberent nā de p̄stantioribus rebus homines ab hominibus discere familiarius possunt: licebat enim suspicientes magnitudinem cęli & contemplantes creaturę concordiam cognoscere eius priuicem patris filium qui sua in res omnes prouidentia patrem omnibus notum esse facit & p̄p̄ea mouentur uniuersa ut deum omnes per ipsum agnoscat uel si hoc eis tardum erat cum sanctis colloqui poterant: & per eos discere rerum omnium opificem deum christi patrem & culeum idolorum sacrilegium esse: & rem omni impietate plenam: licebat & legem cognoscentes eos ab omni iniquitate desistere & uitam secundum uirtutem uiuere. **N**eq; enim lex propter iudęos solum erat: nec prophetę propter eos solum mittebantur: sed ad iudęos quidem mittebāt & eos iudęi persequebantur ipsi autem erant uniuerso orbi sanctum diuinę cognitōis & uitę quę ad animam pertinet instituendę p̄ceptum. **C**um igitur tanta dei bonitas esset: tanta q; humanitas homines tamen patis uoluptatibus & dęmonum illusionibus illecebrisq; uicti ueritatem non respiciebant: sed se ipsos ampliorib; uiciis atq; peccatis repleban: ut non iam rationales uiderētur s; orrationales p̄ moribus putarentur: **S**ic igitur efferatis hominibus sic diabolico errore quicquid ubiq; erat inumbrante & ueri dei cognitionem tenebris inuolunte: quid deum facere oportuit? Tantam ne rem tacitum ferre? & homines permittere a dęmonibus seduci ne deum cognoscerent: & quid profuisset hominem ab initio factum esse ad similitudinem dei: oportuit enim simpliciter ipsum tanq; irrationalem fieri uel rationalem factum irrationalem uitam non uiuere: **Q**uid uero profuisset ipsum ab initio cogitationem de deo accepisse: si nunc eam indignus esset accipere: oportebat nec ab initio quidem datam esse: At factori deo quid emolumenti uel quę gloria fuisset si ab eo facti homines ipsum non collerent: sed alios sui factores esse putarent: **D**eus enim uideretur aliis eos non sibi creauisse. **A**d hęc humanus rex condita ab ipso loca aliis dediticia seruire non sunt nec ad alios p̄ fugere: sed litteris eos commonefacit: s; p̄ etiam amicos eis mittit: **Q**uin etiam si opus fuerit adest ip̄e tum domū presentia componens mō ne aliis seruiant & opus ei; inane reddat: nō ne multo magis deus peccerit opibus suis ne ab ip̄o deficiat: & manibus rebus seruiat: cū p̄serti hęc illis defectio p̄nici ē & exitiū ferret. **S**ed his pereundum non fuit quibus semel communicata erat imago dei: **Q**uid igitur deum facere oportuit? aut quid faciendum fuit? nisi ut renouaretur denuo quod secundum imaginem fuerat. ut per ipsum rursus homines

eum cognoscere possent hæc autem quæ nam modo factio fuissent nisi ipsa dei affuisset & imago saluatoris nostri iesu christi per homines enim fieri nõ poterat. **Nam & ipsi ad imaginem facti sunt:** sed nec per angelos nam neque ipsi imagines sunt: **Quapropter** dei uerbum per se ipsum affuit: ut qui est tanquam patris imago hominẽ qui secundum imaginẽ est. regenerare posset: **Quin & natura** nõ fuisset nisi mors & corruptio tolleretur. Propterea conuenienter mortale corpus assumpsit ut in ipso mos deinceps aboleri posset. & homines itẽ qui iuxta imaginẽ sunt renouaret. **Ad hoc igitur** alio non fuit opus quam imagine patris. **Vt** eni in picta in ligno forma exterioribus maculis deleatur opus est adesse rursus eum cuius forma est ut in eadem materia renouari possit imago. **Nam** propter illius picturam ipsa quoque materia in qua pictus est non abicitur sed in ipsa reformatur: eodem modo sanctus omnino patris filius qui est imago patris uenit in regiones nostras ut hominem qui secundum eum factus erat renouaret: & qui prope modum parierat: hunc peccatorum remissionem inueniret: ut & ipse inquit in euangelis: ueni quod perierat iuuenire & saluare hinc & ad iudeos dicebat nisi quis regeneratus fuerit: non ex muliere generationem significans: sicut illi suspicabantur. sed animam ostendens quæ in eo regeneratur & instauratur qui secundum imaginem est: **Quonia** uero idolorum insania & impietas terrarum orbẽ occuparat: & cognitio dei ob tenebrata erat: cuius nam interfuit orbem docere de patre? hominis inquit aliquid. **Sed** non suum est hominum omnem quæ sub sole est peragere terram qui neque natura tantum percurrere ualent: nec fide digni tanta de re fieri possunt: neque contra demonum fraudem & illusionem ipsi per se stare sufficiunt: nam cum omnes diabolica fraude ac idolorum uanitate animam faucii forent atque turbati qui fieri potuit ut humanam animam humanamque mentem flecterent quas nec uidere quidem possunt: **Quod** autem non uidet aliquis docere quoniam modo poterit. **Sed** creationem dicet fortasse aliquis sufficere. **At** si creatio sufficeret mala tanta nunquam facta fuissent: **Erat** enim creatio & tamen homines in ipsum de deo precipi tauerant errorem. **Rursus** igitur quis opus erat? nisi dei filius qui & animam & mentem uidet qui & uniuersa in creatione mouet. & per ea patrem notum esse facit. **Nam** qui per propriam prouidentiam & gubernationem uniuersorum de patre docet. eius & fuit eandem renouare doctrinam: quomodo igitur inquit fortasse aliquis factum istud? per eadem enim licebat ut ea quæ ad ipsum pertinent per opera denuo creationis ostenderet: **Sed** neque hoc tutum erat non utique enim omnes antea contempserant & cum quidem non sursum oculos. sed deorsum tenebant. **Qua** ex re conuenienter homines iuuare uolens descendit ut homo simile illis corpus assumens & ex his quæ inferiora sunt. **Per** corporis inquam opera iuuare uolens ut qui eum noluerant. ex ipsius in res omnes prouidentia & imperio cogoscere saltem per ipsius corporis opera dei filium in corpore cognoscerent & per filium patrem: **Vt** enim bonus preceptor qui discipulorum suorum curam agit: si ex maioribus proficere non possunt eos omnino per minora decedens doctiores facit ita & dei uerbum quemadmodum & paulus inquit quoniam enim in sapientia dei non cognouit mundus per sapientiam deum uoluit deus per stulticiam predicationis saluare credentes: **Nam** quia dei contemplationem homines auerterant & oculis uelut in profundo submersi deorsum tenentes in generatione sensibilibusque rebus deum requirebant cum mortales homines ac demones sibi ipsi deos fingere: hac de causa humanus & communis omnium saluator dei filius sibi ipsi corpus assumit: & in hominibus tanquam homo uersatur & omnes hominum sensus induit: ut qui deum in corporeis rebus cogitabant ex his quæ dominus per corporis opera faceret ueritatem intelligerent & sensus tendidissent ibi se ipsos suscipi et ueritatem ex omni parte doceri uidebant siue enim creationem admirarentur

at eam fateri uidebant christum dominum: siue in omnibus meis eorum occu-
pata esset ut eos putaret deos esse: ac ex operibus saluatoris ipsi quoque iudicibus
unus apparebat in hominibus saluator dei filius cum apud illos talia non essent
qualia a dei uerbo fiebant: Siue in demonibus occupati fuissent: ut eos item puta-
rent esse deos: at cum eos a domino eici uiderent cognoscebant unum esse hunc
dei uerbum: & demones non esse deos: Siue in mortuis mens meorum detenta es-
set ut heroas quoque apud poetas, dii nominantur colerent at cum domini resurrec-
tionem uidere etiam falsos eos esse fatebantur: & unum dominum uerum patris fi-
lium qui etiam morti dominatur: propterea natus est: & homo apparuit et mor-
tuus est. & resurrexit rex hominum qui unquam fuisse per sua ipsius opera obtundens
& obscurans: ut ubicumque homines occupati fuerint: eos inde reducat: & uerum
patrem suum doceat: Sicur et ipse dicit ueni saluare & inuenire quod perierat:
Nam cum semel in res sensibiles mens hominum cecidisset: uerbum se ipsum sub-
missit ut per corpus appareret. ut ad se homines ipse tanquam homo transferet & sen-
sus eorum ad se reuocaret & illis deinde qui eum tanquam hominem uidebant persu-
adere ab operibus que faciebat ipsum non hominem esse solum sed deum etiam
& dei ueri uerbum ac sapientiam: hoc & paulus significare uolens ait in dilectio-
ne uel caritate radicati et fundati: ut ualeatis comprehendere cum omnibus sanctis
que latitudo & longitudo & profundum & altitudo & cognoscere caritatem dei
que superat omnem sensum ut impleamini in omni perfectione christi Verbum
enim cum se in omne partem extenderit sursum et deorsum in profunditatem
& latitudinem: sursum quoniam in creationem deorsum in carnationem, in pro-
fundum ad inferos in latitudinem ad mundum: omnia dei cognitione compleuit
Ob hoc autem cum in ipsis esset sacrificium pro omnibus exhibuit corpus mor-
ti tradens: ipsumque suscitans per quod se in uisibilem fecit immo uero per hoc se ui-
sibilem constituit in eo manes et opera eiusmodi perficiens: que ipsum non etiam
hominem: sed deum esse ostendebant: **V**trumque enim saluator per suam humani-
tatem humaniter fecit: Nam & mortem e nobis tollens nos renouauit: & cum oc-
cultus esset inuisibilis per opera se ipsum indicauit: & ostendit uerbum patris esse
uniuersi principem atque regem: non enim circumscriptus erat in corpore neque in
corpore quidem erat: alibi uero non erat: **N**eq; illud mouebat uniuersa autem op-
eratione eius et prudentia carebant: **S**ed quod obstupescendum est cum uerbum
esset continebatur a nullo: uniuersa ipse continebat: **E**t quemadmodum cum in
omni creatioe sit. **E**xtra omnia est per substantiam in omnibus per uirtutem cum
omnia gubernet ad omnia: in omnibus prouidentiam suam extendat: sigula pa-
riter & uniuersa uiuificet: omnia comprehendat a nullo ipse comprehendatur: sed
in solo patre suo totus per omnia sit: ita et in corpore humano cum esset: & ipsum
ipse uiuificaret conuenienter uniuersa & uiuificabat et in omnibus erat. & extra
omnia. & ex corpore quidem per opera cognoscebatur: **S**ed neque ex uniuersorum
operatione indicari non poterat: **A**ntequam quidem opus, que extra proprium cor-
pus sunt consideratione contemplari: nec tamen extra proprium corpus opera-
ri uel que ab eo procul sunt presentia sua mouere eadem nunquam mouet **N**unquam igitur
erit homo cum ea consulerat que procul sunt eadem etiam mouet ac transfert: ne-
si quis domi sedeat. & ea consideret que in celo sunt: solem iam mouet celum que
conuertit: **S**ed ea moueri & facta esse uidet non tamen efficere potest. ut ea ope-
rentur: iam talis non erat dei filius in homine neque enim corpori conexus erat:
sed hoc potius ipse continebat itaque & in ipso erat: et in omnibus consistebat. & ex-
tra res omnes erat: & in patre solo quiescebat: et quod mirum est. que tanquam homo
gubernabat: et tanquam uerbum spiritalia cum ea gignebat. et tanquam filium cum patre manebat. **V**n-
de nec per turpitudinem que uirgine patiebatur ipse: nec cum in corpore esset poluebatur immo uero corpore

sanctificabat. nec enim cum in omnibus sit omnium particeps est. Sed ab eo spirantia cuncta gignuntur & aluntur: Si enim sol qui ab eo factus est: & conspicitur a nobis circumflectere cælum non sordescit terrestria contingens corpora: nec obscuratur a tenebris. sed eas ipse illuminat potius ac purgat: multo magnis factus omnino dei filius. solis auctor ac dominus in corpore cognitus non polluebatur: Immo uero incorruptibilis esse corpus: quod mortale erat uiuificabat purumque reddebat: qui peccatum inquit non fecit: nec inuentus est dolus in ore eius: Quando igitur edentem & bibentem & nascentem illum theologi dicunt qui de hac re loquuntur cognosce quia corpus nascebatur. & habitibus cibis nutrebat: Ipse uero qui cum corpore erat deus uerbum omnia gubernas per ea que in corpore faciebat se non hominem sed deum uerbum ostendebat: hæc autem de ipso dicuntur: quandoquidem & corpus edens & bibens & patiens. & nascentem non alterius cuiusdam erat se domini & ipsius hominis facti decebat: hæc tanquam de homine dici ut uerum & non imaginarium corpus habere uideretur sed quemadmodum ex his cognoscebatur corporaliter adesse: ita ex operibus que per corpus faciebat se ipsum dei filium ostendebat: unde & ad incredulos iudeos clamabat dicens **Si non facio opera patris mei ne credite mihi: Si autem facio & mihi non creditis operibus meis credite ut intelligatis cognoscatis quia in me pater & ego in patre** **Ut enim cum inuisibilis sit & creationibus operibus cognoscitur: ita homo factus & in corpore locatus ex operibus cognosci potest. quia non homo sed dei uirrus & filius est qui talia operatur: nam demonibus imperare ipsum & eiicere illos non humanum est sed diuinum opus an qui eum uidebat curare morbos quebus humanum genus subiacet. hominem deinde & non deum esse putabatur. Leprosos enim mundabat claudos ambulare faciebat. & omnes summatim morbos ac debilitates ab hominibus propulsabat: Quibus ex rebus cuius uis hominis fuisset diuinitatem eius intueri: Quis enim qui eum uidisset hominibus id reddere in quo eis natura defuisset: & illius qui a natiuitate cæcus fuisset oculos aperire non intellexisset hominum ei subiectam esse naturam & huius opificem eum esse atque factorem: Nam quia homini reddit. quod a natura non habuit: hunc manifestum est nature dominum esse: ob hoc etiam ad nos ab initio descendens. ex uirgine corpus sibi ipse formauit. ut breue diuinitatis sue documentum omnibus preberet quia qui hoc formauit ipse uniuersorum etiam factor est. Quis enim cum uideat sine uiro corpus: ex sola uirgine progredi non cogitat quod in eo manifestum est. aliorum etiam corporum factorem ipsum ac dominum esse: Quis cum uideat aquarum substantiam permutari in uinum que conuerti non eum considerat: qui hoc fecit aquarum omnium substantie dominum & creatorem esse ob hoc enim tanquam dominus mare ascendebat: & quasi super terra gradietur ut hoc intuentibus suæ in res omnes dominationis noticiam preberet qui uero ex paucis rebus multitudinem tantam pascebat ex inopia copiosus ipse ut ex quinque panibus quinque milia saturarentur: & aliud tantundem relinqueretur: nihil aliud significabat quam ipsum uniuersorum prouidentie dominum esse hæc autem omnia facere saluatori conuenire uidebatur ut quoniam ipsius in res omnes prouidentiam homines ignorabant nec diuinitatem eius per creationem cognoscebant: saltem per corporis ipsius opera respicerent: & per ipsum cognitionem patris cogitatione conciperent ipsius in uniuersa prouidentiam ex particularibus ut ante dixi ratiocinantes. Quis enim cum uideat ipsius in demones potestatem: uel quis cum uideat fateri demones hunc suum esse: mentem posthac habebit ambigam hic ne sit dei filius & sapientia & uirtus: Neque enim creaturam ipsam tacere fecit. Sed quod mirandum est in morte etiam imo uero in ipso de morte tropheo dico aut in cruce omnis creatura fatetur eum qui cognoscebatur & patiebatur in corpore**

non simpliciter hominem esse sed dei filium & saluatorem cmmum: **Quando.** n. sol conuersus est terra q; mota & scissi montes attoniti sunt homnes: **Et** hac eum qui in cruce pendebat christum deum esse ostendebant: ipsius uero seruam creaturam omnem ac metu pntiam domini testificantem: **Sic** igitur per opera se ipū deus uerbum manifestauit hominibus. **Consequens** autem esset narrare ac dicere **Quid** ita incorpore uixerit quid pagrarit: **Et** cuiusmodi mors eius corporis fuerit idq; potissimum qd̄ fidei nostrae sūma est: & omnes pariter homies de hoc uerba faciunt ut ex hoc etiam deum christum & dei filium nihilominus cognosci p̄ciperes: **Causam** igitur prädiximus apparitionis eius corpora: quantum ex pat̄ fieri potuit: quantumq; nos intelligere ualuimus q̄ alterius non fuit id qd̄ corruptum erat ad incorruptionem trāsferre: **Pr̄ter** q̄ saluatoris ip̄ius qui ab initio uniuersa ex nihilo fecit nec alterius fuit: id quod secundum imaginem erat hominibus reparare pr̄ete: q; imaginis paternę. **Nec** alterius fuit immortale ex mortali restituere pr̄eterq̄ eius q̄ p̄ se uira est dominus noster iesus christus: nec alterius fuit docere de patre: & idolorum ex purgar̄ cultum pr̄eterq̄ dei uerbi: qui omnia gubernat: quiq; unius patris uerus. est filius unigēitus. **Quoniam** uero id quod et ab omnibus debebatur oportebat deinde persolui: **Debebat** autem ut dixi emino mori: ex quo uel maxime descendit ac de causa postq̄ diuinitatem suā ex operibus ostendit. demum sacrificium pro omnibus obtulit: templum suū morti pro omnibus tradens ut omnes ueteri transgressione solutos ac liberos faceret: se ipsum uero mortis uictorem ostenderet: planum faciens suum incorruptibile corpus uniuersorum resurrectionis esse primitias. **Ne** uero admiratus fueris si d̄ illud eadem sepe dicimus. **Nam** quia de uoluntate dei loquimur eundem sensū per plura interpretamur: ne forte aliquid pr̄terire uideamur. & accusandi sim⁹ tanq̄ minus aliquid dixerimus: **Et** enim melius est superflui sermonis reprehensionem subire: q̄ eorum aliquid que scribenda sunt pr̄teriri: **Corpus** igitur ut qd̄ comunem & ipsum cum omnib⁹ substantiam haberet: **Corpus** enim erat humanum tamen si noua quadam admiratione ex sola uirgine consisterat tamen mortale cum esset consequenter pro aliorum similitudine moriebatur uerbi autem ac cessione non & pro natura propria contumpebatur: sed q̄ in habitante dei uerbo p̄cul a corruptione factū erat: & utriq; in ipso pr̄ter opinionem fieri contingebat. ut & mors oīam in corpore dominico impleteretur. & mors atq; corruptio p̄ uerbum q̄ cum eo erat abolerentur: **Mortis** enim necessitas: & mortem pro omnibus oportuit ut id esset qd̄ ab omnibus debebatur: **Quade** re cum uerbum ut dixi mori non posset immortale enim erat) corp⁹ sibi ipsi assumpsit qd̄ mori posset: ut ip̄um tanq̄ proprium pro omnibus offerret: & tanq̄ dei filius pro omnib⁹ patiens: **Nam** ab corpore ip̄e accesserat euacuaret eum qui mortis potestatem habeat diabolum **Scilicet** & eos liberaret quicumq; seruituti mortis pr̄ metu subiecti erant: **Quippe** comuni saluatore pro nobis moriente non nuc & ut antea secū dum legis minas morimur qui in christo credimus. **Talis** enim pena desistit. Sed corruptione cessante ac peunte in resurrectionis gratia secundum mortale tantū modo corpus resoluimur tempore qd̄ deus statuit unicuiq; ut uictoris resurrectionis compotes simus **Nam** more seminum quę interra sp̄guntur dissoluti minime pitus sed tam seminati resurgemus euacuata morte secundum saluatoris grām **Ob** hoc etiam beatus paulus sponfor resurrectionis omnib⁹ factus: **Oportet** inquit corruptibile hoc induere incorruptionem. & mortale hoc induere immortalitatem. cum autem mortale hoc induerit immortalitatem. tunc fiet sermo qui scriptus est **Absorpta** est mors ī uictoria: **Vbi** est mors stimulus tuus. **Quid** igitur inquiet aliquis si necesse erat ip̄ū p̄ omnibus morti corpus tradere. **Quā** non hoc ut homines uulgo deposuit: **Sed** ad crucifixionem usq; p̄cessit. **Decebat**

enim ipsum honorifice potius deponere corpus quam contumeliose mortem e^o modi sustinere: Sed uide numquid non humana hæc obiectio sit: quod autem a saluatore factum est. uere diuinum & ipsius diuinitate multipliciter dignum: Primo quidem mors quæ hominibus contingit pro eorum imbecillitate naturæ aduenit. **Nam** cum diu durare non possint tempore dissoluuntur. **Ob** hoc enim ipsi morbi contingunt & languescunt moriuntur: **Dominus** aut non imbecilis est. sed dei uirtus & dei uerbum & per se uita: **Quod** si forte uulgo & pro hominum consuetudine in lecto corpus deposuisset. putaretur & ipse hoc secundum naturæ imbecillitatem pati: & nihilo plus habere quam ceteri hominum: **Sed** quoniam uita erat & dei uerbum & oportebat mortem pro omnibus esse: **Ob** eam rem cum & uita uirtus esset corpus in ipso corroborabat: **Cum** uero mors deberetur non sibi ipse. sed ab aliis perficiendi sacrificii occasionem capiebat quando quidem nec egrotare oportuit dominum qui morbos curabat alienos: **Sed** nec corpus item debilitari in quo aliorum debilitates roborabat. **Quid** non igitur mortem sicut & morbum prohibuit: quia propter hoc corpus habebat: & prohibere indecorum erat: ne resurrectio impediretur. **Sed** item indecorum fuit morbum morti precedere: ne ipsius qui in corpore erat imbecillitas putaretur. **Non** famelicebat igitur: & famelicebat quia id proprium corporis erat & fame non peribat quia dominus ipsum ferebat: **Quare** etiam si propter omnium redemptionem præterquam ipsius uitæ corpus erat: sed oportuit inquiet aliquis illum se ab insidiis iudeorum subripere ut suum ipse corpus immortale seruaret: audiat hic iam indecorum id quoque domino fuisse: ut enim par non fuit dei filium qui uita est mortem suo ipsi corpori dare. Ita nec ab aliis datam fugere sed ipsam potius destruendam persequi decuit. **Qua** ex re conuenienter nec suum ipse corpus deposuit nec rursus iudeos insidiantes subterfugit: hoc autem non imbecillitatem uerbi ostendebat: **Sed** ipsum potius saluatorem: ac uitam esse iudicabat: quia mortem destruendam expectabat: & quæ pro omnium salute mortem absolueret: **Qua** ex re corpus non propria morte deposuit quam ipse qui uita erat nullatenus habebat: **Sed** eam ab hominibus accepit ut in suo etiam corpore aduenientem omnino destrueret: **Præ**terea ex hoc etiam uideret. aliquis non irrationabiliter dominicum corpus eiusmodi interitum habuisse quod præcipue domino curæ fuit resurrectionem corporis quæ facere debebat: Id enim erat de morte tropheum omnibus ostenderem fidem quæ præstare factum ab eo corruptionis exitum & corporum deinceps immortalitatem: **Cuius** tanquam sponsonem omnibus & uniuersæ resurrectionis futuræ noticiam: suum ipsius corpus seruauit incorruptum igitur si corpus ita egrotasset & sub omnium conspectu uerbum ab eo segregatum esset indecorum fuisset eum qui alienos morbos curauerat suum ipsius corpus morbis tabescens negligere. **Quomodo** enim creditus esset aliorum expulisse debilitate si suum in ipso templum debilitaretur: **Aut** enim irrisus esset ut qui morbos propellere non posset aut quæ posset & non faceret in humanus & in alios putaretur: **Si** uero sine morbo sine dolore ullo priuatim & per se ipsum in angulo uel solitudine uel habitaculo uel quo uis in loco abdidisset corpus: & post hac denuo repente uisus dixisset se ipsum a mortuis suscitasse fabulas apud omnes dicere iudicatus esset: **Multo** autem minor fides fuisset si de resurrectione dixisset: & cum nullus omnino esset qui testimonium de ipsius morte perhiberet. **At** qui resurrectionem mors præcedere debet neque enim resurrectio foret nisi mors præcederet. quia ex re scubi clara mors corporis fuisset morte non apparente nec subarbitris facta ipsius etiam resurrectio in certa & sine teste fuisset. uel qui ita resurgens resurrectionem predicaret: mortem uero occulte faceret: uel quid demones sub omnium conspectu eiceret: & ananiam uitate cæcū respicere faceret. & aquam in unum quæteret ut per hæc dei filius crederetur.

At uero quod mortale erat non sub oium aspectu imortale ostenderet . ut ipse uita esse crederetur. **Q**uomodo autem & discipuli eius de resurrectione uerbi dicebant: nisi dicere possent quod ante mortuus erat: uel quomodo fidem facerent dicentes mortem primo fuisse deinde resurrectionem nisi eos mortis testes habuissent: **A**pod quos liberius loquebatur **N**am sic etiam cum sub oium conspectu mors & resurrectio foret qui tunc erat pharisaei credere noluerunt: sed resurrectio nem eos qui uiderant ipsos negare cogebant: **H**ec si occulte omnino gesta fuissent quantas illi occasiones incredulitatis ex cogitassent: **Q**uomodo aut mortis exitus & quae de morte parata est uictoria ostenderetur nisi sub oium conspectu prouocans ipsam corporis integritate mortuam in posterum & exinanitam argueret: **S**ed quae ab aliis etiam dici possent ea nos responsionibus proponere necesse est. **N**am et hoc fortasse inquiet aliquis. **S**i mortem huius in conspectu oium & sub testibus fieri oportuit ut resurrectio uerbi crederetur: **O**portuit etiam ipsum sibi ipsi gloriosam ex cogitare mortem ut uel crucis ignominiam fugeret: **A**t si hoc fecisset suspicionem de se ipso praebuisset quod non aduersum quamlibet mortem uires haberet: sed una tantum modo quam sibi ipse excogitasset: & fuisset item de resurrectione: nihil minor incredulitatis occasio: **Q**uam non ab se ipso sed ex insidiis mors corpori fuit: ut quacumque illi mortem saluatori attulisset: hanc ipse destrueret: & ueluti pugil strenuus prudentia & fortitudine magnus non sibi ipse concertatores deligit ne timiditatis apud aliquos suspicionem praebear. sed id spectator potestati permittit: & praecipue iam si inimici fuerint ut cuiusque ipsum congregari uoluerint hunc ipse allidens omnibus. fortior esse credatur: ita & omnium uita dominus & saluator noster christus non a se ipso mortem corpori excogitauit ne aliam quam timere uideretur sed quae ab aliis afferebatur & praecipue ab inimicis: quam illi grauem & ignominiosam & execrabilem esse putabant: hanc ipse excipiens in cruce sustinuit: ut hac sublata ipse uita esse crederetur: **M**ortis autem potestas funditus euacuaretur factum est autem mirabile quiddam et praeter opinionem: quam enim putabant ignobilem inferre mortem: haec fuit de ipsa morte trophaeum **P**ropterea nec ioannis quidem passus est mortem ut capite truncaretur: nec ut hesaias crematus est ut indiuisum corpus & integrum & in morte seruaret: ne his occasio daretur: qui ecclesiam diuidere uellent: & haec quidem ad externos qui se ipsos cogitationibus opprimunt: **S**i quis autem ex nostris etiam quaesierit non quasi contendere uelit. sed discere quid non aliam mortem sustinuerit quam crucem hic quoque audiat quod alia praeter hanc nobis non expediebat: & hanc pro nobis dominus recte sustinuit **N**am si uenit ut maledictionem portaret quae contra noscerat: quomodo aliter maledictio fuisset nisi eam quae pro execratione fuit mortem excepisset: haec aut crux est: sic enim scriptum: maledictus qui pendet in ligno **P**reterea si mors domini redemptio est oium: & morte seipis huius intermedius soluitur: & gentium uocatio efficitur: quomodo nos uocasset nisi crucifixus fuisset in sola .n. cruce manibus extensis moritur aliquis: **P**ropterea hoc etiam dominum sustinere decuit: & manus extendere: ut altera antiquum populum: altera gentes traheret et utrumque in se ipso conuinceret hoc enim et ipse dixit significans qua morte omnes redempturus. esset cum ex altatus inquit fuero omnes ad me traham: **A**d haec si diabolus generis nostri inimicus caelo delapsus circa aerem hunc inferiorem uagatur: & illic demonum qui cum eo sunt incontumacia similes potestatem habet ac per eos his qui decipiunt illusiones operatur hos autem qui ascendunt impedire mollietur & dicit hoc apostolus ait ad principem potestatis aeris qui nunc operatur in filiis diffidentiae: dominus uenit ut diabolum prosterneret aerem uero expurgaret et reditum nobis in celum prepararet. sic apostolus inquit per uellum hoc est per carnem ipsius autem fieri oportebat per mortem: haec igitur quam alia morte fieret: quam quae in aere fuit hoc est in cruce.

solus enim in aere moritur: qui in cruce conficitur: & propterea conuenienter haec dominus sustinuit: Sic enim exaltatus aerem ab omnibus diaboli ac demonum expurgauit insidias dicens uidebunt satanam tanquam fulgur cadentem: reditu uero in caelum preparans renouauit dicens. **A**ttollite portas principes uestras. & eleuamini porte aeternales. Non enim ipse dei filius portarum reuerentia indigebat cum sit omnium dominus: nec eorum quae fecerat quicquam factori clausum erat. **S**ed ea nos indigebamus. quos ipse per proprium sui corpus restituebat. **U**t enim ipsum pro omnibus morti obrulit ita per ipsum denuo reditum in caelum preperauit. **D**ecens igitur & consentanea mors sui quae pro nobis in cruce facta est. Et eius causa per omnia rationabilis apparet: & considerationes habet non iniustas quod non aliter salutem omnium quam per crucem fieri oportuit: & enim nec ita quidem se ipsum incognitum nec in cruce dimisit. **S**ed ex super habundanti creaturam domini sui presentiam testari fecit: **C**orpus autem templum suum non diu mortuum passus: sed tanti per dum morti concreditur ostendens tertio statim die suscitauit trophaeum ac uictoriam de morte referens immortale corpus atque diuinum: Poterat statim sub mortem excitare corpus & denuo uiuum ostendere. **S**ed hoc saluator non fecit recte prouidens: **D**iceret enim aliquis ipsum noui omnino interiisse uel ne plena quidem morte tactum fuisse. si statim resurrectionem ostendisset fortasse etiam si par mortis interuallum ac resurrectionis fuisset incerta fieret de immortalitate gloria. **Q**uapropter ut mortuum corpus ostenderetur uerbum die intermedium sustinuit & tertio immortale omnibus ostendit: **E**rgo ut in corpore mortem ostenderet ipsum tertio die suscitauit: **N**e uero si diutius permansisset. & omnino corruptum fuisset & postea resurgens non idem sed alterum corpus referere crederetur: **F**uturum enim erat ut aliquis propter tempus apparenti non crederet. & eorum quae facta erant obliuisceretur: **I**ecirco non plus quam tres dies fuit in uita: nec in longum traxit eos qui de resurrectione ipsum audierant: **S**ed cum uerbum adhuc insonans aures sentirent oculi expectarent mens erata esset: & qui eum occiderant adhuc interris uiuerent. & in loco essent. ac testimonium de dominici corporis morte perhiberent. **I**pse dei filius tridui spacio corpus quod mortuum fuerat immortale & incorruptibile ostendit. & planum omnibus factum est. corpus non naturali imbecillitate uerbi quod in eo habitabat mortuum esse: sed uirtute crucis mortem in eo sublaram fuisse: **N**am quod mors delecta fuerit & uictoriam ex ea crux pepererit: nec in posterum uires habuerit: sed ipsa uere mortua fuerit noticia non parua est. & clara fides: hanc ab omnibus christi discipulis contemni: omnes in eam res nouas struere nec deinceps istam metuere: sed signo crucis ipsam christo fretos quasi mortuam calcare nam superiori tempore priusquam diuina saluatoris decessio fieret mors ipsis quoque sanctis terribilis erat: & qui moriebantur quasi pereuntes lugebantur ab omnibus. **N**unc uero cum saluator suscitauerit corpus. non iam terribilis mors est sed eam quasi nihil sit proterunt omnes in christo credentes: & mori potius deligunt quam christi fidem abuere: **S**ciunt enim uere quod morientes non pereunt sed uiuunt. & incorruptibiles per resurrectionem euadunt: **A**t uero malus ille diabolus qui antiqua morte insultabat deuictis doloribus eius solus uere mortuus ipse permansit: & huius rei signum est quod homines antequam in christo credant mortem terribilem uident: ipsamque formidant. **U**bi uero se ad ipsius fidem doctrinamque contulerint: mortem usque adeo contemnant ut in eam cupide ruant: & resurrectionis testes fiant quae contra mortem saluatore facta: **E**t enim infantes ad huc etate mori festinant & aduersus mortem preludia meditantur non uir solum: sed haec somine adeo imbecillis facta est: ut quae prius ab ipsa decipite fuerant mulieres eam nunc quam mortuam abiecerunt: **I**udi fiet: **U**t enim si profligatus fuerit a legitimo lege tyrannus: hunc deinde pedibus manibusque

Vinctum transeuntes omnes pulsatione illudunt atq; conuictis: nec iam propter uictorem regem ipsius futorem ac feritatem metuunt: ita mortem deuictam & in cruce a saluatore triumphatam: pedibus manibusq; **V**ictam oēs in christo trāseuntes pterunt: & christo facti testes mortem uerbis mordacibus illudūt: quę de ipsa sunt antiquitus scripta dicentes: **V**bi mors stimulus eius iam uictoria tua. Nūquid igitur imbecilitatis eius pūum hoc argumentū fuerit? uel uictorię quā de morte saluator peperit demonstratio parua? quando pueri atq; puellę presentem ac uitam in christo contemnunt: & mori meditantur: **H**omo enim mortem naturaliter timet & corporis separationem hoc autem est præter opinionem ut q̄ fidem crucis induerit: naturalia contemnat: & propter christum morte non timeat. **E**t quemadmodum si quis de igne qui naturam habet urendi aliquid esse diceret. qđ incendium eius non timeat quale iam apud indos dicitur amianton: & esset qui hoc non crederet ac deinde periculum eius rei facere uellet cum illud accepisset quod uri nō potest & admouisset igni cum deniq; ignis imbecillitatem crederet: uel quemadmodum si quis uinctū tyrānum spectare uellet in regionem & imperium uictoris profectus uidet eum qui terribilis erat imbecillum factum. Ita si quis si tamen adhuc dubius animi sit: mortem ex austam esse atq; finitam: recte quidem facit rem tantam admirans: **S**ed ne in contumacia durus ne ue in re tam manifesta impudens esto: **S**ed ueluti qui amianton accepit illud ab igne intactus esse cognoscit: & qui tyrannum uinctum spectare uolens inditionem uictoris proficiscitur: sic et is qui de mortis uictoria non credit christi fidem accipiat se q̄ i ei doctrinam conferat & mortis imbecillitatem partamq; ex ea uictoriā aspiciet multum enim cum prius non crederent ac ludos faceret: posteaq; in fide confirmati fuerunt: mortē usq; adeo contempserunt: ut ipsius christi martyrs fierent: **Q**đ si crucis signo & in christum fide mors pessundatur: ueritate uidite. planum est alium non esse q̄ christum ipm: qui de morte trophaum atq; uictoriam ostendens illā debilitari fecit: **E**t si prius mors uires habebat & iccirco terribilis erat: nunc aut post saluatoris aduentum & corpoream mortē eius ac resurrectionem cōtemnit: **M**anifestum est mortem esse deuictam: **V**t enim si post noctem sol oriatur & ab eo uniuersus orbis illustretur nil omnino dubium est. quin sol spargens ubiq; lucem ipse est qui tenebras expuit & omnia illustrauit: eodem modo cum mors cōtempta sit atq; calcata ex quo saluatoris apparitio saluatoris i corpore fuit & crucis honos: clarum est saluatorem qui in corpore apparuit ipse esse qui mortē exinanuit quiq; trophęa quotidie i discipulis suis ostendit: **N**ā si quis homines uiderit qui natura sunt. imbecilles in mortē prosilire: nec ipsius corruptionem refugere: nec descensus ad inferos metuere: sed ipsā alacri animo prouocare: nec tormenta pauescere: sed potius mortis odore huic uitę propter christū anteponeere uel si quis spectator fuerit uiroꝝ ac foeminarū iuuenū ac puerorū in christi pietate ruentū ac properantū: quis adeo stultus uel quis adeo infidelis est: quis ut adeo mentē occęcatus qui non intelligat. atq; consideret christū in quē homines credunt ipm esse qui mortis uictoriā unicuiq; præbet ac donat: mortēq; ipsā in omnibus laqueare facit quicumq; fiducia in eo collocant: & crucis signo custodiunt: **E**t cū q̄ serpentē colcarū uidet: cuius pristinā feritatē probe nouerit: nihil deinde dubitat quin mortuus sit & penitus exanguis: preterq; si mentes captus fuerit: nec sanos corporis & sensus habuerit. **Q**uis. n. cū leonē uiderit apueris illud hunc nesciat uel mortuū esse uel uis suā omnē perdidisse? **Q**uemadmodū igitur oculis hæc uera esse cernere licet: ita euz mors illudatur & cōtemnatur ab his qui in christo credunt non iā dubius sit aliquis nec incertus mortē a christo exinanitā esse & corruptionē eius uictā destitisse. **Q**uđ igitur mors elanguerit: & trophęū de ipsa crux dominica fuerit: nō mediocri argumento sunt ea quę præximus: **Q**uđ æ

immortalis deinceps resurrectio corporis a christo facta sit qui communis omnium saluator est uereque uita: demonstratio per ea quae uidentur clarior est quam per ea quae dicuntur: his quidem qui mentis osculum sincerum habet. **N**am si mors ex hausta est sicuti ratio monstrauit: & propter dominum omnes eam prosterunt multo magis hanc ipse proprio corpore prostrauit & exhaustit: **A**t uero morte ab eo exinanita quid aliud fieri oportuit, quam suscitare corpus. & hoc de morte ipsa tropheum ostendere: **Q**uoniam modo enim mors euacuata apparuisset nisi corpus dominicum resurrexisset: **Q**uod si forte haec de ipsis resurrectione demonstratio non sufficit: at ex his quae in oculis sunt credatur quod diximus: **N**am qui mortuus est, operari nihil potest: Sed ad tumulum usque ualet. & in reliquum desinit. **A**ctiones enim & quae ad homines pertinent operationes uiuorum tantummodo sunt. **V**ideat igitur quicumque uult: & ex his quae uidet: iudex sit ueritati consentiens. **N**am cum saluator tanta in hominibus operetur: & undique multitudinem tantam ab his quae graeciam quique barbariem incolunt quotidie in fidem suam transire ac doctrine suae cunctos pereclauitum persuadeat nunquid etiam dubitare quisque poterit, facta ne sit a saluatore resurrectio: & an christus uiuat: immo uero ipse uita sit. **A**n uero mortui fuerit hominum mentes compungere: ut patrios mores abnegent: & christi doctrinam obseruent uel si non operatur: hoc enim suum est mortui: quomodo eos ipse qui operatur & uiuunt ab opere cessare facit: ab adulterio mectum acede hominidam ab iniuria nocentem: ab impietate sacrilegum: **Q**uomodo si non resurrexerit: sed mortuus est mendaces deos. & demones qui coluntur quique ab impiis uiuere dicuntur eos ipse agit in sequitur fundit. **V**bi cumque enim christus nominatur omnis inde idolatria tollitur: omnis demonum fraus reffellitur. **N**ec demon est qui uel nomen eius sustineat. sed tantum audiens continuo recedit: **H**oc autem non est opus mortui sed uiui & predicere agitantem uero mortuum qui sua uirtute facit ut isti ne apparere quidem audeant. sed ipsum omnes dei filium esse fateantur: nec uero per unum sibi argumentum obiciunt qui resurrectioni non credunt. **S**i quidem demones omnes & ii quidem quos ipsi deos uenerantur christum quem isti mortuum dicunt non persequuntur: **S**ed christus eos potius mortuos esse redarguit. **N**am si uerum est mortuum nihil operari operatur autem quotidie tanta saluator ad pietatem trahendo ad uirtutem suadendo de resurrectione docendo: **C**elestium Inducendo desideria. patri cognitionem reuellando: uirtutem contra mortem inspirando se ipsum unicuique ostendendo idolorum abominationem tollendo horum autem nihil posuit dii demonesque impiorum: quin & christi presentia mortui efficiuntur illusionem cassam habentes & manem: **S**igno autem crucis ars omnis magica desinit: **V**enefilium omne languescit simulacra omnia desolantur ac relinquuntur uoluptas omnis infana sedatur: **V**nusquisque de terra in caelum suspicit: qui tanta operante mortuum dixerit deum. **N**on est mortui proprium operari sed nihil omnino facientem exanimatum iacere quod suum est demonum & idolorum perinde ac mortuorum. **N**am dei filius qui unus est. & efficax salutem omnium quotidie operatur & efficit Mors ipsa quotidie languida ostenditur: **S**imulacra potius ac demones mortui sunt: **Q**uo sit ut nemo iam de corporis eius resurrectione dubitet. **V**idetur autem qui dominici corporis resurrectione non credit dei uerbi ac sapientie ignorare uirtutem: **S**i enim corpus omnino sumpsit: & hoc ut par erat: proprium fecit id quod ratio demonstrauit: **Q**uid de hoc dominum facere aut quem finem corporis esse oportuit cum semel in eo uerbum resideret. non mori. non poterat: ut quod genitum erat & morti pro omnibus offerebatur: **C**uius rei gratia saluator ipsum sibi preparauerat: manere autem mortale non poterat: ipsum enim uita templum erat. **Q**ua ex re mortuum quidem est ueluti mortale: reuixit quia ipsi uita inerat:

Et resurrectionis quidem documenta sunt opera. Si uero quia non uidetur ideo resurrexisse non creditur: aduerte quia id etiam quod naturale est non credentes negant. Est enim dei proprium non uideri: sed ex operibus cognosci. quemadmodum & in superioribus dictum est. Itaque si opera non sunt recte inuisibili non credunt. Quod si opera clamant & planius ostendunt: quid ultro negant uictam resurrectionis a deo manifestam: Si enim capti etiam mente forent at uel exterioribus sensibus irrefragabilem christi potentiam ac diuinitatem intueri licet: Nam et caecus tamen si solem non uideat tamen ipsius calorem excipiens solem nouit super terram esse pari ratione. Si nundum credant adhuc etiam de ueritate cecurientes: ac cum ceterorum credentium uirtutem cognoscant christi diuinitatem & resurrectionem quae ab eo facta est. frustra non habeant: Manifestum est enim christus si mortuus esset: nec demones fugaret: nec simulacra spoliaret: Neque enim mortuo demones parerent: Quod si nomine huius manifeste fugantur: planum est hunc mortuum non esse: & praecipue quia demones cum ea etiam uideant: quae hominibus inuisibilia sunt christum cognoscere an mortuus esset: & ipsi omnino resistere potuissent: Nunc autem quod impii non credunt demones uident ipsum deum esse & propterea fugiunt ac ipsi prouoluuntur ea dicentes quae tunc etiam cum in corpore esset enuntiabant: Nouimus te quis es sanctus dei: & dimitte quid tibi & nobis filii dei oro te ne me torqueas: Manifestum igitur fuerit quod cum demones fateantur tum etiam opera quotidie testificentur: nec sit qui ueritatis insolescat: quod & suscitauit suum ipse corpus saluator: quod quod dei filius uerus est ex ipso: ut quod proprium sit ex parte uerbum et sapientia et uirtus qui posteris temporibus pro salute omnium corpus assumpsit: & cum orbem terrarum de patre docuit tum uero morte etiam exinanitus: et omnibus immortalitatem donauit promissione resurrectionis cuius primicias suum ipse corpus a mortuis suscitauit & hoc de morte mortis quod corruptione trophaeum signo crucis ostendit: Quare cum haec ita se habeant & manifesta demonstratio sit resurrectionis atque uictoriae quam de morte saluator peperit age nunc & incredulitatem iudeorum & irrisionem gentilium redarguamus in his enim iudei fortasse non credunt: gentiles autem rident crucis & resurrectionis uerbi dei absurditate ludificantes: Sed utrosque oratio inuadere non hesitabit. Praesertim cum certas aduersus eos demonstrationes habeat: Et iudei certe qui non credunt reprehensione undique ex scripturis incurrunt: quas & ipsi legunt: cum totus omnino deo plenus liber his de rebus clamet sic & ipsa uerba indicant. Nam propheta antiquitus de admiratione in uirginem et futuro eius partu dicentes praenunciabunt: ecce uirgo concipiet pariet filium: & uocabunt eius nomen emmanuel quod est interpretatum nobiscum deus. Moyses autem qui apud eos merito magnus ac ueridicus esse creditur: de incarnatione saluatoris dictum pro magno probans: & uerum esse cognoscens posuit dicens exierit stella ex iacob & homo ex israel et percutiet principes & iterum quod domus pulchrae iacob: Tabernacula tua israel tanquam ualles inumbrantes et tanquam orti supra flumen. & tanquam tabernacula quae statuit dominus tanquam cedri iuxta aquas egredietur homo ex semine ipsius et dominabitur gentium multorum: et rursum helaiam antequam sciat puer uocare patrem et matrem accipiet potestatem damasci et spolia samariae in conspectu regis assyriorum: quod igitur homo apparebit ex his praenuntiatur: quod autem dominus est omnium qui uenit rursum praenunciant. dicentes ecce dominus sedet supra leuem nebulam. & ueniet in egyptum & mouebuntur manufacta egypti: Nam et inde pater ipsum reuocat: dicens ex egypto uocaui filium meum nec uero tacetur mors eius sed dilucide nimis in sacris scripturis significatur: Et enim causa mortis quod non pro se ipso. sed pro immortalitate ac salute omnium passus. et iudeorum insidias et ab eis factas in ipsum contumelias dicere non timuerunt. ne quis eorum ignarus: erraret: dominus igitur homo qui est in plaga: et nouit fere langorem: quod auersa

est facies eius uituperatus est: & consideratus non est: ipse enim peccata nostra fert & pro nobis dolore affligitur: & nos cogitauimus ipsum esse in dolore & plaga & tribulatione: ipse autem percussus est propter peccata nostra & humiliatus est propter iniquitates nostras disciplina pacis nostre super ipsum plaga sua nos sanati sumus. **O**bstupesce uerbi humanitatem quia propter nos uituperatur: ut ipsi honorati sumus. **O**mnes enim sicut oues errauimus homo a uia sua declinauit: & dominus tradidit eum pro peccatis nostris. & ipse in tribulatione sua cum tribularetur non apparuit os suum tanquam ouis ad occisionem ductus est & tanquam agnus in conspectu tondentis ipsum mutus ita non aperiebat os suum. In humilitate ipsius iudicium eius sublatum est. **D**einde ne quis ipsum ex eo quod patiebatur communem hominem putaret: suspensiones hominum anticipat & uirtutem eius & dissimilitudinem quam ad nos habet. scriptura declarat dicens generationem eius quam enarabit: quia tollitur e terra uita eius ab iniquitatibus populi ductus est ad mortem: & dabo malos pro sepultura eius & diuites pro morte eius: quoniam iniquitatem non fecit: nec inuentus est dolus in ore eius: & dominus uult contere re ipsum plaga: sed qui de prophetia mortis audisti queris fortasse de his etiam a discere quae de cruce significantur: nam neque hoc tacetur: demonstratum est autem a sanctis & omnino clare. **M**oyses enim primus magna uoce prenuuciauit dicens: uidebitis uitam uestram pendentem coram oculis uestris & non credetis & item post eum prophetae de hoc testificantur dicentes: Ego autem tanquam agnus qui immolari ducitur non cognoui. **C**ontra me cogitarunt malum dicentes uenite & mittamus lignum in panem eius & excudamus ipsum de terra uiuetium: & iterum foderunt manus meas. & pedes meos. dinumerarunt omnia ossa mea: diuiserunt sibi uestimenta mea & supuestem meam miserunt sortem: **M**ors autem sublimis & in ligno non aliam quam crux fuerit: & in nulla rursus morte manus fodiuntur: & pedes nisi in sola cruce: **Q**uoniam uero saluatoris presentia gentes omnes deum cognoscere ceperunt nec hoc non significatum reliquerunt: sed de his & in sacris litteris memoria fit: **E**rit enim inquit radox iesus: & resurgens dominabitur gentium: in eo gentes sperabunt: **E**t haec quidem pauca pro eorum demonstratione: quae facta sunt: **O**mnis autem scriptura quae iudeorum incredulitatem reprehendit ad impleta est: **Q**uise iustis unquam sanctisque prophetis & patriarchis quorum in diuinis scripturis memoria traditur ex sola uirgine corporis generationem habuit: uel quae mulier sine uiro ipsa per se homines concipere potuit. at non abel ex adam natus est: enoch autem ex iader: noe ex lamech: & abraam quidem ex tharra: isaac autem ex abraam et iacob ex isaac: non iudas ex iacob. **M**oyses et aaron ex abraam nam samuel ex helcana genitus non dauid ex iesus: non solomon ex dauid non ezetias. ex achaz non hosias ex amos: non hieremias ex celcio non iezeciel ex buzi: non ne suum quosque patrem generationis principem habuit: **Q**uis igitur ex uirgine sola natus: quando quidem prophetae maxime curae fuit ac de re significare: **C**uius non generationem stella precucurrit in caelis: ut natum cum orbi terrarum significaret: **M**oyses. nam iam tunc nascens a pentibus occultabatur. **D**avid autem ne a finitimis auditus est. quoniam ipsum nec magnus quidem samuel nouerat sed interrogabat an esset filius iesse: **M**agnus dominus abraam natus uicinis cognitus est sed generationis christi testis est. non homo sed stella quae in caelo apparebat. unde et descendebat. **Q**uis unquam eorum qui nati sunt reges prius quam patrem & matrem uocare posset regnauit ac de hostibus trophaea tulit: **A**n non trigenerarius dauid salomon iuenis factus regnauit: **N**on ioas septem natus annos ad regnum accessit: **E**t ite posterior iosias circa septimum gratis annum imperium suscepit: **S**ed hi tamen hoc gratis erant ut patrem uocare posset siue matrem: **Q**uis ergo prius ferme quam nascere regnauit ac spoliavit hostes: **Q**uis uero rex talis in israel & iuda fuit: & dicant iudei exquirentes in quo. scilicet. geres omnes spe posuerit. **E**t cum undique iherusalem et pacem habuerit **N**am ex quo hierusalē

condita fuerat bellum ip̄is inexorabile fuit. Et omnes contra israel bellum gerebant assyrii premēdo egyptii p̄sequēdo: babilōii inuadēdo: Et hoc utiq; mirū q̄ ex finitimis syros ēt hostes hēbāt: at non in moab daniel bellū gerebat: et syros euertebat: iofias fines custodiebat: ezechiel senachirim superbiam formidabat. Amalec moyfi militabat: & amorai iesu nauē infesti erant. q̄ hiericho habitabant infestas acies struebant. Et omnino pax inter gentes & israel conciliari non poterat. Videndū est igitur q̄s sit in quo gentes sp̄e posuerint esse. n. oportet quando quid propheta mentiri non potest. Sed ex sanctis prophetis uel superiorib⁹ patriarchis: cutul nam mors pro salute oīum in cruce fuit: uel quis pro incolumitate oīum percussus est & occisus? **Quis** autē iustis ac regibus in aegyptum profectus est. Cuius reditu idola deserierint: abraam quid profectus ē: & idolatria denuo inter omnes erat. Moyses ibi natus est: & erat ibidem nihilominus falsa religio: **Quis** autē ex his quos scriptura testatur posus est manus ac pedes? uel omnino pependit in ligno? & cruce pro oīum salute defunctus est? abraam quidem in lecto deficiens mortuus est. Isaac autē et iacob cū in lectū & ip̄i acendissent occubuerunt: Moyses & aaron in monte obierunt: **Dauid** in domo cū nullas a populis in fidias passus esset: et si. n. a saul petitus fuerit: attamen incolumis euasit hefaias quidem sectus est: sed non pependit in ligno hieremias cōtumelia affectus sed dā natus mortem iuit: iezeciel passus: at non pro populo sed contra populū: quę futura erat ostendens: Preterea hi ēt qui passi sunt homines erant: quales eiusdem nature sūt oēs. qui uero in scripturis pro omnib⁹ pati significat: n̄ simpliciter hō sed uita oīum dicitur: **Et** naturā quidem similis hominib⁹: **Videbitis.** n. inquit uita tam uestrā pendentē coram oculis uestris & generationē eius qui enarrabit: Nā sanctorū oīum generationem q̄ didicerit potest. ab antiquis narrare quis & unde natus est quidq; **Eius** autē qui uita est. generationem diuini sermones ineffabilē esse demonstrant: **Quis** igitur est de quo sacre scriptura talia dicūt uel quis tāt⁹ est: ut etiā prophete de ip̄o tanta p̄gnūcient? Sed profecto alius nemo in scripturis inuenitur p̄ter cōmunem oīum saluatorem dei uerbū dominū nostrū iesū christum: **Hic.** n. est qui extra uirgine nascitur: & hō in terra uidetur: & generationem carnis non enarrabilem habet: **Neq;** n. est qui patrem ip̄ius quantū quidem ad carnem p̄tinet dicere possit: cum corpus eius non ex uiro sit sed ex uirgine sola: **Vt** igitur dauid & moyse & omnium patriarcharū generationem aliquis r̄ censere potest: ita saluatoris id qd̄ ad carnem spectat narrare nemo potest: **hic** est qui stellam facit corporis generationem significare: **O**portebat. n. uerbum de celo descendens signum etiam habere de celo: **O**portebat & prodeuntem creaturę regem manifeste ab uniuerso terrarū orbe cognosci: **Quippe** in iudæa nascitur & uenerunt a p̄side uiri ut eū adorarent: **hic** est qui & anteq̄ appareret in corpore d̄ demonib⁹ uictoriā. & de idolatria tropheū peperit: oēs igitur undiq; agentibus patriam cōsuetudinē & idolorū impietate ab negates spem in christo r̄ponūt: & se ip̄os illi transcribūt: ut & oculis hoc cernere liceat. **Neq;** n. alias unq̄ egyptiorū impietas destitit: nisi cū dñs ūiuerſi corpore illuc quasi nebula uel⁹ accessit: & idolorum errorem euacuauit: oēs autē ad se & p̄ se ad patrem trāstulit. **Hic** ē qui crucifigit teste sole & creat̄a et his ēt q̄ ei mortē irulerāt: & ip̄i⁹ morte sal⁹ oib⁹ parta ē: & creat̄a oīs redēpta: **hic** oīuz uita q̄ corp⁹ suū aīę p̄ciū morti p̄ salute oīuz tradidit: q̄ q̄ iudæi mīme credāt. p̄pa quæ ip̄i rurs⁹ hēnt oracula. **De** quo. n. p̄phete dicūt: **Apparui** his q̄ me n̄ desiderabāt. iuēt⁹ sū ab his q̄ me n̄ q̄rebāt: **Deid** ecce sū gētī q̄ n̄ uocarūt nomē meū: extēdi man⁹ meas ad populū n̄ credētē. & p̄tradicētē: **Quis** ē igit̄ qui apparuit diceret aliquis ad iudæos. **Si** enim propheta. est dicitur quando latuit & postea apparuit. **Quis** autem hic propheta est qui ex inuisibili uisibilis factus est & manus extendit in cruce? iustorū q̄dem hominūz

nullus: **Sed** solus dei filius qui naturaliter in corporeus est. **Et** ppter nos i corpore usus ē: & pro nobis passus est: uel si nec hoc quidem ipsum per se sufficit eis: at reuerentur alios cum euidentem adeo redargutionem inspiciant: **Dicit**. n. scriptura: **Fortificamini** manus remitte & genua debilia: **hortamini** pusillanimes mente fortificamini ne timere: **Ecce** deus nostrū iudicium retribuet: ipse ueniet & saluabit nos: tunc apperientur oculi cecorum: & surdorum aures audient. **Tunc** saltabit claudus tanq̄ ceruus. & diserta erit lingua muti. **Quod** igitur de hoc quoq; dicere possunt: uel quomodo ab hoc prorsus audent oculos attollere? **Prophetia** quidem deum aduenire significat. **Signa** uero p̄sentie quoq; tēpus ostendunt: **Cecos** enim respicere: claudos ambulare. **Surdos** audire: **Lingua** mutorum disertam fieri de diuina presentia d̄ntur: **Quando** igitur hęc in israel facta sunt signa? uel ubi tale quicq̄ in iudea factum est? **Dicant** leprosus mondatus ueniam: sed surdus non audit nec claudus ambulauit: **Mortuum** fucitauit helias & helissus: **Sed** anatiuitate cecus nō uidit: **Magnum** certe mortuum quoq; suscitare: sed non simile tamen: quale saluatoris miraculum p̄terea si de leproso & mortuo uiduē scriptura nō tacuit: profecto si hoc etiam factum fuisset: ut claudus ambularet & cecus aspiceret ostendere non omisisset: **Quoniam** uero taceatur in scripturis manifestum est. hęc antea non fuisse: **Quando** igitur hęc facta sunt? nisi cum ipse dei filius in corpore uenit: quando autem uenit: nisi cum claudi ambulauerunt: muti locuti sunt: & surdi audierunt & anatiuitate ceci uiderūt. **Nam** & iudei hoc uidentes quia raba nunq̄ ante alias audieram propterea dicebant a seculo nunq̄ auditum est: ut aliquis ceci nati oculos aperuit: nisi esset ipse a deo non posset facere quicq̄: **Sed** hęc & ipsi fortasse ut qui manifestis rebus repugnare non possint: hęc scripta esse non negabunt: **Expectare** autem ea & uerbum deum nondum uenisse affirmabunt: hoc enim ubiq; sermonibus iacitare non erubescunt: his quę aperta sunt: ipudenter renitentes. **S; i** hoc p̄ ceteris redarguentur: non a nobis: sed a sapientissimo danielle qui p̄sens quoq; tempus: & diuinum saluatoris aduentum significat dicens **Septuaginta** ebolomades abreuiatę sunt super populum tuum & super urbem tuam sanctam ut consumetur preuariatio: & finem accipiat peccatum & deleantur iniquitates & adducatur iusticia sēpiterna & moliantur iniusticię: & impleatur uisio & prophetia & ungatur s̄ctus sanctorum: & cognosces & intelliges ab exitu sermonis & deliberetur & edificetur hierusalem usq; ad christum ducem: **Fortasse** in aliis occasiones inuenire possunt & in futurum tempus reiicere quę scripta sunt. **Sed** ad hęc quid dicere uel omino contrahis cere possunt: quando quidem & christus significatur: & qui ungitur non homo simpliciter: sed sanctus sanctorum annunciat: & usq; ad ipsius aduentum hierusalem consistit & in israel prophetia deinde cessat & uisio: unctus est dauid antiquitus & solomon & ezecias: **Sed** hierusalem ad huc locus: quę constitit & prophetę uaticinabantur gad & asaph & nathan & post eos hesaias & osee & amos. & alii deinceps qui & ipsi uncti homines uocati sunt. sancti & non sancti sanctorum: **Quod** si captiuitatem obiciunt & propterea hierusalem nō fuisse d̄nt quid de prophetis respundebuntur? **Et** enim antiquitus descendente in babylonem populo daniel ibi & hieremias fuerunt uaticinabantur uero iezechiel & zacharias & angeus non ne igitur fabulas iudei dicunt: & qđ nunc adest tēpus supponunt: quando enim propheta uel uisio cessauit ab israel nisi nunc cum sanctus sanctorum christus aduenit: **Signū** autē est & iudiciū non mediocre aduentus dei uerbi non posthac etiam stetit hierusalem nec excitatum esse prophetam: nec istis reuellatam esse uisionem & conuenienter sane: **Nam** ubi his uenit qui si significatus erat quid deinde umbra opus fuit: **Ob** hoc enim uaticinabatur donec ueniret qui per se ipse iusticia est quicq; hominum peccata redimit ob hoc etiam

hierusalem tam diu constitit: dum ibi prę meditarentur ueritatis figuras: adueniēte igitur sancto sanctorum conuenienter uisio conclusa est ac prophēcia & ierusalem regnum cessauit: **T**antis per. n. ungebantur apud eos reges donec unctus ē factus sanctorum: **E**t moyses etiam huc usq; iudęorum stare regnum uaticinabatur: **N**on deficiet princeps ex iuda. & dux eiemoꝝ eius donec uenerit q̄ mittendus est: & ipse expectatio genitum: unde & saluator ip̄e clamabat dicens: lex & ppheꝝ usq; ad ioannem uaticinati sunt: itaq; si nunc est apud iudęos rex uel propheta uel uisio recte negant uenisse christum: **S**i uero nec rex est nec uisio sed omnis in posterum prophēcia conclusa est: **C**iuitas & templum capta sunt: quid tantum impietatis admittunt & iniusticia: ut quę facta sunt uideant: **H**ęc uero qui fecit christum abnegent: **Q**uid pręterea cum uideant gentiles idola relinquere: & idō israel per christum sp̄m habere negant ex radice iselę secundum carnem natum esse christum ac regnare deinceps: **N**am si alium gentes deum collerent. nec deus abraam & isaac & iacob & moysē faterentur recte denuo causarentur non uenisse deum: **S**i uero eum qui moysi legem dedit quiq; abraę promissus est deus: cuius filium iudęi uituperarunt: hunc gentes obseruant: cur non eum cognoscunt: immo uero cur uoluntari negligunt: **N**am qui pręnunciatur a scripturis domus affulsit orbi terrarum & in corpore apparuit ei quemadmodum scriptura dicit: **D**ominus deus apparuit nobis: & iterum misit uegbum suum & sanauit eos & rursus non legatus non nuncius: sed ipse dominus saluauit eos: **S**ed non aliter affecti sunt: q̄ si quis mente captus terram quidem sole lustrari uideret solē uero q̄ eam illustret esse negaret: **N**am qui apud eos expectatur huic uenienti quid nam superesset facere: gentes ne uocare: at pręuenit qui eos uocaret prophēciam tollere & uisionem: **S**ed hoc iam factum est idolorum impietatem confutare: at iam p̄ futata est. atq; dānata: **M**ortē euacuare: iam pridē exausta est. **Q**uid igitur factū n̄ est. qd̄ christum facere oporteat: **V**el quid reliquum est qd̄ impletum non sit: ut propterea gaudeāt iudęi & credere nolint: si ergo quemadmodum uidem⁹ iā neq; rex neq; propheta neq; israel neq; sacrificium est apud eos: sed terra omnis cognitione dei plena est: & gentiles relicta impietate continuo ad deum. abraę p̄ uerbum domini nostri iesu christi confugiunt plane esset et ualde impudentib⁹ uenisse christum & suo lumine omnes omnino illustrasse & ueram rectamq; doctrinam de suo ipsius patre docuisse: **E**x his igitur & amplioribus etiam quę sacrilitteris prodita sunt iudęos aliquis merito redarguerit: at gentiles ualde etiam admiratus fuerit qui non ridenda rident: ip̄i uere ceci in confusione sua: quam in lignis & lapidibus reponentes non uident: **V**erum tamen cum oratio nostra demōstrandi non labore inopia: **A**ge hos quoq; refellamus his potissimum quę nos ip̄i uidemus. **Q**uid enim absurdum: uel quid ridiculum apud nos est: an id pr̄sus qd̄ in corpore uerbum apparuisse dicimus: sed hoc et ip̄i fatebuntur non absurde factum: **S**i quidem fuerint ueritatis amici **N**am si omnino negant dei uerbum esse temere faciunt id de quo nesciunt irridentes: **S**i uero fatentur dei uerbū esse & hunc principem uniuersi et in ip̄o patre fabricasse creaturam et prouidentia huius illustrari uniuersa et uiuari & existere. & ip̄m in omnia regnum habere qui ex operibus prouidentię cognoscatur ip̄e & per ip̄m pater: aduerte obsecro. si non contra se ip̄i risum ignari concitent: **M**undum inquirunt phylosophi gentiles magnum corpus esse: & uere quidem dicunt: **V**idemus enim ip̄m: & partes eius quę sensibus subiacent. **S**i ergo in mundo & ip̄o corpore dei uerbū est & uniuersis & singulis partibus eius insertū: quid nurū uel qd̄ absurdum si et in homine ip̄m dicim⁹ insertū esse: **S**i. n. absurdū ē in corpore ip̄m oīo ēē absurdū ēēt in uniuerso ēēt hūc insertū ēē. & sua ip̄m prouidentia illustrare oīa atq; mouere: **C**orp⁹ .n. ēēt uniuersū. **S**i uero in corpore hūc inseri et in uniuerso ip̄m cognosci decet: **D**ecet hūano

& incorpore ipsum apparere: & hoc ab ipso illustrari & moueri: ps enim uniuersum est hominum quoque genus: Et si partem absurdum est instrumentum ipsius ad cognitionem diuinitatis fieri: absurdissimum esset eandem esse uniuerso quoque modo cognosci: Sicut enim cum uniuersum corpus ab homine moueatur & illustratur: Si quis diceret absurdum esse indigito pedis uim hominis esse: demens esse putaretur: quia in uniuerso contendens procedit ipsum & operari in parte illum esse negaret: ita qui in uniuerso dei uerbum esse & uniuersum ab eo illustrari & moueri concedit: non absurdum esse existimabit humanum corpus unum ab ipso moueri & illustrari: Si uero id quod nos dicimus saluatoris in homine apparitionem fuisse hoc ideo non consentaneum putant: quia creatum est humanum genus & ex nihilo factum: tempus est ut eum ipse e creatione similiter efficiat. Nam & haec ex nihilo producta est. Quod si creatura quamuis facta sit in ea uerbum esse non absolum est. non igitur nec in homine ipsum esse absurdum fuerit: Quae cunq; enim de toto cogitauerint eadem necesse est etiam de parte eius considerare: Nam ut modo dicebam totius pars est homo non igitur absurdum prorsus in homine uerbum esse & omnia ab ipso & in ipso moueri & illustrari & uiuere quemadmodum etiam scriptores eorum tradiderunt quod in ipso uiuimus & mouemur & sumus quid ergo ridiculum dicimus: si in quo uerbum est hoc tanquam organo ad manifestationem sui uerbum usum esse defendimus? si enim in ipso non esset: nec eo quidem uti potuisset: Si uero supra concessimus hunc in uniuerso & in singulis partibus esse quid incredibile: Si in quibus est in his etiam se ipsum ostendit. Sicut enim uerbum quoniam potestatibus suis unicuique & omnibus imperatur & omnia preclare gubernat. si per solem uel lunam uel celum uel tetram uel aquas uel ignem uoce uti ut se ipsum & patrem ostendere uoluisset nemo ipsum absurde fecisse dixisset: quando semel omnia ipse continet: & cum omnibus & in ipsa parte consistit & inuisibiliter se ipsum ostendit: eodem modo non fuerit absurdum Si omnia ipse gubernans & uniuersa uiuificans. & per homines cognosci uolens hominis corpore ad ueritatis manifestationem & patris cognitionem tanquam instrumento usus est: pars enim totius homo est: & ueluti mens quae per totum hominem est a parte corporis lingua uidelicet significatur & nemo propterea mentis substantiam minui dicit: ita uerbum quod per omnia est: si humano usus est instrumento minime id absolum esse uidebitur: Si enim ut ante dixi absurdum est corpore usum fuisse instrumento absurdum etiam erit ipsum in toto consistere. Quod si dixerint quid non igitur per meliores alias creaturas partes apparuit? & meliori instrumento ut sole uel luna uel astris uel igne uel aethere usus est: sed homine solo? cognoscant uenisse dominum non ut se ostentaret: sed ut egrotantes curaret. atque doceret. Ostentantis enim erat apparere solum ut uidentes obstupesceret: curantis autem & docentis non descendere simpliciter: sed pro eorum utilitate nasci a quibus desiderabiliter nec aliter apparere. quam qui indigebant sustinere non poterant ne si esset egrotantium necessitate prestantior eos ipsos qui indigebant confunderet. & deitatis apparitio in utilis euaderet. Nihil igitur eorum quae in creatione sunt a dei cogitatione aberrauerat nisi solus homo. Quippe non sol non luna non celum non stellae non aqua non aether ordinem preterierant: Sed opificis sui noscetes regesque uerbum manebat quemadmodum facta sunt homines autem uersi a bono falsa deinde per ueri sinxerunt. & in lapidibus honorem dei & cognitionem ipsius demonibus hominibusque dicarunt. Non igitur absolum fuit quia tantum opus negligere bonitatem dei dignum non erat si in uniuerso dispensantem ipsum & moderantem cognoscere non poterant: at in parte non ignorarent: etsi uim inuisibilem aspicere nequibant: aut ex similibus considerare ipsum & contemplari possent. Nam cum homines essent. ex proportionabili corpore & diuinis per ipsum operibus

patrem eius citius ac proprius cognoscere poterant . concernentes quę ab ipso fierent non humana: sed dei opera esse: **Et** si ut ipsi uolunt absurdum esset uerbū per corporis opera innotescere: absurdum idem esset hunc ex uniuersi operib⁹ agnosci: **Vt** enim cum increatione sit nihil ipse creatiōis contrahit sed omnia potius uirtutis eius aliquid contrahunt: Ita cum et corpore uteretur instrumento: nihil eorum contraxit: quę corporis sunt sed potius ipse corpus sanctificauit: iam uero si et plato quę gentiles admirantur: mundum inquit conditor eius turbulē tum uidens & picilitatem ne ī locum dissimilitudinis precipitet cum ad anime gubernacula sederit opitulatur: & errores omnes corrigit. **Quid** apud nos incredibile dicitur suum erraret homo: uerbum sedit ad eum & apparuit ipse homo: ut turbulentum illum gubernatione & bonitate sua protegeret: Sed his forsitam p̄ pudore consentient at tamen dicere uolent. **Deū** si quidem docere homines & saluare uolebat id solo nutu fecisse oportuit: nec ipsius uerbū corpus attingisse: quę admodum & ab inicio fecit cum ex nihilo cuncta creauit: ad hanc eorum oblectionem hec non incongrue dicerentur ab initio quidem cum nihil usq; esset: nūtu opus fuit et uoluntate sola ad uniuersi opificium cum autem homo esset: & necessitas urgetet non ea curare quę nūq; erant: sed quę iam facta fuerant consequens fuit ut in rebus iam factis medicus & saluator accederet: ut ea curaret quę substantiam habebāt: Factus est igitur homo & humano instrumento usus est corpore. **Nam** quo alio modo uerbum ueniret cum instrumento uti uel & aut unde hoc ipsum assumere oportuit nisi ex his quę iam facta erant et per rem sibi similem diuinitatis eius indigebant: **Neq;** enim quę nūq; erant salutem desiderabant ipso etiam uisu tantummodo contenta erant. sed homo qui iam factus erat corrumpebatur atq; pibat: **Qua** ex re humano recte usus est instrumēto et uerbū in omnia se ipsum extendit: hoc p̄terea sciendum qđ facta corruptio non extra corpus erat: sed corpori inherbat et necesse fuit pro corruptione uitam accipere ut quemadmodum in corpore mors erat. ita in eodem uita consisteret: **Nam** si extrinsecus mors fuisset extrinsecus et uitam fieri oportuisset: **Si** uero corpori mors copulata erat & ipsum quasi cum eo unita premebat. **Necesse** fuit & uitam corpori coniungere ut uestitum uita corpus mortem abiceret. **Ad** hec etiam uerbum si extra corpus et non in eo fuisset: uicta quidem ab ipso mors naturaliter fuisset ut quę uires contra uitam non habeat sed nihilominus corpori inherens corruptio mansisset: quamobrem non incongrue corpus saluator induit: ne posthac imorte corpus cui uita conuincta sit tanq; mortali remaneat: sed immortalitate uestitū ubi resurrexerit imortale persistat: **Nam** corruptionem semel indutum non resurrexisset nisi uitam induisset: et item mors non nisi incorpore suatim uideretur p̄ p̄terea corpus induit ut inuentam incorpore mortem aboleret: **Quomodo** enim uita esse dominus omnino apparuisset nisi qđ mortale erat uiuificasset? **Et** quem admodum stipula quę naturaliter igne comburitur si quis ab ignem prohibeat. non ardet illa quidem sed stipula manet omnino. stipula denuo minarum ignis trepida: **Est** enim ignis naturaliter eius pernicies: **Si** quis autem stipulam multo ī uoluerit amianto quod igni resisteret dicitur iam non timer ignem stipula cum tutamen habeat ex tegmine quod uri non potest: eodem modo quispiam de corpore dixerit et morte: **Si** uisū tantummodo mors ab eo prohibita fuisset nihilominus mortale rursus et corruptibile fuisset pro ratione corporis. **Sed** ne hoc fieret incorporeum dei uerbum induit: itaq; non iam mortem timet nec corruptio nem cum pro ueste uitam habeat? & cum in ipso corruptio periret nunq; non congrue dei uerbum corpus assumpsit & humano instrumento usus est: ut corp⁹ uiuificaret: & quęadmodū ī creatiōe per opera cognoscitur ita et ī homie operat⁹: & se ipsum ubiq; monstraret nihil diuinitate & cognitione sui uacuū relinquēs:

hoc enim saluator fecit ut quemad modum presens omnia undiq; complet: ita etiam cognitione sui omnia compleret sic diuina & scriptura dicit **Plena est omnis terra cognitione dñi** siue q̄s in celum suspicere uult uidet huius ornatum. **Siue** in celum suspicere non potest ad homines autem solum respicit uidet ipsius in cō parabilem ad homines uirtutem & hunc inter homines solum deum uerbum esse cognoscit: **Siue** quis ad demonas conuersus in eos obstupuerit: hunc illos abigere uidet. & ipsum iudicat eorum dominum esse. **Siue** aquarum absorptus est natura. & has deum esse purat. hanc ab eo permutatam uidet. & harum creatore dominum esse cognoscit. **Siue** quis ad inferos quoq; descenderit & inheroas q̄ illuc descenderunt quasi deos obstupuerit: huius resurrectionem factam uidet & partem de morte uictoriam & inter eos etiam solum christum uerum dominum ac deum esse considerat. **Omnes** & enim creationis partes dominus attigit & omnia fraude liberauit: & absoluit quemadmodum paulus ait cum spoliasset imperia & potestates triumphauit in cruce nequis deinde decipi possent. **Sed** ubiq; uerum dei uerbum inueniat: **Sic** enim postea conclusus undiq; homo & ubi hoc est in celo in inferno in homine: cum super terram deitatem uerbi extensam inspiciat non iam de deo fallitur: sed hunc solum ueneratur & patrem per ipsum probe cognoscit: **His** igitur gentiles etiam per ea quę probabilia sunt non incongrue reffelluntur a nobis. **Quod** si uerba ad confusionem eorum ipsa per se minus sufficere arbitrantur: **At** ex his quę in oculis sunt omnium fidem dicitis adhibeant quando enim idolorum cultum homines relinquere coeperunt. nisi ex quo uerū dei uerbum inter homines fuit? **Quando** apud gentiles & ubiq; oracula cessauerunt & euacuata sunt. nisi cum ad terram usq; saluator se ipsum manifestauit? **Quando** deprehendi ceperunt qui apud poetas dii dicuntur & heroes tantummodo homines esse mortales? nisi ex quo diuinus tropheum de morte peperit & quod assumpserat corpus incorruptibile seruauit: cum ipsum a mortis lucitauit: **Quando** demonum fraus & infania contempta fuit: nisi cum dei uirtus uerbum omnium & demonum ipsorum dominus propter hominum infermitatem descendens in terram apparuit? **Quando** autem magica ars atq; doctrinari pessundari cepta est nisi cum diuina uerbi apparitio inter homines fuit? **Quando** deniq; gentiliū sapientia stulticia facta est. nisi cum uera dei sapientia se ipsam in terra monstrauit: **Nam** superiori tempore in idolorum cultu totius orbi et locus omnis errabatur. & nihil aliud homines quam idola deos esse putabant: **Nunc** autem per uniuersum orbem idolorum superstitione relicta ad deum christum confugiunt & hunc deum uenerantes per ipsam etiam quem non uiderunt patrem agnoscunt & hoc utiq; nuntium. **Cum** uarii in numeriq; ritus essent & suum quisq; locus si mulacrum haberet: quiq; apud hos dicebatur deus ad infinitum locum transire non posset. ut ipsum a uicinis coli persuaderetur **Sed** inter suos tantummodo colabatur (**Nemo** enim propinquę regionis deum coluisset: sed suum quisq; simulacrum obseruabat quod omnium ipsum dominum esse rebatur) **Solus** christus apud omnes unus & ubiq; idem ueneratur. **Et** quid idolorum imbecilitas facere non potuit: ut uicinis saltem persuaderet: hoc christus fecit: qui non uicinus solum: sed uniuerso simul orbi persuaderet ut se unum & eundem colerent. & per se ipsius patrem deū: **Et** antea quidem omnia ubiq; erant plena oraculorum fraude: & responsa delphis in dodona boetia. lycia libya egypto caberis & phytua sacerdos hominum illusionem admirabantur: **Nunc** autem ex quo christus predicatur ubiq; horum cessauit infania nec est preterea qui inter eos uari cinetur: & demones antea cum fontes uel fluuios uel ligna uel lapides occuparent homines illusionibus fatigabant. & amentes hoc pacto ueneficiis obstupesciebant: nunc autem cum diuina facta sit apparitio uerbi

istorum celsa illufio homo enim figuo crucis utens: & uno fraudes eorum pro
pullat: **E**t antea qui apud poetas dii dicebantur cum hoies essent deos putabant iouem
fatum apollinem & heros. & hes ipsi colentes erant: **N**uper uero cum sal
uator inter homines cognitus est esse deus ueri dei deus filius: **D**e magica uero
quid quis dixerit arte: quam illi admirabantur? **S**iquidem illa priusquam ueniret uer
bum poterat ac pollebat apud aegyptios caldaeos & indos & uidentes obstupela
ciebat: sed haec etiam ueritatis presentia & uerbi apparitione confutata est ac pa
nitus ex hausta: iam uero de gentiliu sapientia & philosophorum magni loquor
neminem arbitror oratione nostra indigere: **C**um in omnium oculis admiratio
sit: quod cum apud eos tanta scripserint sapientes de immortalitate et honesta uita
nec paucos quidem ex finitimis locis mouere potuerint: christus unus per humi
lia uerba per homines minime eloquentes: compluribus in toto orbe conciliis ho
minum persuasit mortem contemnere immortalia saepe temporanea negligere o
eterna prospicere terrestrem gloriam nihil pendere solam caelestem comparare:
haec autem quae a nobis dicuntur non uerbo tenus sunt: sed re ipsa testimonium
ueritatis habent: **A**ccedat enim quicumque uult. & uirtutis noticiam in christo uirgi
ribus contempletur in iunioribus pueris continentiam in tanto martyrum coe
tu immortalitatis fidem: **V**eniat qui praedictorum uult piculum facere: & in ipsa demo
num illusione & oraculo fraude et artis magicae portentis et crucis quae apud ipsos
ridetur signo utatur christum tantum modo nominans et uidebit quomodo per
eam demones fugiant: **O**racula cessent: magica omnis & ueneficium ex haustu
sit: **Q**ualis est igitur quantus christus iste? qui suo ipsius nomine: & praesentia omnia
undique obumbrat atque dissoluit: & unus contra omnes uiribus sufficit: & totum or
bem sua ipsius doctrina complet? **D**icant gentiles qui nimium rident nec erube
scunt: **N**am si homo est: & quomodo unus homo omnium qui apud eos sunt: do
rum uim superauit? & eos sua ipsius uirtute nihil esse probauit. **S**i uero magum ip
sum dicunt qui fieri potest ut a mago magica omnis soluatur et potius consti
tuatur? **N**am si homines magos uicisset uel aduersus unum tantummodo ualuis
set recte apud eos aliorum artem sua meliori uicisse putaretur: **S**i uero de omni
simul magica crux eius ipso nomine uictoriam tulit: deum est non magum salua
torem fuisse: quem & ab aliis inuocati magis demones tanquam dominum fugiunt:
Quis igitur est? dicant gentiles qui solum in ridendo studium ponunt: **F**ortasse
demonem etiam ipsum fuisse dicent: & ideo tantum ualuisse: hoc autem si dicerent
ultra ipsi ridendi nimium forent: qui prioribus confundi demonstrationibus pos
sent: **Q**ui enim fieri potest ut demon sit qui demones fugat? **N**am si demones sim
pliciter fugaret recte putaretur demoniorum principe aduersum inferiores uale
re: quemadmodum iudaei per contumeliam dicebant: **S**i uero omnis demonium
insania huius nomine pellitur atque fugatur manifestum est in hoc et errare illos
nec esse diaboli cam uim quandam ut ipsi putant dominum nostrum et saluatorem
christum: qualis obres si neque homo simpliciter: neque magus nec demon quispiam
saluator est: sed & commenta poetarum & illusionem demonum & sapientiam gen
tilium sua ipsius diuinitate dissoluit: & umbrat: planum fuerit & inter omnes con
ueniet hunc de filium esse. qui uerbum & sapientia & uirtus patris est. iccirco non
humana sunt ipsius opera: sed supra hominem & haec uere dei esse cognoscunt:
cum ex his quae uidentur: tum ex ea quae ad homines est comperatione: **I**s enim
hominum qui unquam fuisse corpus sibi ipsi ex sola uirgine constituit: uel quis unquam
hominum tales morbos curauit quales comminus omnium dominus? quis autem id
reddidit quod naturae deerat & a natiuitate caecum respicere fecit? **E**sculapius
apud eos deificatus est: quod medicinam exerciuit & herbas egrotantium corpo
ribus salubres agnouit: quas non terra ipse produxit:

Sed eas naturali quadam ui rationis inuenit : **S**ed quid simile saluatoris facto q non uulnus sanauit : sed generationem prodixit & corpus restituit: **H**ercules ap gentiles tanq̄ deus ueneratur. q̄ aduersum homines homo ipse pugnauerit: & in genio feras occiderit: **Q**uid his simile que a uerbo facta sunt: morbos demonas mortem ipsam hominum fugauit: **B**aculus apud eos colitur q̄ hominibus ebrietatis magister fuerit: **A**t saluator uere dominus uniuersi qui magister continentie fuit irridetur ab illis: **S**i ita sane: **Q**uid alta diuinitatis eius miracula? **Q**uo moriente homine sol obscuratus. est & terra comota: **E**cce ad huc etiam moriuntur homines & antea quam mortui sunt **Q**uando super ipsis tale quiddam miraculum fuit? **E**t ut gesta corporis eius omittam: & ea commemorem que post corporis resurrectionem fecit: **C**uius unq̄ hominum qui unq̄ fuere doctrina a finibus usq; ad fines terre: una & eadem per uniuersos obtinuit? ut cultus eius per omnem terram uolitaerit. uel si homo christus est. ut ipsi uolunt non deus uerbum? **Q**uid non addis eorum cultus eius ineandem ubi ipsi sunt regionem transire prohibetur: **S**ed ipse potius dei filius peregre ueniens doctrina sua ritus illorum tollit. & eorum illusionem confundit: **M**ulti ante hunc reges faerunt. & domini terrarum multi apud caldaeos memorie produntur: quiq; apud egyptios & uides fuere sapientes & magi. **Q**uis unq̄ eorum non dico post mortem: sed & dum uiueret tantum obtinere potuit: ut terram omnem sua ipse doctrina completeret: & ab idologum superstitione multitudinem tantam auerteret quantam saluator noster ab idolis ad se ipsum transtulit **P**hilosophi gentilium multa uerborum lenocinio & arte scripserunt: **Q**uid igitur tantum ipsi quantum christi crux docuit. **N**am eorum argutis quo ad mortem obirent persuasionem retinebant: **Q**uin etiam uiui quod obtinere uidebantur: non sine uaria contentione ipsi inter se disputando uicebant **A**d dei filius id quod opstupeendum est. nudis uerbis docens confudit eos qui argutissimi erant: & cum ad se ipsum omnes traberet: illorum quidem doctrinas euacuauit suas uero ipsius ecclesias impleuit: & hoc utiq; mirum cum ad mortem tanquam homo descenderet sapientum de idolis magniloquia dissoluit: **C**uius enim unquam mors demonas fugauit: uel cuius unquam sicut christi mortem demones timuerunt? **U**bi enim crucis inuocatur nomen inde omnis abigit demones **Q**uis adeo egritudines animi sustulit hominibus ut lenones respicerent: homicide arma deponerent: **T**umidi fortes euaderent & sumatim barbaris atq; gentilibus quis persuasit furorem omittere paem sapere nisi fides christi signumq; crucis: **Q**uis alius tantam prestavit hominibus de immortalitate fidem: quantam christi crux: & corporis eius resurrexio: & si enim omnia gentiles commentum tamen dolorum suorum resurrectionem fingere non potuerunt: nec omnino quidem cogitarunt fieri fieri posse ut potest. mortem corpus instauretur: **I**n quo eos maxime quispiam ostenderit cum talia sentirent suorum ipsos idolatrie imbecillitate redarguisse: poterant uero christo reliquisse: ut ex his etiam dei filius apud omnes cognosceretur: **Q**uis igitur hominum post mortem: uel etiam dum uiueret: de uirginitate precepit & fieri posse putauit: ut hec inter hoies uirtus consisteret **S**ed saluator noster de hac tantum precipiendo ualuit ut etiam puella que nundum ad legitimam etatem peruenerant: uirginitatem que supra legem est profiterentur **Q**uis unquam hominum percurrere tantum potuit: ut ad scythas ethiopes plas armenios gotthos & qui trans oceanum dicuntur quiq; super hyrcaniam sunt: & omnino ad egyptios & caldaeos penetraret magice artis peritos: & supra quam natura patitur supersticiosos homines ac moribus efferatos ut ad eos de uirtute demodestia de idolorum impietate predicaret sic omnium dominus dei uirtus dominus noster iesus christus: qui per discipulos suos non solum predicauit eis sed etiam ex sententia persuasit ut morum feritatem deponerent: nec postea diis pris

immolarent: sed ipsum cognoscerent: & per ipsum subinde patrem collerent. **Nā** superiori tempore cum seruirent idolis gentiles & barbari bella inter se gerebant & in confanguineos cruenti erant. **Et** per inexorabilem inter eos pugnam nō maria non terras transire licebat: nisi qui gladiis manus armauerant. **Et** enim omnis uita: traductio illis per arma fuit: & ensis erat eis pro baculo: & totius opis sustentulum: **Et** profecto idolis ut dixi seruiebant. & demonibus uictimas immolabant. **Et** tamen qui hec sentiebant nihil ex idolorum superstitione proficere potuerunt: **Cum** uero se ad christi doctrinam contulissent. statim exiprouisio tanq̄ tacti ueritate animi. cędium crudelitatem exuerunt: nec deinde bellica tractarunt: **Sed** omnia illis quę ad pacem: quęq; ad amicitiam spectabant cordi fuere: **Quis** igitur hec fecit: uel quis pace coniunxit qui se odio per sequebantur: nisi dilectus patris filius: cōis oīum saluator iesus christus qui omnia caritate sua pro salute nostra sustinuit: **Nam** et antiquitus oracula de pace fuerant que ab eo ministrabatur scriptura dicente: **Con**flabunt gladios suos in uomeres & enses suos in falces: & non relinquet gens in gentem gladium & non discent post hac bellare: nec hoc quidem incredibile: quando nunc etiam barbari: quibus insita ē feritas morum: ubi ad huc idolis quę apud eos sunt: sacrificant tunc quidem insanunt inter se nec tempus ullum sine gladio patiuntur: ubi uero christi doctrinam audiunt continuo pro bellis agriculturam exercēt: & manus quas gladiis armauerant ad preces tollunt: & qui bella inter se gesserant iudem contra diabolum ac demones instruuntur et eos p̄inētia atq; ai uirtute debellant. hoc autē ē diuinitatis saluatoris indicium **Nam** qđ in idolis homines discere non potuerūt: hoc ab eo didicerūt: quod non puum est demonū ac idolorum imbecillitatis & inanitatis argumentū **Demon**es enim imbecillitatis suę conscii hac de causa homines inter se bellare cōpellebant. ne si amutuo ipoz certamine desisterent. pugnam aduersus damonas p̄uerterent: **Quippe** qui non ipsi inter se pugnant a christo discentes moribus & operibus uirtutis contra demonas parantur: **Ethos** quidem prosequuntur: **Sed** diuolum eorum ducem illudunt in iuuentute continentes in temporationibus strenui in laboribus fortes contumeliam patiuntur: ignominia contemnunt. & qđ certe mirandum est. mortem quoq; despiciunt & christi martyres fiunt: & ut unū dicam quod est omnino mirabile diuinitatis saluatoris iudiciū quis unq̄ simpliciter homo uel magus uel tyrannus uel rex tantis ipse per se congregari & omnem idolatriam omnem diabolicam manum: omnem magicā artem: omnem gētilium sapientiam qui tantum ualebant. & tunc etiam iugebāt. omnes obstupesciebant expugnare et uno momento omnibus resistere potuit: quemadmodum dñs noster: uerus dei filius qui unius cuiusq; errorem inuisibiliter redarguit: unus omnes undiq; homines captiuos abduxit ut qui simulacra uenerabantur: ea ipi deid calcarent: qui magicā admirabantur libros comburerent: **Sapientes** uero euāgeliorum interpretationem omnibus rebus anteponebant. **Quos** enim antea colebāt. hos nunc derelinquūt: quem crucifixum illudebāt. hunc christum adorant. deū ipm confitentes & qui apud eos dii nuncupabātur eos nunc signo crucis p̄sequuntur: **At** uero saluator crucifixus in toto orbe deus predicatur & dei filius: et qui apud gētiles collebātur dii tāq̄ turpes damnātur ab eis: qui uero christi doctrinā accipiunt modestiorem q̄ illi uitā obseruāt: hæc igitur & eiusmodi si quidē humana sunt talia fuisse priorū facta demonstrat ac suadeat: **Si** uero non hoīum hec sed dei opera uidentur & sunt. quid tātum impie agunt increduli qui talia fecit dominum ignorent. **Similiter** enim affecti sunt ut si quis ex operibus creaturę non agnoscat huius opificem deum **Si** enim ex potestate quam in res omnes habet ipius diuinitatem agnoscerent cognouissent etiā christi per corpus opera nō humana esse sed saluatoris oīum dei uerbi: hoc at cognoscentes quemadmodum

paulus inquit non crucifixissent dominum glorie: **Vt** igitur deum qui naturali-
ter inuisibilis est. nec omnino uideretur si quis uidere uult ex operibus ipsum cogno-
scit atque comprehendit: ita qui christum mente non uidet ex operibus saltem cor-
poris hunc agnoscat & probet an humana sint uel dei: **Et** si humana fuerint illu-
dat **S**in autem non humana: sed dei cognoscat nec rideat que ridicula non sunt
sed potius admiretur per rem adeo humilem diuina nobis apparuisse per mortem
immortalitatem in omnes prouenisse: per incarnationem uerbi rerum omnium
providentiam & huius largitorem opificemque ipsum dei uerbum cognitum fuisse
se ipse enim homo factus: ut nos dii efficiamur Ipse se ipsum per corpus ostendit
ut nos inuisibilis patris cognitionem caperemus ipse omnium hominum contu-
meliam sustinuit: ut nos immortalitatem sortiremur **N**ihil enim ipse detrimenti
cepit cum pati & corrumpi non possit & ipse per se uerbum sit & deus: homines
autem qui patiuntur per quibus ista sustinuit in sua ipsius diuinitate seruauit ac
saluos fecit. **E**t in uniuersum saluatoris opera. que per assumptionem humanita-
tis fecit talia tantaque sunt: que si quis narrare uellet similis esset his qui maris pela-
gus aspicerent. & fluctus eius numerare uellet: **Vt** enim fluctus omnes oculis com-
prehendi non possunt: cum superuenientes alii super alios tempestatum sensum op-
primant: ita qui omnia in corpore christi opera uirtutis comprehendere uolue-
rit: is nec cogitatione quidem uniuersa capere poterit cum plura sint: que cogita-
tionem eius pretereant: tamen si ea ipse comprehendisse existimet: **M**elius igitur
esset non omnia cum qui dicit aspiciere: quorum nemo est uel qui partem conse-
qui possit. sed unius tantummodo memoriam facere: & uniuersa tibi admiranda
relinquere. **O**mnia namque admirationem equaliter habent: & quocumque aliquis
aspexerit inde uerbi diuinitate obstupescit: **Q**uas ob res ut principium eorum que
iam dicta sunt exponamus ad ea que diximus hoc quoque discere dignum est: &
admirari minimum: quod ubi saluator aduenit non augetur posthac idolatria: im-
mo que est inuitur & paulatim cessat. non posthac gentilium sapientia crescit
sed que est continuo euanescit: non posthac demones illusionibus oraculis & ma-
gicis decipiunt: sed si tantum audeant & conentur: signo crucis confunduntur:
& ut fumatum dicam: aspice ut christi doctrina ubique augeatur: **O**mnis idolatria
& quicunque christiane fidei resistit quotidie inuitur debilitetur labatur: **S**i autem
aspiciens cole saluatorem omnium & potentem deum uerbum: & contemne que
ab eo fraguntur: atque delentur: **Vt** enim cum sol adest non iam tenebre ualent:
sed sicubi reliquum est propellitur in sic aduentante diuina dei apparitione non
iam ualet idolorum obscuritas: **S**ed omnis ubique terrarum locus & regio ipsius
doctrina illustratur: **E**t quemadmodum sicubi regnet: aliquis nec se ostendat. sed
intus domi sedeat improbi sepe non nulli solitudine eius abutentes se ipsos frigens
pronunciant: & insignibus quisque regis simplices illudunt & ita homines erant
nomine qui regem appellari audiant: ipsum uero non uideant: cum presertim nec
domum ipsi quidem ingredi possint: **S**ed ubi rex uerus processerit & apparuerit
tunc improbi illi qui deceperant. ipsius presentia conuincuntur: homines autem
cum illum uideant uere regem eos deserunt: a quibus decepti fuerant ita & demo-
nes antea quidem homines decipiebant cum sibi ipsis dei honorem asciscerent:
Vbi uerbo dei uerbum in corpore apparuit: & nobis patrem suum indicauit: nunc
iam demonum fraus euanescit & cessat: homines qui uerum patris uerbum deum
aspiciunt idola deserunt. & uerum deum protinus agnoscunt: **H**oc autem signum
est. christum deum uerbum ac dei uirtutem esse: quod deficientibus rebus humanis
& christi permanente uerbo planum est omnibus deficere quidem temporanea
permanere autem deum ac dei filium uerum unigenitum uerbum. hec quidem
tibi a nobis tanquam signa quedam & note fidei christianae paucis libata sunt o christi

amator homo tum uero capta hinc occasione: si forte indicta scripturarum incide-
ris: & ad hęc ingenue animum incenderis: ex ide quę a nobis dicuntur agnosces:
perfectius illa quidem planius q; tractata: illa enim per theologos uiros diuinit^o
ædita: & scripta fuerunt. Nos autem quę accepimus atheologis præceptoribus q
in ea inciderant. quiq; diuinitatis christi testes fuerant: hæc tibi doctrine studio
so impertimur: Cognosces autem ipsius & alteram ad nos apparitionem glorio-
sam ac uere diuinam: quando non etiam cum abiectione ueniet sed in gloria sua
n̄ erit 2 hūilitate: s; i maiestate sua n̄ erit ut patiat: sed crucis sue fructū oib^o dōet.
dico at resurrectionē et immortalatē no etiā ut iudicetur: sed iudicet oēs per suis
cuiusq; operibus quę in corpore fecit: siue bona siue mala: ubi repositum est bo-
nis quidem regnum celorum: malis autem ignis æternus: & tenebra exterior. Sic
enim et ipse dominus ait dicens a modo uidebitis filium hominis sedentem ad dex-
tris uirtutis: & uenientem in nubibus cœli in gloria patris: Propterea etiam
salutare uerbum nos ad illam diem præparat & dic estote pati & uigilate: quia q̄
hora non putatis ueniet: Nam ut uult beatus paulus omnes nos apparere oportet
ante tribunal christi: ut pro suis quisq; ferat operibus: quę in corpore fecit:
siue bonum siue malum: Sed ad inquisitionem cognitionemq; ueram scripturarū
opus est. proba uita animaq; pura & christiana uirtute ut mens per eam incedēs
cōsequi quod cupit & cōphendere ualeat. quātū humanę nate datur de deo uer-
bo percipere: Nam sine pura mente: sine uitæ sanctorum imitatione: nemo dicta
sanctorum capere posset: Ut enim si quis lumen solis uidere uellet oculum omni-
no purgat. & abstergit se ipsum pinde atq; illud est quod uidere concupiscit pro-
pe modum purificans: ut oculus eo modo lumen ipse factus lumen solis aspiciat
uel quemadmodum si quis urbem uidere uellet siue regionem omnino ad locū
spectandi gratia peruenit: ita qui theologorum mentem percipere uoluerit: ratio-
ne uiuendi animam prius abluere atq; mundare & operum similitudine ad sanc-
tos ipsos peruenire debet: ut cum ipsis degendo uersetur: & ea intelligat quę illis
a deo reuellata fuerunt: Et cum ipsis posthac ueluti cōnexus peccatorum discri-
men: & eorum indie iudicii damnationem effugiat his autem fruatur quę sanctis
reposita sunt in regno celorum: quę nec oculus uidit: nec auris audiuit: nec in
cor hominis ascendit: quanta his preparata sunt. qui cum uirtute uiuunt & deū
patremq; diligunt in christo iesu domino nostro per quem & cum quo ipsi patri
cum illo in sancto spiritu honor potestas & gloria in sęcula seculorum amen.

INsaniens ariani postq̄ semel ut uidetur decreuerunt præuarica-
tores esse ac transgressores ueritatis contendunt inse trahere quod
scriptum est cum uenerit impius in profundum malorum contem-
nit: Nam neq; conuicti quiescunt: neq; confusi erubescunt: sed ad
omnes tanq̄ frons meretricis in impietate facti sunt impudentes:
Nam cum hæc dicta quorum occasione utebantur: dominus crea-
uit me & melior factus angelis: & primogenitus. & q̄ fidelis est ei q
fecit ipsum rectū sensum habeant: & pietatē in christū ostendant: nescio quomo-
do isti rursus tanq̄ serpentis ueneno circūfusi: nec uidentes quę uidentia sūt: nec
intelligentes: quę legunt quasi ex profundo impietatis malitiam eructantes cœ-
perit continuo cauillari quod a domino dicitur: ego in patre & pater in me dicē-
tes quomodo potest hic in illo: & ille in hoc esse: uel quomodo omnino potest pa-
ter qui maior est in filio minore contineri: Verum tamen quid mirum si filius in
patre est: quando quidē & de nobis scriptū est. in ipso enī uiuimus & mouemur

& sumus: sed hoc merito patiuntur malefani qui deū corpus esse arbitrantur : non intelligentes quis uerus pater sit: quis uerus filius: quis splendor inuisibilis quę hypostasis incorporea: quis ue character: & imago eius: Nam si ea cognoscerent domino glorię nō usq; adeo cum risu detraberit: nec incorporea corporaliter accipientes benedicta male interpretarentur: Satis enim erat dominum ista dicentem audire & credere: Nam si fides simplicitatis melior est ciallida per sua sione orationis. Sed quoniam hoc quoq; pro sua hēresi uitiare conantur necesse ē peruersam illorum opinionē redarguere: & ueritatis sententiam aperire ut fideles consumentur: Non enim dum dicitur ego in patre & pater in me alterius oneratur tanq; manibus uasis: quę mutuo repleantur ut filius patris pater filii compleat inanitatem: & neuter eorum plenus sit atq; perfectus. hoc quidem suum est corporum: Propterea id uel tantummodo dicere plenum est impietatis: plenus enim & perfectus est pater & plenitudo diuinitatis est filius nec rursus ut ī sātis deus fortificans est: ita & in filio: ipse enim est patris fortitudo & sapientia: & ea quę facta sunt participatione eius in spiritu sanctificantur: ipse uero filius nō participatione filius est. sed propria generatio patris. Nec item sic est in patre filius ut in ipso nos uiuimus & mouemur & sumus. Ipse enim tanq; ex fonte patris uita est in quo omnia uiuere & consistere facit: non enim uita uiuit in uicę quoniam uita nō esset: Sed ipse potius uiuicat omnia. Nouimus & alterium sophistam hēresis patronum: In hoc enim & ipse iudeos imitatus talia scripsit: Clarum enim est inquit q; propterea se in patre dixit & rursus in se patrem: quia nec sermonē quem percurrerat suum esse dixit sed patris nec opera item propria: sed patris qui potestatem dederat: hoc si puer simpliciter dixisset propter etatem ignoscendum esset sed quia is scripsit qui sophista uocatur: quiq; omnia scire profiteretur quanta esset hic damnatione dignus: Quomodo non etiam abhorre demonstrat ab apostolo: q; se ipsius uerbis sapientię sermonibus extollit: & i his de cipef posse putatur: qui nec quid dicatur ipse nec de quo asserat intelligit: Que enim filius propria & soli filio qui uerbum est & sapientia: & imagini substantię patris conuenientia dixit ea ipse in omnes creaturas confert: quibus hęc com filio communia facit. Et ait iniquus uirtutem patris uirtutem assumere: ut impietati suę consequens sic dicere & filium in filio factum esse filium & uerbum uerbi potestatem sumpsisse: nec uult ipsum hęc dixisse ut filium sed eum quasi qui hęc & ipse didicerit omnibus pariter creaturis annumerat: Nam si ideo quia filii uerba non erant quę percurrerat sed patris erant: & opera dicebat: ego in patre & pater in me. dauid etiam dixit audiam quid in me loquetur dominus: At salomon uerba mea dicta sunt adeo: Et moyses quę adeo erant uerba ministrabat: et unusquisq; prophetarum aiebat: hęc dicit dominus: quę non sua uidelicet erant sed dei. Et opera quę sancti faciebant: non sua esse dicebant: sed dei qui potestatem dederat sicut elias & eliseus implorantes deum: ut mortuos suos suscitaret quādo & necnam dicebat eliseus dum ipsum alepra mundaret ut cognoscas quia deus est. in israel: samuel & ipse in diebus messis dominum orabat: ut pluiam daret: & apostoli non propria uirtute signa: sed gratia domini facere dicebant erit uidelicet iuxta illum. uox hęc omnium communis ut unus quisq; dicat. Ego in patre: & pater in me: nec propterea unus patris filius sit uerbum & sapientia. sed & hic e multis unus existat. At qui dominum si talis erat: dicere oportuit non ego: sed potius etiam ego in patre & pater in me est: ut nihil proprium & precipuum hęc cum patre filius. sed gratiam eandem cum omnibus communem: Non est autem ut illi putant: nam quia naturalem non sentiunt ex patre filium: contra naturalem mentiuntur Cui soli dicere cōgruit ego in patre & pater in me. Est enim ut intelligere licet in patre filius: quia totum hoc quod filius est substantię

patris proprium ē: sicut ex luce splendor et ex fonte fluuius ut qui filium uidet p
prietatē uideat: & cum filii essentia ex patre sit hunc i patre esse intelligat: **Est** ue
ro et pater in filio quia quod est ex patre proprium hoc filius est. ut sol in splen
dore mens in uerbo fons in fluuiio: **Sic** enim qui filium uidet substantiē patris p
prietatem uidet et patrem in filio esse intelligit: **Nam** cum proprietatis paternę di
uinitas. filii substantia sit consequenter filius in patre est. & pater in filio: **Nam** ic
circo et congrue cum prius dixisset ego et pater unum sumus subiunxit ego in
patre et pater in me ut & diuinitatis identitatem: & substantiē unitatem ostēderet
unum enim sunt. non tanq̄ unius denuo in duas partes diuisus sit nec aliud quic
q̄ sint q̄ unum: nec tanq̄ unus his nominetur: nec tanq̄ idem sui ipsius aliquando
pater fiat aliquando filius: hoc enim sabellius cum dixisset hæreticus appellatus
est: **Sed** duo sunt: **Nam** pater pater est nec idem filius: & filius filius est. nec idem
pater: una uero natura: **Nec** enim generatio a generante dissimilis: ipsius enim
imago & omnia patris filii sunt. **Propterea** nec alius deus est filius: **Non** enim ex
trinsecus cogitarunt: quoniam omnino et multi constituerentur si alia q̄ patris
diuinitas cogitaretur: **Nam** si alius est prout generatio filius: attamen idem pro
ut deus est: et unum sunt ipse & pater proprietate naturę: & unius ut dictum est
diuinitatis identitate: **Nam** & splendor lux est. nec aliud a sole nec lux aliud: nec
id participatione eius sed q̄ propria ipsius est generatio: **Talis** autem generatio
lux est ab initio. nec quisq̄ diceret has duas 'lucēs esse duos' quidem solem & splē
dorem: sed unam ex sole lucem quę in splendore luceat ubiq̄: sic & filii diuinitas
patris est unde etiam in diuisibilis est: itaq̄ unus deus est. nec alius ab ipso: **Qua**
re cum unum sit & una diuinitas: **Eadem** de filio quęcunq̄ etiam de patre dicun
tur: nisi qd̄ pater de ipso nō dicitur: dicitur de^o ut d^o erat uerbū oīpotens ut hæc
dicit qui erat et qui est et qui uenit omnipotens. dominus unus. ut unus domin^o
iesus christus: lucem esse: ut ego sum lux. tollere peccata sicut cum dixit: ut au
rem sciatis q̄ potestātē habet filius hominis in terra dimittere peccata: & alia eius
modi quotquot inueneris. **Omnia** enim inquit ipse filius quęcunq̄ pater habet
me sunt. **Qui** uero audit: que patris sunt: ea de filio dici uidebit: Et ita patrem in
filio uidebit & filium in patre. q̄n̄ quę de filio dicuntur hęc de patre dicuntur qd̄
autem quę patris sunt patris de filio dicuntur: nisi q̄ ex ipso generatio filius
Quid item que filii sunt propria sunt? quia substantiē ipsius propria est ge
neratio filius: **Conuenienter** quę patris sunt. sua ipsius esse. dicit: hinc & apte &
consequenter cum dixisset: ego et pater unum sumus subiunxit ut cognoscatis:
quia ego in patre et pater in me: **Sed** et antea dixerat qui me uidet: uidet & patrem
& est in tribus his dictis sensus unus: **Nam** qui hoc modo cognouerit unum esse
filium et patrem: nouit idem in patre ipsum & in ipso patrem. **Diuinitas** enim filii
patris est. et hęc in filio est: & qui hoc intelligit credit quia qui filiū uidet. uidet &
patrem: **Nam** in filio patris diuinitas conspicitur: hoc et statuę regis exemplo p
pius intelligi potest: in statua namq̄ regis species est. et forma et in rege est. quę
in statua species? in statua enim regis similitudo impermutabilis est. ut qui statu
am uidet uideat in ea regem: et e conuerso qui regem uidet ipsum i statua esse
cognoscat: & quia non permutatur similitudo: si quis post statuam regem uell
& uidere: statua diceret ego et rex unum sumus: ego enim in illo sum et ille in me
et q̄ in me uides in illo aspicias: & quod in illo uidisti in me spectas: qui ergo sta
tuam adorat. in ipsa regem adorat nam illius forma speciesq̄ statua est: **Quonia**
igitur et filius imago patris est. intelligere necesse est patris diuinitatē et proprie
tatem filii substantiam esse: et hoc est qui cum in forma dei esset: et pater in me ē:
Nec uero ex parte est diuinitatis forma: sed paternę diuinitatis plenitudo filii
substantia est: et uerbum deus filius est: iccirco cum et equalis deo esset non

rapinam arbitratus est esse æqualem deo & rursus quia filii diuinitas & forma nullius est alius q̄ patris hoc illud est quod dixit ego in patre: sic erat in christo deus mundum sibi ipse concilians: **Nam** proprietates substantiæ patris filius est in quo creatura deo conciliata est. hoc modo quæ filius operatur: patris opera sunt **Nam** paternæ diuinitatis forma filius est qui opera facit: & ita qui filium uidet patrem uidet: **Nam** in paternâ diuinitate filius est atq; spectatur: & paternâ forma q̄ in ipso est patrem ipsi demonstrat: **Et** ita pater est in filio. **Et** proprietates ac diuinitas quæ ex patre est in filio filium in patre nec unq̄ ab eo diuisum ostendit: & qui audit ac uidet quæ de patre dicuntur: ea de filio dici nec per gratiam uel participationem substantiæ ipsius accedere: **Sed** quia ipsa filii substantia propria est essentiæ pater ne generatio probe ut modo dicebam dictum intelliget. ego in patre & pater in me: & illud ego & pater unum sumus: **Est** enim filius qualis pater: quia omnia patris habet: & ideo cum patre significatur: patrem enim nemo diceret nisi filius esset: sed non qui factorem dicit deum continuo & facta significat: est enim factor anteq̄ facta qui uero patrem dicit statim cum patre filii quoq; essentiã ostendit. propterea qui credit in filium credit in patrem: **Credit** enim in patris substantiæ proprietatem: itaq; una fides in unum deum est: & qui adoratur & ueneraturq; filium. in filio adoratur ac ueneratur patrem: una enim est diuinitas & propterea in filio unus est honor una ueneratio quæ patri per ipsum impendit & quæ sit adoratur unum deum adoratur. unus enim deus est. nec alius præter ipsum **Cum** igitur & solus pater dicitur deus: & q̄ unus est deus: & ego sum: & pater me non est alius deus & ego primus & ego nouissimus benedicitur: **Unus** enim deus & solus & primus est: sed hæc non in destructionem filii dicitur: absit hoc. **Est** enim & ipse in uno & solo & primo: ut qui unius & solius & primi solum uerbum est & sapientia & splendor: **Est** enim primus & ipse primi & solius diuinitatis plenitudo: qui totus & plenus est deus: dictum est igitur non propter ipsum sed ut alterum esse tollatur: **Qualis** est pater talis & filius eius: **Et** hæc quidem mens est prophete manifesta omnibus & certa: **Sed** quoniam impij hæc quoq; iactantes domino detrahunt: nobis autem impropertant. dicentes ecce unus & solus & primus dicitur deus: quomodo uos dicitis filium esse deum: **Nam** si deus esset non diceret pater ego solus: & ego unus deus iccirco necessarium est de his quoq; dictis quantum fieri potest dicere: ut ex ipsis etiam omnes intelligant arianos uere impugnaturos dei esse: **Igitur** si filio est cum patre certamen tales admittat uoces: & pater si filium uidet quale dicitur adomum audiuit & abessalō. talia contra eum uerba dicit & proferat. nec forte filius cum se ipse deum dicat aliquos a patre seducat: si uero qui filium cognoscit patrem magis cognoscit: quem ipsi filius reuelat: & in uerbo patrem magis uidebit: ut dictum est **Nam** cum filius uenit non se ipsum glorificauit: sed patrem: qui se aduentum dixit: quid me bonum dicitis nullus bonus nisi unus deus: qui interroganti quod est maius in lege mandatum respondit audi israel dominus deus tuus dominus unus est. qui turbis dixit de celo descendit non ut faciam uoluntatem meam sed uoluntatem patris: qui me misit: qui discipulos docuit pater maior me est: & qui me honorat: honorat eum qui me misit: **Si** talis est in patrem suum filius quæ contentio fuerit ut ex his dictis talem aliquis suspicionem capiat: **Præterea** si uerbum est patris filius quis est adeo demens præter impugnatores christi qui deum putet talia locutum fuisse. ut uerbum calumniaretur ac tolleretur. **Non** hic est christianorum sensus absit: nec propter filium hæc scripta sunt: sed ut diu falsi nominis destruerentur quos homines finxerunt & talium dictorum sensus probabilem causam habet: **Nam** quia falsi dii ad hærentes homines a uero deo deficiunt iccirco deus qui bonus est curam agens hominum cum eos reuocaret errantes ego inquit deus solus: & ego sum & præter me non est

alius deus et quotquot eiusmodi sunt dicta: ut quæ falsa sunt reiciat: & omnes ad se conuertat: **A**c ueluti si quis cum dies esset solq; apparet signumq; ex ligno temere fingeret: qui nec cogitationem quidem lucis haberet: & hanc imaginem lucis causam esse diceret: sol autem hoc uidens diceret. ego solus sum lux diei: & n̄ est lux alia diei præter me non ad splendorem suum: sed ad errorem imaginis lignæ & dissimilitudinē fatuæ cogitationis aspiciens: hæc loqueretur: ita ē et illud ego sum ego solus & non est alius deus præter me ut a falsis diis homines abducat: & discant posthac uerum deum: quippe qui cum hæc diceret. deus p uerbū suum dicebat: nisi forte & hoc isti addiderint iudæi quia non per uerbum hæc locutus sit: sed simpliciter dicta sint. quantumlibet insaniant diabolici: factum est uerbū domini ad prophetā & hæc audiebantur: **Q**uod si ipsius erat uerbum: & hæc per uerbum dicebantur: nec aliquid est: quod deus dicat: & faciat quod non in uerbo dicat. & faciat. non propter ipsum ergo dicta sunt o impugnatores dei sed propter aliena & quæq; ab eo profecta non sunt: **N**am et sol iuxta similitudinem præpositam si uoces haberet non qui splendorem extra se reputaret sed i splendore lucem ostenderet: imaginis redargueret errorem ac talia diceret: **N**on ergo in destructionem filii nec propter ipsum talia dicta sunt. sed in reprobationem mendacii: itaq; non dixit ab initio deus tales ad adam uoces tametsi erat cum eo uerbum per quot omnia facta sunt: neq; enim op^o erat cum nundum idola essent: sed ubi homines ueritati rebelles fuerunt & quos uolebant deos sibi ipsi nominarunt: tum uero ad falsorum deorum destructionem talibus diis opus fuit: dicerem et ego superadices. hæc etiam aduersus amentiam impugnantorum dei prædicta fuisse ut cognoscerent si quem extra patris substantiam deum cogitarent: hunc uerum non esse nec solius et primi imaginem et filium: quare etsi solus uerus pater dicatur: non in reprobationem eius dicitur: qui ait ego sum ueritas sed in eorum destructionem qui non sunt natura ueri: **Q**ualis est pater talis & filius. Sic enim & ipse dominus statim connexuit: & quem misisti iesum christum quod si creatura esset se ipsum non coniunxisset: neq; connumerasset ei a quo creatus erat. quæ enim uero est: cum falso communitas: nunc autem cum se patri coniunxerit se nature esse monstrauit: & nos cognoscere fecit se ueri patris ueram generationem esse. **Q**uod quia didicerat iohannes docuit in epistola scribens et sumus in uero deo: & in filio eius iesu christo: hic est uerus christus et uita æterna et cum propheta dicat qui cælum explicuit solus ipse uero deus ego solus explicui cælum planum omnibus factum in solo solius uerbum significari in quo facta sunt omnia: & sine ipso factum est nihil **Q**uare si per uerbum facta sunt. dicit autem ego solus cum solo filius etiam intelligitur: per quem factum est et cælum: Sic ergo etiam si dicatur unus deus: et ego solus et ego primus in uno et solo et primo uerbum simul esse intelligitur: sicut in luce splendor: **N**ec uero hoc de alio intelligeretur q̄ de solo uerbo: Siquidem alia omnia: ex nihilo per filium subsistunt. et multum naturaliter distant. ipse uero fili^o ex patre naturalis est ac uera generatio quapropter et dictum quod in excusationem heresis suæ stulti præferre putabant uidelicet ego primus: hoc potius insaniam eorum redarguit: de^o inquit ego primus: et ego nouissimus: **Q**uod si ita connumeratus his quæ post eum sunt: primus ipsorum dicitur ut huic illa secunda sint: erit iuxta uos et ipse ex his quæ facta sunt. solo tempore præcedens: sed hoc solum omnem impietatem exuperat: **S**i uero dixit ego primus ut nec se ex ullo nec ante se ullum esse ostenderet: **S**ed ipsum omnium esse principium et causam atq; etiam ut gentiliū fabulas destrueret. **P**lanum est etiam dum filius primogenitus dicitur non ut ipse cum creatura inumeretur primogenitus dicitur: sed ut omnium filio intercedente

opificium & adoptio demonstratur: **Et** enī sicuti pater primus est ita ipse primus est ut imago primi cum in ipso sit primus & generatio est ex patre & in ipso creatura omnis creat ac adoptatur: **Sed** contra hec denuo comenticis ipsorum fabulis contendere conantur nec ita quidem unum esse patrem & filium nec similem ut ecclesia predicat: sed esse ut ipsi uolunt: dicunt enim quando quidem quod uult pater hec uult & filius: & ei nec sensibus resistit neque iudiciis: sed in omnibus cum ipso sentit quia sententia rē identitatem & rationem consentientem copulam que patris doctrine reddit: Idcirco ipse & pater unum sunt. hec enī ausi sunt non nulli ex ipsis non solum dicere uerum etiam scribere: **Quid** autem absurdum quid ue irrationabilius dici potest: **Nam** si propterea unum sunt pater & filius & hoc modo similis est patri filius uide & angelos & alia que supra nos sunt principatus potestates thronos dominationes queque apparent solem lunam planetas & ipsos sicut & filius filios esse & de his quoque dici ut sint & ipsi & pater unum & unusquisque patris imago sit & uerbum **Nam** que uult pater: hec uolunt & ipsi: neque opinionibus dissentunt neque iudiciis: sed in omnibus factori suo audientes sunt. **Neque** enim in gloria sua permanisset nisi que uult pater: hec & ipsi uellent propterea qui non mansit sed insoles fuit illud audiuit quomodo exciderit e celo lucifer qui mane oriebatur: quemō igitur si hec ita sint solus hic filius est unigenitus & uerbum & sapientia: uel quomodo si tot sunt similia patri: solus hic imago est: **Et** enim iter homines multi inueniuntur patri similes: plurimi quidem martires & ante eos prophete & apostoli & ante hos item patriarche & multi nunc etiam saluatoris mandati custodiunt ut sint misericordes sicuti pater qui in celis est & illud obseruent: **Estote** igitur imitatores dei tanquam filii dilecti & ambulati in caritate sicut: & ille christi: & tamen ex his nullus est nec uerbum ne sapientia nec unigenitus filius nec imago nec eorum aliquis ausus est dicere & pater unum sumus uel ego in patre & pater in me: sed de omnibus dictum est quis similis tibi inter deos domine: uel quis similabitur tibi inter filios dei: de ipso autem solus imago uera & natura patris est. **Nam** & si facti sumus ad imaginem & imago dei & gloria appellati non tamen nos ipsos sed hanc uocationis gratiam habemus propter insitam nobis imaginem uerāque dei gloriam que est uerbum dei quod propter nos postea factum est caro: **Cum** igitur ineptus & irrationalis hic eorum sensus appareat necesse est similitudine & unitatem ad filii referre substantiam **Nam** nisi ita dicatur nihil ut dictum est. differre uidebitur ab his que facta sunt. nec patri: sed decretorum patris similis erit: **Et** ea differunt a patre quia pater pater est decreta uero doctrina sunt patris: si ergo secundum decreta & doctrinam filius similis est patris: pater iuxta eos nomine pater est filius aut non impermutabilis imago: qui etiā nec omnino proprietatem ullā uel similitudinem patris habere uidebitur: **Que** nam similitudo ipsi ac proprietates qui sit a patre diuersus: **Nam** & paulus qui saluatori similia docebat non erat ei per substantia similis: hec igitur sentientes mentiuntur: filius autem & pater: ita unum sunt quemadmodum dictum est. & ita est filius similis: & ex ipse patre: sicut filium uidere & intelligere licet ad patrem: & sicut splendorem uidere licet ad solem: **Nam** quia si filius est. cum filius operatur pater operatur & cum filius ad sanctos uenit pater in filio uenit: sicut & ipse promissit dicens: **Veniamus** ego & pater: & mansionem apud eum faciemus: **Nam** pater in imagine spectatur: & in ipso splendore lux est: **Quapropter** ut paulo ante diximus: cum pater gratiam prebet & pacem hanc filius prebet sicut paulus per omnem epistolam significat scribens gratia uobis & pax adeo est patre nostro & domino iesu christo: **Vna** enim & eadem gratia est a patre in filio sic una lux solis & ipsa splendoris efficitur: **Sic** igitur de

nuo: cum pro thessalonicensib⁹ oraret ac diceret ipse autem deus noster & domi-
nus iesus christus dirigat nostrum iter ad nos unitatem patris seruauit ac filii n̄
enim dixit dirigant tanq̄ duplex a duobus gratia: ab hoc et ab illo p̄beretur: s̄
dirigat ut ostenderet quia pater per filium hanc tribuit: unde erubescere debent
imp̄i et cum possint nolunt: **Nam** si uerbum substantie patris et sempiterna & p̄-
pria generatio nō esset sicut splendor lucis: sed natura differret a patre filius suf-
ficeret patrem solum tribuere cum in his quę tribuuntur nihil factum cum fac-
tore communicet. **Nunc** uero talis tributio unitatem ostendit patris ac filii: **Ne**
mo igitur oraret ut a patre et ab angelis acciperet: uel ab alia quauis creatura: nec
diceret det tibi deus et angelus: sed a patre et filio propter unitatem uniformem
tributionem per filium enim dantur: quęcunq; dantur nec quicq̄ est: q̄ non per
filium pater opetur. **Sic** enim etiam qui accipit stabilem gr̄am habet. **Nam** q̄ pa-
triarcha iacob filiis benedicēs ephraim et manasse dicebat deus qui me mituit ex
iuuentute mea usq; ad hunc diem: angelus qui me liberauit ex omnibus malis be-
nedicat hos infantes: non ex creatis unum quiq; natura sunt angeli connexi ei
qui creauit ip̄os nec discedens ab eo qui se nutriuerat deo benedictionem ab an-
gelo petebant infantibus sed cum dixisset qui me ex omnibus malis erripuit: ostē-
dit non ex creatis angelis unum sed uerbum esse dei quem patri connectens ora-
bat: per quem & filius deus si uoluerit liberat: hūc quia nouerat magni consilii a-
gelum uocari non alium esse dicebat: sed ipsum qui benediceat ac liberaret ex ma-
lis: neq; petebat se a deo pueros autem ab angelo benedici uolebat: sed ab eo quē
ipse orans dicebat non te dimittam nisi benedixeris mihi : **Deus** autem erat iste
ut ipse dicit uidi deum facie ad faciem: hunc et filiis ioseph benedicere orabat:
Est igitur angeli proprium imperio dei parere s̄ape etiam p̄cedit ut amorreorū
eiciat: et mittitur ut populum in uia custodiat sed hęc sunt non sua ipsius: sed ei⁹
qui imperat mittitq; dei: **Cuius** est etiam liberare quoscunq; uoluerit : **Quapro-**
pter non alius quam ipse dominus deus uisus dixit ei: **Et** ecce ego tecum custodiā
te in uia quacunq; ambulaueris: **Nec** alius item q̄ deus uisus inhibuit insidias la-
ban iubens ei ne loqueretur praua iacob: **Et** ipse denuo non alium orabat q̄ deū
dicens eripe me ex manu fratris mei hesau: quia ipsum timeo : **Nam** et cum uxo-
ribus loquens dicebat non dedit deus laban malefacere mihi propter ea & dauid
non alium q̄ deum ipsum orabat: ut liberaretur: **Ad** te domine dum tribularer
clamaui et tu exaudisti me: domine libera animā meam a labiis iniquis & lingua
dolosa: huic & gratiam attribuens uerba cantus loquebatur in decimo septimo
psalmo in quo die liberauit eum dominus ex manibus omnium inimicorum ei⁹
et ex manu saul ait **Diligam** te dōne fortitudo mea: dominus firmamentum me-
um et profugium meum & liberator meus: paulus etiam persecutiōes multas pas-
sus non alii q̄ deo gratias agebat: dicens: sed ex omnibus erripuit. me dominus et
erripiet in quem speraui nec alius q̄ deus benedixit abraam isaac et iacob : **Et** isa-
ac orans pro iacob dicebat deus meus benedicat tibi: & augeat te: et eris in cōgre-
gatione gentium: & det tibi benedictionem patris mei: nec ali⁹ quispiā fuit: qui ia-
cob liberaret q̄ ipse dñs: ip̄m uero qui liberat patriarcha nepotib⁹ iplorabat: **Pla-**
nū est quia nō aliū deo in ofone cōnexuit q̄ uerb⁹ eiē quē iccirco uocauit et an-
gelū qa solus hic ē qui patre reuellat quod et apostol⁹ faciebat dicēs gr̄a uobis
& pax a deo patre nostro & dño iesu christo: **Sic.** n. et stabilis erat. benedictio qa
i diuisibilis ē a p̄re fili⁹: & q̄ ūa eadē q; gr̄a ē quę dat : **Nā** et si p̄ dederit p̄ filiū ē
quod dat: et si fili⁹ largiri dixerit p̄ ē q̄ p̄ filiū et i filio p̄bet : **Apostol⁹.** n. scri-
bens corinthiis gratias inquit ago deo meo iugiter pro uobis in gratia dei quę
data est uobis in christo iesu : hoc autem & in luce: et in splendore uideres :

Nam quod lux illuminat hoc & splendor illustrat. quod autem illustrat splendor eius est ex luce luciditas sic & uidente filio uidet & pater patris enim est splendor **E**t ita pater & filius unum sunt: hoc autem de rebus creatis & creaturis nemo diceret: **N**eq; enim cum operatur pater operatur ea quispiam angelus uel alia que uis creatura **N**ihil enim horum est operabilis causa: sed ex his qui facti sunt ipsi: quin etiam ab eo qui solus seperati sunt ac distat qui & aliud naturaliter sunt & opera sunt ipsi: nec que deus operatur operari possunt: **N**am & se ipsos facere uiderentur: nec ut auctore dixi largiente deo collargiuntur: nec uidente angelo patre aliquis uidere diceret: **A**ngeli enim ut scriptum est. spiritus ministrabiles sunt. q ad ministerium mittuntur: **E**t que ab eo per uerbum dona tribuuntur accipientibus annuntiant: & angelus ipse cum uidetur se a domino missum esse facetur: Sicut ad zachariam gabriel & idem ad genetricem dei mariam confessus est. & q uidet angelorum uisionem scit se angelum uidere non deum: **V**idit enim zacharias angelum uidit & helaisas dominum. **V**idit & manoe pater samplonis angelum **V**idit & moyses deum: **V**idit gedeon angelum: **V**isus est autem & abrae deus: nec qui deum uidebat angelum uidebat: nec qui angelum uidebat deum se uidere existimabat: **N**am que creata sunt multum illa quidem: sed omnino potius natura distat a deo qui creauit ea sed qui angelum uidit aliquando dei uocem audiuit sicut in rubo factum est uisus est enim angelus domini in flamma ignis ex rubo & uocauit dominus moysen ex rubo dicens ego sum deus abrae & deus isaac: & deus iacob: sed non fuit angelus deus abraam: in angelo autem deus erat qui loquebatur & qui uidebatur angelus erat: deus autem in ipso loquebatur: **V**t enim in columba nubis loquebatur in tabernaculo moysi: ita & in angelis loqui uidetur deus. **S**ic & filio naue per angelum loquebatur: sed que loquitur deus manifestum est quia per uerbum loquitur & non per alium: uerbum autem cum nec a patre seperatum sit: nec a patris substantia dissimilis & alienus quecumq; operatur: patris sunt opera: & unum faciunt opificium: & quecumq; tribuit filius tributio patris est: & qui filium uidit scit quia hunc uidit: & non angelum: nec angelis quempiam maiorem: nec omnino creaturis: sed patrem ipsum uidit. & qui uerbum audit scit: quia patrem audit: sicut & qui splendore illustratur scit quia sole illuminatur: **N**am diuina scriptura cum nos ita intelligere uellet eiusmodi exempla proposuit sicut & in superioribus dictum est: **E**x quibus & proditores indios increpare possumus & gentilium abiectionem soluere qui dicunt & putant nos quoq; propter trinitatem deos multos dicere: **N**eq; enim ut etiam similitudo demonstrat tria principia uel tres partes introducimus sicut marcionia & manichei: nam triplicis solis similitudinem proposuissimus sed solem & splendorem & ex sole lunam in splendore lucem: sic & unum principium nouimus & opificem dicimus: nec alio quodammodo quam solius dei diuinitatem habere quia ex primo genitus est. **S**ed potius insanientes ariani iure multiplicatis deorum & sacrilegi accusari possent: quod extrinsecus creaturam filium & spiritum item ex nihilo inepte dicunt: **A**ut uerbum non esse deum dicere fatebunt aut si deum esse dicent: quia ita scriptum est: sed non substantie patris proprium multos deos propter diuersas eorum species introducent: nisi forte dicere audebunt ipsum quoque sicut & omnia per participationem appellare deum unum ex operibus uerbum esse dicentes: hoc autem nec incogitationem quidem nostram ueniat unquam una enim diuinitatis species que est & in uerbo & unus deus pater: qui est in se ipso quia super omnia est atque in filio apparet quia per omnia permanet. & in spiritu quia per uerbum in ipso operatur: **S**ic & unum per trinitatem confitemur esse deum & multo magis pie dicimus q̄ multiformis: multiq;

patris hereticorum dicitur quia unam in diuinitate trinitatem sentimus: Nam si ita non est sed ex nihilo est. factura & creatura uerbum: aut non est deus uerus: enim ex creaturis unus: aut si deum ipsum scripturas ueriti nominant necesse est duos deos dicant: unum creatorem alterum uero creatum & duobus dominus seruire uni in genito alteri genito & creato & duplicem fidem habere: unam in uerum deum alteram in factum ac formatum ab eo nominatum quod deum: Necesse est etiam ipsos ita cecucientes cum ingenitum adorant post ponere genitum cum creaturam ad eum deserere creatorem: Neque enim hunc in illo uidere licet quia nature et operationes aliene sunt ac differentes: sed cum ita sentiant omnino plures quoque deos conuertunt: hic enim eorum conatus est qui ab uno descendunt: Quid non igitur insipientes ariani se ipsos cum hęc retinentur: & cogitent cum gentilibus annumerant. Nam & illi creature seruiunt ut isti omisso deo qui conca creauit sed gentilium nomen fugiunt ut simplices decipiant: & eandem cum illis sententiam dissimulant. Nam & scitum illud quod dicere consueuerunt duo ingenita non dicimus: ad decipiendos rudes dicere uidentur. Cum enim inquitur: duo ingenita non dicimus duos dicunt deos esse et eos differentes habere naturas hunc genitum illum ingenitum. Quod si gentiles unigenito & multis genitis seruiunt: hi uero unigenito & uni in genito nec ita quidem agentilibus differunt: Nam et qui unus apud eos genitus dicitur ex multis est et e conuerso qui multi apud grecos sunt: eandem habent cum uno naturam: Et iste uidelicet & illi creature sunt: Miseri & pulcherrimi miseri cum damnum passi sint que contra christum sentiunt: Exciderunt enim a ueritate & iudeorum prodicionem superarunt dum christum negant. & cum gentilibus uoluntur impii dum diuersis diis creaturis seruiunt: Unus enim est & non multi: Solum enim hoc formam patris habet qui cum ipse sit saluator iudeos increpabat dicens: qui me misit pater ille testimonium perhibuit de me: nec uocem eius unquam audiistis nec formam eius uidistis: et uerbum non est in uobis manens quia quem misit ille huic uos non creditis: uerbum forme recte connexuit ut ostenderet quod dei uerbum ipse & imago et character et forma est patris sui & qui loquentem non acceperunt iudei non acceperunt uerbum quod est forma dei. idem et patriarcha iacob cum uidisset benedictus fuit & pro iacob israel ab eo nuncupatus: quemadmodum diuina scriptura testatur dicens ex ortu est. autem ipsi sol quando preterit forma dei hic autem erat qui dicebat qui me uidet: uidet et patrem: & item ego in patre et pater in me et ego et pater unum sumus: Sic enim unus est deus & una fides in patrem & filium: Et enim cum uerbum sit dei: dominus item deus noster dominus est: unus enim proprius & indiuisibilis est filius: secundum proprietatem: unitatemque substantiam: Sed nec ita quid conuersi ariani non est inquitur ut uos dicitis: sed ut nos uolumus: Nam cum sententias nostras priores euerteritis recentiora super inuenimus & dicimus: Sic est filius & pater unum. & sic est pater in filio et filius in patre sicut et nos in ipso facti sumus: hoc enim scriptum est in euangelio secundum iohannem: quod pro nobis dominus orabat dicens pater sancte serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi ut sint unum sicut nos unum: Et paulo post. Non pro his autem rogo solum sed etiam pro illis qui per uerbum eorum credunt in me ut omnes sint sicut tu pater in me & ego in te ut et ipsi in nobis unum sint ut et mundus credat: quod tu me misisti & gloriam quam dedisti mihi dedisti eis ut unum sint sicut et nos unum: ego in eis & tu in me ut sint perfecti in unum ut cognoscat mundus: quia tu me misisti: Deinde tanquam occasio nem inuenerint: hęc miseri colligunt: si ut nos in patre facti sumus unum ita et ipse pater unum est: et ita unum in patre est et ipse quomodo uos ex eo quod ipse dicit ego et pater unum sumus et ego in patre et pater in me: proprium eum dicitis et patris substantiam similem? Necesse est.

enim aut & nos substantie patris proprios esse aut & illum alienum sicut & nos
alieni sumus: hęc quid illi delirantes mitigatur. **E**go uero nihil aliud eiusmodi
eorum amentia iudeo nisi irrationabilem audaciam & diabolicam insaniam q̄ cum
diabolo dicunt. & ipsi in cęlum ascendemus: similes erimus altissimo. **N**am quę
per gratiam dantur hominibus hęc dantis equari uolunt diuinitati: **C**um igitur
audiant homines appellari filios putarunt & se uero naturali q̄ deo equales esse:
& nunc item cum a saluatore audiant. ut sint unum sicut. & nos se ipso seducunt
& impudentes existimant ita se fore sicut & filius in patre & pater in filio non ui
dentes patris sui diaboli ruinam huiusmodi cogitatione factam esse igitur si ut se
pe diximus idem nobis est dei uerbum & nulla re differt a nobis nisi solo tempore
sit similis nobis & dignitatem apud patrem habeat: quam & nos habemus: nec u
nigenitus nec solum uerbum uel sapientia dicatur: sed idem nomen sit nobis om
nibus commune ut pote similibus iustum est enim quorum una est natura homo
& nomen esse commune etiā si temporibus inter se differant: homo enim adam
homo & paulus: & qui nunc nascitur: nec tempus naturam generis mutat. **Q**uod
si & uerbum a nobis tempore solum differt: oportuuit & nos esse uelut ille s; nec
nos uerbum uel sapientia nec ille creatura est uel factura: **C**um enim per unum
omnes facti sumus & solus ipse uerbum est. **A**t hęc tamen illis audiri conueniat:
nobis tamen turpe est illorum cogitare blasphemias: **E**t licet in his dictis pro tā
manifesta pia q̄ sententia & pro fide in nobis recta nihil quicq̄ magnopere elabo
randum sit: uerum tamen ut & hinc ostendantur impii age ut a patribus nostris
accepimus succincte ex eo quod scriptum est per uersam illorum opinionem ar
guamus: **M**os est sacre scripture res que secundum naturam sunt hominibus si
militudines & exempla subiicere: hoc autem facit ut ex naturali similitudine uo
luntarii hominum motus appareant. **E**t ita mos eorum uel prauus ostendatur
uel rectus. **E**t de prauis quidem ut cum admonet nolite fieri sicut equus & mulus
quibus non est intellectus uel cum eos uituperat. qui tales facti sunt homo cum
in honore esset non intellexit comperatus est iumentis insipientibus & similis fa
ctus est eis: & rursus equi insipientes facti sunt & saluator herodem ostendens: qualis
esset dicite inquit uulpi huic. **A**postolis autem dicebat ecce mitto uos sicut oues in
medio luporum. **E**stote igitur prudentes ut serpentes. & simplices ut columbe.
Dicebat autem hoc non ut natura serpentes & columbe efficiamur. **N**eq; enī nos
ipse tales fecit neq; hoc propterea natura nouit sed ut impetus illos pecudum fu
giamus & ut cognoscentes non decipiamur a serpente caliditatem eius & colum
be mansuetudinem recipiamus. **A**t contra de diuinis similitudines cum caperet
saluator hominibus dicebat. **E**stote misericordes sicut pater uester cęlestis per
fectus est: dicebat autem & non ut efficiamur sicuti pater fieri enim uis sicut pa
ter repugnat cum creaturę simus & ex nihilo inesse producti. **S**ed quemadmodū
adinouebat nolite fieri sicut equus non q̄ iumenta efficiamur sed ne pecudum
illarum ritus imitemur ita non ut efficiamur sicuti deus dicebat estote sicut pa
ter: sed ut beneficia illius respicientes quę facimus bona non propter homines
sed propter ipsum faciamus ut ab eo non ab hominibus premium recipiamus:
sicut enim unus natura sit filius & uerus & unigenitus efficiamur: & nos filii non
ut ille natura & res sed cum homines terrei simus per gratiam uocantis appella
mur dei non ut uerus deus uel ipsius uerbum sed ut uoluit qui hoc donauit de
sic & misericordes efficiamur sicut deus non ut equemur deo: neq; ut natura ueri
benefactores simus: **N**on enim iumentum nostrum est benefacere sed dei quod in
nos per gratiam factū est. sed ut ab eo deo hęc etiā nos in alios sine discrimine cō
feram^{us} simpliciter in oēs bēficiū explicātes: sic. n. solū possum^{us} quodāmodo imitatores
ip^{ius} eē & nō aliter: nāq; ab eo sūt nobis uicissim ministrat^{us}. **S**ed ut hęc recte ac bē

eis uinculum habere: **R**ursus eandem sententiã explicemus: dominus ait: & ego gloriam quam dedisti mihi dedi eis ut sint unum sicut & nos unũ **R**ecte & hic nõ dixit ut sint in te uelut & ego sum sed sicut nos inquit qui dicit sicut non identitatem ostendit sed similitudinem & exemplum rei de qua dicitur: **V**erbum igit per essentiam & uere habet naturę cum patre identitatem: **N**obis uero si quidem ut dictum est imitari licet **N**am & continuo subiunxit ego in ipsis & tu in me: ut sint perfecti i unum: hic ergo pro nobis dominus maius aliquid petit ac plenius **M**anifestum est enim quia in nobis factum est uerbum: nam corpus nostrum induit: **E**t tu in me pater: tuum enim suum uerbum: & quando quidem tu in me quia tuum uerbum suum: ego in illis propter corpus hominum salus propter te perfecta est in me peto ut & ipsi unum sint secundum corpus quod in me est: & secundum eandem perfectionem ut & ipsi perfecti sint ad hoc unitatem habentes & unum ad id facti: ut hoc modo apud me omnes unum corpus sint & unus spiritus omnes & in uirum perfectum descendant. **O**mnes enim ex eodẽ accepimus & unum corpus efficitur unum in nobis dominum habentes hanc sententiam cum dictum illud habeat magis redarguitur impugnatorum christi dissidens opinio **N**am denuo recoligens dico si simpliciter & absolute dixisset ut sint in te unũ ut ipsi & ego in te unum simus occasionem habuissent tamen audacẽ impugnatore dei **N**unc uero simpliciter dixit: sed quemadmodum tu pater in me & ego in te ut omnes sint unum. **E**t item cum dicit quemadmodum procul ostendit eos esse qui fiunt sicut ipse est in patre procul autem non loco sed natura **N**ihil enim loco procul est adeo sed sola natura longe ab eo est: & ut modo dixi non identitatem nec equalitatem ostendit qui sicut aduerbium dicit sed exemplum eius de quo dicitur quod secundum aliquid consideratur: & hoc item discere licet ex saluatore qui dicit sicut enim ionas fuit in uentre ceti tres dies & tres noctes ita erit & filius hominis in corde terre: **N**ec uero ionas erat ut saluator neq; ionas ad inferos descendit nec cetus erat infernus: nec absorptus ionas absorptos a cetu reduxit: sed ex uisso cetu solus exiit: **I**n hac igitur dictione sicut nulla idẽitas nulla equalitas significatur sed aliud & aliud similitudinem uero ionę per triduum ostendit: **S**ic ergo & nos cum dicat dominus sicut nec ut filius sumus in patre nec ut pater est in filio: nos enim sicut pater & filius ita unum sumus sensu & spiritus concordia. & saluator sic ionas in terra fuit: & quemadmodum nec ionas saluator est. nec ut ille absorptus est. ita & dominus descendit ad inferos: sed aliud & aliud est. **P**ari modo & nos si unum erimus sicut filius in patre nõ erimus ut filius nec equales ei: **A**liud enim & aliud sumus iccirco enim nobis adiacet sicut: **N**am quę secundum naturam non sunt cum ad aliud aliquid spectent possunt sicut illa: **Q**uare filius simpliciter ipse & sine complexiõẽ aliqua erit in patre: hoc enim ipsi naturale est. **N**os uero qui non habemus per naturam esse similitudine & exemplo indigemus ut de nobis dicat sicut tu in me & ego in te **C**um autem inquit hoc modo isti perfecti fuerint tunc cognosceret: & mundus q; tu misisti. **N**am si non uenissẽ: & corpus hoc gestassem nemo ipsorum perfectus fuisset: sed corruptibiles uniuersi mansissent **P**erage igitur in his pater & quemadmodum hoc mihi gestare dedisti da & ipsis spiritum tuum ut & ipsi in hoc unũ sint: & in me perficiantur: hoc .n. perfectio uerbi tui aduentũ fuisse demonstrat: **E**t mũdus perfectos hos uidens atq; precipuos credet oĩo q; tu me misisti & ueni his .n. unde perfectio: nisi ego uerbũ tuũ corpus ege; assumens hõ factus esse & p̄cessissẽ op; q; mihi pater dederas p̄fectũ est aut opus quod mihi pater dederas **P**erfectum est autem opus quia redempti a peccato homines non iam mortui manent. sed deis cari unum in nobis sunt cum inter se uideant caritatis uinculum. **N**os igitur ipsa dicti uerba q; simplicius asiderari potuerit ut multis disseuimus **A**t beatus ioãnes

in epistola paucis & plene magis scripturę sensum ostendet ac redarguet impio-
rum sententiam docebit q̄ quomodo & nos in deo sum⁹ & deus in nobis: & quo
modo item nos in ipso sumus unum: & q̄tum a nobis filius natura distat: & ideo
arianos reprimet: ne posthac existiment se fore ut filius: ne & ipsi audiant **T**u uero
es homo & non deus & noli cum pauper sis diuiti comparari: **S**cribit igitur ioan-
nes ita dicens in hoc cognoscimus. q̄ in ipso manemus: **E**t ipse in nobis quia de
spiritu suo dedit nobis: **E**rgo propter datam nobis gratiam spiritus nosq̄ in ipso
sumus. & ipse in nobis: **E**t quoniam spiritus dei est propterea cum hic sit in nobis
ueniēter habenter: ut nos spiritum existimāur in deo ēe et ita de⁹ est i nobis: non
ergo ut ē in patre filius **N**am n̄ ē et fili⁹ princeps spirit⁹ ut propterea sit et i patre:
nec accipit spiritum sed potius largitur ipse omnibus nec spiritus uerbum patri
connectit: sed hoc potius uerbo spiritus accipit: **E**t filius quidem in patre est ut
uerbum proprium: & splendor ipsius **N**os uero absq̄ spiritu alieni fac longe su-
mus a deo: spiritus autē participatione diuinitati connectimur: itaq̄ nos esse in patre
non nostrum est. sed spiritus qui in nobis est. et in nobis manet. quo ad ipsum in
nobis confessione seruamus. **C**um ioannes itē dicat quicumq̄ confessus fuerit
q̄ iesus est filius dei in ipso manet. et ipse in deo: quę similitudo quę uę equalitas ē
nostri cū filio? uel quomodo non undiq̄ redarguuntur ariani: & in primis a ioā-
ne. q̄ aliter est filius in patre aliter nos in ipso sumus: nec nos ut ille erim⁹ un-
q̄ nec uerbum ut nos est nisi forte ausi fuerint inter omnia nunc etiam dicere. q̄
filius participatione spiritus & profectu operationis factus est et ipse in patre: **S**ed
hoc item cogitare tantummodo plusq̄ ualde impium fuerit: ipse enim ut dictum
est. spiritum dat. & quot quot spiritum habent uerbo habent. ergo saluator cū
de nobis dicit sicut tu pater in me: & ego in te ut & ipsi nobis unum sint: non qui
ipso nos identitatem habere uelit significat. **N**am & hoc ionę demonstratum ē
exemplo: sed postulatio est a patre ut ioannes scripsit ut per se spiritum credenti-
bus donet per quem: et in deo esse uidemur & per hunc in ipso coniungi **N**am quia
uerbum in patre spiritus autem ex uerbo datur uult nos spiritum accipere ut q̄
illum ceperimus tunc spiritum habētes cum uerbum sit in patre uideamur et uos
propter spiritum unum in uerbo esse et per ipsum in patre: iam uero q̄ ait ut nos si
hoc dixerit nihil item aliud est nisi ut quę talis erāt spūs in discipulos grā firma
& immutabilis fieret: **C**um enim ut ante dixi in patre esse uerbo sit per naturam
hoc & nobis uult per spiritum immutabiliter dari. **Q**uod apostolus cognoscens
dicebat: quis nos sepabit a caritate christi immutabilia enī sūt dona christi et grā
uocationis spiritus enim est qui in deo est et non nos per nosmet ipsos et sicut eri-
mus filii & dii propter uerbum quod in nobis est ita et in filio et in patre erimus &
unum esse censebimur quia spiritus in nobis qui in uerbo quod in patre est. **C**um
igitur prę malignitate aliquis a spiritu excidit: gratia his qui nolunt immutabilis
manet etiam si cadens aliquis sententiam imutauerit nec uero ille iam indeo est q̄
cecidit quia spūs sanctus pactetus qui in deo est & ab eo discessit sed in illo erit q̄
se ipz q̄ peccat sūmiserit: **S**ic d̄ saul factū ē discessit. n. ab eo spirit⁹ d̄i et uexabat eū
spūs malus: hęc audiētes ipugnatores dei statim cōuerti oportebat: nec deinde se
ipos deo equales fingere sed non itelligūt: ipius. n. nō intelliget iquit cognitionē
nec pia uerba sustinet: modsta. n. sūt eis et cū dicūt **E**cce. n. quomō in impietibus
suis nō deficientes sed ueluti pharao duriores effecti: cū in euangeliis humana sal-
uatoris deūo spectēt: & audiāt: postreō iuxta famoteū paternę diuinitatis filii ob-
liti sunt. & peculanti lingua insolescentes dicunt quomō potest: ex patre filius ef-
se natura & ipsi per substantiam similis? **Q**ui dicat **D**ata est mihi potestas et pater
neminem iudicabat: sed iudicium omne dedit filio & pater diligit filium et om-
nia dedit in manu eius: & qui credit in filium habet uitam æternam.

Et rursus omnia nihil tradita sūt. a patre meo & nemo cognoscit patrem nisi filius et cui uoluerit filius reuellare. **E**t item omne quod dedit mihi pater ad me uenit. **D**einde concludunt: si esset ut dicitis per naturam filius nō idiguisset his ut pote filius uel quomodo potest uirtus patris esse naturalis et uera qui intempōr passionis dicit: nunc anima mea turbata est: et quid dicam pater salua me ex hora ista sed propter hoc ueni i horam istam pater glorifica filium: uenit igitur nox d celo & glorificauit & iterum glorificabo. **S**imile item dicebat pater si possibile est transeat calix iste. & hęc cum diceret iesus turbatus ē spiritu & testificatus est & dixit amen amē dico uobis unus ex uobis tradet me. **E**t sup hoc dicunt malefani si uirtus esset non timeret: sed potius uirtutem aliis preberet. **D**icunt preterea si natura esset sapientia partis uera & propria: quomodo scriptum esset. iesus aut proficiebat sapientia & etate & gratia apud deum & homines ueniens in partes tesarię philippi interrogabat ex discipulis quem dicerent se homines: In bethania uero cum uenisset interrogat. ubi lazarus iaceat. **D**icebat & hęc discipulis quot panes habetis. **Q**uomodo igitur inquit sapientia hic qui in sapientia perficit & ignorat: quę ab aliis discere querit: **S**ed & hoc ab ipsis dicitur. **Q**uomodo potest uerbum proprium patris esse: sine quo nec pater esset per quem omnia fecit ut nos sentitis qui dicat in cruce: **D**eus meus deus meus ut quid me dereliquisti: & ante hęc oret glorifica nomen tuum & glorifica me pater gloria quam habui anteq mundus esset apud te in desertis orabat & discipulos orare admonebat ne in intrarent in tentationem & spiritus aiebat prumptus est: caro aut infirma. **E**t de die & hora nemo nouit: neq; angeli neq; filius deinde super hęc rursus inquit uult miseri si pro sententia uestra sempiternae cum deo esset non ignoraret de die sed cognosceret ut pote uerbum: non destitueretur: ut qui unitus esset nec gloriam uidelicet accipere quam haberet in patre necq; prorsus oraret quis nullus indigeret quippe qui uerbum esset: sed quia creatura est & ex his unus: quę facta sunt iccirco hęc dicebat: & orabat quę non habebat. **C**reaturarum enim est proprium indigere & orare q non habent hęc quidem impii loquentes depremunt. **S**ed ipsos quando talia cogitant audacius quoq; dicere oportuit. **Q**uid prorsus uerbum caro factum est: & item quomodo deus homo fieri potuit: uel quomodo incorporat gestare corpus: uel & iudaice magis secundū caiphā quid tandē christus homo se ipsum deum facit: hęc enī & his similia intuentes iudei murmura bant quę nunc legentes ariani mente capti infideles sunt: & in blasphemias pre rumpunt: **S**i quis igitur horum inuicem & illorum uerba comparet in eandem utrosq; perfidiam descendere & ipsorum parem impietatis audaciam communē q; aduersus uos pugna esse omnino replet: iudei namq; dicebant: quomodo cū sit homo potest deus esse: **A**riani uero si deus uerus esset ex deo quomodo fieri poterat homo: & iudei scandalizabantur & irridebat dicentes iste si filius dei esset crucem non sustinet: **A**riani palam ab eis stantes dicunt nobis quomodo uerbum dicere auderis substantię patris proprium esse cum corpus eiusmodi habeat: ut pati possit. **A**d hęc iudei querebant occidere dominum quia deum dicebat patrem suum esse & se illi equalē faciebat dum opera faceret quę pater facit: ariani didicerunt: & ipsi dicere: nec equalis est deo: nec deus proprius & naturalis est uerbi pater: sed qui talia sentiunt eos occiderunt querunt. **P**ostremo iudei dicebant non ne hic est filius ioseph: cuius nos patrem nouimus & matrem. **Q**uomodo igitur dicit anteq abraam fieret ego sū & de celo. **P**ari modo ariani sub sequuntur & ipsi dicentes: **Q**uomodo potest uerbum esse uel deus: qui dormiebat ut homo & flebat & interrogabat utriq; ex humanis: quę saluator propter carnē patiebat q habebat uerbi sempiternitatem diuinitatemq; negant. **C**um hęc igit iudaica sit iniquitas: & iudaica exproditore iuda uel se palam caiphę & heredis

discipulos esse fateantur nec iudaismum sub christiano nomine occultent negent
q; tandem sicut: & antediximus saluatoris in carne presentiam (hic enim heresis
eorum proprius sensus est) uel si iudaica ex aperto sentire ac circumcidi uerentur
ut constantino placeant & his quos deceperunt: nolint ea dicere quae sunt iudae
orum equum est enim ut quorum nomina recusant: eorum etiam sensum abhorreat
Christiani sumus: o ariani christiani inquam sumus nos. Et nostrum est proprium rec
te saluatoris euangelium intelligere: nec eum si de ipsius diuinitate ac sempiterni
tate audierimus cum iudeis lapidare nec uobiscum super his scandalizari quae
pro nobis ille humilibus ut homo uerbis loquebatur: **Q**uod si uultis fieri & uos
christiani insaniam arii deponite: aures quae uestras maledicis uerbis polutas pieta
tis sermonibus expiate non ignorantes: quia si ariani esse deseritis: a praua simul
iudeorum opinione desistitis: Statimque uobis tamen e tenebris ueritas lucebit: **N**ec uo
bis posthac impropere quasi duo sempiterna dicamus: sedet uos agnoscite quod
uerus & naturalis dei filius est dominus nec simpliciter sempiternus cognoscitur
sempiternitatis patris imitus: **N**am sunt quae sempiterna dicuntur quorum ipse
ut pote opifex dominus est. in psalmis enim scriptum est: **A**ttolite portas princi
pes uestras & eleuamini portae eternales Planum est enim quia per ipsum: & haec
facta sunt: **Q**uod si sempiternorum etiam opifex est: ipse quis uestrum adhuc du
bitare potest quin & his sempiternis superior sit: **E**t dominus non tantum ex sim
plici eternitate cognoscitur quantum quia filius dei est: filius enim cum sit inse
parabilis est a patre: nec tempus fuit: quando non erat: sed semper erat: **E**t cum
imago sit ac splendor patris habet etiam sempiternitatem patris **Q**uomodo conueni
ti sunt dicta quae causabantur per peram intelligere. ex his propemodum percipi pot
est quae superius paucis absoluta sunt **Q**uod si autem et in his quae denuo causantur in
firmam deprehenduntur habere sententiam nunc ex euangelis facile est cognosce
re: si nunc etiam metam potissimum cepimus fidei quae secundum nos est christiana:
& hac quasi regula utentes scripturae diuinitus afflatae lectionem quemadmodum apo
stolus ait aduerterimus: hanc enim ignorantes christi impugnatores a uia ueri
tatis aberrarunt & offenderunt in lapidem offensoris aliter quam sentire debuerant:
Meta igitur haec signumque scripturae: duplex in ea est ut sepe diximus de saluato
annunciatio: quod filius & semper deus erat et est: **C**um sit uerbum & splendor & sa
pientia patris: & postea carnem propter nos assumens ex uirgine dei genetrice ma
ria factus est homo & hoc significari per omnem scripturam inuenire licet spiritu sancto re
fertur sicut et ipse dominus ait: **S**cripturamini scripturas quoniam haec sunt quae testificant
de me: **E**t ne omnia colligens dicta prolixus in dicendo sim satis est enim nunc pro om
nibus commemorare hinc iohannem qui dicit in principio erat uerbum et uerbum erat apud
deum: & deus erat uerbum hoc erat in principio apud deum: omnia per ipsum facta sunt:
& sine ipso factum est nihil deinde & uerbum caro factum est & habitauit in nobis: inde
paulum scribentem qui eum in forma dei esset non rapinam arbitratus est aequalis deo: sed
se ipsum exinaniuit formam serui accipiens in similitudinem hominum factus: & habitu in
uentus ut homo humillauit se ipsum obediens factus usque ad mortem mortem autem crucis
Ab his. n. si quis omnem scripturam eadem mente percurret uidebit quomodo hoc pater
in principio dixit fiat lux fiat firmamentum: & faciam hominem in consummatione uero
temporis ipsum misit in mundum non ut iudicet mundum: sed ut mundus per ipsum saluetur:
et scriptum est: **E**cce uirgo concipiet: et pariet filium: et uocabunt eius nomen emanuel
quod est interpretatum nobiscum deus: igitur qui diuinae scripturae congrederetur: ab antiquis
dicta percipiat ab euangelis autem contempletur dominum qui est factus homo **U**erbum inquit
caro factum est et habitauit in nobis homo autem factus est et non in hominem uenit: **N**am et
hoc scire necessarium est ne impii si quando et in hoc ceciderunt aliquos decipiant: et
arbitrentur illi quia sicut praecis temporibus in uno quoque saeculo erat et ita nunc

uenit in nomine uerbum ut sanctificaret: & hunc & in eo sicut in aliis inuenire
tur. Nam si ita esset ut in homine solum apparuisset: nihil preter opinionem iuis
set nec qui uidebant perturbati dixisset. **Quis ergo est iste & quid tu homo cum**
sis facis te deum: Tenebant enim consuetudinem cum audirent & factum est. uer
bum domini ad unum quenq; prophetarum nunc uero quoniam uerbum dei p
quod facta sunt omnia: filium est hominis fieri sustinuit & humiliavit se ipsum
formam hominis accipiens: iccirco iudeis crux christi scandalum est: nobis autē
christus dei uirtus est sapientia. **Verbum enim ut ioannes ait caro factum:** cum
scripture consuetudo sit hominem dicere carnem sicut & daniel ait astiagi nō co
lo idola a manu facta. sed deum uiuentem qui creauit celum & terram & qui ha
bet uniuersę carnis dominationem: **Carnem enim & hic & ioel hominum genus**
dicunt: Si quidem antiquitus ad unum quenq; sanctorum ueniebat: & sanctifica
bat qui uere christum suscipiebant: **Nec uero cum illi nacerentur dictum est:** q
ipse factus est homo: **Nec cum paterentur illi dictum est passus est ipse.** **Cum autē**
ex maria semel uenit homo in consumatione temporum ad euacuationem pecc
ti: Sic enim cum sibi placuisset pater misit filium suum natum ex uirgine factū
sub lege tunc dictum est q̄ carnem assumens factus est homo & in ea pro nobis
passus est quemadmodum petrus ait: christus igitur passus ē in carne pro nobis
ut ostendatur idq; credamus omnes q̄ cum semper deus esset & eos sanctificaret
ad quos ueniebat gubernatq; omnia secundum patris uoluntatem: propter nos
deinde factus est & homo & corporaliter ut ait apostolus habitauit in carne diu
nitas quasi diceret. **Cum deus sit proprium corpus habuit.** **Et hoc utens uellud**
instrumento propter nos factus est homo & ideo quę carnis huius propria sunt
ipius esse dicuntur q̄ in ea eiusmodi erant famescere sitire fatigari pati & similia
quorum susceptibilis est caro. **Quę uero ipsius uerbi propria sunt opera ut est**
suscitare mortuos illuminare cęcos & fluxu sanguinis laborantem sanare hęc ip
se per proprium corpus facit & uerbum carnis infirmitates portauit ut suas ipsi
us enim caro erat & caro diuinitatis operibus ministrabat quia in ea erat. **Dei enī**
corpus erat bene autem propheta portauit inquit ipse infirmitas nostras & non
dixit sanauit. **Ne homines item morti relinqueret obnoxios quasi extra corpus ef**
set solumq; sanaret sic ut antea semper fecerat infirmitates uero nostras portat &
peccata nostra ipse fere ut ostendatur quia & homo propter nos factus est & cum
eam corpus ferat. quod in ipso est corpus eius proprium est. **Et ipse nihil detrimē**
ti patiebatur cum peccata nostra corpore suo sustineret in ligno quemadmodū
petrus ait: **Nos uero homines a propriis passionibus redempti sumus & uerbi iu**
sticia repleti: **Vnde cum caro pateretur & uerbum extra eam non erat. iccirco e**
nim ipsius & passio dicitur: **Et cum ipse patris opera diuinę faceret extra ipsum**
caro non erat: **Sed hęc dominus in ipso corpore faciebat ob id enim cum homo**
esse dicebat: si non facio opera patris mei: mihi non credite si uero facio & mihi
non creditis: operibus meis credite. si uero facio & mihi non creditis operibus
meis cōdite & cognoscite q̄ in me p̄r & ego in ipso exēpli gr̄a cū opus esset petri
focum febricitantem erigere manum porrexit ut homo febrem repressit ut de
ut in eo qui fuerat a natiuitate cœcus humanum a carne sputū emisit: sed diuini
tus oculos per sputum aperuit: **At in lazaro uocem humanam emisit ut homo**
sed lazarus diuinitus a mortuis suscitauit ut deus: hęc uero ita fiebant & osten
debantur quia non uanum sed uerum corpus habebat. **Decebat autē dominum**
qui humanam carnem induebatur totam hanc cum suis passionibus induere ut
quemadmodum proprium ipsius corpus esse dicimus ita & corporis passiones
ipsius solum proprie dicantur: licet enim quod ad diuinitatem attinet minime
attingerint: itaq; si alterius corpus fuisset illius & passiones fuisse dicerentur:

Sin autem uerbi caro fuit necesse est et carnis passionis ipsius dici cuius est et caro: **C**uius autem passiones dicuntur quales sunt cōdemnari flagellari sitire crux mors & alię corporis infirmitates huius beneficiū est et gratia: hac igitur de causa consequenter ac merito non alius: sed domini huiusmodi passiones dicuntur ut ab eo sit et gratia: nec alius cultores simus: sed dei ueri obseruatores: **N**ā nec ex his ullum qui facti sunt: nec comunem quempiā hominē sed naturalem uerūq; ex deo filium eundem et hominem factum nihilominus dominū ipsum & deū & saluatorem cognouimus hoc autem quis non admiretur: quis non rem uerū diuinam esse consentiat: **M**am si opera diuinitatis uerbi per corpus non fierēt hō dei ficatus non esset et e conuerso nisi ea quę carnis propria sunt uerbi dicerent homo ab his omnino liberatus non esset: sed peccatum atq; corruptio etiam si ut ante dixi parum cessarent: iterum tamen in eo pmanissent sicut in p̄scis hominibus factum est. **E**t hoc probari potest quia multi sancti fuerunt et inocētes procul ab omni crimine: Ieremias etiam in uentre matris sanctificatus est. Ioannes cum adhuc gestaretur conceptus exultauit in gaudio ad uocem dei genitricis marie. **E**t tamen ab adam usq; ad moysen in eos et qui non peccauerant mors regnauit in similitudine transgressionis adam: **E**t ita homines nihilominus mortales corruptibilesq; manebāt suarum naturę passionum susceptibiles: nunc uero cū uerbū factum sit homo: et ea sibi uendicauerit q̄ carnis sunt: hec iā non anexa corpori quia uerbū in eo factū est sed ab ipso uerbo consumpta sunt: Itaq; homines iam non pro suis passiōib; peccatores manent ac mortui sed pro uerbi uirtute suscitati immortales semper & incorruptibiles pmanebunt. **Q**uare cum caro facta sit ex dei genetrice maria factum ip̄m dicitur cum aliis generationibus esse tiam p̄beat ut nostram ip̄oz generationem in se ipsum transferat: nec iam ut q̄ terra tantum simus in terram uertamur sed ut cęlitus uerbo connexi in cęlū ab ip̄o reducamur: **S**ic igitur & alias corporos passiones non absurde in se ipsum trāstulit: ut iam nō quasi homines: sed ut uerbi peculiare aterne uite p̄cipites sim; non enim iā p̄ priori generatione in adā morimur: sed nostra deinceps generatione atq; omni infirmitate carnea in uerbū translata suscitamur a terra: cum male dictio quę p̄ peccatum fuerat ab eo absoluta sit: **Q**uam nobis pro nobis maledictio factus est: & recte quidem: **S**icut enim cum simus de terra omnes in adam morimur ita de cęlo ex aqua et spiritu regenerati in christo omnes uiuificabimur: **C**ū caro iam non uelut terrena sit: sed a uerbo dei uerbificata quod propter nos caro factum est: **S**ed ut naturalem uerbi diuinitatem et infirmitates quę propter carnem ipsius esse dicuntur cognoscere possis beatum petrum audire non inuile ē: **G**rauis enim hic de saluat ore testis: **S**cribit uidelicet in epistola dicens christo igitur passo pro nobis carne. **E**rgo etiā cū famescere dicat & sitire & fatigari & nescire & sedere & flere & perere & fugere & natum esse & recusare calicem & sumati omnia quę carnis sunt. in singulis consequenter diceretur p̄ nobis carne ut christo igitur passo & sitiente pro nobis carne ē omnino ad omnia eiusmodi pro nobis carne: **N**am et apostolus ip̄e iō non dixit christo passo diuinitate sed p̄ nobis carne ut passiones non ipsius uerbi per naturam proprię: sed carnis intelligant̄ **N**emo igitur ex huiusmodi scandalicetur humāis: sed potius cognoscat quia uerbum christum per naturam pati non potest et hec de ip̄o propter carnem quam induit omnino dicuntur q̄ uando qdem carnis propria sunt saluatoris aut̄ p̄priū ē corpus ipsum **E**t ip̄e q̄ uidem sicut est p̄manet ut natura pati non possit: nec ab his detrimētū patit̄ sed ea potius abolet atq; dissoluit: homines autem cū passiones i eum qui pati non potest transferint ac euauerint ab his et ip̄i alieni deinceps ac liberi in secula fiunt quemadmodum ioannes docuit dicens et nostis quia ille apparuit ut peccata nostra tolleret et peccatū i ip̄o nō est: hoc cū ita sit

hereticus aliquis: **Cur** raro resurgit quæ natura mortalis est: **Quod** si resurgit cur non ite famefcit & sitit & patitur mortalisq; manet? **Ex** terra enim est: & qd' suum ipsius est natura quomodo eam deserit: **Ad**hunc hereticum usq; adeo litigiosum caro ipsa tunc respondere posset: **Sum** equidem ex terra per naturam mortalis **Sed** postea uerbi caro facta sum: & ipse passiones meas portauit quamquam pati non possit: **Ego** autem ab his libera euasi: **Quam** in his seruire dominus prohibuit qui ab his liberauit: **Quod** si accusas quia naturali sum corruptione liberata uide ne in similes quia uerbum dei seruitutis meæ formam accepit: Sicut enim dominus corpore indutus homo homo factus est: ita homines nos a uerbo deificati sumus per ipsius carnem assumpti & posthac æternæ uitæ sumus hædes hæc necessario prescrutati sumus ut si ipsum uiderimus diuinitus facere dicere ue aliquid hæc eum quia deus est operari cognoscamus: **Sin** autem humane loquere uel pati notarimus non ignoremus factum esse hominem qui carnem gestabat & hoc modo ea facit & loquitur: **Nos** enim qui suam cuiusq; cognoscimus & utraq; ex uno fieri uidemus & intelligimus: recte credimus: nec unquam errabimus: **Siquis** autem dum uerbi opera uidet facta diuinitus corpus negauerit: aut dum propria corporis intuetur uerbi in carne presentiam non admitterit: aut ex his quæ hominis sunt humilia de uerbo senserit & crucem quasi caupo Iudaicus uinum tum aqua permiscens scandalum esse putabit & predicationem quasi gentilis se ulticiam esse censebit **Qualia** iam & arianis euenerunt. Impugnatoribus dei: qui cum saluatoris humana uiderent ipsum creaturam esse putarunt. **Ergo** cum & diuina ipsius opera spectarent par erat ut corporis eius generationem abnueret & se posthac manichæis connumerarent: sed discant aliquando illi sero licet. uerbum factum esse carnem **Nos** autem qui metam fidei seruamus quæ isti male intelligunt. ea nos rectam sententiam habere cognoscamus **Nam** illud pater filium diligat & omnia dedit in manu eius & illud omnia mihi tradita sunt a patre meo & illud non possum facere ame quicquid sed sicut audio iudico: & quæcunq; sunt eius modi dicta: non ostendunt filium hæc aliquando non habuisse: quomodo enim quæ pater habet: ipse non sempiternæ habuit: qui solus per substantiam uerbum patris est ac sapientia qui dicit omnia quæcunq; habet pater mea sunt: & mea patris sunt. **Nam** si omnia patris filii sunt: semper autem hæc pater habet patrum est quia hic filius habet quæ sunt patris qui semper in eo est: hæc igitur dicebat non quia semper non habuisset non habuisset: sed quia sempiternæ ut filius habens ea quæ habet ex impermutabili similitudine & identitate quam habet deceptus iuxta Iabelium impie sentiret: existimans ipsum patrem esse iccirco dixit & data est mihi & accepi & tradita sunt mihi ut id solum ostenderet: quia non est ipse pater sed patris uerbum & sempiternus filius qui propter similitudinem patris sempiternæ habet quæ ab ipso habet sed quia filius est: ea quæ propriæ habet ex patre habet **Quod** autem hæc data est: tradita sunt: primo quidem alius est ab omnibus quæ accepit **Deinde** cum ipse filius heresi sit omnium est etiam per substantiam sempiternus patris **Quod** autem denuo hæc uidelicet data est. & tradita sunt non ostendunt ipsum aliquando non habuisse id ex simili dicto potest et de omnibus aduerti: **At.** n. saluator ipse sicut pater uita hæret in se ipso ita & filio dedit uita hæret in se ipso: **Nam** ex eo quod ait dedit se patrem non esse significat: sed dicendo ita naturalem filii cum patre proprietatem ac similitudinem ostendit: **Ergo** si quando fuit cum pater non habuit fuit: uidelicet cum filius non habuit **Nam** sicut pater ita & filius habet **Quod** si hoc dicere impium est: illud uero pium asserere potius quia pater semper habet: quomodo non absurdum fuerit cum filius dicat sicut pater habet ita & filius habet dicere istos non ita ipsum sed aliter habere: **Verbum** igitur fidelius est & hæc quæ cepisse dicit semper hñs habet a patre & pater quidam a nullo sed filius

a patre habet ut. n. de splendore si splendor ipse diceret locum omnem lux mihi dicit illuminare ne illum modo a me ipso: sed quemadmodum lux uoluerit hoc cum diceret non se ostenderet aliquando non habuisse: sed illud significaret ego sum lucis proprius & quæ illius sunt omnia mea sunt ita & de filio magis intelligere licet & enim omnia dedit filio pater: pater item omnia habet in filio: **Et** cum ea rursus cum filio hæat hæret & pater **Nā** filii diuinitas patris est diuinitas: Itaque rex omnium prouidentia pater in filio facit: **Huiusmodi** igitur dictorum talis est sensus: **Quæ** uero humanitate de saluatore dicuntur: hæc quoque primum sensum habent. nam hæc iccirco antea quæ siuimus at si ipsum interrogare audierimus ubi positus est lazarus: **Et** cum impares cesariæ pater interrogat quem me dicunt homines esse: et quot panes habetis: et quid uultis faciam uobis ex his quæ diximus rectam dictorum huiusmodi sententia cognoscamus: nec iuxta arianos impugnatores dei scandalizemur: primum igitur hæc ipsi dicendum unde primum ignorare putent. **Nō**. n. quod omnino interrogat ignorans omnino interrogat sed est cum sciens de his quæ nouit interrogat exempli gratia iohannes christum interrogantem. quot panes habetis non ignorare sed scire intelligebat **Ait**. n. hoc autem dicebat temptat philippum ipse autem sciebat quid facturus esset: **Quod** si ea nouerat quæ faciebat non ergo ignorans: sed sciens interrogat. **Ex** hoc autem similia intelligere licet: quia cum interrogat dominus ubi lazarus positus sit et quem dicant se homines esse non ignorans interrogat: sed cognoscens cum ipse sciat quid facturus: **Et** hoc modo calliditas eorum quæ primum exploditur: **Quod** si contendere instent quia interrogat: audiant indiuitate ignorantia non esse carnis autem ut dictum est: ignorare proprium esse: **Quod** autem hoc uerum sit inde quomodo dominus quæ interrogat: ubi positus est lazarus ipse dixerit non presens: sed absens lazarus mortuus est et ubi mortuus: hic ignorantibus similis ipse est qui discipulorum cogitationes prouidet quidem cuiusque corde sit quid uel in nomine intelligit: **Et** quod maius est solus cognoscit patrem et dicit ego in patre & pater in me hoc igitur omnibus planum est carnis esse ignorare: ipsum autem uerbum pro ut uerbum est omnia prius & quæ fiat cognoscere: **Neque**. n. quia factus est homo definit esse deus **Neque** quia deus est humanitatem fugit: absit hoc immo uero cum deus sit carnem assumpsit cum in carne esset carnem deificauit: **Et**. n. sicut in ea interrogabat: ita in eadem mortuum suscitauit & omnibus ostendit qui mortuos suscitaret & animam reuocaret ipsum multo magis omnium occulta cognoscere: **Et** nouerat ubi lazarus: positus sed interrogabat quia & hoc faciebat: sanctissimum dei uerbum quod propter nos omnia sustinuit: ut ignorantia quoque nostram hoc modo portans cognoscere donaret solum uerum ipsi patrem sequi ipsum propter nos missum ut homines saluaret quo dono maius nullum esse potest. **Quando** igitur et ea quæ isti causantur dicta saluator enunciat uel data est mihi potestas & glorificata filium tuum dicitque petrus data est ei potestas: eodem omnia sensu intelligamus quod humane propter corpus hæc omnia dicit quis. n. non indigeat: ipse tamen quasi accepisse dicitur: quæ accepit humane **Et** rursus ut donum stabile permaneat: quasi dominus accepit: & datum in ipso requiescat: **Nam** si homo solum accipet auferri posset **Quod** demonstratum est in adam qui cum accepisset amisit: ut uero firmum sit donum & stabile seruetur hominibus iccirco datum sibi uedicat et dicit ut homo potestatem accepisse quam semper habet ut pote deus & glorifica me qui alios glorificat ut ostendat se carnem habere: quæ his indiget. **Quapp** cum illa accepit quia ipsa quæ accepit in eo est & qui eam assumpsit homo factus est. ipse quodam modo accepisse dicitur **Quod** si ut sæpe dixi uerbum homo factum non est. uerbi sane ut uultis accipere gloria: & huius indigere & ignorare: quid datum quasi accipientem putamus: & largientem aliis ipsum indigere suspicamur & uerbum a patre diuidimus quasi imperfectum & indignum: humanitate uero dono priuamus: **Nā** si uerbum ipsum pro ut uerbum est: propter se ipsum accipit: et illud glorificatum secundum diuinitatem

sanctificatū est ac resurrexit nā q̄ spes hominibus est. **Manēt** & enim sicut erāt: nudi & miseri & mortales qui comune nihil habent cum his quę filio data sunt. **Quid** autem uerbum uenit & caro factum est. si ue hęc acciperet quę accepisse dicit. q̄ his antea uacuuus esset ipsum potius corpori debere fateatur necesse est. q̄ cum in eo fuit ea tunc accepit a patre quę non habebat priuſq̄ in carnem uenit. **Ex** hoc enim corpus de ipſo potius q̄ ipsum de corpore bene meritū uidetur: **Si** uero ut genus humanum redimeret uerbum uenit: & uerbum caro factum est ut sanctificaret homines ac deificaret cuius etiam gratia factū est cur iam clarū non est quia quę accepisse dicit cum caro factum est: hęc non per se sed propter carnem dicit: in qua enim erat ipse cum diceret huius erāt & dona quę per ipſū tribuebantur a patre. **At** uero quę præter: quęq; omnino accepisse diceret uideamus ut hinc & illi cognoscere possint: **Gloriam** petebat dicebatq; omnia mihi tradita sunt: & post resurrectionem: potestatem omnem accepisse dicit sed anteq̄ diceret omnia mihi tradita sunt: omnium dominus erat: **Omnia** namquę per ipsum facta sunt: & unus dominus erat per quem omnia & gloriam habebat. **Unus** dominus erat & est sicut & paulus ait: si enim cognouissent nunquam dominum glorię crucifixissent: habebat enim quam petebat qui dicit gloria quam habui antequā mundus esset apud te. **Et** potestatem quam post resurrectionem accepisse dicebat: **Hanc** antequā acciperet & ante resurrectionem habebat. **Nam** per se ipse increpabat dicens. **Vade** retro satana: **Et** per se discipulis potestatem dabat: quando & ipsis accedentibus dicebat uidebam satanam tanq̄ fulgur de celo cadentem. **Sed** iterum q̄ accepisse dicebat hoc priuſq̄ acciperet habuisse ostenditur. **Nam** & demones fugabat: & quę satanas ligauerat ea ipse soluebat sicut i abraę filia fecit: & peccata dimittebat cum diceret paralytico & mulieri quę pedes ipsius unxerat dimittuntur tibi peccata tua: & mortuos suscitabat. **Cæci** natiuitatem supplebat cum usum ipsi gratificaret. **Et** hec faciebat non qui expectabat donec acciperet: sed qui potestatem habebat: ut ex his planum sit quodq; habeat cum uerbum sit: hęc & factus homo & post resurrectionem humane dicitur accepisse ut propter ipsum homines & interra tanquam diuine nature participes facti de hinc potestatem contra demones habeant: & in celis uellud a corruptione liberati perpetuo regnent hoc enim sumatim nos scire oportet: quia nihil horum quę accepisse dicit quasi non habens accepit: habebat enim uerbum cum semp deus fuerit nunc uero accepisse dicitur humane: quia ideo accepit ipse ut cum in ipſo acciperet caro: ex carne deinceps in nobis stabiliter permaneret. **Nam** qđ a petro dicitur quia accepit a deo honorem & gloriam angelis ipsi subiectis huius modi sensum habet: Sicut enim cum humane interrogaret diuine lazarus suscitauit: ita hic accepit humane dictum est: **Angelorum** autem subiectio uerbi diuinitatem ostendit. **Definite** igitur inuisi deo nec de primite uerbum nec diuinitatē ipsius quę patris est eleuate quasi indigeat uel ignoret. ne in dominum: quę uerba ipsorum sunt iniciatis sicut iudęi faciebant qui tunc eum lapidabant: **Non** enim sunt ista uerbi pro ut uerbum est: sed hominum propria: & quemadmodū cum spuit ipse cum manum extendit: **Cum** lazarus uocat. **Opera** hęc timet si p corpus fierent. non hominis esse diceremus: sed dei ita si humana in euangelio a saluatore dicuntur naturam spectantes eorum quę dicuntur: & q̄ adeo sunt aliena: hęc non diuinitati ascriberemus uerbi sed humanitati eius: **Nā** & si uerbum caro factum est. **Passiones** tamen proprię sunt carnis: **Et** caro si adeo portatur i uerbo: uerbi tamen donum est: & uirtus: patris igitur opera per carnem faciebat & carnis item passiones in ipſo nihilo fecius apparebāt: ut uidelicet rogabat & lazarus suscitauit: **Et** matrem increpabat dicens nundum uenit hora mea: & statim uinum fecit: **Verus** enim deus. in carne & uera caro in uerbo erat. Propterea ex

operibus se notum faciebat. filium dei patremque suum: ex passionibus carnis uerum se ferre corpus. & hoc suum ipsum esse ostendebat: hæc cum ita sunt age perscrutemur: & illud de hora nemo nouit neque angeli neque filius. hoc. n. i. primis ualde ignorantes. & in eo tenebris ob uolunt magnam heresim suam puram occasionem habere. Ego uero & in hoc ipso uideo sicut antiquitus gigantes dum cauantur dum hereticos instruunt bellare cum deo Dominus. n. celi ac terre per quem omnia facta sunt de die et hora apud ipsos iudicatur: Et uerbum quod omnia nouit ab ipsis diem & horam ignorare accusatur: Quid istis dementius quispiam dixerit? Quam ipsis insaniam adæquaauerit? per uerbum facta sunt omnia & anni & tempora & nox & dies. & omnis creatura: & opifex opificium ignorare dicitur: Et ipsa quidem lectionis series dei filium diem & horam scire demonstrat. & ariani ignorantia precipitatur: Nam cum dixisset neque filius narrabat discipulis quæ ante diem futura sunt dicens hæc erunt & hæc: Deinde finem qui uero dicit quæ ante diem futura sunt: nouit profectio & diem quæ post predicta illucescet: Nam nisi horam nosceret nunquam ea significaret quæ ante horam futura sunt: qui nesciret quando erit hora Ac ueluti si quis cum domum uel urbem nescientibus significare uellet: quæ ante domum sunt: et uerbum percurreret: postquam non omnia significasset diceret: statim urbs erit et domus cognosceret certe qui signa diceret ubi domus esset et urbs. Nam si nesciret non ea significaret: quæ antea sunt: ne forte per ignorantiam uel audientes procul auerteret uel ipse qui dicit falleretur. & id quod significat puerteret) pari ratione dominus cum dicit: quæ ante diem erunt. & horam et accurate nouit et non ignorat quando erit hora: Quid igitur sciens discipulis tunc apte non dixit Nullius est curiosius inuestigare quæ ipse reticuit: Quis. n. cognouit mentem domini? Aut quis consiliarius eius fuit: Quid autem sciret dicebat nec filius nouit: Nemiem fidelium ignorare arbitror: quia per carnem et hoc nihilo minus ut homo dicebat: Nam neque hoc detrimentum est uerbi: sed humane uaturæ proprium est ignorare: Et hoc item probe cognosceres si conscientia recta tempus exquireret quando hæc quibusque dicebat non tunc quidem cum per ipsum factum est celum nec cum apud eum erat conuersa componens: nam nec antequam homo fieret ista dicebat. sed quod uerbum caro factum est quæ per omnia quæcumque dicit postquam factus est homo: ea humanitati equum est ascribere: Nam uerbi proprium est scire creata et horum principium ac finem non ignorare: ipsius enim sunt opera et nouit quanta et quatenus eorum constitutionem fecerit: Nam qui principium cuiuslibet rei nouit. is certe nouit: et generalem comunemque rerum omnium finem. ut exempli gratia cum in euangelio de suo ipse humano fine dicat. Pater uenit hora glorifica filium tuum profecto cuiuslibet finis hora: ut uerbum sciebat. ut homo ignorabat. hominis. n. proprium est ignorare talia presertim sed hoc est non erubescere per carnem quæ ignorabat dicere non nouit ut ostenderet: quia cum nosset ut deus ignorabat ut caro: non dixit igitur nec filius dei ut nati ex homine filii ignorantia esset: Propterea cum ab angelis ad superiora ueniret non dixit nec spiritus sanctus: sed tacuit ut ostenderet: quia si spiritus nouit multo magis uerbum pro ut uerbum est. nouit a quo spiritus accipit et de spiritu tacens clarum fecit quia de humano ipse ministerio dicebat neque filius: Et hoc si gnatum est quia cum humane dixisset nec filius nouit: se tamen ostendit diuinitatem omnia nosse: Nam filium quem aiunt nescire diem: hunc dicit cognoscere patrem Nemo. n. inquit patrem cognoscit. nisi filius: Nemo autem præter arianos non fateretur quia qui patrem cognoscit multo magis totum creature nouit et in toto fine eius et si hora statuta est. et dies a patre planum est quia per filium statuta est. et nouit ipse quod per ipsum statutum est. Nihil. n. est. quod non per filium factum statutumque nescit: Ergo ipse qui opifex est uniuersi nouit quale quantumque et quousque per ipsum pater fieri uoluerit: sed in quantum est. est quatenus eorum imitatio est. Preterea si omnia patris filii sunt: hoc enim ipse dixit Patris autem est omnia scire planum est quia et filius nouit: cum et hoc heat

ex patre proprium: **Ad** hęc si filius in patre & pater in filio nouit autē pater diē & horam: **Claram** est quia filius qui in patre est. & scit quę in patre sunt nouit & ipse diem & horam: **Quod** si & imago uera est patris filius nouit autem pater diē & horā: **Non** dubium est quin horę quoq; sciam patris similitudine filius habeat haud mirum est. si per quem oīa facta sunt. atq; consistunt uniuersa nouit ipse quę facta sunt. & quādo particularis eorū cōi; q; finis futurus sit: **Sed** quādo hęc est petulantia: quę arianorū in sanie conuenit in patre nos responsionē uenire cogit **Nā** cum illi sempiternū uerbum dei filiū his quę facta sunt connumerent sentim & ipsū patrem creatura minorem dicere meditantur **Si** enim qui patre cogō sit non nouit horā & diē uereor ne ut illi malefani dicerent plus sit creaturā imo uero minima creaturę patre cognoscere q̄ patre: **Verū** illi hoc mō in spiritū sanctum blasphemantes. expectent id quod dominus ait se nunq̄ impietatis huius remissionē habituros: **Nos** uero qui christū amamus ac gerimus uerbū p̄ ut uerbū est. non ignorans dicere scimus non noui **Nouit. n.** sed hūanitatē ostendit: quia pprium est hominū ignorare. & carnē ignoratē induit in qua cū esset humane dicebat non noui: **Cū** igitur tunc dixisset neq; filius nouit & hominū qui per noe tempora fuerunt ignorantia addidisset. statim subiunxit. **Vigilate** igitur quia neq; uos scitis qua hora dominus uester ueniet: & item qua non putatis hora filius hominis ueniet: **Propter** uos enim & ego ut uos factus dixi neq; filius. **O** portebat enim si pro ut est deus ignorabat dicere uigilate igitur quia nescio & qua non puto hora: **Nunc** uero hoc nō dixit sed cū dixisset nec uos scitis & qua non putatis: ostendit quia hominem est. ignorare propter quos habens & simile eorū carnem & factus homo dicebat neq; filius nouit: **Neq;. n.** carne noui tam & si ut uerbū noueri: **Exemplum** quoq; temporū noe in prudentia rursus arguit impugnantium christi. **Nā** & illic non dixit non noui: sed non nouerant donec diluuium uenit homines enim nesciebāt qui uero diluuiū super induxit erat autē ipse saluator sciebat diē & horā qua chatarractas aperuit ac rupit abyssos: **Et** noe dixit ingredi te & filii tui i ar cā: **Nam** si ignorasset haud quāq; predixisset noe **Ad** huc .n. dies septem: **Ecce** super induco pluiā super terrā. **Quod** si per similitudinē temporum noe significat se diem nouisse diluuii **Nouer** at ergo suę quoq; presentię diem: **Ac** in similitudine quā de uirginibus dixit clarius item ostendit qui nam sint nescientes deim & horam cum dicit: **Vigilate** igitur quia nescitis diē & horam: **Sic** igitur cum discipuli de sine interrogarent tunc fēte dixit: nec filius uidelicet iuxta corpus ut ostenderet quia ut homo non nouerat: **Hominum. n.** proprium est ignorare **Verum** tamen pro ut uerbum est: ipse est qui uenit ipse iudex ipse sponsus nouit quando: & qualis hora uenit: & quādo diciturus est expiscere dormiens & resurge ex mortuis & apparebit tibi christus **Quemadmodum. n.** cum factus sit homo cum hoībus famescit & siti & patitur ita cum hoībus uelud hō nouit: sed diuine cū in patre sit ut pote uerbū & sapia nouit: **Et** nihil est quod nesciat: **Sic** & de lazaro rursus interrogat: ut homo cū uenisset: ut ipm suscitarer & nosset unde lazari reuocaret aīam. **Plus** autē erat scire ubi aīa esset q̄ ubi corpus faceret: **Sed** hūane interrogat ut diuine suscitaret. **Sic** & discipulos interrogat cū in partes cesarie uenisset q̄q; sciret & priusq; petrus responderet. **Nā** si pater ea petro reuellauit de qb; dñs interrogabat: mai; estū ē p̄ filiū factā ēē reuelatiōe; **Nemo. n.** nouit filiū nisi p̄ & p̄m nisi filius: & cuiusq; uoluerit filius reuellare **Quid** si p̄ filiū & p̄is & filii cognitio reuella; nō dubiū ē quī ipse q̄ interrogat dñs cū p̄ q̄ a p̄e sūt: petro reuellasset: hūae postea interrogabat: ut & hoc ostēderet q̄ hūae interrogās diuine sciebat q̄ petrus dicitur ēē **Sciebat** ergo filius q̄ p̄m suū cognoscit: qua cognitiōe nec maius aliquid nec p̄fēd; esse posset: **Et** hęc quē ad p̄tationē eorū sufficere poterāt **Placet** autē ipos interrogat ut hoc ēē mō inimici uī

ratis & impugnatores christi magis appareant. **A**postolus in secunda ad corinthios epistola scribens scio inquit hominē in christo ante annos. xiiii. siue in corpore siue extra corpus nescio deus scit. **Q**uid igitur dicitis : **S**ciebat ne apostolus quod inuisione passus esset et si diceret. nescio? anesciebat? **S**i nesciebat: uidete ne qui cadere soletis in phrigum et iniquitatem cadatis: **Q**ui dicunt nescire prophetas & alios qui uerbum ministrant. nec que faciant. nec de quibus annuncient: **S**in autem scit cum dicat nescio (habebat enim in se christum qui omnia ipsi reuellabat) quomodo non uere peruersum est et in discretum cor eorum christi impugnatorum qui apostolum dicentem nescio scire dicunt: **S**i enim quia christus in ipso erat paulus sciebat: qui dicit nescio: **Q**uomodo non magis christus ipse nouerat: et si dicat non noui: **A**postolus igitur reuellante filio sciebat quid passus esset: iccirco enim dicit. **S**cio hominē in christo Sed quid hominē sciebat Sciebat quomodo raptus esset homo: **E**lisse igitur cum spectaret etiam sciebat et quomodo assumptus esset: sed quis noscet tamen cum filii prophetarum putarent in uno montum a spiritu proiectum esse ipse qui sciebat quod uiderat primo quidem hominibus suadebat. **S**ed cum illi cogere obtulit & eum abiisse concessit: **N**unquid igitur: quia tacuit nesciebat? Sciebat quidem: **S**ed tanquam nescions acquieuit ut & illi persuasi posthac nihil de eius assumptione contenderent: multo igitur magis paulus ipse qui raptus erat nouerat etiam quomodo raptus erat. **N**am et elias nouerat quomodo assumptus esset: & dixisset si quis eum interrogaret: **D**ic tamen paulus nescio duorum gratia ut arbitror: unius quidem ut ipse dixit: ne quis ipsum propter magnitudinem reuellarionum aliud esse putet. supra quod uidet: **A**lterius uero quia cum saluator dixerit non noui decebat. & ipsum dicentem nescio ne maior uideretur seruus domino discipulus preceptore suo: **E**rgo qui paulo dederat ut sciret multo magis ipse sciebat: **N**am cum & ea dicit: quae ante diem erunt nouit: ut antedixi quando dies erit & hora: **E**t tamen cum sciat dicit nec filius nouit: **Q**uid igitur tunc dixit non noui? Ipse quidem ut pote dominus nouerat. **S**ed id quod perquirentibus coniciendum est. nostrae ut ego quidem arbitror utilitatis causa fecit: **E**t ipse ueritatis sensum adiectione prebet: utrobique uero saluator obseruat quod utile nobis est. **N**am & quae ante finem occurrent apuit ne cum ea fierent. ut ipse dixit perturbemur: **S**ed ex his eorum quae potius erunt finem expectemus: **D**e die uero & hora noluit diuine dicere noui **S**ed humane ut ante dixi propter ignorantem carnem dixit non noui ne posthac ipsum interrogarent. & ita siue non diceret discipulos tunc tristes redderet siue diceret rem ipsis et nobis omnibus in utilem faceret hoc omnino pro nobis esse quia pro nobis et uerbum caro factum est. pro nobis igitur dixit et illud: nec filius nouit. **E**t hoc cum diceret mentitus non est. **N**am humane dicebat ut homo non noui & illorum interrogationem repressit: itaque in actibus apostolorum scriptum est: cum supersedit angelis ascendens ut homo carnem in caelum referens quam gestabat discipuli hoc spectantes deo interrogabant. quando finis erit? et quando redibis? **E**t clarius dixiteis: **N**on est uestrum nosse tempora et momenta quae pater posuit in potestate sua: **E**t tunc non dixit neque filius? sicut antea ut homo. sed uestrum non est noscere. id est. non caro resurrexerat et mortalitate deposita deificata erat. **N**ec ipsis postea conueniebat. ut hominem responderi cum rediret in caelum: sed ut deum docere non est uestrum scire tempora et momenta quae patris possuit in potestate sua sed quae patris potestas? an non christus? christus. non. dei uirtus est et sapientia: **N**ouerat ergo filius? quod uerbum est: hoc. non. cum diceret significabat ego noui **S**ed non est uestrum scire propter uos. non. cum in mente sederet uestrae atque omnium utilitatis gratia hunc dixi neque filius nouit: **V**obis. non. conducit de angelis deique filio sit audiri propter errores qui postea futuri sunt ut si demones aequae et atque angeli transformati fuerint: et de consumatione dicere temptauerint uos ipsis ut pote nescientibus minime credatis: **Q**uid si antichristus simulans dixerit ego sum christus: & de consumatione tentauerit & ipse dicere ut audien-

res decipiat: nec illi quidem credatis qui a me uocem habetis neque filius nouit: **At** hec illud & hominibus confert nescire quando finis erit uel dies finis ne si nosset temporis intermediu contemptores fierent expectantes proximos consumationi dies: **Nam** occasionem caperent: ut sui curam tunc solum habere inciperet propterea & mortis cuiusque finem tacuit ne hac occasione inflati homines maiorem temporis partem se ipsos negligere incipiant: **Vtrunque** igitur finem procul a nobis uerbum reposuit & uniuersalem & particularem: **Siquidem** in uniuersali particularis continetur & in particulari uniuersalis aggregatur ut cum ille incertus sit & semper & pectetur proficiamus in anteriora extenti: que retro sunt obliti **Quis** enim si finis diem sciret non intermedium tempus negligeret: **Sed** cum nesciat quotidie paratus est: **Idcirco** enim saluator subintulit dicens uigilate igitur qui a nescitis qua die dominus uester uenturus sit & qua non putatis hora filius hominis ueniet hoc igitur propter utilitatem dixit que ex ignorantia proficitur **Nam** cum hec dicat uult nos semper paratos esse nos enim inquit nescitis. **Ego** uero dominus scio quando ueniam tamen si ariani me non expectent qui sum uerbum patris. **Dominus** igitur qui utilitatem nostram melius sit quam ipsi nos. **Cauebat** hoc modo discipulis: & ipsi cum didicissent thesalonicenses correxerunt qui in hoc erant erraturi sed impugnatores christi quoniam nec ita quidem refugiunt tamen si eos habere scientia cor durius pharaone: tamen hoc item interrogare uerbum: **In paradiso** deus adam interrogat dicens adam ubi es percunctatur etiam eam: **Ubi** abel frater tuus? **Quod** igitur & de hoc dicitis: Si enim ipsum ignorare putatis & ideo interrogare: manichæis iam adhereatis: hec enim ipsorum est audacia: **Sin** autem manichæi manifeste dici uertentes uos ipsos dicere cogitis. quia sciens interrogat quid absurdum: uel quid inusitatum uidentes ita cecidistis: si filius in quo tunc deus interrogabat nunc idem filius carne uestitus ex discipulis interrogat ut homo nisi forte manichæi facti interrogationem que tunc ad adam facta est criminari uolueritis ut & uos tantum in prauis opinionibus audaces sitis **Et** enim in omnibus confutati fremitis: uelut ex eo quod dictum est. aluca que quidem recte dictum est. **Vos** autem male intelligitis. **Sed** quid est illud? nam apponere necesse est ut & hoc modo mens eorum corrupta ostendatur: **Dicit** ergo lucas: & iesus proficiebat sapientia: & etate & gratia apud deum & homines: **Et** dictum quidem eiusmodi est. **Quoniam** uero & in hoc offendunt necesse est rursus eos tanquam sadduceos & phariseos interrogare de quo lucas ait: **Est** ne ita iesus christus homo ut alii omnes: an deus carnem gestans? Si enim communis est. & ipse homo sicut omnes alii sit etiam ut homo proficiens: qui tamen samothel sensus est. cum quo re quidem & uos sentitis sed propter homines nomine solum distentis: **Sin** autem deus est carnem gestans: sicuti uere est & uerbum caro factum est: & cum deus sit in terram descendit quem profectum habet qui equali est deo & ubi augeri potest filius qui in patre semper est. **Si** enim cum semper sit in patre proficit: quid ergo est ultra patrem? ut preter ipsum proficiat. **Deinde** non inutile est eadem dicere: que super accipere & glorificari diximus: si homo factus proficiebat clarum est quod antequam homo fieret imperfectus erat. & caro ipsum potius proficit quam ipse carne: **Et** rursum si proficit cum uerbum sit quod potest maius euadere uerbo & sapientia & filio & deo & uirtute: hec enim uerbum est. **Cuius** si quis uelut radii princeps quodam modo esse potest: hic omnino profectus est inter homines & angelis equalis effectus: angelis & archangelis & dominationibus & uirtutes omnes & troni uerbi principes patris esse uacantem sepe aspiciunt quomodo igitur quod aliis profectio prebet ipse illis inferior proficit? **Angeli** enim huiusmodi generationi ministrarunt **Et** quod a luca dicitur post angelorum ministerium dictum est **Qui** potest igitur hoc in hominis etiam cognitionem uenire quo pacto uel sapientia in sapientia uel qui aliis dat gratiam in gratia ipse proficiat? paulus enim cum sciret. gratiam per ipsum dari ubique

in epistola dicit gratia domini nostri iesu christi cum omnibus uobis. **A**ut enim mentiri dicant apostolum uel nec sapientiam esse filium dicere audeant: aut si sapientia est ut solomon dicit & paulus scribit: christus dei uirtus & dei sapia: profectum non admittit: homines enim qui creaturae sunt: uirtute intendi quodammodo ac proficere possunt. **E**noch igitur hoc modo translatus est. & moyses crescendo proficiebatur isaac quoque proficendo factus est magnus: Et apostolus quotidie se in anteriora extentum esse dicebat. habebat enim quisque ubi proficeret cum gradum anteriorem prospiceret. **D**eus uero filius qui solus est: quoniam extendi poterat? **N**am omnia in ipsum spectantia proficiunt: ipse uero qui solus est in solo patre est: nec ab eo protenditur: sed in ipso semper manet hominum igitur est. proficere: Sed filius dei quia proficere non potest: cum sit in patre profectus se ipsum pro nobis humiliavit: ut in ipsius humilitate nos magis crescere possimus: incrementum uero nostrum nihil aliud est quam a sensibilibus deficere et in ipso uerbo esse quando & ipsius humilitas nihil aliud est quam carnem nostram accipere: **N**on igitur uerbum pro ut uerbum est proficiebat qui profectus est. ex perfecto patre qui nullius indiget: sed alios ad proficiendum inducit: humane uero dictum est. & hoc loco proficere quia profectus hominum est. **N**am & euangelista hoc modo accurata cum obseruatione loquens profectui coniunxit etatem: uerbum autem & deus non mensuratur etate. **S**ed corporum sunt etates: **C**orporis ergo profectus est ipso enim crescente crescebat in eo specimen diuinitatis apud eos qui uidebant et quanto magis diuinitas reuellabatur. tanto magis gratia crescebat hominis apud omnes homines: infans enim gesta stabatur puer factus in templo remansit et sacerdotes de lege interrogauit: & corpore sensum adolescente cum uerbum in eo claresceret. confitetur primo petrus deinde omnes quia uere dei filius est iste tamen iudici & ueteres & iuuenes oculos claudunt: ut uideant: quia in sapientia proficere non est sapientiam proficere: sed humanitatem potius in ea proficere: & iesus proficiebat. in sapientia et gratia: **E**t si uerum plausible dicere oportet. ipse in se proficiebat: **S**apientia enim domum sibi edificauerat. & in se domum proficere faciebat: **A**t quis profectus dicitur. deificatio & gratia: quae ante dixi sapientia impartitur hominibus peccato in ipsis & corruptione deleta per similitudinem et cognationem carnis uerbi: **C**um enim hoc modo corpus etate adolesceret coalescebat in eo diuinitatis specimen et constabat apud omnes templum dei esse & deum incorpore: tamen contendunt quia iesus uocatus est. caro factus et ad ipsum referant. proficiebat: **A**udiant ne hoc quidem spiritum ali derogare luci (haec enim est filius) sed rursus ostendere quia uerbum homo factum est. et ueram carnem gestauit: **E**t quemadmodum dicimus carne passum esse et carne deinceps reliqua sic etiam non absurde diceretur carne proficere: **N**am neque profectus qualem diximus absque uerbo fiebat in ipso enim caro erat quae proficiebat: et ipsius caro dicitur. **E**t hoc rursus erat ut hominum profectus coniuncto uerbo stabilis permaneret nec uerbi igitur profectus erat nec caro sapientia sed sapientiae corpus caro facta est. **Q**uippe ut antediximus non sapientia pro ut est sapientia ipsa per se proficiebat quae naturam humanam sensum im transcendeat. ac deificabatur et instrumentum ad opera diuinitatis efficiebatur: et splendorem omnibus: apiebat. **E**t propterea non dixit uerbum proficiebat: sed iesus: quo nomine natus dominus uocatus est. ut hoc modo humanae naturae profectus sit sicut in superioribus dictum ut igitur proficiente carne dicitur ipse proficere pro ea quae cum corpore est proprietate: ita etiam quae sub mortis tempore dicitur perturbatum esse fleuisse eodem sensu accipienda sunt: huc enim et illuc circumeuntes et ex his haeresin quasi deo constituentes dicunt ecce fleuit et dixit nunc anima mea turbata est. et orauit ut calix transiret. **Q**uomodo igitur si haec dixit deus est et uerbum profectus: ita scriptum est. quia fleuit impugnatore dei et dixit turbatus sum: **E**t in cruce dixit eloi lunas abacthani. quod est deus

meus deus meus ut quid me dereliquisti? & orauit sc̄ae ut calix trāsiret hęc enim scripta sunt: Sed uos item respondere uelim hoc enim insingulis quę a uobis pponuntur ex aduerso audiatis necesse est: Si quidem purus est homo qui loquitur fleat timeat mortem ut homo: Sin autem ut uerbum est in carne: Non enim dubitandum eadem semper dicere quem deus timere poterat, uel quid mortē timebat cum ipse sit uita & alios morte liberetur, uel quomodo qui dicit nolite eos timere qui corpus occidunt ipse timebat, uel quomodo qui dicit abraę noli timere tecum enim sum & qui moysen contra pharaonem adhortatur & naui filio dicit fortis esto & uiriliter herodem ipse timebat, & pontium? Pręterea qui aliis ne timerent adiutor erat Dominus enim mihi adiutor inquit & non timebo quia mihi faciat homo hic duces timebat mortales homines, & qui uenerat aduersus mortē ipse formidabat quomodo non absurdum est & impium: hunc metuissē inferos quem iam cores inferum uidentes teriti sunt: Et si uerbum ut uos uultis pauebat Quid qui de iudeorum insidiis paulo ante dixerat non fugiebat, sed quesitus dicebat ego sum: Poterat enim non mori qui dicebat potestatem habeo ponere animam meam: & potestatem habeo iterum accipere ipsam: & nemo aufert eam a me: Verum hęc uerbi propria natura non erat pro ut uerbum erat: Sed in carne quę talia patiebatur uerbum erat o christi impugnatores ingrati quę iudęi: Si quidem hęc ante carnem dicta non sunt: sed cum uerbum caro factum est & homo tunc humane hęc dicta sunt & scripta ut exempli gratia hic de quo talia scripta sunt lazarum suscitauit a mortuis aquam uinum fecit: Cęco a natiuitate uisum donauit: dixit ego & pater unum sumus: Quod si ex humanis humilia de filio dei cogitare causantur immo uero hominem ipsum ex terra totū & non de cęlo arbitrantur: Quid non ex diuinis item operibus uerbum in patre cognoscunt & impietatem suam penitus abnegant: ipsis enim uidere licet quomodo id est qui opera facit: idem qui mortale corpus ostendit dum flere ipsum ac famescere: & in ipso quę propria corporis sunt uideri sinit: ex his enim notum faciebat se cum deus immortalis sit carnem cepisse mortalem ex operibus aut ostendebat se dei uerbum esse & hominem postea factum: eum diceret & si mihi non creditis quem humano corpore circumdatum uidetis at operibus credite: ut cognoscatis quia ego in patre & pater in me: Omnino mihi impudentes blasphemique uidentur impugnatores christi qui cum audiant ego & pater unum sumus sensum de Prauare conantur & unitatem patris ac filii diuidere cum uero audiant fleuisse sudasse: passum fuisse: hęc in corpore non uident. Sed ex his ipsum creaturę connumerat per quem creatura facta est: Quid igitur iam nunc isti a iudeis differunt: Nam ut illi opera dei blasphemantes belzebu attribuebant: ita & isti dominum quę hęc operabatur creaturis connumerantes: eam cum illis damnationem sustinebunt irreuocabilem: Oportebat enim eos cum audirent ego & pater unum sumus u nam ex substantię patris proprietate diuinitatem inspicere cum uero audirent fleuisse & cetera eiusmodi hęc corporis propria dicere cum presertim utrobique occasionem habeant probabilem: Nam & illa tanquam de deo scripta sunt: & hęc propter humanum ipsius corpus dicuntur Nam quę corporis sunt: in corporeo non fierent nisi corpus corruptibile ac mortale cepisset: Mortalis enim erat maria ex qua erat & corpus Quapropter necesse erat cum ipse in corpore esset quod flet quod laborat ea etiam cum corpore dici quę propria sunt carnis: Quod si fleuit & turbatus est: non erat uerbum pro ut uerbum est quod flet quod perturbaretur sed carnis id proprium erat. & si orauit ut calix transiret: non erat diuinitas quę paueret sed humanitatis hęc quoque perturbatio fuit: & cum dicit ut quid me dereliquisti: quia amissis mihi patiebatur C Nam uerbum pati non potest hęc tamen euāgelista ut in superioribus dictū est. tanquam ipius esse dixerunt: quoniam & hō

factus est et hæc uelut ab homine sunt atq; dicuntur ut & has carnis passiones ipse
leuaret: quibus eam liberam preparauit. **Quare** nec potest quidem a patre dere-
liqui dominus qui in eo semper erat et priusquam uocem ista diceret & cum eam emit-
teret: **Nec** uero fas est rursus dicere timuisse dominum quo territi ianitores inferi
inferos deferunt & monumenta aperta sunt corpora sanctorum insurserunt & ho-
minibus apparuerunt: **Refrenetur** ergo hereticus omnis et dicere uereatur ti-
muisse dominum quem mors fugit ut draco: quem demones tremunt: & mare
formidat: per quem celi sinduntur et uirtus omnis commouetur: **Ecce** enim ipse di-
cente ut quid me dereliquisti ostendit pater quia semper et tunc erat in eo: Terra
enim dominum qui a loquebatur agnoscens statim tremuit & uelum scissum est sol
obscuratus & petrae scisse sunt monumenta ut dixi aperta sunt. et qui in eis erant
mortui surrexerunt & quod admiratione dignum est. qui tunc aderant ipsum qui
negabant: postea cum hæc uiderent confitentur uere hunc dei filium esse. **Quod**
autem dicit si possibile est. transeat calix discant quomodo cum hæc dixisset petrum
increpauit dicens. non intelligis quæ dei sunt: **Nam** quod recusauerat uolebat et
eius causa uenerat: sed ipse erat pauere iccirco dicebat ut homo eiusmodi uocem
& utraq; rursus ab eodem dicebantur ut ostenderet quia deus erat ipse qui uolebat
sed homo factus pauentem carnem habebat cuius gratia uoluntatem suam cum
humana infirmitate confudit ut hac lege euacuata hominem contra mortem intrep-
idum prepararet: **Ecce**. n. rem uere in opinam quem quasi ex pauore loqui putat
impugnatores christi hic eo ipso qui pauor putatur intrepidus homines compat:
Beati igitur apostoli post eum huiusmodi uocibus mortem adeo contemnebant
ut nihil eos currerent qui se interrogabant. sed diceret obedire oportet magis deo
quam hominibus: alii uero sancti martyres usque adeo confidebant: ut se ad uitam po-
tius transire quam mortem sustinere putarent: **Quomodo** non igitur absurdum mini-
mum uerbi fortitudinem admirari: ipsum uero uerbum pro quo illi mortem contempse-
runt pauore affectum dicere? **Nam** ex constantissimo sanctorum martyrum proposito
ac fortitudine ostenditur quia diuinitas non pauebat: sed pauorem nostrum sal-
uator auferbat: **Sicut**. n. mortem morte et humane humana omnia destruebat:
sic et eo ipso qui pauor putabatur pauorem nostrum auferbat: & effecit ne posthac
homines mortem metuerent hæc igitur dicebat simul et faciebat: humanum. n. erat
dicere transeat calyx: & ut quid me dereliquisti? diuinum autem facere ut sol defi-
ceret: mortui resurgerent **Rursus** cum humane diceret nunc anima mea turbata est di-
uine aiebat. potestatem habeo ponere animam meam & potestatem habeo recipere ipsam:
Nam turbata carnis erat proprium potestatem habere ponendi animam ac recipiendi
cum uellet. hoc iam non hominum est: sed uirtutis uerbi proprium. homo enim
non potestate propria: sed necessitate naturæ est si nolit moritur: **Dominus** autem
qui immortalis erat: sed mortalem carnem habere poterat ut deus a corpore sepa-
ri et hoc item recipere cum uellet: **De** hac dauia est canit non derelinques animam
meam in inferno nec dabis sanctum tuum uidere corruptionem **Decebat**. n. car-
nem que corruptibilis erat: non iam pro sua ipsius natura manere mortalem sed
pro uerbo quod eam induerat. immortalem persistere: **Nam** sicut ipse cum in
corpore nostro esset nostra mutabatur: ita nos cum ipsum acceperimus diuini-
tatis eius participes sumus. **Frustra** igitur similes scandalizantur ac hu-
milia de uerbo sentiunt ariani quia scriptum est I perturbatus est & fleuit:
Videntur enim nec humanum quidem sensum habere qui hominum natu-
ram ignorent: et que ipsorum propria sunt: **Quapropter** mirandum potius
erat quod uerbum cum in eiusmodi carne esset: que pateretur: nec prohibuit insidi-
antes nec ultus est interficientes cum tamen posset: qui alios mori prohibebat.
& mortuos suscitabat: sed corpus suum pati permisit. iccirco enim uenerat sicut

antedixi ut pateretur carne & caro deinceps pati nō posset. sed immortalis eua-
deret: **Et** quemadmodum iam sepe diximus cum in eum contum & quę debeban-
tur omnia pręuenissent: hęc postea homines minime tangerent: sed ab eo peni-
tus abolerentur & ipsi in reliquum: uelut dei templum per secula incorruptibi-
les permanerent: hęc si christi impugnatores ita sensissent & ecclesię metam qua
si ancoram fidei cognouissent passi non essent infide naufragium: nec usq; adeo
insolescerent ut his repugnarent qui se prolapsos suscipere uolunt immo uero
inimicos eos ducerent qui se ad pietatem hortantur: **Sed** hereticus ut uidetur fr̄s
est uere mala qui cor undiq; ad impietatem uitiatum gerit: **Ecce** enim cū in om-
nibus confutentur: & omni cognitione priuati esse ostendantur: non erubescunt
sed uelut lydra bellua infabulis apud gentiles celebrata prioribus celis serpenti-
bus alios fundebat quorum instauratione cum interfectere certabat. Pari ratio-
ne & hi deo inuisi cum in his quę preparant tanq̄ lydre spiritualiter occidant: q̄-
stiones alias sibi ipsis iudaicas & fatuas inueniunt: & quasi inimicam ueritatem
habeant noua excogitant: dum modo se per omnia christi impugnatores osten-
dant: **Nam** post reprehensiones tantas quibus etiam diabolus istorum pater re-
tro confusus abiret ipsi aperuerlo corde cogitantes murmurant: **Et** his quidē in-
susurant aliis ueluti culices circumstrepunt dicentes: **Esto** sic interpretamini. **Et**
uincitis ratiocinationibus & argumentis: sed dicendum est prepositio & uolun-
tate filium a patre genitum. **Nam** & in hoc multos decipiunt quia dei propositū
uoluntatemq; proponunt: hoc uero si quis ex his qui recte credunt simpliciter
diceret: nihil cuiq̄ suspicari liceret: quando simplicem uerbum prolationem rec-
te fidei sensus uinceret: **Sed** quoniam hereticorum uox est suspecta sunt autem e-
reticorum uerba & ut scriptum est gubernant autem impii dolos. & sermones e-
orum dolosi sunt: etiam si solum ueritatem uiciatum enim cor gerunt age & hoc
quod ab eis dicitur exgramus: ne forte in omnibus coniancti continuo uellut ly-
dre dictiunculam nouam excogitarint ut sermone hoc specioso persuasibiliq; su-
reptione suam ipsorum impietatem alio item modo disseminent Idem enim de-
nuo significat qui dicitur filius uoluntate genitus est: & creatura est: **Sed** quia
hoc dicere erubescunt conantur miseri hoc rursum aliter significare uoluntate
premittentes sic atramentum sepię ut in hoc simplicibus tenebras obducant: &
ipsi heresis sue non obliuiscantur: **Vnde** enim illud proposito uel uoluntate qua
ue scriptura denuo talia proferunt: dicant isti uerbis suspecti & impietatis inuen-
tores: **Pater** enim de celo uerbum suum reuellans ostendit. hic est filius meus di-
lectus & per dauid eructauit inquit cor meum uerbum bonum: ioanni uero mā-
dauit ut diceret. **In** principio erat uerbum **Et** dauit canens apud te inquit fons ui-
tę in lumine tuo uidebimus lumen. **Et** apostolus scribit qui cum sit splendor gl-
orię & iterum quę cum informa dei esset: & qui est imago dei inuisibilis **Vbiq;** e-
sentiam ubi omnes & nusq; & uoluntate ipsum neq; omnino factum esse dicunt
ipsi uero ubi nam propositum inuenerunt uel uoluntatem precedere uerbi dei
nisi forte scripturis omissis ualentini quoq; prauam opinionem effingunt **Pro-**
lomeus enī ualentini duas lances habere dixit ingenitū cogitationem & uolunta-
tem & primo cogitauit deinde uoluit & quę cogitauit exhibere non potuit nisi
cum uoluntatis potestas fuit hinc ariani didicerunt. ut propositum & uoluntate
uerbum precedere uelint illi ergo q̄ ualentini sunt omulentur nos uero diuiniis
congregientes eloquiis de filio inuenim⁹ erat. & ipsū ipatre solū: & patris imagi-
nē esse audim⁹ **De** his aut̄ solis q̄ facta sunt ppositū & uoluntate pceder̄ legimus
hoc enim aliquando naturaliter non erant nisi cum facta sunt. uidelicet canente
dauid psalmo centesimo tertio decimo: hic deus noster in celo & in terra omnia
quęcunq; uoluit fecit: & centesimo decimo **Magna** opera dñi exquisita in oēs

uoluntates eius et rursus . centesimo trigesimo quarto: omnia quęcunq; uoluit
dñs fecit in cœlo in terra in mari et omni abyſſo: Si ergo opus est & factura et u
nus ex omnibus dicatur et ipse uoluntate factus: Sic . n . iacturas fieri scriptura de
monſtrat: **E**t aliterius hæreſis patronus cum isto conſentiens ita ſcribit: Siue . n . i
dignum est opifice . ut uolens faciat in omnibus pariter tollatur uelle ut dignitas
ei pura ſeruetur: Siue deo conuenit uelle: ſit qđ melius est in prima etiã generati
one: Neq; . n . uni et eidem deo cū in rebus quę fiunt conuenire poſſit uelle conue
nire oportet et non uelle: Maximã quamq; impietatem in uerbis ſuis ſophiſta cō
poſuit ut factura & generatio idem ſit: & unus ex omnibus generationibus deus
Tantumdem . n . concludit quia facturas propoſito et uoluntate dicere conuenit .
Itaq; ſi alius est ab omnibus ut ſupra demonſtratum est & p ipm potius facta ſunt
opera: non dicatur uoluntate: ne et ipſe eodẽ modo generetur quo et ea conſiſtūt
quę per ipſum facta ſunt: **E**t . n . paulus cū prius nō eſſet p dei uoluntatẽ factus eſt
apostolus: & uocatio noſtra cū antea non eſſet nūc at ſit præcedentẽ uoluntatem
habet: & ut ipſe iterum paulus dicit ſecūdũ bñplacitum uoluntate eius factũ eſt:
Et quod per moyſem dicitur fiat lux & educat terra: & faciamus hominẽ: hoc ut
in ſuperioribus dictũ eſt: uoluntatis eius qui faciebat ſignificatiuũ eſſe arbitror .
Nam quæ aliquando non erat ſed ex trinſecus facta ſunt: deus facere uoluit: pro
priũ aut uerbũ ex ſe ipſo naturaliter generans non ante uoluit: in ipſo enim pater
omnia quecũq; uult facit: et in hoc fabricat: quemadmodũ et iacobus apostolus
docens dicebat . cū uoluit genuit nos uerbo ueritatis: **D**e omnibus igitur quę
q; regenerantur quęq; ſimul fiunt dei uoluntas in uerbo eſt: in quo ea quę decre
uerit facit ac regenerat: & hoc item ſignificat . apostolus ad theſſalonicen ſcribẽs
hęc enim uoluntas dei in chriſto ieſu aduõs: ſi uero in quo facit in ipſo etiã uolun
tas eſt: & in chriſto uoluntas patris: quomõ poſteſt et ipſe in uoluntate et propoſi
to fieri: Si . n . & ipſe uoluntate factus eſt ut dicitis neceſſe eſt de ipſo uoluntatem in
alio quodam uerbo conſiſtere per quem & ipſe genitus ſit: **D**emonſtratũ eſt enĩ
uoluntatẽ dñi n̄ in his eẽ q̄ fiũt ſ; i eo ppter quẽ et i quo factũ oēs fiũt **D**eĩd̄ q̄ idẽ ſit
dicẽ uoluntate . **E**t fuit aliquãdo q̄ n̄ erat: ſatis hoc habeãt . dicẽ fuit aliquãdo . q̄
nō erat: ut dum erubescunt: q̄ tempore ſignificatur cognoscant quia dũ uoluntate
dicunt tempora ante filium fuiſſe ſignificant: his enim quę aliquando non erat
uoluntas præcedit ſicut in omnibus creaturis **Q**đ ſi uerbum creaturarum eſt o
pifex ipſe uero conſubſtantialis eſt patri quomõ uoluntas ei qui ſempiternus e
quaſi non fuerit præcedere poſteſt: Si enim uoluntas præcedit quomodo per ipſũ
omnia: ſed potius unus eſt ex omnib⁹ uoluntate et ipſe generatus fili⁹ ſicut et nos
uerbo ueritatis generati ſumus . filii et iõ neceſſe nobis uerbum aliud ut dictũ e
querere per quod factum ſic hoc et generatum cum omnibus quę deus uoluit :
Si ergo alterum eſt dei uerbum ſit et hoc uerbo genitum **S**i autem non eſt aliud
ſicut certe non eſt: ſed omnia per ipſum facta ſunt quę pater uoluit: quomõ non
phibetur iſtoꝝ multiceps aſtucia? quia cum dicere uereantur facturam et creatu
ram et non erat priuſq̄ genitum eſſet dei uerbũ: alio item mō ipſum dicunt: crea
turã eẽ premitentes uoluntatem et dñt ſi nō eſt uoluntate genitus neceſſario igi
tur et imitatus filium deus habuit pernicioſiſſimi quiq; ad hæreſim ſuam omnia
trahunt: Nam quod uoluntati opponitur uident quod maius et præponitur nō
uideret: Sicut enim uoluntati opponitur id qđ eſt præter ſententiam: ita uolunta
ti proponitur ac præcedit quod eſt ſecundum naturam: **D**omum igitur aliquis e
dificat uoluntate filium uero generat natura: et quod uoluntate edificatur fieri
cepit et extra eum eſt : qui facit filius autem ſubſtantia: patris propria eſt genera
tio neq; extra ipſum propterea nec de illo conſulit: nec de ſe ipſo conſulere uidea
tur . **Q**uantum igitur creaturæ filius tantum id quod ſecundum naturam

est uoluntati preponitur: & oportebat eos cum non audirent uoluntate cogitare secundum naturam: hi uero obliti se audire de deo humanas audent oppositiones dicere in deo uidelicet necessario & preter sententiam: ut uerum dei filium esse negent: **Et** enim dicant ipsi uobis bonum esse misericordemque deum hocine adest. ei uoluntate an non: **Si** enim uoluntate: considerare oportet quia bonus esse cepit: & fieri potest ut bonus non sit: **Nam** uoluntas & propositum ad utrumque mouetur: & hec est rationalis nature passio: **Si** uero quia id absurdum est non uoluntate misericors & bonus est audiant que ipsi dixerunt: ergo necessario & inuitus bonus est: & quis ipsi necessitatem imponit **Quod** si irrationabile est dicere in deo necessitatem: quia natura bonus est: multo magis & uerius filii pater natura & non uoluntate fuerit: **Dicant** uero & hoc item nobis uolo enim eis pro ipsorum impudenciam interrogatioem adducere audacem sane: sed que tamen ad pietatem spectat propicius esto domine pater ipse cum prius consulisset deinde uolisset sicine fuit: an & antequam confuduisse? **Oportet** enim qui de uerbo talia presumunt talia & ipsos audire: ut suam eiusmodi perulantiam ad ipsum quoque patrem preuenire cognoscant: **Quando** igitur semel de uoluntate consularunt si & ipsum esse dixerint uoluntate quid erat antequam uellet? aut quid plus habuit postquam uoluit: ut uos dicitis: **Quod** si absurda est eiusmodi interrogatioem consistere potest: neque omnino fas est talia dicere: **Sufficit** enim cum audimus de deo scire nos & intelligere ipsum esse qui est: **Quomodo** igitur non absurdum fuerit de uerbo quoque dei talia cogitare? & propositum & uoluntatem premittere **Sufficit** enim etiam cum audimus de uerbo scire uos & intelligere deum qui uoluntate non est: non uoluntate suum uerbum habere sed natura **Quomodo** non omnem insaniam exuperat tantummodo etiam cogitare ut consulat ut consideret ut elligat deus ut sibi ipsi uelle persuadeat ne non irrationalis & insipiens sit sed rationem sapientiamque contineat: **Nam** de se ipso considerare uidetur qui de proprietate sue ipsius substantie consulit. **Cum** igitur magna sit in eiusmodi sensu blasphemiam: proque dicitur. ea que facta sunt beneplacito: & uoluntate facta esse filium uero non esse opificium uoluntatis accessarium sicut creatura sed naturaliter propriam substantie generationem. **Et** enim cum proprium sit patris uerbum non sinit uoluntatem aliquam pre se considerari qui uiuens patris est ipse consilium & uirtus & opifex eorum que patri placuerint: **Et** hec ipse de se dicit in pro uerbis meum consilium & securitas mea prudentia & mea fortitudo: **Sic** enim ipse cum sit prudentia in qua celos fecit & fortitudo & motus christus enim dei uirtus est. & dei sapientia nunc prosequens dixit mea prudentia & mea fortitudo cum dicat. meum consilium sicuti a propheta didicimus quia ipse magni consilii angelus est. & uoluntas patris ipse uocatus est: **Sic** enim redarguendi sunt qui humana de deo cogitant: **Ergo** si facture uoluntate ac bene placito subsistunt & omnis creatura uoluntate facta est: exceptus hic est ab eis que facta sunt: & ipse potius est uiuens patris consilium in quo hec omnia facta sunt. in quo & sanctus dauid gratias agens dicebat psalmo septuagesimo secundo tenuisti manum dextram meam: & in consilio tuo duxisti me: **Quomodo** igitur uerbum cum sit patris consilium & uoluntas potest ipsum proposito & uoluntate gigni. **Preterquam** si ut antedixi malefani denuo dicant ipsum per se ipsum uel per alterum aliquod genitum esse: quid igitur per quod genitum est: **Fingant** alterum uerbum & ualentinum imitati christum alterum nominent **Non** enim scriptum est sed si etiam comenti fuerint illud denique per quod genitum est & ita deinceps recogitationibus nobis ac discutientibus ueritatem multiceps sacrilegorum heresis in deorum multiplicitate infinitumque furroris labi reperitur ubi cum filium creaturam ex nihilo esse uelint eadem alio modo significant propositum & uoluntatem premitentes que rationabiliter

in his prorsus consistunt que facta sunt. & creata quomodo igitur non impium fuerit ea que sunt operum transferre in opificem; uel quomodo nos blasphemare. qui uoluntatem in patre priusquam uerbum fuisse dicit: **Nam** si precedit in patre uoluntas haud uere filius dicit ego in patre aut si etiam ipse in patre est. secundus tamen putabitur: ut ipsum dicere non dicere non deceat ego in patre cum uoluntas priusquam ipse sit in qua facta sunt omnia in qua & ipse substitit ut uultis: **Nam** etiam si gloria differt nihilominus ex his est. que uoluntate facta sunt: **Quod** si ita est quomodo ut in superioribus dixi hic dominatur illa seruiunt; & quonam modo hic dominus erit que sit cum dominatione patris unitus; et creatura omnino serua que sit a patris unitate separata; que cum aliquando non esset postea facta fuerit: Sed eos decebat cum filium uoluntate dicerent prudentia quoque factum dicere: Ego enim prudentiam et uoluntatem idem esse arbitror: **Nam** quod quisque uult. hoc prouidet & quod prouidet hoc et uult: Ipse igitur saluator hec ueluti germana simul conexu it dicens: **Meum** consilium & securitas idem est **Vna** enim utriusque uis est. sic idem est dicere prudentiam et uoluntatem que dominus est impii uero nolunt filium uerbum esse consilium que uiuens: **Sed** in deo prudentiam et uoluntatem & sapientiam quasi accidentem contingentemque hitum esse. non aliter quam in homine fabulantur & omnia mouent: **Et** ualentini opinionem uoluntatem que premittunt modo filium a preditione dissociant nec ipsum fateantur proprium patris uerbum: sed creaturam esse: **Audiant** igitur illi quod simon magus audiuit impietas ualentini nobis cum sit in proditionem: **Et** omnes salamoni potius credant. qui uerbum ipsum sapientiam & prudentiam esse dicit **Deus** enim inquit sapientia fundauit terram: preparauit autem celos in prudentia: **Eodem** modo in psalmis uerbo domini celi firmati sunt: **Sic** omnia quecumque uoluit fecit: **Et** apostolus thessalonicensibus scribit uoluntas dei in christo iesu est: **Filius** ergo dei uerbum ipse est & sapientia ipse prudentia consiliumque uiuens. et in ipso patris est uoluntas ipse ueritas & lumen et uirtus patris est **Quod** si uoluntas dei sapientia est atque prudentia **Filius** autem est sapientia uide ne qui filium uoluntate dicit. simile dicat sapientiam in sapientia genitam esse. & filium in filio factum. et per uerbum uerbum creatum. **Hoc** & deo repugnat et scripturis eius aduersatur: **Nam** et apostolus filium non uoluntatis: sed ipsius patris substantie splendorem proprium & characterem predicat dicens qui cum sit splendor & character substantie ipsius. Si uero ut ante dixi non uoluntate est. sed paterna substantia & hypostasis nec paterne uidelicet substantie proprietate uoluntate fuerit: **Qualis** cumque enim et quocumque modo fuerit beata illa hypostasis talem et eodem modo esse oportet propriam ex ipsa generationem: **Et** ipse igitur pater non dixit hic est uoluntati mea genitus filius nec quem habui quia mihi conplacuit filium: sed simpliciter filius meus. & in quo potius mihi bene complacuit: his uerbis ostendens hunc natura filium esse: in ipso enim eorum uoluntas. que mihi placet: reposita est. **Numquid** igitur quia natura est. et non uoluntate filii uolentis inuiti que patris filius est? **Minime** quidem sed uolentis **Et** ut ipse dicit pater filium diligit: & omnia ostendit ei **Vt** enim bonus esse. uoluntate non cepit: nec tamen inuita et preter sententia bonus est. **Quod** .n. est hoc & uoluntarium ipsi est ita & filium esse etiam si uoluntate non cepit hoc tamen ipsi nec in uita est nec preter sententiam: **Sicut** enim substantie sue uoluntarius est ita & filius proprius qui substantie ipsius est ipsi non inuito est. **Velit** igitur & diligit filium pater & quod quod deus uelit non quod nolit pie consideret. **Nam** filius est uoluntate: **Vult** enim ipsum pater hac et ipse amat diligit et obseruat patrem **Et** una ex patre uoluntas est. in filio ut ex hoc spectari possit filius in patre et pater in filio: **Nemo** tamen secundum ualentinum. precedentem uoluntatem supinducat: **Nec** quisquam occisione uoluntatis medium se trudit. in re solum patrem solumque uerbum insanit et eni

si quis uoluntatem & considerationem inter patrem & filium statueret. Aliud est enim dicere. uoluntate genitus est & aliud amat & uult enim qui suus ipsius est natura filius. Nam dicere genitus est uoluntate primo quidem hunc aliquando non fuisse significat. Deinde in utraq; partem ut dictum est inclinationem habet ut intelligi possit quod pater potuit et nolle filium. De filio autem dicere quod potuit non esse nefaria est audacia & que in patris substantia preueniat. Siquidem proprium ipsius diceretur potuisse patrem non esse bonum tuus est. Illud autem pater uult filium & uerbum uult patrem non uoluntate precedentem sed quod suum est nature demonstrat & substantie proprietatem similitudinemque significat. Ac ueluti de splendore diceretur: & luce quia splendor precedentem non habet in luce uoluntatem est aut naturaliter lucis generatio quem ipsa uult tamen si eum non in consideratione uoluntatis sed naturaliter & proprie generet: Ita de patre & filio recte quis dixerit quia pater filium amat & uult. & filius amat. & uult patrem filius ergo non uoluntatis dicatur opificium nec ualentini superinducatur ecclesie: sed consilium uiuens & uere naturalis generatio dicatur uelut splendor lucis: Sic. n. & pater dixit eructauit cor meum uerbum bonum & filius consequenter ego in patre & pater in me: Si uerbum est in corde. ubi consilium? & si filius in patre ubi uoluntas. Et si ipse consilium est quomodo in consilio consilium: Absurdum est. n. uel ut sepe dictum est. & in uerbo uerbum & in filio filius & in sapia sapia sit. Nam filius est omnia patris & nihil in patre priusquam uerbum. Sed in uerbo est et uoluntas & per ipsum que uoluntatis in opus rediguntur: quemadmodum diuine scripture docuerunt. Vellem igitur ut impii qui a deo in temeritate precipitarunt quique de uoluntate considerant: Nunc non mulieres suas puerperas sicut antea interrogabant habebas ne filium priusquam gigneret. sed patres interrogarent: utrum uolentes efficiamini patres: secundum uoluntatis nostre naturam. an nature substantieque uestre similes sunt filii ut uel a parentibus confunderentur a quibus uoluntate generationis reposcerent: & cognitionem habere sperarent: Siquidem ipsis responderent: quos generamus non uoluntatis: sed nostri similes sunt nec consultants efficiamur parentes: sed nature proprium est generare. Nam & nos filiorum similitudines sumus: Aut igitur se ipsos condemnent: & mulieres de filio dei interrogare definant: aut ab ipsis quoque discant. non uoluntate generari filium: sed natura & proprietate: Argumentum de hominibus sumptum conueniens istis & congruum quando quidem humana de diuinitate malefani disputant: Quod igitur adhuc insaniut impugnatore christi. Nam & hoc ipsorum problema demonstratum est cuiusmodi & alia & probatum est nihil nisi somnium esse atque commentum. Quocirca intuentes aliquando fero licet quantum insanie precipitium incurrerint moniti a nobis de laqueo diaboli exire ac refugere deberent: Benigna. n. ueritas que ubique clamat. Et si mihi non creditis quod corpore uestitus sum operibus credite ut cognoscatis quia ego in patre & pater in me & ego & pater unum sumus & qui uidet me uidet & patrem: Sed dominus ut consueuit homines diligit: Et quemadmodum laus dicitur dauid omnes errigunt qui allisi sunt: impis uero cum domini uocem audire nolint: nec cristum uidere sustineant quem omnes deum & dei filium confitentur: Circueunt miseri ueluti scabrones cum patre suo diabolo: querentes impietatis occasiones: Quas igitur posthac denuo uel unde reperire poterunt. nisi a iudicibus & a caipha mutauerint blasphemias & a gentilibus impietatem sumpserint. Nam istis occlusae sunt diuine scripture ex quibus insani undique redarguuntur et impugnatore christi:

Qui maligne diuinas scripturas intelligere uolunt humana de filii dei humilitate uerba: ut blasphemiam suam confirmant adducere student. Omnis autem christianismi sedulitas in humilibus & uerbis & rebus inuenit. **Q**uod si beatum paulum audire potuissent. quod ad corinthos scribit cognoscite gratia domini nostri iesu christi quia propter nos factus est pauper cum diues esset ut nos illius paupertate diuites efficeremur paupertatis eius modum cognouissent: unde & alibi paulus idem ut ualeatis inquit comprehendere cum omnibus sanctis que latitudo & longitudo & profunditas et altitudo & cognoscere super eminentem caritatem cognitionis dei ut impleamini in omnem plenitudinem dei ideo in ipsius humilitate ac passionibus id quod scriptis mandauit libentius loquitur: **M**ihi autem absit gloriari nisi in cruce domini nostri iesu christi per quem mihi mundus crucifixus est & ego mundo: **E**t nihil iudicauit scire in uobis nisi iesum christum & hunc crucifixum. **E**t si cognouissent nunquam dominum gloriae crucifixissent. **E**t hi nunc si diuinas scripturas cognouissent creatorem uniuersorum creaturam uel opificium dicere ausi non essent. **A**llegant enim nobis dicentes quomodo similis esse potest uel ex substantia patris: cum scriptum sit: sicut pater habet uitam in se ipso ita dedit. et filio uitam habere in se ipso: **E**xcellentia inquit dicitur est pro accipiente: **E**t quid me inquit bonum dicitur nullus bonus nisi unus deus: et iterum deus meus deus meus ut quid me dereliquisti et rursus de die nouissimo nemo nouit nec filius nisi pater & denuo quem pater sanctificauit: & misit in mundum: & item quem pater suscitauit a mortuis. **Q**uomodo inquit qui suscitauit a mortuis similis est et qui suscitauit ipsum? **H**ec autem primum pauca de multis ut his liberati reliqua facilius intelligant: **D**ebemus igitur ea quae uis habeat pro uiribus exponere: **C**um igitur beatus paulus dicat pater suscitauit filium suum a mortuis iohannes nobis declarat quia dicebat iesus soluite templum hoc & in triduo reaedificabo illud dicebat autem inquit de templo corporis sui: **P**lanum est igitur aduertentibus quia dum suscitatur corpus: filius a paulo dicitur suscitari a mortuis: **N**am quae sunt corporis eius de corpore eius deumatur sic ergo cum dicitur uitam pro filio dedit carni data esse intelligendum est. **S**i enim ipse uita est quomodo uita uitam accipit? **N**am & ipse profertur dicens. **O**ues meae uocem meam audiunt et ego agnosco eas & sequuntur me. & ego uitam aeternam do eis & non peribunt in aeternum: **E**t si ipse est sapientia dei si ipse omnia fecit etate quomodo dicitur proficiebat iesus sapientia & etate? **E**t si pater per proprium uerbum & filium omnia fecit: profecto suscitationem quoque carnis eius per ipsum fecit per ipsum ergo suscitauit eum et per ipsum similiter uitam praebet: **S**uscitatur quidem iuxta carnem ut homo: & uitam accipit ut homo hitu inuentus ut homo & ipse est qui templum suum reedificat ut deus & uitam suam carni dat rursus igitur cum dicat quae pater sanctificauit: & misit in mundum alibi ait pro ipsis ego sanctifico me ipsum ut sint & ipsi in ueritate sanctificati. **E**t cum dicat deus meus deus meus ut quid me dereliquisti ex persona nostra dicit pro quod formam dei accipiens & in similitudine hominum factus & hitu inuentus ut homo humiliatus se ipsum factus obediens usque ad mortem mortem autem crucis et reliqua & ut hesaias dicit ipse langores nostros sustinet & pro nobis affligitur **P**ari modo non est derelictus adeo sed pro nos derelictos uenit in mundum **E**t cum dicit propter quod & deus. exaltauit eum & donauit ei nomen quod super omne nomen: sed altissimi caro exaltatur: & nomen quod est super omne nomen carni donauit altissimi nec uerbum gratis accepit ut uocaretur deus. **S**ed caro eius cum ipso uerbificata est neque enim dixit uerbum deus factum est: sed deus erat uerbum: semper inquit deus uerbum et hic ipse deus caro factus est ut caro ipsius fieret deus uerbum: **Q**uemadmodum & thomas ipsius tacta carne succlauit. dominus meus et deus meus de deo conuincti utrumque asserens: **S**imiliter et iohannes de uerbo uita

scripsit: q̄ erat in principio q̄ audiuimus quod uidiuimus: & manus nostrę palpa-
runt: **Cl**arū est igitur quia filius & uerbū dei in carne palpatu est: & utruq; cō-
uincim scriptura diuina uerbū uitę palpatū tradidit: & cū dicit nundū spiritus
sanctus missus erat q̄ iesus nundum glorificatus erat carnem eius dicit nundum
glorificatam esse: **N**on enim dominus glorię glorificatur: sed caro domini glorię
ipsa gloriam accipit: quę una cum eo in cęlum ascendit: hinc & spiritus adopti-
onis non dum erat. inter homines quia humana caro ab initio sumpta nundum
in cęlum redierat: **Q**uęcunq; igitur scriptura dicit eiusmodi filius accepit. & glo-
rificatus est filius propter humanitatem eius non propter diuinitatem dicit & cū
dicit pater qui me misit: maior me est. postq̄ homo factus est maiorem se dicit ef-
se patrem: Sed cum sit uerbum. **S**ed cum sit uerbum patris ipsi ęquale est. ego e-
nim inquit & pater unum sumus & qui me uidet uidet & patrem & non pro rapi-
na habet se esse ęqualem patri: sed per naturam ęqualis est. & similis patri quia
de paterna substantia genitus est: & cum dicit apostolus in christo habitare om-
nem diuinitatis plenitudinem corporaliter intelligendum est. in carne eius & cū
dicit qui nec proprio filio pepercit sed pro nobis omnibus tradidit ipsum: **A**libi
dicit sicut & christus dilexit ecclesiam & se ipsum pro ea tradidit: neq; enim ue-
nit: ut se ipsum saluaret immortalis filius sed eos qui mortui erant: **N**ec pro se
ipso passus est sed pro nobis: per hęc igitur paupertatem inopiamq; nostram ac-
cepit ut nobis diuitias suas omnes donaret **N**ā ipsius passio nostra est incorrupti-
o: **I**psi⁹ mors nostra est immortalitas ipsius lacrima nostra leticia ipsius sepultu-
ra nostra resurrectio ipsius baptisma nostra sanctificatio **P**ro ipsis enim inquit
ego sanctifico me ipsum ut & ipsi sanctificati sint in ueritate: ipsius liuor nostra
sanitas nam liuore eius sanati sumus ipsius correptio nostra pax correptio enim
pacis nostrę in ipso: hoc est causa pacis nostrę ipse corripitur ipsius ignominia
nostra est gloria: hinc gloriam pro nobis petebat dicens glorifica me pater apud
te gloria quam habui anteq̄ mundus esset apud te. nos enim sumus. q̄ in ipso glo-
rificamur ipsius decensio nostra est ascensio & consuscitauit: & cōnsidere fecit i
cęlestibus in christo iesu ut ostendat in succedentibus seculis supereminentes di-
uitias gratię suę in bonitate erga nos in christo iesu & dum dicit in cruce pater
in manus tuas comendo spiritum meum. **O**mnes homines per se ipsū patre cō-
mendat: qui in ipso uiuificantur **M**embra enim ei⁹ sunt: & membra multa corp⁹
unum sunt: quod est ecclesia quemadmodum beatus paulus galatis scribit: **O**m-
nes enim uos unum estis in christo iesu: **O**mnes igitur in se cōmendat: Sic ergo
etiam cum dicit dominus creauit me initio uiarum suarum de ecclesia loquitur
quę in ipso creatur: **N**on enim factor omnium creatura est atq; factura: sed factu-
ra in factore renouatur pro ut a paulo dicitur ipsius factura sumus creati in chri-
sto iesu ut cognoscatur nunc principatibus & potestatibus in cęlestibus per ec-
clesiam multiplex sapientia dei secundum predefinitionem seculorum quā fecit in
christo iesu domino nostro in quo habemus fiduciam & accessum in confidentia
p̄ grām: & rursus dicit sicut elegit nos in ipso ante constitutionem mundi ut sum⁹
facti & immaculati in p̄spectu ei⁹ in caritate: cū elegisset & nos i adoptionē per
iesū christū in ipso & iteq; dicit de duobus populis ut duos crearet i se ipso nouū
hoiēm faciens pacē & reconcilier utrūq; in uno corpore deo per crucem interfi-
ciens inimicitias in ipso: **E**t cū dicit quid me dicis bonū: **N**ullus bonus nisi unus
deus hoc deus secundū carnē dixit cū se hoibus cōnumeraret p̄ intelligentia ei⁹
q̄ ipsū adierat: ille. n. hojem cū tantūmodo esse putabat: & non deū: & hunc sen-
sū hęc responsio **N**ā si me inquit hojem esse putas & non deū ne me dixeris bonū
Non. n. ad hūanam sed ad dei naturā bonū pertinet & subiūgitur mandata nosti
Cū uero ille dixisset q̄: nō mœchaberis inquit nō occides & filiqua **A**t ille respōdit

hæc omnia seruaui a iuuentute mea. **Q**uid præterea mihi deest. **S**i uis inquit p̄fec-
 tus esse uade & uende omnia quæ habes. & da paupibus et hēbis thesaur̄ in cælis
 et accipiens crucem tuā sequere me ex his igitur bonū ostendit ad se pertinere.
Nā qui bonū nō sequitur quomō æternæ uitæ sortiri potest hereditatem : & cū di-
 cat de ultimo diē nullus nouit neq; filius nisi pater humane dicit **N**ā si patrē co-
 gnoscit ultimū diē quomō ignorat : **N**emo. n. inquit patrem nouit nisi fili⁹ : et cui
 uoluerit filius reuellare. **E**t si spūs sanctus nouit omnia : quæ dei sūt quomodo fili-
 us diē quem creauit ignorat : **E**t si sæcula per ipsū facta sunt & tēpora : clarū ē no-
 uissimū diē in seculis ac temporibus iueniri nec eū posse ab ip̄o nesciri : **Q**uæcū-
 q; igitur humilia uerba adomino dicta sunt ad eius paup̄tate attinet : ut nos i ip̄is
 diuites efficiamur nō ut filio dei detrahamus : fili⁹ hominis factus est . sed ut filii
 hominis uidelicet adam filii dei efficiant . **N**ā quod superius genitū est ex patre uer-
 bū ineffabiliter inexplicabiliter in cōphensibiliter sempiternæ : inferius tēpore na-
 scitur ex uirgine maria : ut qui antea inferius nati erant postea superius renasce-
 rentur uidelicet ex deo. Ip̄e igitur matrem tantū mō habet in teris : nos patrē tan-
 tūmodo habem⁹ in cælis et propterea se ip̄m hominis filiū uocai ut deū homines
 patrem in cælis uocent. Pater noster inquit qui in cælis es : quemadmodū igitur
 nos serui dei filii dei facti sumus : ita seruorū dominus serui fili⁹ hoc est adā mor-
 talis factus est : ut cū adam filii mortales sint filii dei fiant : sicut dicitur dedit eis
 potestatem filios dei fieri quare gustat et mortem p̄ carnalē eius patrē : ut filii ei-
 us participes dei sint p̄pter spiritalē eorū patrem deū. Ip̄e igitur per naturā filius
 est dei nos uero p̄ gratiā & in dispositionem & grām nostrā filius factus est adam.
Itaq; uado inquit ad patrem meū et patrē uestrū & deum meū & deū uestrū : pa-
 ter. n. est ip̄ius ut dixi p̄ naturā noster uero per gratiā : & deus factus est ip̄ius per
 dispositionē quia hō ē noster uero p̄ naturā dominus ē et deus : **E**t propterea uer-
 bum patris unitū carni factuum ē. caro ut spūi homines uniti unus spūs fiant. Ip̄e
 igitur deus ē carniger nos uero homines spiritigeri : **C**ū. n. ex hominū substantia
 primicias accepisset hoc ē ex semine abraæ quæ serui forma ē. & in similitudinem
 hominis factus esset : nobis ex substantia patris dedit spūs sancti primicias : ut om-
 nes in similitudine filii dei unus dei filius efficiamur. Ip̄e igit uerus dei filius om-
 nes nos gestat : ut oēs nos gestemus deū ip̄iū ē igitur dicere creatum uel factū esse
 spiritum dei : quauo quidē scriptura omnis uetus et noua ip̄m cum patre & filio
 cōnumerat & glorificat nā eiisdem diuinitatis ē atq; substantiæ sicut dñs ip̄e dic-
 qui credit in me fluuii de uentre eius fluent aque uiuentis hoc aut̄ inquit de spū
 dixit quem accepturi erant credentes in eū quēadmodū in ioel ex persona patris
 dicit : **E**ffundam a spū meo in omnem carnē : & p̄phētabūt fili uestri : & filie uestre
Et iō insufflat eū in os apostolorū dicens accipite sp̄m sanctū : ut discamus spirituz
 qui datur apostolis ex plenitudine diuinitatis exiſtere. In christo. n. habitat iquit
 hoc ē in carne eius corporaliter omnis plenitudo diuinitatis sicut & ioannes euā-
 gelista dicit nos de plenitudine eius accepimus **N**ā spūs sanctus corporali forma
 hoc ē quasi columba descendere uisus est ac super ip̄m manere : In nobis. n. pri-
 mitiæ & arrabo diuinitatis habitat : in christo aut̄ omnis plenitudo diuinitatis :
Nec quisq; ipsū cū non haberet accepisse putet. Ip̄e. n. eū desup misit ut pote deus
 & inferius accepit ut hō **E**x ip̄o igitur in ip̄m descendit : ex ip̄ius diuinitate in ip̄i⁹
 humanitatē **E**t esaias qd̄ ex p̄sona patris clamat dicens sic dicit dominus de⁹ tu-
 us qui fecit te & plasmauit te de uentre noli timere filii mi iacob & dilecte israel
 quem elegi quia ego dabo aquam in siti ambulanti in arido : **S**uper ponā sp̄i-
 tū meū super semen tuū et benedictiones meas super filios tuos **E**t in euangelio
 iesus dare p̄mittit aquam ambulanti in siti samaritanæ de spū sancto loquēs
Si scires donū dei & q̄s est qui dicit tibi da mihi bibe tu petisses ab eo et dedisset

ribi aquam uiuentem. **Et paulo post dicit ei oīs q̄ bibit ex hac aqua sitiet iterum quicumq; autem biberit ex aqua quā ego dabo ei non sitiet in eternum: Sed aqua quam ego dabo. ei fiet in eo fons aque salientis in uitam eternam & propterea dauid deo canens dicit quia apud te fons uitę in lumine tuo uidebimus lumen. Non uerat enim apud deum patrem filium esse fontem spiritus sancti sicut per hieremiam filius dicit duo mala fecit populus meus me dereliquerunt fontem aque uiuentis & foderunt sibi cisternas perforatas: que non poterunt aquam continere.** **Et cum cherubim gloriam tertio deo canunt dicentes sanctus sanctus sanctus dominus deus sabaoth patri & filio & spiritu sancto canunt. & ideo sicut in nomine patris & filii baptizamur ita & in nomine sp̄s sancti & filii dei non deorum efficitur Pater. n. & filius & sp̄s sanctus sabaoth dominus est. Vna. n. diuinitas. & unus deus propterea que deus in hesaias dicit: hęc ioannes filium paulus in actibus spiritum sanctum dixisse ait: Sic enim hesaias uidi inquit dominum sabaoth sedentem super solium excelsum & eleuatū & plena dominus glorię eius: & seraphim steterant circa eum sex alicuni & sex alicuni: & duabus quidem alis tegebant facies duabus autem pedes & duabus uolabant & clamabant alter ad alterū & dicebant sanctus sanctus sanctus dominus sabaoth plena oīs terra gloria eius & paulo post idem audiui uocē domini dicentis quem mittā. & quis ibit adhuc populū & dixi ecce ego mitte me & dixit mihi uade ad populū & dixi ei audite & uidebitis & cognoscetis. In crassatū est: n. cor populi huius & auribus grauitur audierunt & oculos suos clauerunt ne quā uideant. & auribus audiant & corde intelligant. & conuertantur & sanentur. At ioannes euangelista propter hoc inquit non poterant iudei credere in iesum quia dixit hesaias. **Occęcauit eorum oculos & indurauit cor eorum ne quando uideant oculis & corde intelligant & conuertantur & sanentur.** **Hęc uero dixit hesaias cum ipsius gloriam uidit hoc est filii itaq; dominus sabaoth filius est dominus sabaoth dominus uirtutū interpretatur: Dominus autē uirtutum ut ait dauid ipse est rex glorie sed iuxta paulū dominus uirtutū est christus crucifixus & ut ait dauid dominus regit me & nihil mihi deerit & alibi qui regis israel intendit qui de ducis uelut ouem ioseph qui sedes super cherubim illuminare & in euangelio uerendo iesus dicit ego sum pastor bonus hic ergo est qui sedet super cherubim qui regit israel. Sanctus uero paulus in actibus ait spiritū sanctū hęc per hesaiam dixisse: que hesaias dixit dominus sabaoth mihi dixit Pater igitur & filius & spiritus sanctus sabaoth dominus est. Et cum scriptura de patre dicit q̄ oīa creauit uisibilia & inuisibilia: alia nos scriptura docet q̄ per filium creata sūt Non hęc seorsum pater creauit illa filius Sed que pater fecit per propriā uirtutē fecit: uirtus que filius est: Oīa namq; per ipsum facta sūt: Sic igitur etiam cum filius dicit: soluite templum hoc & in tribus diebus sicutabo illud dicebat inquit de proprio corpore alia scriptura dicit quia pater sicutauit filiū a mortuis: recte dicit sicutauit. n. per propriū uerbum filii sui carnem nec corpus sed filii corpus dei filiū esse dicimus. Cū igitur sicutat corpus filius sicutari intelligitur e mortuis propterea secundū carnē. & mortuum & sepultū & a mortuis suscitātū esse diximus sed secundū sp̄m & in celo & in terra ēe & nbiq; Quoniā igitur cū prius diues ēet hic ē deus. postea pauper factus est hic est hō & nobis per oīa p̄ter peccatū assimilatus est & iō uitā accepit q̄ uitā habet ipse. n. uita est. accipit autē p̄ nos: & ut hō p̄ficiat sapia & etate sēpiterna dei uirtus & sapia & ut hō sanctificatur q̄ sanctus est & sanctificatione non indiget: pro ipsis. n. iqt sanctifico me ipsum ut sint ipsi sanctificati in uirtute & hō ut exaltatur nomē accipiens q̄ ē super omne nomē q̄ per naturā semper hēt: Deus. n. inquit erat uerbū: quecunq; scriptura dicit accepisse filiū: p̄ corpus dicit quod corpus est ecclesię caput. **Caput******

enim inquit christus cū igitur caput nomē accipiat quod ē sup omne nomē: ma
faq; uirtute cosurrexit & cōfedit sicut dicitur & consurgere & confidere fecit et
p̄p̄ea gr̄am homines acceperūt ut dīi et filii dei uocarentur Primū igitur p̄p̄riū
corpus dominus suscitauit amotuis & exaltauit postea suscitabit & membra cor
poris sui: ut quēcūq; ip̄e accepit ut homo oīa eis donec ut deus. itaq; sibi ip̄e uitā
donat et se ip̄m exaltat. Cū igitur dicit q̄ pater sanctificauit eū et donauit ei nomē
qd' ē sup omne nomē et dedit ei uitā, p̄pter ip̄m uidelicet hęc pater facit: Per ip̄m
igitur eū suscitauit sanctificat exaltat. et per ip̄m ei uitā donat: **Et cū spiritū suū in**
manus patris cōmendat. ip̄e quoq; deo cōmendat ut hō: Ip̄e. n. patris manus. Et
cū dicit ante omnes genuit me ex persona ecclesię dicit: quę prius creata postea
generatur ex deo iccirco in prouerbis primū ponitur creauit me dominus dein
de genuit. Et cū scriptura de patre dicit non ne deus unus creauit nos? Similiter
de filio dicit quia per ip̄m creata sunt omnia Eadē et de spū sancto dicūtur: Aufe
res inquit spiritu ab eis & deficient & in puluerē suū cōuertentur. Emittes spiritū
tuū & creabūtur & renouabis faciē terrę. Et cū filius petro de patre dicit: beatus
es quia caro & sanguis nō reuellabit tibi sed pater meus qui in cęlis ē. Eadem et
de se ip̄o dicit nemo cognoscit patrem nisi filius. et cui uoluerit filius reuellare:
Similiter et de spū paulus dicit: Nobis autē reuellauit deus per spiritum suum: Spi
ritus. n. omnia scrutatur et profūda dei Quis enim hominū nouit: quę sūt homi
nis nisi spūs hominis qui in ip̄o est: Sic etiā quę dei sunt nemo nouit nisi spūs dei:
Quemadmodū igitur spūs hominis ab eius humanitate ac substātia nullatenus
diuiditur ita & spūs dei ab eius diuinitate ac substantia non est alienū Et cū domi
nus dicat in hesaias filios genui & exaltaui in euangelio dicit qd' natū est ex car
ne caro est qd' natū ē ex spiritu spiritus ē. et alibi spiritus ubi uult spirat: & uocē
eius audis: & nescis unde uenit uel quo uadit: Sic ē omnis qui ex spiritu natus ē.
In principio euangelii iohannes dicit quotquot at eū receperūt dedit eis potestātē
filios dei fieri his qui credūt in noīe ei: qui non ex sanguinibus neq; ex uolunta
te carnis neq; ex uolūtate uiri s; ex dō nati sūt quotquot igitur ex spū s̄cto nati
sūt hi ex dō nati sūt et quotquot i xp̄o bap̄izati sūt: i spū s̄cto bap̄izati sūt et itē
q̄ petr' dicat āamę. Anama qd' tērauit satāas cor tuū te mētri spūi sancto & frau
dare de pr̄cio agri: nō mētitus est hominibus sed ex deo: Itaq; qui mētitus ē spi
ritui sancto mētitus ē deo: qui per spūm suū hominibus in habitat. Vbi. n. ē dei
spūs ibi deus est. in hoc enī inquit cognoscimus quia deus in nobis manet quia
ex spū suo dedit nobis Et cū scriptura dicat q̄ spūs sanctus loquebat in p̄phetis
alibi beatus paulus dicit q̄ pater loquebat in nouissimo dierū horū locutus est.
nobis in filio & alibi dicit quia filius loquitur: An experimentū p̄bationē inquit q̄
ritis christi qui in me loquitur filius uero spūm dixit in apostolis loqui cū igit tradī
derūt uos nolite cogitare quomō aut quid loquamini nō. n. uos estis qui loqui
ni sed spūs patris uestri qui hitat in uobis. Et apostolus corpora fidelīū nū quidē
spūs sancti templū nūc ip̄ius mēbra christi nunc ip̄os templū spiritus esse dicit.
Vos. n. inquit tēplū estis dei uiuētis: quemadmodū de' dixit habitabo in ip̄is & i
ambulabo & ero ip̄s; deus & ip̄i erunt mihi populus. Et si quis corrūpit tēplū
dei corrumpet hunc deus & iterū nescitis quia templū dei estis et spūs dei in uo
bis. si q̄s. n. tēplū ē spūs. hic filii tēplū ē et p̄ris: Vbi. n. spūs dī hitat. ibi d' hitat Et
quēadmodū p̄f suscitauit mōtuos atq; uiuificat: ita et filii quos uult uiuificat: Nec
min' de spū dicit: Spiritus igt ē q̄ uiuificat. caro nihil prodest. Paulus uero ad
corinthios scribit spiritus uiuificat. Et scriptura dic quę patris sunt opa hęc &
filii eadē et sancti spiritus esse sic ip̄e apostolus docuit dicēs. Diuisiones gratiarū
sunt idē at spiritus. et diuisiones ministeriorū sunt: idē at dñs et diuisiones ope
rationum sunt: et idē dñs q̄ opat oīa i oib' diuidēs sua unicuiq; ut uult: Et cum

beatus paulus. de spiritu sancto dicat. q̄ hereditatis nostrę arrabo est. spiritus s̄
eius. dauid dominum dixit hereditate esse: dominus enim iquit portio heredita
tis meę & calycis mei & alibi dixit clamaui ad te dñe dixi tu es spes mea portio
mea es in terra uiuentiũ hieremias dixit qui plasmavit oĩa ipse hereditas iacob:
dñs nomen ei **C**ũ igitur prophete dicant dñm hereditatem sanctoꝝ esse paulus
dicit spiritum s̄ctum: in quo inquit credentes obsignemini spiritu promissionis
s̄cto q̄ est arrabo hereditas uestre sicut & moyses facie obsignatus est spiritu s̄
cto cũ legem accepit a deo & nullus cũ intueri poterat filioꝝ israel: **S**ignata. n. e
rat in eo lux a facie dñi sicut in euangelio scriptum est. tunc iusti fulgebunt ut sol
in rego patris sui **D**eus. n. lux est similiter & filius lux est quia de substantia est ue
re lucis sicut & hesaias dicit & erit lux israel tanq̄ ignis & s̄ctificabit ipsum in flā
ma ardenti In euangelio aut̄ iohannes baptista de dño dicit ipse uos baptizabit in
sp̄u sancto & igne **A**libi dñm scriptura s̄ctificare dicit: **E**go dñs q̄ s̄ctifico eos
& cũ deũ uocet igne ut ibi deus noster ignis assumens. itidem de s̄cto ipsius sp̄u
dicit: **V**isę sunt apostolis dispersite lingue tanq̄ ignis stetitq; super uno quoq; e
orum & impleti sunt omnes spiritu s̄cto & ceperunt loqui uariis linguis sicut
sp̄s dabat eis loqui **Q**uot quot. n. spiritũ dei ferunt lucem ferunt & q̄ lucẽ ferunt
xpm induci sunt: & qui induci sunt xpm sp̄m induci sunt: **O**portet. n. corruptibi
le hoc induere incorruptionẽ & mortale hoc induere immortalitatem. **N**ā q̄ sp̄m
dei ferunt incorruptionẽ ferunt incorruptio aut̄ deus est & cum dauid ait: **M**ulti
dicunt q̄ ostendet nobis bona de sp̄u sancto dicit & alibi dixit non auferet bona
his q̄ ambulāt in simplicitate & **M**attheus de ipso ita dicit. **S**i uos igitur q̄ ma
li estis nostis dare bona filii uestris q̄to magis pater uester q̄ in celis est dat bo
na petentibus eũ. **L**ucas uero similiter narrans inter p̄tatur quid est dare bona: **S**i
uos igit̄ iquit cũ mali sitis nostis bõa dare filius uestris: quãtomagis pater uester
de celo dat sp̄m s̄ctũ credentibus ei: **N**am si sp̄s sanctus non esset ex eius substan
tia qui solus bonus est nõ uocaretur bonus cũ dñs recuset uocari bonus. p̄ ut
homo factus est dicens quid me dicis bonũ nemo bonus nisi unus deus sed sp̄m
sanctum bonũ uocare scriptura non renuit scundũ dauid q̄ dicit spiritus tuus
bonus deducet me in terrã rectã & cũ doinus de se ipso dicat. ego sũ panis uiuus
q̄ de celo descendi alibi sp̄m s̄ctum uocat. celestẽ panẽ panẽ nostrũ **εμοβο του**
da nobis hodie. **N**os. n. in orõne docuit quortidianum panẽ in hoc seculo petẽ
hoc est futuꝝ panẽ: cuius in hac uita primitias hẽmus p̄ carnẽ dñi participes fac
ti sicut. & ipse dixit & panis quẽ ego dabo caro mea est. p̄ mundi uita. **S**piritus
.n. uiuificans est caro domini q̄ de sp̄u uiuificante cõcepta est **N**ā quod de spiri
tu natum ẽ sp̄s est **E**t cum de deo hieremias dixerit q̄ ipse deduxit israel in p̄ser
tum: & nõ dixistis inquit ubi dñs qui eduxit nos de terra egypti q̄ deduxit nos in
desertum hesaias sp̄m sanctum dixit deduxisse israel in desertum illum igitur au
dite licet dicentẽ duxit eum p̄ abyssum tanq̄ equum p̄ desertum & fatigati non
sunt & tanq̄ iumẽta p̄ campum & descēdit spiritus a doio & deduxit eos: **A**d cor
inthios autem scribit apostolus christum fuisse q̄ deduxit: bibebant enim ex spi
ritualibus sequente petra: petra autem erat christus: **E**t cum se paulus a deo
uocatum esse dicat: **D**eus inquit qui me segregauit ex uentre matris meę & uo
cauit per gratiã suam & reuellaret filiũ suũ mihi **I**dẽ romanis cũ ad eos scriberẽt
se a christo uocatu dicit in quibu? estis & uos uocati a iesu xpo: sed sp̄s sanctus
iquit paulum & barabam uocauit ut christum gentibus euangelizaret & hoc
utiq; mirũ cũ iesus paulo dicat in templo uade quia in gentem logiunquam mit
to te & paul? galatis scribat paul? apostol? nõ ab hoib? neq; p̄ hoies s; p̄ iesum
xpm & p̄re; q̄ suscitauit eũ a mortuis. & paulo post dicat. **N**otũ aut̄ facio uobis

fr̄es euangeliū hoc q̄ nō ē secūdū hoīem: Nā nec ego ab hoīe accepi nec didici s̄
per reuelationē iesu christi attamen spūs sanctus paulū & barabam misisse uidea
tur ut p̄dicarent gētib⁹ c̄ hristū et nūc quidē ex persona patris prophete loquū
tur ut cum in psalmis deus dicit semel iurauit in sancto meo si dauid mentiar se
men eius ī s̄culū man⁹. & thronus eius. tanq̄ sol ī conspectu meo & idē de fruc
tu uentris tui ponā sup sedē tuā & sicut petrus ait Propheta igitur eū esse dauid
& sciret q̄a iururādo iurauit ip̄i de⁹ ex fructu lumbi eius sedere faceret christum
sup thronū eius nunc uero ex p̄sona filii ut cū hesaias ait hęc dicit dñs p̄p̄ nos
ubiq; blasphemaf̄ nomē meū ī gentib⁹ p̄pterea cognosceat populus in die illa no
mē meū quia ip̄e ego sum qui loquor ad s̄cū. Nūc ex persona spūs sanctus ut cum
propheta agabus ait hęc dicit spūs s̄ctus uirū cuius zōa hęc et paulus ad timo
theū scribit spūs manifeste dicit in nouissimis tēporibus deficient aliqui a fidē di
xit at spūs philipo accede & adiunge te currui athyopis eunuchi & propheta ie
zechiel antiquū populū criminās dicebat & cōtristatū me in oib⁹ his dīc domi
nus Paulus at nouo populo scribit & nolite contristare spūm s̄ctum dei in quo
obsignati estis & dauid de iudḡis ait irritauerunt deū in deserto: hesaias uero de
ip̄is. ip̄i uero contumaces fuerunt & irritauerūt spūm s̄ctū & conuersus est eis ī
odium. & stephanus ī actibus dīc: durā ceruicis & incircūcīsi corde & auribus
uos sēp spū s̄cto resistitis sicut patres uestri et paulus cū dicat deus ē q̄ uiuifi
cat quis est qui condemnet? eadē et de spū s̄cto similiter dicit. s̄z loti et s̄ctificati
estis ī noīe domini nostri iesu christi et ī spū dei nostri: Dominus uero satane de
se ip̄o dīc nō tēptabis dominū deum tuū petrus ad saphirā qd̄ quod p̄uenistis in
quit ut tēptaretis spūm s̄ctum. Et deus quidē ē qui cōtinet et implet omnia sicut p̄
p̄phetā ait Cēlum et terrā ego impleo dīc dominus similiter et d̄ filio paulus scri
bit ip̄e ē qui descendit et ascendit super cēlos ut impleat oīa. Eadē et de spū s̄cto da
uid quo abibo a spū tuo: nobis ostendit s̄ctum quoq; ip̄m esse qui oīa cōplet: et
a facie tua quo fugiā: si ascēdero in cēlum tu illic es si descēdero ī infernum ades
Quis at ad infernum usq; adit? nisi filius qui resurrexit a mortuis. Et p̄ stephanus
dicat ī actibus deus glorię uisus est patri nostro abraā. Eadē paulus ē de filio di
cit: si. n. cognouissent nunq̄ dominum glorię crucifixiissent: Similiter et dauid
dominus uirtutum ip̄e est rex glorię una. n. gloriā p̄ris et filii et spiritus sancti
gloriam meam inquit alteri non dabo. Nō. n. secundus ē deus filius sed unius soli
usq; dei uerbum quod diuinit⁹ dicit ī p̄re sic et p̄r in filio quē admodum hesaias
ait diuinitus dicēs cum p̄re filium et adorabūt te et ī te uota faciēt quia tu deus.
et p̄ter te nō ē. Tu. n. deus et nesciuimus deus israel saluator erubescēt et reuere
bunt oēs qui aduersant̄ ei: aduersat̄ at̄ ei qui nō p̄sitetur cum et spūm eius eiusdē p̄
p̄re substātię et p̄ter ip̄m neminē esse deum quiq; passionē eius et paupertatē e
rubescunt nullus. n. deum cognoscere pōt: nisi p̄ apostolo thoma crucifixum et
a mortuis suscitatum confiteatur dominum deum qui discipulis suis dicit: Si
enim cognouissetis amodo autem cognouistis eum et uidistis eum. Dicit ei phi
lippus domine ostende nobis patrem et sufficit nobis dicit ei iesus tanto tempore
uobiscum sum et non cognouistis me? philippe qui me uidet uidet et patrem: et
quomō tu dicis ostende nobis patrem non credis quia ego in patre et pater in me
est uerba quę ego loquor a me ip̄so non loquor pater qui in me manet ip̄e facit
opera: Credite mihi quia ego in patre et pater in me alioquin propter opera ipsa
credite mihi. Opus autem dei patris erat eiicere dēmonia et in spiritu sancto dē
monas eiicere dixit: Si ego inquit in spiritu dei eiicio dēmonia de quo lucas ait.
Si ego ī digito dei eiicio dēmonia: Cum. n. scriptura brachium nominat p̄ris spi
ritum s̄ctum dei ī sufflationē dicit. Et rursus p̄ dicat apostol⁹ quādo. tradiderit r̄

gnum deo & patri quando euacuauerit oēm principatum & potestātē & uirtutē oportet. n. ipsum regnare donec posuerit inimicos subpedibus eius nouissima inimicitia destruetur mors: oīa enim subiecit subpedibus eius: cum dicat in q̄ oīa ei subiecta esse is uidelicet non est. ille qui omnia subiecit ipsi. ut si deus oīa in omnibus de subiectione mundi loquitur quē in carne eius subiecta. **Nā** de diuino eius regno daniel effatus est: & regni eius inquit non erit finis sicut & lucas ait ā gelum gabrielem ad uirginem de domino dixisse & regnabit inquit in seculum & regni eius non erit finis: **Apostolus** autē regnū eius finem habere dicit oportet enim inquit regnare donec posuerit inimicos subpedibus eius: **Sic** etiā dauid dixit inquit dñs dño meo sede adextris meis donec ponā inimicos tuos sinē oñdit **Cū** autē oīa ei subiecta fuerint. tunc & ipse filius subiicietur ei qui oīa subiecit ipsi ut sit deus oīa in omnibus hoc uero est eiusmodi. **Cū** omnes inquit fuerimus filii o subiecti & membra eius inuenti & erimus q; in filios ei: **Vos. n.** inquit unus est in xpo iesu tunc & ipse nobiscum subiicietur patri q̄i caput p membris suis **Nā** cum membra eius oīa nunq̄ succiecta fuerint. ipse qui caput cum membra sua expectat patri nuudū subiectus est: **Quod** si uerus ex his esset qui subiiciunt iam inde ab initio subiceretur patri neq; id in fine faceret **Nos. n.** sumus qui cum ipso patri subicimur: nos qui in ipso regnamus donec inimici nostri sub pedib; nostris positi fuerint **Dominus** celi in similitudine nostri factus est & accepit humanam sedem dauid sui iuxta carnē patris ut eam reedificet ac restituat & cum restituerit oēs regnemus: **Cū** regnum humanū patri recuperatū tradiderit ut sit deus oīa in omnibus per ipsum regnans tanq̄ per dei uerbū: post ipsius regnum tanq̄ per saluatore hōiem: **Et** cum petrus dicit firmiter cognoscite omnis dom; israel quia & dominū & christum ipsum fecit de ipsius hūatate dicit: quē est oīs ecclesia quē in ipso dominatur & regnat postq̄ ipse crucifixus est: quēq; i regnū celoz; ungitur ut cum eo regnet qui se ipsum pp eam exinaniuit quam per ser uilem formā reparauit **Verbum. n.** & filius dei semper fuit dñs & deus & postq̄ crucifixus est dñs & christus factus est. **Sed** diuinitas eius ut dixi fecit ut domin; & christus esset humanitas: **Et** cum dicit pater si possibile est transeat calix iste uerum tamē non mea uoluntas fiat sed tua spiritus promptus est caro autē firma duas hic uoluntates ostendit humanā & diuinā humana quē carnis est passionē pp ipsius infirmitatē recusat. diuina uero ipsius est promptitudo: **Sed** quemadmodū petrus cū de passione accepisset extimuit & ait propicius tibi dñe dñs autē illū increpans abi a me inquit retro satana. **Scandalū** meum es. quia non sentis: quē dei sunt sed hominū ita & hoc loco intelligitur factus. n. in similitudine hominū passionē ut hō recusat: **Sed** cum deus esset & prout diuina substātia est pati uon posset: passionē prōpte suscipiebat & mortē quia uinci non poterat a morte **Quippe** qui cum infirmitudine hōium esset sponte moriebatur. & per propriam potestātē ut deus succitabatur: **Quemadmodū** & dauid ait: **Exurgat** domin; & discipentur inimici eius & itez; **Exurge** dñe deus meus in precepto quod mā daui & pgregatio populorum circuibit te & super hac in altū reuertere **Dñs** iudicabit populos: **Alibi** uero paulus passus est. inquit ex infirmitate **Uiu**it autem ex uirtute dei. **Virtus** autē dei est filius q; ex infirmitate passus est. hoc ē excōnē xione carnis: & passionē recusat ut hō. uiuit autē p suam ipius uirtutē. **Et** cū dñs i euāgelio secūdū ioāne dicat **Hęc** est uita ęterna ut cognoscāt te solū uerū deū & quem misisti iesū xpm idem ioannes alibi dicit filiū uerū deū **Scimus. n.** inquit quia filius dei uenit & sumus in uero filio eius iesu christo. hic est uerus deus & uita ęterna. itaq; uerus dñs est filius & anteq̄ fieret homo & postq̄ mediator factus est. dei & hominum homo iesus christus unius patri per spiritum nobis per carnem. **Et** ita nō hō solū sed deus ē dei mediator & hominū. **Sicut** ē hieremias

ait hic deus noster non considerabitur alter ad ipm inuenit omnem uia sciz & de
dit ea iacob filio ipius & israel dilecto eius suo Post hec in terra uisus est. & cum
hominibus couersatus est At qn cu hominib? couersatus est nisi quando cu ipis
natus est ex muliere. quando infans fuit quando adoleuit quando comedit & alibi
dicit pfundū cor p̄ omnibus et homo est et quis cognoscer. eū : Sic & hesaias
ait puer natus est. nobis et filius datus est nobis: cuius impiū sup hamerū eius &
uocatur nomē eius magni consilii angelus admirabilis cōsiliarius deus fortis po
tens princeps patris pater futuri saculi & alibi dicit. Ecce uirgo concipiet et pariet
filiū & uocabūt nomē eius emanuel quod est interpretatū nobiscū deus deus igi
tur est qui ex uirgine natus & homo factus est et alibi rursus dicit et uidimus eū
& non habebat nec sp̄m nec decorē Nā ipm antea uiderat i diuina et gloriosa ei
us forma sup throno sedentē celfo atq; sublimi . Cū. n. cherubim celebrarent di
centes sanctus sanctus sanctus dñs deus sabaoth: & postea uidet ipm formā serui
accepisse & in hominū similitudine factū: ic circo dicit uidim? eū & nō hēbat sp̄z
nec decorē: Sed sp̄s eius idecora & deficiens p̄ omnibus filiis hominū hō qui i
plaga erat et nouerat portare langorē quia a uersa est facies eius ab eo spretus ē
et æt̄imatus non est hic peccata nostra portat et pro nobis affligitur: Et nos pu
tauimus cū esse in dolere et plaga et afflictioē ip̄e at̄ pcussus ē p̄ peccata nostra:
et alibi de ip̄o dicit ecce deus noster iudiciū retribuit et retribuet. ip̄e ueniet et sal
uabit nos: tūc apientur oculi cæcorū et aures surdorū audiet: Tunc exultabit . ut
ceruus claudus et disertus erit lingua multorū. Dicit item et alibi non angelus nō
legatus sed ipse dñs sal uauit nos . Dauid et mater inquit sion dicet homo : et hō
natus est in ea et ip̄e fū daut eā altissimus sic in alio psalmo dicit et cognoscant
quia nomē tibi dñs tu solus altissimus super omnē terrā: hæc carptim scripsi ne
posthac ut apostolus ait simus puuli fluctuantes et iactati omni uento doctrinā i
nequitia hominū in asturia ad fraudem erroris. ¶ **Finis**

Drouidentia dei carissimis cū fratribus meis p̄fectus iter ad seruos
dei mihi amātissimos hēbam. Cū uero p̄pter corporis imbecillitatē
remissius cū his quos dixi fratribus incederē uir quidā itineris sorti
us me de sermone dñi interrogauit dicētis : qui misit me pater ma
ior me est. et ego ad interrogationē quā p̄posuerat dulcissime inq̄
frater nunc quidē quæstione hac supledeas: Vbi uero in domesti
eis deo fauente diuenterimus exq̄sitionē huius sententię. firmissimā faciemus: Et
cū hoc dixissem repente cor meū religionis cogitatio quedā incessit. loquebar at̄
mecū ita haud temere beatus paulus timotheo scribēs discipulo suo dicebat te ip
sum extra te ad religionē: Vere. n. diuinus thesaurus ē religio dei ineffabilibus et
incomparabilibus bonis plena loquebar in animo mecū Magnifica ē & gloriosa re
ligio et quę saluare pōt quicūq; pulchritudini eius appropinquauerit. Succure
bat at̄ mihi et dñi mei iesu christi de beata religiōe parabola q̄ maxima ē illa et p̄
petuis plena diuitiis. et raro inter homines inuenitur nisi certe ex multis pauci sin
cera mēte pulchritudinē eius uix cōsecuti fuerit et hi qdē nō p̄pria uirtute ama
bilē eius sp̄m adepti sūt s; amore i deum p̄diti assiduis precibus usi hāc adeo
dono acceperūt. et sempiternā gratiā pectore cōcipiāt q̄ speciosā huius dignita
tē specularūt. Dñs inquit simile ē regnū cęlorū thesauro abscondito i agro quē
qui inuenit homo p̄ gaudio uadit et uendit omnia quę habet et emit agrum il
lum: Deinde tanq̄ ip̄e cordi meo isisteret: blande mihi loquebatur et o hō inquit
tametsi multa sint peccata tua religionem dei obnixuis retine. Per hanc enim reis

fio peccatorꝝ adeo tribuitur & mors uicta subigitur & in regnum celorū homo
introducī optime potest. Ad hęc autē illud etiam mente concepi. Nouit deus pius
eripere: iniquos autem ad diem iudicii seruare qui cruciantur eterno igne. **Et. n.**
iniquus iste impius etiam existit. **Ex impietate uero peccatum nascitur: Mater** er
go malorꝝ omnium impietas nutrix autem improborum omnium ignorātia be
atus igitur religionis filius quoniam iste filius christi uocabitur. iamq; locū teti
geramus quo nobis impetus fuit. & amicos nacti libenter omnes cōmorabamur
Nos quod digni habiti essemus s̄ a nētos aspicerē illi q; sibi fratres uidere contin
geret & cum de his quę ad uenerandā religionem pertinent multo inter nos or
dine atq; modestia colloqueremur. **Repente** in nos de radice arii christum impu
gnantis fera sub humana forma prosiluit. **Et cum religionis uerba non diu acci
peret. impatiens** in hęc uerba prorupit: **Aut me** inquit opinionem uestram doce
te aut ego uos meā docebo sententiam: **Cui** ego non omnes inquā prouocaueris
magni enim uiri sunt in domo dei. **Quod** si me unum uis minimum coram tecū
exquirere hoc ego tibi libentissime dederim. **De quo cōquiratur** propone prior
questionem. **Sincere** modo exquisitionem faciamus: nec ad uerba quę ab altero
diuinitus infusa proferuntur contentiosi? disponamur: **Ar.** mihi uidetur iquit
ante omnia diffiniendum utriq; mihi & tibi de quibus queratur. & sub compen
dio uterq; nostrum exponat. quę de deo s̄rit & christo & spiritu sancto ut ad si
gnum uerba mittamus. nec in casū uerborum certamen intendamus sed manife
sta sit opinio uictrix pariter & uicta. **Nā** de fide tecū querere uolo precipue cum
uos non recte de dei fide ac religione colloqui audiuerim. **Ath.** diuinis omnia ti
bi comparata sunt **Ego** autem quid sentia sub compendio dicā. **Credo** in unū de
um patrem omnipotentem deum patrem q; semper est & in deū uerbū unigenitū
dei filium. quoniā patri suo consubstantialis est. & ex substantia dei patris filius
existit: & eq̄lis p̄ri fili? ē. & par honorē deo fili?. & ubiq; diuinitati cūp̄e ip̄i? ad
ē. & oīa cōphēdit substantia sua et anullo cōphēdit dei fili?. quē adōdū de? p̄ ip̄i?
& in spiritum s̄ritū quoniā substantię patris est & cōternus est patri & filio sp̄i
tus s̄ritus. **Verbum** dico in carne natū esse. **Ar.** credo inquit & ego in unū deum
eternum & in filiū eius quem ante secula genuit ut deus. & filiū fecit & oīa quę
cunq; hāet filius cū non haberet accepit a patre quoniā nec equalis est fili?. nec
par honore patri sed ueluti factura minor est gloria dei minor est uirtute dei & in
spiritū s̄ritū a filio factum. **En** & ego hęc sentio. **Ath.** ergo tota scientia questioē;
incipit: uideo enim in gentibus te malis detineri tamen si tu maxime delinquēs nos
in culpa posueris q̄ i non recte nos de patre & filio & sp̄s s̄ritō sentiamus. **Ar.** quo
mō deum dicis semper patrē qui cū solus deus esset propria uoluntate genuit fi
lium eius? **Sicuti** scriptū est: **Ath.** ubi scriptū est solum fuisse patrem? **A.** apud
paulum inquit apostolum: at enim nobis autem unus deus. ex quo oīa. **Ath.** le
ge quę sequuntur apostoli dicta dicit. n. & unus dominus iesus christus per quē
oīa. **Ar.** uides q; minister ē filius & nō auctor ipse nisi quid patrē facere uiderit?
Quemadmodum de se ipse dixit: quęcunq; enim pater fecerat hęc & filius facit:
Attende quomo minister est & non opifex filius. **ath.** uide ne contra ueritatem
pugnes. **Quod** enim pauli de deo patre dictum affirmat uideris hoc & de filio in
ueniens ab eodem apostolo dici. **Ait** enim & ipse posuit in ecclesia primum a
postolos deinde prophetas alios euangelistas alios pastores ad preparationem
populorum ad opus ministerii ad structuram corporis christi: quousq; descen
damus omnes ad unitatē fidei & cognitionis filii dei in uirū perfectū in mēsurā e
tatis plenitudinis xp̄i ut nō ēt simus infātes fluctuātes. & agitati oī uēro doctrine
i nequitia hoīum & maliciaa d̄ insidias erroris. cōfirmati uero i caritate augeam?
i ip̄m oīa cui? caput est christus ex quo totū corp? q; p̄struit & cōnectit iudura

tributiōis et reliqua uides quia hæc uox uisus cōiuniter dicitur patre et filio prædicat et tu simpliciter de patre capiebas: **Ar.** Recte de hoc mōuisti uniuersum apostoli processū: **Sed** ego prædictū a me domini eloquiū fide dignus arbitror: quā apostoli dicunt: dicit enim dominus non posse a se ipso facere quicquid nisi patrem facere uiderit ath. **Quid** fecit in principio deus. **Ar.** cælum et terrā et mare. & omnia quæ in eis sunt quemadmodum scriptū est. **Ath.** nūquid igitur potest a te demonstrari quos primū cælos. terrā mare: et que in eis sunt deus fecerit. **Quos** deinde conspiciatus filius patri similiter effinxerit. **Ar.** nefas esse arbitror dicere primū adeo fabricatum esse mundū alterum a filio cum secūdus ostendi nō possit. **Constat.** n. apud omnes unū esse mundū qui uidetur. ath. ergo filius a se ipso fabricat uniuersum. **Ar.** dic obsecro mihi quomodo a se ipso non est qui hoc dixerit. **Ath.** Sapiens consilium suū ubi inuenit. **Ar.** in sapiētia sua. **Ath.** christus autē iuxta beatū paulū. est nec ne dicitur uirtus et sapiētia. **Ar.** nimis christus dei uirtus & sapiētia. ath. sapiētia igitur nūquid aliunde sapit. **Ar.** Minime. ath. ergo a se ipsa omnia facit sapiētia. **Ar.** Ita est inquit. ergo pater nihil fabricauit. **Ath.** audi nec temere profer: quæ nec dicere. nec audire fas est. quasi nemo hæc conuertere possit: **Verū** tamen mihi de quo interrogo responde. quisquid potis est quomodo id operatur quod potest. **Ar.** in uirtute sua facit quodcumque facit. ath. **Conuenit** autē christū dei uirtutem esse. **Ar.** conuenit. **Ath.** ergo cum christus dei uirtus sit quacumque uirtus id est christus fabricat ea pater fabricat. **Ar.** **Quomodo** quæcumque fabricat christus ea fabricat deus. **Ath.** uirtus nūquid ab eo seperatur qui potis est. **Ar.** minime quis. n. unquam in palaestra uidit athletam seorsum certare ipsum. seorsum uirtutē eius. **Nā** si hoc esset ad utrumque uidelicet palma referretur: atque corona. **Ath.** recte dicis si hoc igitur in homine existimas neque uirtutem separtim facere quicquid nec itē corpus seorsum operari aliquid ergo christus qui paterna uirtus est. inseparabiliter quacumque pater facit ea ipse facit. **Ar.** **Sit** ita sane inseparabiliter omnia filiū fabricare cum patre nō ideo tamē potest eque illis esse deo quemadmodum & tu saluatore audisti dicentem qui me misit pater maior est me. **Ath.** interrogabo. te tu uero mihi responde. **Saluator** nūquid pertraria sibi ipse locutus est. **Ar.** nequaquam ubique. n. sibi ipse constat dei filius. **Ath.** quomodo igitur alio loco dominus dicit **Ego** et pater unū sumus. **Ar.** tu sabellius es. ath. cur sabellius sum. **Ar.** quia dixisti pater & filius unū ē. **Ath.** aduersus me falsa ne dixeris nō enim ita duo pater & filius unū ē. sed dominus inquit ego et pater unū sumus. **Ar.** hæc sabellii heresis ē. **Ath.** ergo dominus qui dixit ego et pater unū sumus sabellius fuit. **Nō** ne iesu christiani oēs dei filiū nouimus. **Tu** uero sabellium eundē et magistrum dicis. **Ar.** absit ut hoc sentiam nam de concordia saluator dicebat ego et pater unum sumus. **Ath.** **Cur** talia dixit dominus. quid pro se ferre uolebat. concordiam ne pro sententia tua. an diuinitate pro recta ratione. **Nam** si concordiam ut sentis. ergo ne testes aduersus patrem astruebat. ne forte emanciperetur a patre (si quidem id ita est) tanquam ingratus nec stans fœderi paterne concordie. **Si** uero et hoc ita est filius ut tu quidem uis patrem accusat. **Cognosce** igitur quoniam tua te sententia deducat. **Ar.** **Quid** tandem nos dicere uis. **An** quod pater et filius unum est. **Ath.** dominus iesus non dixit ego et pater unum sumus: sed sumus et dualitatem plenam ostendit quia dixit unum sumus: sed unum dicens significauit id quod est substantie: Tu uero parum aduertens absurditatem incurristi. **Ar.** **Non** ne dominus dixit quod me misit pater maior me est. **Ath.** nō ne saluator dixit ego et pater unum sumus. et rursum qui me uidet uidet et patrem: sed tamen et apostolus æqualitatem filii quam cum suo ipse patre habet plane ostendit dicens qui cum informa dei esset. non rapinam arbitratus est esse equalem deo: sed se ipsum exinaniuit: **Vides** quod equalis ē patri suo filius et non minor. **Ar.** multa mihi quidem ut nunc ē uidet discordia scripturarum. **Ath.** Absit ut homo scripturis

diuinitis & diuinitus infusis contradicat: quasi non hæc omnia concorditer enun-
tiant: Sicut enim castigatum examen ita scripture omnes secum ipse consentiunt
Ar. Quomodo consentiunt? saluator dicit qui me misit pater maior me est. rur-
sus idem dicit ego & pater unum sumus & aliter qui me uidet: uidet & patrem
per quod impermutabilem significat ideam suam quã habet cum patre suo quẽ
admodum & paulus dixit equalem patri suo filium esse: **Ath.** Audi homo & in-
tellige ut sententia illa quẽ dicit qui me misit pater maior me est. nihil ab aliis se-
tentis dissidet. **Ar.** Si hoc demonstraues quod locum non habet fortasse & me
facies opinioni tuẽ adherere. **Ath.** dei filius est ne deus an non? **Ar.** deus creatus a
deo: **Mihi** ut uis de quo interrogo responde: **Dei** filius omnia fecit nec ne? **Ar.**
demonstratum est ante omnia fecisse ut qui uirtus est. & sapientia dei. **Ath.** non
igitur dei filius quẽ ab eo facta sunt omnia uisibilia sicut ac inuisibilia cõphedit
Ar. ita est inquit. **Ath.** ergo ubiq; adest substantia magnitudinis sue. Si ubiq; ad eẽ
negaueris opera igitur opifice maiora effere dices **Ar.** adest ubiq; **ath.** si ergo p̄
sens ubiq; adest uerbum dei quomodo illud dicit qui me misit pater maior me
est redde mihi rationem? **Ar.** de hoc quidem dubito: sed dic obsecro qua ratione
saluator dixit patrem se ipso maiorem? **Ath.** nisi prius dixeris quod interrogo ti-
bi non dicam quod iubes. **Ar.** dic quid uelis **ath.** angeli ne ad homines incorpo-
rei sunt? **ar.** homines incorporei sunt. angeli autem cum sit spiritus sine corpore
existunt. **ath.** utri ergo fatigantur homines ne an angeli. **ar.** angeli incorporei sũt
ne dum ministrant. lassitudinem experiantur: hominis autem proprium est
fatigari propter grauem corporis mollem **ath.** dominus igitur quomodo farga-
tus est? **Scriptum** est enim iesus fatigatus ex itinere sedebat. **ar.** deduxisti me quo
uolebas angelorum & hominum exemplo: **Non** ut deus uerbum fatigatus eẽ sed
ut eam ostenderet quam prius uerbum & deus non habebat assumpsisse carnem
propterea carni quod suum est. pati concessit ut se carnem esse ostendere. **ath.**
memmeris hoc iam inter nos conuenire q̄ ubiq; uerbum & deus adest. **ar.** conue-
nit **ath.** ergo si ubiq; est cur dixit qui me misit pater maior me est: **ar.** obsecro ne
te pigeat quod littera uellatum est reuellare q̄ primum ualde enim sollicitor. **ath.**
quis est qui fatigatus est homo ne? an deus uerbum. **ar.** homo. **ath.** tuum est igit̄
reliquum percipere. **ar.** mentem tuam hoc sermone percepi deum uerbum cum
ubiq; sit hoc dixisse qui me misit pater maior me est. propter carnem uidelicet.
quẽ itineris labore fatigatur & de loco in locum migrat inmirum hoc recte habet
ath. dictum igitur illud cogita mihi quod dixisti. **Deus** uerbum creatus est. undẽ
principium sumemus. **Non** audeo sic intrepide loqui de ipsius filii diuinitate se-
piterna. **ar.** ego quidem a scripturis dico illud **Tu** uero unde sempiternum dicit
filium? **ath.** scripturis diuinitus infusis didici q̄ sempiternus est filius dei. **ar.** ubi
scripture sunt q̄ sempiternum dei filium dicunt. **ath.** uenies celebratus paulus
ueritati testimonium dabit. Inuisibilia enim ipsius inquit a creatura mundi per
ea quẽ facta sunt intellecta conspiciuntur & sempiterna ipsius uirtus & diuinitus
ue inexcusabilis sint quia cum deum cognoscerent non tanq̄ deum glorificarũt
uel gratias egerunt. **ar.** de patre hoc dicit scriptura. **ath.** non ne igit̄ beatus pau-
lus accusat eos qui cum deum dei filium cognouissẽt qui corpore apparuerat se-
piternæ diuinitati eius gubernatis omnia gratias non egerunt. **Nã** opifici ex ma-
gnitudine pulcritudinis edifitioꝝ p̄portionabiliter cognito gr̄a debebat. **Maife-**
stum est autem omnia quẽ facta sunt per uerbum facta esse & sine ipso factum
esse nihil & te igitur oportebat ex elementoz̄ mira compositione opificem ratio-
nabiliter considerare & tui ipsius arbitrum esse q̄ mundus dei sempiterni opus
est: non nature create quẽ ad res tantas satis esse non potest. **ar.** **Estote** sempiter-
nus filius sed & sempiternũ creatus sempiternitatem habet: **ath.** si sempiternus

est filius creatura non fuit. si creatura est sempiternus non fuit: ar. non enim
hęc ego ex auctoritate propria dico: filius dixit. quod ipm deus primū oīum cre
auit. **Ath.** tibi ne soli reuellarū est. an & aliis hoc de dei filio misterū. **Ar.** nō om
niū fides est uerū tñ non mihi soli cognita: sed et alius multis. **ath.** unde uobis re
uellata ē? ex deo an ex hominibus? **Ar.** ex deo: **Ath.** audistin tute ipse an alii de hoc
tibi narrarunt? **Ar.** non mihi narrarūt sed sancti ī spū dī loquentes multi dixerūt
creatum esse filiū. **Ath.** qui nā isti sūt? non ne et nos cognoscere possum? **Ar.** no
sti et ipse q̄ et prophete et apostoli multis in locis filiū creaturā esse loquuntur.
Ath. audiui te modo asserentem quod filius dixisset: nūc ad apostolos et pphetas
transisti uerū tñ declara quisnā propheta de hoc talia dixerit: **Ar.** et nunc assero
deum per sanctos prophetas et apostolos dicere sicut. et per salomonē ait dōinus
creauit me in initio uiarum suarū ad opera eius. **Vides** quod ante omnia creauit
eum dñs propter opera quę ipius gratia fut ura erant. **Ath.** Ergo creaturarū oc
casio pro sententia tua creandi filii causa fuit? **Ar.** ita est inquit. **Ath.** nomquid igi
tur deo preciosio ra sunt quę creatur ab eo: quomodo fieri potest? **Nā** si ille ut tu
sentis pp hęc factus est: et non pp hunc illa: in mirum hęc preciosiora sunt illo:
Sed absit ut hęc sentiamus nos nā pp filiū oīa sicuti scriptū est **Dicebat.** n. aposto
lus inquit pp quem et p quem oīa multos filios in gloriā ducētem principē salu
tis eorum p passiones perficerē. **Ar.** mihi ignosce qui dixerī ppter oīa cratū esse fi
lium. ante oīa tñ creatus est: **Ath.** quis ante oīa opera creatus ē? **Ar.** filius ppterea
et primo genitus scriptus. **Ath.** si quis satanam adoraret benefaceret nec n e? **Ar.**
at impius et sacrilegus est iste nec humane quidē mentis compos quem fas est n
hominem dicere: sed extra hominē. **Ath.** deus iob respondens sic de satana loqui
tur: hoc est principium figmenti domini factum ut illudatur ab angelis meis: tu
igitur primā facturā: adorans satanā adorans quemadmodū ratio monstrauit:
Qd si cauillari uolueris ut satana factura sit filii prima antiquiorē igitur illam
spīritu sancto dicis: **Sic.** n. difinisti filiū quidē adeo creatū spūm uero a filio geni
tum cōfirmasti. **Ar.** ueritas me non tu circūscribis sed tñ quādo tu me huc dedu
xisti et ego te multis circūcludā testimoniis quę filiū asserūt creaturā esse. **Ath.** p
me de thesauro quę reposita sunt a patre tuo. **Ar.** Pater meus est quem adoro de
us atamen de hoc mihi respōde dñs creauit me: **Vbi** dominus fatetur se ipm a
patre suo creatū esse. **Ath.** dictū hoc aliā spīrituale reconditā hēt & thesaurū inclu
sum possidet. **Ar.** non in uerbis solū statuo salomonis uocē neq; n. nescius sum
sed scio spīritualem sensū adōctis contemplari: **Quare** & ego doctrinā n̄ expr̄ ita
dico dominus creauit me hoc quidē secundū uerba esse. habere aut̄ interius uim
maio rem quam ego uideo: tu non intelligens ignorātia uictus tergieris. **Ma**
li est autem hominis inuidere melioribus: **Quę** igitur sentis dic et mihi absq; in
uidia. **Sic** enim tibi pulchre uideri ostendis. **Nam** dominus creauit me pro me ge
nuit accipio. **Ath.** Si ergo genitus est filius profecto non creatus si uero creatus n̄
genitus. **Ar.** tu uim istā non intelligis. **ath.** Ne te pigeat obsecro sustinere me do
nec intellexero. **Ar.** ne corporalis affectus cogitaretur creauit. me dominus dixit
in deo igitur create idem est ac generare. **Ath.** ergo si create in deo idem est ac ge
nerare: omnia adeo creata generata sunt. **Si** uero hęc ita sunt ergo secundum te
omnium frater est dominus quę propter ipsum facta sunt. ubi ergo genitus dei?
Ar. unigenitus pro electo quodam & excellenti & maximo ponitur. **Ath.** Non ne
uidetur tibi celum maximum esse? **Ar.** et ualde quidem. **Ath.** ergo filius est ut ipse
uis terra & aqua filia. **Ar.** nequāq; unum enim deus fecit solum filium. **Ath.** **Vi**
dentur ne tibi omnia eodem sine generationis unigenita esse an non? **Ar.** est ita sa
ne. **ath.** ergo si filius ut reliqua factus est. quomodo dei filius est. **Ar.** obse
cro te tu quomodo intelligis dominus creauit me. **ath.** tibi non responderem

ne dubita: sed propter eos qui audiunt dicam solomon iustus cū esset & sapiētia plenus habitus est dignus cui prefiguraret edificium templi hoc est corporis domini iesu: quemadmodum ipse dominus iudæis dixit: Soluite templū hoc & tri duo excitabo illud hoc autem dicebat de templo corporis sui ut ait iohannes: Sed tamen & solomon de his ipsis rebus planius dixit ita distinguens: Sapiētia edificauit sibi domum & sustentauit septem columnis Immolauit uictimas suas & temperauit in cratere suo uinū & preparauit mensā suam Misit seruos suos cō uocans alta uoce ad craterē dicens qui demens est. declinet ad me & mente capris dixit. **V**enite comedite panem meū & bibite uinū quod temperaui uobis reliquite dementiā ut uiuatis **C**onuenienter sapiētia deus uerbū est qui cum diues esset propter ineffabilem suam & patris humanitatem factus est pauper ut nos paupertate sua diuites efficeremur qui cū in forma dei esset informa serui factus: & cum equalis esset patri suo tanq̄ seruus est conseruus nobiscum uersatus: perfectus in diuinitate perfectus in humanitate: hic ergo uerbum & deus sapiētia & uirtus paterna in corpore sicuti deus & pater eius propter nostrā salutem corp⁹ creauit in uentre marię matris dei sine uiri cōmixtionē & homo ut dixi factus est & se ipsum totius uirtutis fecit exemplar ut qui sequi uolunt quasi perfecti diuinitatis speculū habeāt ad quod ipsi se formantes diuinę naturę participes fiāt sicut uas electionis ait Imitatores mei estote sicut & ego christi **P**ost passionem igitur suam & resurrectionem: sapiētia uirtus uerbū & deus apostolos ad amentes omnes misit gentiles uidelicet imprudentes: qui deum non nouerat mensam propones hoc est altare sanctum & in eo panem celestem & incorruptibile sacrum & uenerabile corpus suum donās omnibus uitā qui p̄cipies eius sunt: & uinū quod cor letificat & sobrietatem cuiusq̄ animę ingenerat: qui ex eo liberauit: sic ad craterem mixto sāguine suo uocatos & electos inuitauit per apostolos suos: **E**t qui uocem ipsius audiunt amentiam omnē deferentes eos regni glorię ciues declarat. **A**r. quoniam dictū hic dominus creauit me ad corpus pulcre deduxisti: & ego tecum per testimoniū scriptum paciscor. **E**t tu igitur ad ueritatem perge: **N**eq̄ aliter feceris. **A**th. quid uis faciā Paciscor & ego quod ueritati amicus est. **A**r. **T**estimonium peribebō tibi quod aliter interpretari non poteris: **P**lanū ē. n. qd' de uerbi substantia loquitur quoniā a patre factum est: **A**th. **S**i mihi a diuinis scripturis testimonium exhibueris de his confirmare non dissimulo id mō caueas ne uos pro uestra uoluntate nuper scripseritis & ego dicta uestra non patiar. **A**r. ne aduersum nos dixeris q̄ i qui deū non uereamur apostoli uox est quā me obicere dixi: **A**th. loquere ex ea. **A**r. **I**llustrissimus apostolorū petrus cum testimoniū de eo ferret qui prepositus erat israel sic ait. **F**irmiter ergo cognoscat. omnis dominus israel q̄ ipsum & dominum & christum deus fecit. **N**ūquid hanc nos uocem simulauimus? **A**th. non simulastis uos. sed dissimulastis. **A**r. te ipsū uidisti circū scriptum & ad contumeliā uersus es quin age siquid ad hęc potes uel te ipsum ueritati dede. **A**th. lege sententiam torā. **A**r. **F**irmiter ergo cognoscat omnis dominus israel q̄ ipsum & dominum & christum deus fecit. **A**th. ne p̄cideris uerba scriptę. **N**am & corpus si quemadmodū ab initio formatum est manserit formosum est. **S**i uero absq̄ membro fuerit manu uidelicet uel pede uel digitis de forme ostēditur. **D**ic ergo scripturay ea etiā quę sequuntur. **A**r. hoc est iesū quē uos crucifixistis. **A**th. **Q**uis crucifixus est: deus uerbum an corpus: quod deus uerbum ex maria uirgine sumpsit? **A**r. **T**u ne uerbum non fateris crucifixū esse: **A**th. **E**go deum uerbum fateor. **H**ominem factum crucifixum esse carne. **A**r. **Q**uid est carne? non ne filius dei passus est. **A**th. tu qd' sentis primum dicito. **A**r. etiā si tu non dixeris ego dicam deus uerbum una cum carne crucifixus est passus est. **A**th. **p** similitudinem representare oportet demonstrationem an uerbum & deus passus

fuerit: **Ar.** Dic quid uelis. **ath.** cruci ne unq̄ affixū quēpiā uidisti. **Ar.** Quid nī.
Ath. nūqd̄ igit̄ dōec ī cruce corpus detinet̄ clauis detinetur & aīa; ut quē a cor
 porē nō possit secedere **Ar.** secedit quoniā spūs est anima. **Ath.** Secedit. u3. quia nō
 detinetur in cruce: hoc ē ligno et clauis & ita res habet. **Nam** dum corpus detinet̄
 anima quē libera est atq; soluta relicto corpore in locū suū pficitur. **Ar.** Et hoc
 quidē ita est. **Ath.** Si in homine noxiō cōcedis nō pati aīam in corporis p̄nti sup
 plicio: **Quomodo** uerbū et deū dicis una cum corpore passū. **Ar.** concedat̄ deus
 uerbum simul cū corpore passum non esse. **Ath.** ergo apostolus uerbum affirma
 uit quia neminē p̄ ignorantia perire uolebat **Nā** cū filii israel eū qui secundū nos
 christus est hominē esse putarent testimonio significauit quia electus est iste dei
 et ait tamen si uos eum tanq̄ hominem iustum crucifixeritis hūc ne ignoratis q̄
 eum christū & dominū deus fecit: **En** ergo christus & dominus a deo factus est:
ath. Deus uerbū dei filius ante passionē dominus erat. an nō? **Ar.** ita ē: dōinus erat
ath. petrus ait quē iudi crucifixerūt. hūc factum esse dominū. **Ar.** Quid hoc est
 crucifixerunt christū dominū factum. **Scire** uellem quid dicas. **ath.** Deus uerbū
 dominus est omniū qui semp dominus est: **Postq̄** āt subacta peccato carne carnē
 assumpsit ut scriptū est: **Et** uerbum caro factū est. **Carnē** aut̄ dico hominem pfec
 tum quales et nos sumus id solum qd̄ homies sumus **Nam** ip̄e absq; peccato fac
 tus est homo hunc igitur chirstū & dominum deus fecit hominē de semie dauid
 subuiciones ei principatus & potestates & dominariōes & homines & angelos: &
 ut summam dicā oīum. quē subiecta sunt ei christus et dominus factus est chri
 stus propter effusionem spiritus sācti quē in eum cēlitus instar olei facta ē. dñs
 quia rex omniū potestate accepit. **Ar.** Seorsum igitur filius & dominus ē. uerbū
 et deus et seorsum homo. **ath.** nequaq̄. **Ar.** age igitur quomodo deum uerbū: do
 minum dicis et tēplum ip̄ius hoc ē hominē dominum: ego uero duos dominos
 esse existimo. **ath.** duo nō sunt absit: hoc unus ē enim dei iilius qui pro nobis hō
 fact̄ ē. **Dic** age nūqd̄ rex terrestris seorsū hō fgnat seorsū purpura ei? **Ar.** q̄ fieri
 pōt. ut et hō per se regnet et purpura eius priuatim imperet. at tamen uideo quid
 affere uellis exemplo. **Ath.** Si ergo absurdum ē. duos dicere reges de rege uno d̄
 homine dico et purpura quomodo procedit aliud uerbi ac dei regnum dicef ali
 ud sanctę et uerecunde carnis quasi purpureę uestis imperium proficere? **Quæ**
 regis uerbi dei uestis facta ē: uerum tamen & apostolus paulus potestatis unita
 tem quam humanitas simul cum corpore habet. plane significat. cum dicit quoz
 patres et ex quibus christus secundū carnē qui est sup omnia deus in secula amē
Ar. uides ne quia & deum super omnia deum dicit hominem. **Ath.** paulus non ti
 muit: neq; ego timeo quoniam dei dispositionem ex parte uideo. **Ar.** quam ne dis
 positionē? **Ath.** ut homo fiat qui super omnia est dñs **Ar.** ut homo fiat uerbū con
 sentio et ego: ut autem deus super omnia sit qui crucifixus est dicere uereor. **ath.**
 audi & admirare uehementius quia et deum super omnia confiteor. nec deum q̄
 est semper considerari posse alterum ab eo qui factus est homo et pro nobis cru
 cifixus. **Ar.** ubi nam hoc scriptum est longe magis admirandum. **Ath.** apud hie
 miam prophetam ait enim hic deus noster non considerabitur alter ab ip̄o inue
 nit omnem uiam scientiæ et dedit ipsam iacob filio suo & israel dilecto suo. **Post**
 hęc in terra uisus est & cum hominibus uersatus est ergo qui uisus est deus fuit
 et hic est aquo non alter considerabitur deus an non ita est? **Ar.** pro uerbis pro
 phetæ ip̄e est deus. **Nefas.** n. ē de patre dicere quia uisus fuerit uel quia hō factus
 cum hominibus habitauerit cū res manifesta sit deum uerbum factum esse homi
 nem. **Ath.** Non ne igitur filius unus qui est ante omnia secula cū patre suo cū de
 us esset inuisibilis homo factus est uisibilis. **Ar.** Quod unus sit deus filius cōue
 nit non est tñ cum patre infinitus. **Ath.** ac non cū patre & spiritu sācto sapia est

& uirtus? ar. Ita quidē. Ath. unus igitur filius dei qui est inuisibilis & uisus in corporeus & corpore unicus. Immortalis & mortem carnis expertus impalpabilis & palpatus. Ar. consentio que dixisti. Ath. hic ergo pp uerbi & carnis connexio nem dominus & deus est: neq; diuisim. Et proprietates quidē dicuntur sed filius dei iesus christus uerbum & deus unus est. Ar. quod de in carnatione dicis recte mihi quidē ostendi uidetur: Ath. tamen uerus deus non est filius sicuti pater. Ath. unde hoc sumptum ad nos detulisti? Ar. Nunq̄ ne legisti euangelium quemō ad patrem suū dñs dicit hęc est uita eterna ut cognoscat te solum uerum deum & quem misisti iesum christum. Vides q̄ patrem solū uerum deum dixit q̄i qui uerus deus non sit ipse: Ath. hęc est uerborū coniunctio predictorum atq; sequentiū que disunctionem non facit & constanter apud oēs per bene sentiunt id ē cōiūctum esse conuenit qđ a domino dicitur: Verum tamen patienter audi quod dico Si quis amicum admoneat. de constantino loquens in hunc modum si miter tene solum augustum terrę marisq; principem imperatorem cōstantinum & cōstāntium filium eius: Nunquid non complexus est. cum patre filium. Ar. non me diocre periculū est dicere non cū patre suo constantino regnare constantium ex quo hic illi subiunctus est. Ath. de constantino quidem & constantio uides periculū ingens: ad de christo iesu & patre eius non uereris talia loqui hanc te oportet in dominum habere pietatem quam & in constantinum habes nec a filio ei⁹ constantino remoues non ipsum uidelicet augustum non oīa que de patre eius paulo ante dicta sunt. dignitatis unitatē non aliunde q̄ ab ipso dignoscēs. Ar. declinasti ad syllogismos. da mihi demonstrationē scriptam si deus uerus est filius sicut & ego tibi euangelicam uocē adduxi. Ath. audi scriptam quoq; de hoc demonstrationē: nec deceptus fueris loānes apostolus sic ait: Et scimus quia filius dei uenit & dedit nobis intelligentiam ut cognoscamus uerum deū & simus ī uero filio eius iesu christo hic est uerus deus & uita eterna: Vides quia de filio uoces eadem ac de patre feruntur equalem patri filium docentes? sicut .n. de patre dixit hęc est uita eterna ut cognoscant te solum uerum deum ita & hic de filio dicit hic est uerus deus & uita eterna hoc ē igitur & quem misisti iesum christū ut cognoscant filium tuum uerum deum quemadmodum & te patrem. Item & alibi hoc dixit dominus ego sum ueritas: Veritas autem nunq̄ mendacium fiet Ar. Consentio & ego quia uerus est deus dei filius: Nunquid ē dicere petes simul deus simul filius. Ath. Quod aīas simul deus simul filius? an qa filius simul fili⁹ dei est? Deus .n. uerbum deus est qui patris est filius. Ar. Non ita dico sed qa dicere non potes simul deus pater simul cum patre filius. Ath. quamobrem hoc dicere non possum? Ar. quia deus pater ingenitus est filius at̄ genitus. ath. hęc uox ī genitus de deo solum dicitur an & de aliis quibusdam? ar. absit ut aliud quippā ingenitum dicam Nam quod ingenitum est: hoc & principio caret: ath. hęc uox non genitus substantia ne est. an substantię significatiua? ar. substantia est. ath. Falleris non est substantia sed substantię significatiua. Ar. Nam quid significat uult. Ath. quia nec facta est. nec genita dei substantia unde substantiam dei comode ingenitam dicimus. interea dic mihi adam genitus est an non. Ar. non genitus est sed formatus: Ath. genitus non creatus ne esset interrogauit: Ar non genitus ē. Ar. ergo secundū te principio carebit sed & eua non genita est. uerū creata: sed quid ais de eo qui nec dum genitus est genitum ne an non genitum? Ar recte non genitus nuncupatur Quocirca pater quidem non genitus erit filius uero genitus. Ath. quid igitur ex hoc inducere uis? Ar. filius genitus ne est an non ath. genitus est. ar. Vides quia priusq̄ gigneretur non erat? Quod si erat ut tu uis ingenitus erit: Si uero hoc ita est filius genitus negabitur. ath. deus est ne pater simul an non? ar. pertentia quidem semper est pater adū uero non semper.

Ath. nunquid potentia apud deū mundus ab aeterno fuit an nō? **Ar.** ita est. **Ath.** ergo sicuti mundū uoluntate fabricauit deus ita et filiū pro sententia tua genuit **Ar.** non sicuti mūdū: meministi. n. eorū quę ante concessa sunt: **Sed** ante secula dico uoluntate habuisse filiū breue at generationis filii concedo interuallū ut genitus sit. **Ath.** Deo pulchrū ne ē. ut pater sit an turpe? **Ar.** absit ut turpitudine ānotatur deo: se omnino pulchrū ē ipm esse patrē. **Ath.** ergo deus pro uerbis tuis a deterioribus ad meliora pcessit **Nā** si pater nō esset postea factus ē pater ergo a minoribus ad maiora conuertitur. **Si** aut dixeris ipm anteq̄ pater esset meliorē fuisse ergo a melioribus ad peiora puenit. **Qd** si ita est quomō imutabilē dicemus diuinitatē perse pfectā nec ad meliora p̄gredi nec rursū a melioribus i peiora desinē: **Corruptibiliū.** n. ppriū ē nūc a meliorib⁹ ad deteriora nūc ab inferioribus ad pstantiora mutari: **Ar.** icū oculi dare nō ius quo filius priusq; gignere nō fuerit. **Ath.** nō do quou non est. **Ar.** quamobrē? **Ath.** quia scriptū est non erit in te deus: recens: breue aut si dederō t̄pus in quo aliquando non fuerit recēs erit qui a me concedetur: **Quod** absit ut ita sentiat. christianus hō ea cōcedēs quę diuinis scripturis cocontraria sūt. **Ar.** **Quę** nam contrarietas si dixerimus icū oculi priusq; gigneretur fuisse: non ne genitū intelligamus. **Ath.** ualde mihi quidē hoc uidetur aduersari diuinarū rerū cultui: quę ubiq; testantur filiū dei semp fuisse: nec unq̄ tempus ullū ubi non fuerit: **An** non tibi uidetur si hoc dixerimus contraria sentire scripturis diuinitus infusus? **Ar.** da mihi testimonia. **Arh.** audī iōannē qui dicit in principio erat uerbū & uerbū erat apud deū. & deus erat uerbū. hoc erat in principio apud deum. **Quis** sanctorū prophetarū & apostolorū talia tecum dixit? **Dic** mihi an & mente concipi potest tempus aliquando fuisse i quo uerbū non fuerit? **Quod** si ita cogitaretur tempus quandoq; fuisset p̄ deus pater uerbo caruisset. **Ar.** filiū igitur dicis p̄nunciabile uerbū: **ath.** nequaq; uerbū. n. substantiale dico et non uerbū quod dissoluitur: nec. u. quod ex patre pcesserit & in patre denuo resolutū fuerit iuxta sabelliū: sed ineffabiliter genitū dico filiū cum patre consistere. **Nam** uti animā sine uerbo cogitare nō licet: ita nec deū patrem sine filio credere. **Sic.** n. pater principio caret ita & filius uerbū: & deus dei filius. **Ar.** quomodo principio caret filius? qui se ignorare dicit consumatiōis diem? **Ath.** **Dic** homo mihi quod interrogo architectus sumpto calamo mēsuras ponit. **Cenacula** deinde superiora et inferiora describit gemina dico & tergemina tecta: **Si** primū transegerit tectū cognoscit quia in sermo occupari debet: **Vbi** uero secundum tectum condiderit aedificiū consumationē haud p̄cul esse intelligit: s; cum in eo erit ut tertiū tectum attollat p̄ ut habitacula duo uel tria fuerint p̄cul dubio finem operis adesse cognoscit: **Hęc** ita sunt an non? **Ar.** **Consentio** ita esse. **ath.** **Ergo** filius dei qui omnia ex nihilo fecit: qui hoc aptauit elementum q̄ mundum p̄tulerit et edificat usq; ad perfectionem sicut et ip̄e dñs ait pater meus usq; ad perfectionem operatur & ego operor: hic non cognoscit quando finitur opus quod ip̄e fabricat? **Quin** et fac inquam piculum. **Age** de perfectione mēsis interroga ex imperito homine qui mensē triginta dierum ignorat nunq̄ tibi d̄ quo quęsieris respondebit q̄ si p̄to quęstionē proposueris p̄tinuo tibi dicet mēsis illius si quintus decimus ageretur dies dimidium esse: si uigesimalis octauus finē instare. pari ratione de luna nec non & de anno si doctū uirū interrogas scia quā tenet exptus quia undecimo p̄fecto mēse duodecimus incepit annū dicet non p̄cule esse quin p̄ficiatur. **Ar.** **Est** ita ut dicis. **Ath.** **Si** ergo architectus scit quando p̄ficatur aedificiū & uir doctus ex numero quando finitur mensis & ex peritia orbicularis cursus quando luna completur tum et quando decrescens finitur quo deinde tempore plenus conficitur annus quonam mō nos dominum iſeum qui mundum fecit: et eum consumaturus est: diem ignorā dixerimus? **Si.** n. ignorānt

quomodo interrogatus de consumatione seculi huius & secundo ipsius aduentu ueritatem respondendo dicere potuisset. Eorum enim qui rerum sciam que sunt queq; geruntur non obscure tenent proprium est ueritatem exponere. Quo circa saluator cum & ipse cognosceret ueritatem interrogatus significauit. Nam cum discipuli interrogarent quod nam signum aduentus domini iesu & consumationis seculi huius respondens ita dixit: Videte nequis uos seducat multi enim in nomine meo uenient dicentes ego sum christus & multos seducent: Audituri autem estis bella & opiniones bellorum Videte ne turbemini Oportet enim hec fieri: sed nondum finis surget. n. gens contra gentem regnum contra regnum & erunt fames pestilentie & terremotus per loca hec autem omnia initium dolorum. Tunc uos tradent in tribulationes & interficient uos & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum & tunc scandalizabuntur multi & inuicem tradent & odio habebunt ad inuicem & multi pseudo prophete consurgent. & seducent multos & quia multiplicabitur peccatum refrigescet caritas multorum qui autem perseuerauerit usque in finem hic saluus erit. & predicabitur euangelium regni in toto mundo Et paulo post dicit. Erit tribulatio magna qualis non fuit a principio mundi usque nunc: nec quidem erit: & nisi a breuati essent dies illi non saluaretur omnis caro. Tunc si quis uobis dixerit Ecce hic christus ecce illic ne credideritis & reliqua deinde Nam sicuti fulgur exit ab oriente & apparet usque ad occasum sic erit aduentus filii hominis: Vbi cunq; autem fuerit corpus ibi congregabuntur & aquile Statim: post tribulationem dierum illorum sol obscurabitur: & luna non dabit lumen suum & stelle celi cadent & uirtutes celorum commouebuntur & tunc apparebit signum filii hominis in celo & paulo post dicit amen dico uobis non preteribit generatio hec donec hec omnia fiant. Celum & terra transibunt uerba autem mea non preteribunt De die autem & hora nemo nouit neque angeli celorum nisi pater solus: Ergo eorum omnino est qui bene sentiunt ex his que a saluatore presignata sunt de die & hora precipere quia probe nouit quando uenturus est: ut omnia pro inseparabili patris sui uoluntate constituat sicuti presignatum est: Nam euangelium manibus summe & de quo est questio lege mathei presignatum est: & omnia tibi dilucida erunt quia de die non ignorat dominus Quod si ignoraret quomodo signa & pericula diem precurrentia que nec dum sunt. neque fuerunt predicere potuisset: Nam usque ad consumationem & aduentum suum signa & qualitates eorum premonstrauit ut studiosi homines & industrii tempus ex his que a domino premonita sunt cognoscere possunt. Ar. Si uere diem nouit. Cur dixit ipse nec filius nouit diem illum? Ath. non dixit dominus nec ego noui diem illum: consequens enim erat ut ita diceret dominus si quidem se ipsum ostendere uellet quasi qui rei noticiam non haberet Et in matheo quidem non dicitur quia nec filius nouit diem illum. Reliqui aut euangeliste huius rei narrationem permittunt: Solus autem Marcus ait neque filius nouit diem illum Et Marci narrationem animaduerte quia non ignorat dominus diem illum Dicit enim dominus iesus de die autem & hora illa nemo nouit neque angeli celorum neque filius nisi pater: Cum enim se ipsum nihil a patre secundum substantiam distare. sed patri suo diuinitate unitum esse cognosceret presciam suam in patris presciantia consistere significauit sicut ipse dominus ait Ego & pater unum sumus: & rursus omnia quecunq; pater habet mea sunt non creaturarum rerum causa hoc saluator dixit omnia quecunq; pater habet mea sunt: sed quecunq; diuinitati patris conuenerunt hec sua esse dominus dixit quale est immortale incorruptibile inuictum immutabile incomprehensibile potens prescians & quecunq; patris sunt hec & filii propria sunt Ignorare autem ait ut modo dictum est angelos & filium. Ar. nunquid alius est filius? Ath. unus quidem uerus est dei filius uerbum & deus. Est autem

alrus quasi filius adoptatus per templū corporis ipsius domini nostri iesu christi
sicut ait diuinus apostolus. **Non. n. accepimus spiritū seruitutis iterū in timorē** s3
accepimus spūm adoptionis in quo clamamus abba pater. Plane ad apostolos di
xit filioli mei adhuc modicū uobiscū sum & uado ad eū qui me misit **Ad iudeos**
autem in parabolis ita dixit hō quidam cū duos filios haberet accedens seniori di
xit. uade operare in uineam meā hic respondens ait ego domine & nō abiit. **Dein**
de accedēs alteri dixit. **Vade operare in uineā meam** hic ait non uolo postea uero
penitentia ductus abiit Interrogat autē dominus quis feci uoluntatem patris eius
Respondentes iudēi dixerunt ultimus filius. **Conuenienter uero pater uniuerso**
rum deus est uinea semitē iustitię in quibus senior ē filiū operari iubebat hic par
uo interuallo p̄c̄ p̄tū posthabuit & p̄ceptorē contempsit. **Est aut iudæorū popu**
sus qui propter incredulitatē contemptor factus est adoptionis. **Filius aut̄ uero**
patris populus est ex gentibus: qui p̄ mita uocationis incredulitate rebellis idola
tria detentus deīde penitentia ductus & fidelis paterni p̄cepti obseruator appa
ruit. **Ex obedientia uero carus & heres tanq̄ filius patris declaratus est.** homni
honore et gratia dignus a patre habitus. **Præterq̄ q̄ diei illius & horę consuma**
tionis dico: signa tantūmō cœpit ne si ignorare prope finē adesse dies illa rep̄te
impatum offenderet. **Ar. consentio recte hoc dictū esse de die.** Illud aut̄ filium p̄f̄
unum esse substantia non recte habere dico. **Ath. Quoniam studiū ē tibi nō pu**
um recta uituperandi quęq̄ inter pios recte conueniūt. **Redde igit̄ rationē: quid**
ē substantia. **Ar. omne quicqd̄ ē. in subiecto id substantia ē.** **Ath. recte dixisti: sed**
quando in presentia de deo sermonē habemus: dic mihi quid ē. substantia dei ne
forte a uulgo putemur de pecuniis uerba facere. **Ar. quicqd̄ deus ē. id substantia**
dei ē. **Ath. recte dixisti: audi ergo.** **Ar. dic quid uelis.** **Ath. nosci quia deus sub spe**
cie infirmitatis nostre submissus per scripturas diuinitus infusas nos sape alloq̄
tur humanius at cęlestia & diuina mysteria ex his quę pro habitu & essentia no
stra dicta fuerint humana natura intelligere possit. **Ar. ita ē quidem.** **Ath. Nō ne**
igitur deus cū ad filium suum per prophetā dicit ex utero ante luciferum genui
te filii de paterna substantia generationem significat? **Vterū ergo pater habet.** ath.
p̄ueniens dicebam tibi scripturas sanctas multotiens p̄ imbecillitatem nostrā
sub humana specie diuinitatē enunciare non quia deus talis sit: sed ut nos corpo
reis exemplis res diuinas pie intelligamus. **Nulla igitur ob aliā rem uterum nomi**
nat. **Quod si ita non ē dic tu quonam mō dictum hoc intelligi debeat.** **Ar. scriptu**
ra dicit ex p̄sona patris. **Eructauit cor meum uerbū bonū.** **Eructauit ergo uerbū**
filiū dixit. **Ath. bñ hoc ut alia oīa scriptura dixit: tu uero dictū accipiens male p̄**
uertisti. **Ar. dic tu nobis diū quando ego ut ip̄e uis male puerti.** **Ath. Deus ē ne**
spiritus qui pati nō p̄t an nō? **Ar. ita quidē.** **Ath. cum igitur scriptura dicit ex u**
tero genitum ēe filiū īgenuitatē filii ex diuina substantia existere significat: nec ue
ro genus humanū qd̄ ē imbecile christi generationē arbitretur humanā dixit cor
meū eructauit uerbū bonū. **Si quis item conatus auderet p̄nunciabile uerbum**
dicere filium reminiscetur ex utero & a praua statim cogitatione desistet cir cū
scripsit ergo scriptura sensū omnem humanum ne insania heretica teneretur ad
uersus sempiternam. & incomphensibile filii dei generationē. **Si. n. ex utero ē quo**
modo ex corde p̄cessit? si uero a corde ē quomodo ex utero p̄dit? **Ar. Quid igit̄**
dicere ac intelligere debemus? **Ath. Nihil aliud his his documentis p̄cipimus q̄**
filium ex substantia dei & patris genitū esse. **Ar. Si consubstantialis erat patri fili**
us quid non hoc discipulis suis presēs asseruit? **Ath. q̄s locus ubi nō constet patri**
filiū consubstantialē esse: ar. **Si hoc ostendere potes unū ex his. quę obscura sūt.**
ath. non ex obscuris eruef̄ conamur sed ex dilucidis rebus ueritatem ostendere
uolumus: memisti dixisse quicqd̄ deus ē hoc substantia ē: **Nunquid hoc filius ē**

an non? **Ar.** Nullatenus. **Ath.** quomō igitur dñs ait ego & pater unū sumus: **Fa**
sum ne dixit an uerum? absit illud. nunq̄. n. ueritas mendacium fuit: **Sed** hoc ē
qui me uidet uidet & patrem: nihil aliud ostendit q̄ sanctā diuinitatem. **Nā** si sub
stantia diuersus est a patre filius quomodo pater in filio contemplari potest: **Nū**
quid. n. effigies hominis ex ligno fabricata cognosci potest: in lapide q̄ eius sub
stantiē non est? **Quod** si locum non habet lignū in lapide cognosci & lapidem in
ligno secundum substantiē rationem: relinquitur ut deus omnipotens in cōsub
stantiali eius filio cognoscatur **Visibilia.** n. eiusdem spetiei quorū una substantia
est in uisibilia cognitionem representant. **Ar.** quomō igitur dñs dicit ego sū ui
tis uera & pater meus est agricola. **Nunquid** p̄r uitis & agricola consubstantia
les esse? **Ath.** ne p̄cideris dominicā uocem sed ut posita est lege **Ego** sū iquid dñs
inquit uitis uera uos palmites pater meus agricola est. **Dic** ergo mihi si filius pa
tri consubstantialis non est ex similitudine uitis & agricolae: ipsū ne hoibus q̄sub
stantialem dicis: **Ar.** absit hoc quidem: **Ath.** audi placide & mihi ad hęc responde
Vites ne ac palmites consubstantiales sunt an non? **Constanter** hęc ita sunt. que
so igitur succinte huius quoq; sententię declarationi sub compendio finē impo
nere uelis ut & me talem facias qualis & ipse es. **Ath.** nisi prius de quo quero re
sponderis non consequere quod petis. **Ar.** dic quod uelis & ego quicquid locū
habet ut fieri possit respondebo. **Ath.** quamobrē scriptum est de deo manus &
brachium: **Ar.** hęc & eiusmodi p̄ his intelligimus que adiciuntur queq; sequunt̄
ut si quis hoc dixerit manus tuę fecerunt me & plasmauerunt me hic deum op̄
ficem cognoscimus: cū autem dixerit brachium dñi reuelatum est alicui: mani
festum est quia de filio dicit p̄terea & illud dextera domini fecit uirtutē cōueni
enter de filio significat per que oīa facta sunt. **Ath.** brachium cuius ē brachium
consubstantiale est an non? **Ar.** ita sane. **Ath.** & dextera cuius est. dextera. consub
stantialis est. **Ar.** & hoc ita est. sed quid ais. **Mene** diuinitatem. compositā fateri
uis? **Nunq̄** ne audisti clementē qui petrum apostolum secutus est. quo pacto eius
modi opinionē destruit? **Ath.** **Memento** que dicta sunt o hō & non captaberis
Ego. n. simplicem in compositā incircumscriptam diuinitatem colo: sicut ex san
ctis diuinisq; scripturis didici & ab his qui per successionem episcopatum accep
unt **Nullam** igitur aliā obrem brachium & dextram scriptura uocat filium nisi
ut pie intelligamus patri filium consubstantialem esse. quia fieri non potest ut a
liquis existimet brachium in homine uel dextrā uel digitum sicut inter se dissimi
lia sunt. Ita ē differre substantia. **Ar.** consentio patri filium consubstantialem ef
se. **Responde** igitur de uite. **Ath.** duo genera uitis diuina scriptura memorare q̄
sueuit unam quidem utilem atq; fructiferam dominum nostrum iesum christum
que letificat cor hominis & exilarat: alteram uero diabolum que rabiem & uene
num spargit ut scriptum est **Vitis.** n. eorum ex sodoma & palmes eorum ex go
morra uua eorum uua fellis borris amaritudinis uinum eorum Ira aspidum i
fanabilis: sed & populus uitis noiatus est & iusti multis i locis uocati sunt uineę
& hoc quidem cōmuniter & late illud uero p̄cipue. **Ego** sum uitis uera Itaq; sal
uator ne ex cogōie predictis uitibus annumeres non dico diabolo: sed tanq̄ uiti
que translata est ex egypto & plantata ut uue fructum faceret. fecit autem spinas
iccirco cum additione dixit ego sum uitis uera cuius fructus uita gaudium pax
caritas iusticia fides purissima cognitio pietas castimoīa maiestas humanitas mā
suerudo **Modestia** & que his similia sunt & quoniam uere uitis palmites eadem
generositate fructum uitis similem cuius palmites sunt producere debent: **Ideo**
palmites appellauit apostolos cum simul prepararet eos ut in fide pmanerent:
nec a uera uite sicuti iudas auerli steriles p̄sisterent **Nā** q̄ dilapli fuerit a caritate

dei & fide ueluti palmites abscisi a rebus diuinis eiciuntur: Itaq; discipulos hortatur ut sobrii sint & impigri cum dicit pater meus agricola est. quali diceret scire uos uelim si quem pater meus excoluerit hic fructum meum reddet: cum fructum alienum in ueris palmitibus uitis pullulare non sinat: Si quidem obambulans in uinea hoc est in penetrabilibus animæ quicquid corruptum est & insanum; amputat ne lasciuiens qualem non cupit agricola fructum producat. Hic nobis ad id quod queritur incipiendum est. huius quoq; rei narrationē exponere. Cū uitis ante hiemē robusto germine ac palmitē relicta hiemis impetus fortiter exceperit: hiems uero gelidissimo ictu sui frigoris inuecta frondes eius aliquas extinguere cōperit quę sensim labefactę cacumina linquunt desuper in terram fluentes uitis deinde ualido palmitē manet hiemis pcellę resistens quę nudi frigoris pertinacia nonnullos palmites ledit: Vicis tamen reliquis palmitibus integris hiemem repugnando exigit donec hibernum laborem effugerit: Sed ubi uer nacta qui nouus annus est requiescere uidetur: repente agricola instans adhibita falce primo quidem palmites omnes accurate speculatus incipit quenq; frigos lesum excidere sed & integros subinde a tertio quarto ue oculo p̄cidere. Vitis igitur populata ferro subhinis sterit in cœlum suspiciens nec non in lacrimas triduum resoluta. Cum uero diuina prouidentia uoti compos lacrimare desierit repēte numerosam palmitum turbam effundens eadem qualis et ante fuerat imo uero gloriosior apparet: his p̄monstratis erunt iā tibi planissima quę de uera uite dicuntur. Dominus igitur ramolę & opacę uitis instar pp̄ discipulorum & stipantis turbę multitudinem quę ad eum auxili gr̄a confluebat: Erat. n. multitudo icompabilis quę in eū credebat cui p̄desiderio isatiabiliter inherebā p̄ eo tanq̄ palmites cōiuncti quidā spiritualis cōmodi gr̄a quia nihil aliud cū eo esse uolebāt nisi ut eū cōsequerentur: Non nulli remedia ualitudinis assequi sperabant. Alii qđ christū uenire audiuerant conuenientes nouum spectaculum uidere cupiebant deū icorpore cum hominibus uersantem. Et erant passim omnia gaudio plena domino p̄sente qui quacunq; iret tanq̄ uitis abnudans (turba. n. illū in manera prosequeretur: cū se uni omnes insinuarent) desiderio conspiciebatur. Cum uero in cōsensum turbę p̄sequerentis eum flatus hiberni de montibus spirare cōpissent. a inuida stanti uite cui iam inherebant languescerent ueluti frondes cecidere nō pauci alii metu pontificum ne absq; synagoga fierent christum uitam suam negabāt quęadmodū & nunc eadem hęc fieri uidimus. Ut. n. illi ita et nostri hypocritę homines eorum malunt qui ecclesiam persequuntur q̄ dei opinionem eligere. Nō nulli cum diuina et spiritualia domini uerba male sentirent retrouersi crimen & uitium benefactori ascripserunt dicentes quis illum audire potest? quod etiam p̄tate nostra non nulli dicunt qui cum ueritate ambulare nolunt. Tribulationes enim & tentationes fidem sequuntur: quis enim inquit p̄ceptorum domini ac fidē traditionem obseruare potest? Qui etiam iudę incredulitatem hiemis uehementia redarguit: quemadmodum & nunc mundi amicitia detenti cum aliquando discipuli essent & amici & comites christi cētus aduersus christum nefarios concitant & hi quidem quibus thesauri custodia commissa est non q̄ eorum molliciem dominus ignoraret sed ut eos dum res domini administrant promptiores redderet pro domino fortiter facere q̄ amicitia mundi occasione contra regem suum militare: hi de genere & steriles. quasi palmites ab agricola excisi eterni ignis esca efficiuntur: Sed cum uis hiemis uerę uiri plurimum instaret dico at̄ iesu christo hunc scribę et pharisei nūc quidem lapidare nolebāt: sed ueriti ne a turbis occiderent: q̄ dominū amabāt a p̄posito destiterūt. Nūc uero p̄phendē conabant cum se iesus teneret phibeat quo ad tēpus uē iret ac dies ab ip̄o dño at̄ secula p̄stitur.

in quo ipm pati oportebat: Fuere etiam qui illum non nunq̄ precipitare temptarent. & ipse per medium eorum tranquillus incessit: **E**t innumera sup uenere picula que cum ingruerent prohibita in cassum cecidere. Iamq; aderat anni noui principium quo tempore pascha immolari oportebat sicut oracula de dño prenuunciabant cum ad eos diuinum preceptum pdiret ut in iusticie uinculū omne dissolueret elemosinis expiati seipos deo reconciliarent inimicicias cū pximo non agerent. **I**sq̄ dem eos mala nulli hominū p cōmunionem generis struere iubet sed pace purissimos diuini cultus obsequiū exhibere: dñs igit q̄ in tempore pacis ac celebritatis cū discipulis suis in hierosolima uenit non q̄ ignoraret q̄ sibi euentura erāt sed ualdē et cognosceret: **Q**uipe qui discipulis suis futura pdixit: Ecce ascendim⁹ in hierosolyma & filius hois tradetur in manus seniorū & scribarū & tradent eū gentib⁹ & condemnabunt eū morte: **V**t ergo iniquitas iniustę cōgregationis iudeorū appareret: pax ingressa est hierosolyma inimici uero pacis cū eā uidissent perturbati sunt. pax .n. seditiosis & homicidiis inimica est: q̄ solent malis potius q̄ bonis opibus & pacis ubertate gaudere. **C**ū igitur obseruassent repente strictis gladiis instantes loco ubi iesus cū discipulis erat inter primos spicati scelestas manus suas ipsi iniecerunt. cū adhuc discipulis suis stipatus esset. hic uero truculentis māsuetate loquit̄. **S**i me queritis sinite hos abire **D**iscipuli cū grauiā picula uidissent q̄bus sp̄s facti uirtus nundū inerat: relicto ipso p̄ceptore & dño in fugā cōuersi sunt. **S**ed domestici satanę cum iesū cōprehendisset in caluarie locū duxerūt ut ibi eū crucifigerent. consumatis oibus q̄ de illo iā pridem scripta fuerant & ipm cruci tanq̄ uitē uallo tollentes fixerūt q̄ relictus in cruce solus cū duob⁹ q̄ palmitibus uel certe tribus: **S**iquidē in obliquū manus in orientē caput . & pectus & cū his pedes quoq; tetenderat .n. umbra reliquorū palmitū sublata clauis saucius & hasta: in riuū modū sacri sanguinis lacrimans fundebat. repente uero die tertio resurrexit nihilo deterior factus q̄ antea fuerat: quin et gloriosior apparuit. & ea fide discipulorū corda repleuit: ut eū crederent uirā suā esse & gremem edidit discipulorū turbā post resurrectionē latius q̄ antea: nō et in iudea solū sed palmites suos ad mare usq; porrexit: umbra eius montes texit & arbuta eius cedros dei **H**ęc uere uitis materia pie p uirib⁹ tracta est: **A**r. rectissime inquit oīa restat subinde mihi de sācto spiritu querere **N**ā de filio & ego ipsū p oīa equalē patri p̄terq̄ omnipotentē esse confiteor. **A**th. nihil eorū fateris que religioni pueniunt: **A**r. quāobrem? **A**th. **C**onstanter equalis est patri suo filius & oīum dñs est. quorum pater eius. **A**r. ego de omnipotētia dixi non de dominatione quin oibus dominetur filius q̄bus & pater. **A**th. quid est omnipotentia. **A**r. oīa posse. **A**th. filius ergo ut ipse uis oīa non potest. **A**r. & hoc recte cū reliquis: oīa .n. potest filius & omnipotens est sicut & pater: **N**ā cū una sit patris & filii substantia una et eorum est: diuinitatis omnipotentia **E**rgo de spiritu sācto queramus cum tu p̄serti ab initio diffinieris ipsum patri & filio consubstantialē esse. **E**rgo uero contra dico qui demonstrationem ex sanctis scripturis accipiam ipsum uidelicet creatū esse & huius rei affirmationem paucis absoluam: **V**bi iohannes affirmat oīa p filium facta esse non et sp̄m sanctum in ea orōne comprehendit: **Q**uin et a patre cęlitus mittit̄ ad auxiliū apostolorū: q̄cqd aut̄ de loco migrat. in locū substantię p̄mutabilis est. ex quo planū est creatę illū eē naturę. & nō increate. nec beate illi substantię p̄ris dico filiiq; solū q̄ oīa cōprehendit & ubiq; substantialiter adest que admodū abste dictū est antea & a me p̄cessū nō sibi sed ueritati. **C**um et deus p̄phetā dicat ego firmans tonitrum & creans sp̄m quibus ut arbitror contradicere non potes: **A**th. **S**criptum est sancti estote quoniam ego sanctus sanctificans uos & rursus saluator ad patrem suum p̄ sanctificationem discipulorum sic ait pater sanctifica eos in ueritate tua et rursus saluator de seip̄o. ego inquit sum ueritas:

Hęc cū ita sint patris et filii diuinitas sancta est atq; sanctifica rationalia cuncta sanctificas quę ex liberi arbitrii cognitione ac studio digna habentur: ut i comunionē sanctificationis sanctā beatamq; substantiam suscipiant. **S**i ergo ex patris & filii substantia spūs sanctus non est cur eum in signo sanctificationis filius dī cōnumerauit? ait eum dominus ad discipulos euntes docete oēs gentes baptizantes eos in nomine patris & filii et spūs sancti: **Q**uod si gentes oēs quę credūt & sanctificantur beatissima trinitatis nuncupacione sanctificantur: Iccirco planū est ex patris & filii diuinitate spūm sanctū esse: quia substantialiter sanctus est ipse: & sanctos facit omnes qui cōmunioni eius ad herēt quemadmodū apostolus ipos alloquitur quibus ait abluimini & sanctificamini in nomine domini nostri iesu christi & in spū sancto eius. **S**i uero substantia nō ē dei patris & filii quęro itē: quomō patri & filio cōnumeratus est? **A**n quasi non possit ad sanctificationē sufficere si delibus patris & filii diuinitas spūs sanctū qui nō sit substantia suę ad plenitudinē sanctificationis assumpsit? **Q**uod si ita esse putaretur quomō diuinitatē diceim? nullius egentē ple pfectā nullatenus ab alio desiderare quę ut benefacēt possit? **A**r. **S**i spūs sanctus sēpiterne diuinitatis cōsubstantialis esset prorsus ubiq; substantialiter adesset nec missus de loco migraret in locū: **A**th. sancti angeli spūs sanctum hnt an non? **A**r. & ualde quidē. **A**th. semp ne cū ipis ē: an ad tempus sanctis uirtutibus spūs sanctus inesset? nunquid angelos mō sanctos esse dixeris mō nō sanctos. **N**ā spūs sancti presentia sancti sunt: **E**ius aut absentia non sanctos esse manifestū est. iuxta illud quod a deo dictū est non pmanebit spūs meus cū omnibus generationis huius quia caro sunt. et paulus apostolus ait: **S**i quis aut spūritū christi non habet hic non est eius. **M**ala igitur opera i causa sunt ut cū peccatoribus non sit spūs sanctus aliquos christi non esse ostenditur: eo qđ i his nec sit spūs sanctus nec inhabitet. **E**rgo ne ministri peccati essent angeli sancti si non semp spūm sanctū hērent. **Q**uomodo igit apparent iugiter gloria dei si non semp sancti sūt et spūs sancti participes? **A**r. **S**ancte uirtutes spūm sanctū semper habent. **A**th. **E**t sancti patres qui ab eterno probati sūt deo secū habuerūt & nūc quoq; habent spūm sanctū an nō? **A**r. & habuerunt & habent inseparabiliter sancti homines spūm sanctū. **A**th. cum apostolis dū in carne uiuerent erat ne spūs sanctus an non? **A**r. **N**efas est dicere cū apostolus non fuisse spūm sanctū. **A**th. pfecti ne sunt simul omnes ut regnū cęlorū predicarent an in partes mundi duodecim sparsi? **A**r. corpore diuisi sūt ab inuicē ut gētes oēs docerēt i christo fidē. **A**th. ergo si cū angelis est spūs sanctus. cū sanctis aiab? patrū spūs sanctus cū apostolis qui longis erāt inter se distiucti iteruallis ut regnū cęlorū predicarent spūs sanctus relinquitur ut oīa cōpleat ubiq; substantialiter pns sicut & deus pater & unigenitus filius eius. **A**r. **C**ōcedat spūm sanctum ubiq; substantialiter ēe cur igit ppheta ex dei persōa dixit **E**go dñs deus uester firmās tonitrū et creās spūm **S**i nō ē cōcreata uirtus? **A**th. semp ne creatur spūs sanctus uel semel ut tu uis creatus ē? **A**r. **Q**uestiones oblique nō iduxeris ate oīa secula spūm creatū ēe dico. **A**th. ppheta creans dixit qđ sēp deus creet uox prophete demōstrat. **N**ō ergo de spū sancto creas dic sed de flamie uetorū ad recreationē regū. **E**rit at tibi huius manifesta cognitio ex his quę sequūt cū ea sūpto pfecta nactus fueris. **N**āli spūs sanctus ut ipse dedisti ate oīa secula creatus ē dixisset ego deus quod tonitrū firmo et spūm creauī nūc at nō ita dixit **A**r. obseruatū igit hoc recte dixisti. **I**llud at oīa p ipm facta sūt oīa cōplectit ut & spūs sanctus cū i oīum numero cōpūteat uirtus quis maxia i opificio substiterit. **A**th. ergo p snia tua uniuersorū dñs p dñi nri iesu christi a creata nā picipit. ar. ab sit ut hoc uq; dixerit. **E**t. n. audim? a saluator dictū. **N**ēo filiū cognocit nisi p nec p m q s nouit nisi fili? **A**th. ē ne hō q a suo ipse spū cognoscit an n? **A**r. apostoli uox quę dicit alterū nescit quę alteri? hominis sūt nisi tātū a suo quęq; spū cognoscit

sci quod ita non esse qui dici potest. **Ath.** altitudines igitur dei quis nouit? creata natura an increata substantia? **Dices** ne increata substantia a creatura percipi? **Quod** si ab increata dixeris: relinquatur ut consubstantialé patri & filio confitearis spm sanctum. Iuxta beatu paulu qui dicit nullus hominum nouit: que hominis sunt nisi sps hois qui in ipso est. eodem mo & que dei sunt nemo nouit nisi sps di. **Ar.** oia dei quecumq; ipsi uisita fuerint ea sps nouit. **Consilia** uidelicet quecumq; illi deus apperuerit. **Ath.** ergo nihil spui supra genus hominu concesseris? **Si** quidem rem deus faciet et si non reuellauerit seruis suis pphetis. **Ar.** an non tibi quecumq; dei sunt ipsius uidentur esse psilia. **Ath.** Dei oia dicuntur & operationes: & q; ab eo facta sunt uisibilia & inuisibilia. dicunt aut ipsius & consilia: & multa sunt que dei noiantur nunc igitur dic tu mihi: **Suas** ne res ho spiritui reuallat an sps hominis qui in eo est oia a se ipso nouit quecumq; ab hoie aguntur cum ab ipso u3. spui ad oia moueatur homo que facit. **ar.** a se ipso sps hominis scit que in eo sunt. **ath.** spui hominis dedisti a se ipso oia scire spui uero dei. nec ita quide sciam habere concedes? **ad** hec autem dic mihi altitudines dei quid intelligis. **ar.** oportet qui quide ueritati sit amicus primu fateri oia quecumq; dei sunt spm a se ipso cognoscere dein altitudines dei dicere infinitu & imensum id esse & ita esse deu que ego pfiteor: **ath.** **Si** hec igitur profiteris infinitu & imensu & id esse & ita esse deum huncine dices a creata natura percipi? **Quod** si ita habet p tua iam sententia non est imperceptibilis a quacumq; creata natura deus percipiatur imperceptibilis dici non potest. **ar.** da mihi sacris scripturis testimonium sicuti de filio dedisti spiritum sanctu deo consubstantialem esse. **ath.** Scriptu est in lege dei: non sumes nomen dei tui in uanu & de spui scriptum inuenimus a saluatore. **Dicit.** n. ad filios belzebul qui contra eu isolescere uolebant. **Omne** regnu in se ipsu diuisum desolabitur: & omnis ciuitas uel domus diuisa in se ipsa cadit: **Et** si satanas satana eicit & in se ipsum insurrexit & diuisus est quomodo stabit regnu eius? uel quomodo potest aliquis spolia fortis diripere: nisi prius domum ingressus forte ligauerit & tunc domu eius diripit. **Et** si ego in belzebul eicio demonia filii uestri in quo eiciuntur: **Si** autem ego in spui dei eicio demonia & paulopost ppter ea dico uobis qa omne peccatu & blasphemia remitteretur hoibus sps aut blasphemia non remitteretur & quicumq; dixerit uerbu in filium hominis remitteretur ei qui autem dixerit in spm sanctu non remitteretur ei nec in hoc seculo nec in futuro: **Vides** quia deo parte honore spiritum & hic & in futuro cognoscimus **Vt.** n. q blasphemar in patrem non purgabitur quin sit eterni reus supplicii **ita** qui & in spm sanctu blasphemauerit sempiterno peccato reddetur obnoxius cu peccati labes non remittitur. **Na** si seruus esset sps non qui in eu delinquit perinde sempiterno supplicio puniretur atq; ille qui blasphemar. in dei magnitudinem increata: sed que hic spiritum dei filius dei dixit. hunc ex discipulis christi quida cum d christo ageret digitum dei nominauit. **Reminisci** uelis eade uia filiu inuestigatu esse & iuenies sempiternam sps sancti uirtute ideo patri consubstantialé quia digitus dicitur **Ob** hoc. u3. magi inexpugnabile sps sancti uirtute in egipto contemplati clamabant dicentes hic digitus dei est. nihil aliud p digiti dei uoce q sps sancti uirtute fitebatur qua het deo pri psubstantialé q ex aduerso falsu. **antueri** nemine. **Et** ne quis caulari uellet no recte a magis dictu esse: apostoli imo uero in ipis dñs q ad se dicta erant tanq recte dicta pfirmauit **Na** & ipse ait **Si** ego indigito dei eicio demonia **ar.** sps ubi na scribit deus. **ath.** ubiq; diuine scripture testatur qa deus e sps sanctus nec sepatus a dei & pris & filii ei unigeniti gloria **Dic.** n. petrus i actib? ad a natia: **No** ne manes tibi manebat & ueditu i tua potestate erat qd q posuisti i corde tuo re ista: **Mentiri** te spui facto: no metitus es hoib? sed deo. uides ut i superiori b? que spm sanctu. dixerat i posteriorib? deu dixit **Qui** et beat? paul? i secuda ad

thesalonicēses epistola sic ait: dominus at̄ dirigat corda nostra i caritate dei & in
 pacietia christi quid uis i epistola intelligere? que domū appellari? omniū ne do
 minū deū patrē? an sp̄m s̄ctum? Nam christū subiunxit: Sp̄s. n. ū patrē p̄stutu
 eris deus ē si spiritum ip̄m p̄farus fueris dominus ē : Q d̄ si dominus ergo et
 deus scriptū est. n. ego sum dominus deus tuus: Sed quare et inuenies ubiq; scri
 ptum aequalis esse opationis sp̄m sanctū nec a patris et filii gloria seiunctū . **Ar.**
Quid igit nūq; scriptura dicit sp̄m cū patre et filio uenerari? **Ath.** sacre scriptu
 re oia apte diferunt: qd̄ at̄ nūcagimus: Sancte uirtutes oēs que in celis sunt sp̄m
 sanctum ut hēsaia ait cū patre et filio sine fine ueneratur. **Ar.** cum patre et filio
 sp̄m sanctū uenerari scriptū est nūq; **Ath.** falleris cū domini gloria & sanctorum
 uirtutū exercitus hēsaia uidit. **Quid** eas ait in diuinis canticis dicere clamantes :
 non ne sanctus sanctus sanctus. **Q d̄ q;** hunc numerum nec supra repetendo cele
 brant nec infra p̄tereuno minuuntur laudem quia prorsus nominē fas est p̄ter
 trinitatem hoc honore dignari & himnū nefas ē quemq; minuere p̄pter sanctam
 & beatā trinitatis diuinitatē: que per se est i unitate sufficiens: **Quid** deide moyses
 populū docuit ter uerticē & genua flectentē adorare nō ne p̄ trinitatis adoratio
 nem : que i una diuinitate cōsistit: **Sed** elias etiā deo plenus il latione tertia induc
 filiū excitauit nihil aliud ostendens nisi posse neminē aeterna uita dignari q non
 prius p uenerandā fidē aio cōcepit uiuificā parem honore eandemq; substātia tri
 nitatem. que uelut ignis peccata p̄uentia p̄uentiaq; aiā cuncta cōsumit: & aiā
 ip̄us cōpotē aeterna uita uiuificat. Iā uero & paulū christo plenū nō potuisse ali
 ter ad tertiū usq; celū ascendere nisi indelebile & consubstāiale trinitatis fidē pec
 toribus suis possideret. hoc deus effecit ostēdē uolēs neminē posse celorū regnū
 ingredi qui nō ea fide sit que i paulo penitus habitabat **Quid** at̄ & lauacrū quod
 peccatorū remissionē p̄ebet & uiuificū & sanctificū? sine quo regnū celorum ne
 mo uidebit? **Non** ne i beata nominatione fidelibus datur? **Sed** ad hęc omnia ioan
 nes et dicit & tres unū sunt. **Ar.** Vere beati sūt oēs qui hanc fidē habēt . & eā usq;
 ad mortem cūstentur et uitā proinde exigūt atq; ea dignū est. **Nunc.** n. ego reui
 xi resurgens a mortuis: **Mortuus.** n. error mortē affert possessori suo: & aiā idu
 cit comitē suā ut flagitiis inuoluat. hinc ad ea resurrexi que in oculis sūt aeternę
 uitę signa ab hominē nō demonstrata **Dereliqui** mortē & filiū eius errorē uēdica
 ui me ip̄m uiuificę fidei: hō. n. cū unus sit unā habere debet trinitatis aeternę con
 substāntialis q; fidē. **Qua.** n. ex pfida me deus eripuit? **Vbi** nō una fides sed tres
 cōprobanē patris unius eterni filii alterius creati & sancti spiritus facti iam uero
 manifestū ē fidē illic ex multis nec unā quidē esse: **Que** cū ita sint gratias ago tri
 nitati sancte adoro p̄m filiū & sp̄m sanctū. ergo dilecte cōgratulemur **Ego** enī
 idumēta erroris oia p misericordē deū exutus abiecti: **Ath.** adhuc et uestē gestas
 erroris. cognitā abitis & ip̄am cū reliquis p̄uaricationis opibus: & ūa poterim?
 cōgratulari: **Ar.** Si mihi apte nō dixeris conscius mihi ip̄e nō sū habere quicq; fu
 riosę illius hereleos. **Ath.** dignitas que cleri appellatur tibi ab herelese demandata
 non ne fraudis mēbrū esse uidetur: que extrinsecus sp̄m pietatis ostendit: intrin
 secus aut̄ plena est impietatis ut hō instrumentū sit sp̄s gigantei contra deū sa
 crilegio pugnare patus: **Ar.** iam iam tibi consentio: **Non** coalescit uita mea nisi &
 hanc certe si consulis ex aiā pepulero manus glorię tyrannidē. **Ath.** ergo si par
 tes erroris cōponūtur uirtuti. uirtutis et ueritatis partes partibus erroris multomi
 nus congruūt: **Nā** et ueritati mēdariū et mēdatio ueritas opponitur: horū at̄ unū
 quodq; ex fructu cognoscitur queadmodū ueritas dixit. **Finis.**

Athanasii opus contra gentiles feliciter finit. Impressum Vicentia: a leonardo ba
 silenſi cupidissime & studiosissime. M. cccclxxxii. cal. februaryas.

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSSELDORF

P. Evid 112.

